خدا از ما چه می‌خواهد؟

دستوراتی از قرآن

امر و نهی‌های خدا در قرآن

بسم الله الرحمن الرحیم

دستوراتی از قرآن (خدا از ما چه می خواهد؟)

نویسنده:

احمد سعیدی

ناشر چاپی:

مسجد مقدس جمکران

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

دستوراتی از قرآن: امر و نهی های خدا در قرآن

مشخصات کتاب

سرشناسه : سعیدی، احمد

عنوان و نام پدیدآور : دستوراتی از قرآن: امر و نهی های خدا در قرآن / گردآورنده احمد سعیدی.

مشخصات نشر : قم: مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۵.

مشخصات ظاهری : ۴۳۲ ص.

شابک : ۲۸۰۰۰ ریال (چاپ دوم) ؛ ۳۵۰۰۰ ریال ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۳-۰۸۴-۴ : ؛ ۱۳۰۰۰۰ ریال(چاپ پنجم)

یادداشت : چاپ دوم: بهار ۱۳۸۷.

یادداشت : چاپ سوم.

یادداشت : چاپ پنجم: تابستان ۱۳۹۳.

یادداشت : بالای عنوان: خدا از ما چه می خواهد ؟

عنوان روی جلد : خدا از ما چه می خواهد ؟

موضوع : امر به معروف و نهی از منکر -- جنبه های قرآنی

موضوع : امر به معروف و نهی از منکر-- احادیث

شناسه افزوده : مسجد جمکران (قم)

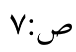
رده بندی کنگره : BP۲۲۶/۴/س۶۷د۵ ۱۳۸۷

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۳۷۷۵

شماره کتابشناسی ملی : ۱۲۸۵۸۷۱

ص:۱

اشاره

مقدمه

بسم اللَّه الرحمن الرحیم

الحمـد للَّه ربّ العالمین وصـلّی اللَّه علی محمـد وآله الطاهرین سـیما بقیه اللَّه فی الأرضـین و لعنه اللَّه علی اعدائهم اجمعین الی یوم الدین

قرآن معجزه جـاودانی پیـامبر اعظم صـلی الله علیه وآله است؛ قرآن کلاـم خـالق و نـامه خداونـد متعـال برای انسان است؛ قرآن کارخانه انسان سازی است.

انسـان برای هر چه بهتر زیسـتن، در دنیـا و آخرت، احتیـاج به برنـامه و نقشه دارد، احتیـاج به راهنما دارد تا به سـرمنزل مقصود رسـیده، قرب خداونـد را به دست آورد. اگر چنین است چه راهنمایی بهتر از خالق او، و چه برنامه ای بهتر از برنامه او؛ خدایی که انسـان را سـاخته و پرداخته، و به تمـام اسـتعدادها، خواسـته هـا، نازها ونیازهای او بیش از هر کس دیگری آشـناست. چنین خدایی یقیناً برنامه خود را مطابق با این نیازها تنظیم نموده، چون «اِنَّ اللَّهَ عَلِیمٌ حَکِیمٌ»(۱) است.

آفریدگار متعال با برنامه ای کاملاً واضح وبیانی همه فهم، راه را از چاه مشخص کرده، مسـیر هدایت به سوی خدا وتکامل، و نیز گمراهی و ضلالت را تبیین نموده است؛ «قَدْ تَبَیَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَیِ»(۲) «إِنّا هَدَیْناهُ السَّبِیلَ»(۳).

خداونـد اگرچه در مقـام تکوین می فرمایـد: ای انسـان! تو آزادی و در راه انتخاب عقیـده، اجباری در کار نیست «لا إِکْرَاهَ فِی الـدِّینِ» که راه را انتخـاب کنی یا بیراهه را «إِمّا شاکِراً وَإِمّا کَفُوراً»؛ لکن در مقام تشـریع، با «امر و نهی»های خود، خواسـته های خویش را بیان

۱- ۱. سوره توبه، آیه ۲۸.

۲- ۲. سوره بقره، آیه ۲۵۵.

۳- ۳. سوره انسان، آیه ۳.

نموده، انسان را متوجه هدف و مسیر معینی نموده است؛ باید از این راه بروی، نباید این کار را بکنی، باید این گونه باشی... آری اختیار با توست که از راه بروی و به بهشت برسی که نعمت های بی منتهای خدا منتظر توست، و یا با نافرمانی و سرپیچی از دستورات خدا، از بیراهه سر درآوری وبه عذاب جهنم دچار شوی؛ آنجا که مأموران عذاب، در کمین نشسته اند و می گویند: بگیریدش، ببندیدش، بزنیدش، و در آتشش افکنید که این به مولای خود جسارت کرده است؛ «خُذُوهُ فَغُلُّوهُ * ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ * ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُها سَبْعُونَ ذِراعاً فَاسْلُكُوهُ».(۱)

پس راه رسیدن به نعمت های الهی وملاقات با پروردگار، ونجات از عذاب های آخرت، عمل کردن به خواسته ها و احکام و دستورات خداوند است که کلیات آنها ونیز برخی ازجزئیات آن در قرآن کریم بیان شده است.

بنابراین با انگیزه آشنایی بیشتر عموم مردم؛ خصوصاً جوانان عزیز با این احکام و خواسته ها، برخی از آیاتی که جنبه دستوری (امر ونهی) دارند، انتخاب وپس از موضوع بندی در این مجموعه گرد آمده است. در برخی آیات به طور صریح از کلمات امر و نهی استفاده شده و در برخی نیز اگرچه صراحتاً امر و نهی ندارد ولی به طور ضمنی خواسته و حکمی را بیان می کند و یا وظیفه ای را معیّن می نماید.

البته در این زمینه کتاب های زیادی؛ از جمله «آیات الاحکام» نیز نوشته شده است، که به طور مفصل و مستدل، احکام را استنباط می کنند لکن در این کتاب فقط متن آیات و ترجمه آن آمده تا با انگیزه و هدف اوّلیه هماهنگ و نزدیک تر باشد. و نیز آیات بیشتری در خصوص مسائل اخلاقی و اجتماعی هم گرد آمده است؛ لذا کسانی که مشتاق بحث های فقهی و استدلالی این آیات هستند، می توانند به همان کتب مراجعه نمایند.

تذکّر مهم: چنان که اشاره شد، این آیات فقط برخی از دستورات دین، وآن هم کلیات

۱- ۴. سوره حاقه، آیات ۳۰ تا ۳۳؛ او را بگیرید و دربند و زنجیرش کنید! سپس او را در دوزخ بیفکنید! بعد او را به زنجیری که هفتاد ذراع است ببندید؛ چرا که او هرگز به خداوند بزرگ ایمان نمی آورد.

موضوعات را مطرح کرده است لـذا برای آشـنایی با جزئیات احکام؛ مثلاً کیفیت وتعداد رکعات نماز، شـرایط، ارکان واجزای آن و سایر عبادات، باید به سنّت وعترت که رکن دوم ثقلین است(۱) مراجعه کرد؛ چرا که هیچ کدام از این ها در قرآن نیامده و بیان آن به عهده پیامبر و امامان علیهم السلام گذاشته شده است.(۲) واین بهترین دلیل است بر ردّ نظر کسانی که می گویند: حسبنا کتاب اللّٰه.

بنـابراین برای عمـل به احکام شـرعی بایـد از رساله مراجع معظّم تقلیـد اسـتفاده کرد که فقهای بزرگوار ما زحمت جمع آوری احادیث، حفظ واستنباط احکام از آن ها و تفسیر قرآن را بر ما آسان کرده اند.

مراحل انجام کار: در ابتـدا خداونـد متعال توفیق عنایت فرمود که دو دوره، ودر برخی بخش ها نیز سه دوره کلّ قرآن کریم را ملاـحظه نموده، از بین ۶۲۳۶ آیه، حـدود ۱۹۰۰ آیه جهت این هـدف، انتخـاب و در پرونـده اول ضـبط شـود. در مرحله تعیین موضوع ودسته بندی آیات، به حدود ۱۵۰۰ آیه تیتر و عنوان داده شـد و بقیه آیات نیز که تقریباً مضـمون یکسانی داشت، فقط به آدرس آن ها اکتفا و در پاورقی اشاره شده است؛ اگرچه ممکن است در هر مورد آیات مشابه بیشتری موجود باشد.

برای ترجمه این آیات از ترجمه قرآن کریم حضرت آیت اللّٰه العظمی مکارم شیرازی «دامت برکاته» که از روانی و استحکام و اطمینان بیشتری برخوردار است اسـتفاده شـده که بدون هیچ گونه تغییری در ذیل آیات آمده است. لذا ضـمن تقدیر و تشکر، برای سلامتی و طول عمر معظم له دعا می کنیم.

آنچه در این مجموعه گرد آمـده، تماماً آیـات قرآن عظیم است که کمترین خـدشه ای بر آن وارد نیست ؛ لکن در مورد نظم وچینش آنـان، در همین جـا نسـبت به عیب ونقص هـای احتمـالی عـذر خواهی نموده، از اعلاـم آن توسط خواننـدگان محترم تشکر می کنم، ان شاء اللّٰه که حقیر را از دعای خیر فراموش نمی کنند.

۱- ۵. پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله فرمودند: «إنی تارک فیکم الثقلین کتاب اللّٰه وعترتی ...»؛ من از بین شما می روم لکن دو گوهر گرانبها باقی می گذارم، یکی کتاب خدا (قرآن) و دیگری عترت و اهل بیت خودم را.
۲- ۶. وَمـا أَنزَلْنـا عَلَیْـکَ الْکِتابَ إِلَّا لِتُبَیِّنَ لَهُمُ الَّذِی اخْتَلَفُوا فِیهِ وَهُـدًی وَرَحْمَهً لِّقَوْمٍ یُؤْمِنُونَ» ما قرآن را بر تو نازل نکردیم مگر برای این که آنچه را در آن اختلاف دارنـد، برای آن ها روشن کنی؛ و (این قرآن) مایه هـدایت و رحمت است برای قومی که ایمان می آورند! (سوره نحل، آیه ۶۴.)

از کلیه اساتید و دوستانی که در تمام مراحل آماده سازی این اثر، حقیر را یاری داده اند؛ به خصوص مدیریت محترم انتشارات مسجد مقدّس جمکران حضرت حجّت الاسلام و المسلمین حسین احمدی قمی و برادران عزیز آقایان احمدرضا فیض پور، سیّد حمیدرضا موسوی، امیرسعید سعیدی؛ تقدیر و تشکر نموده، از خداوند منان می خواهم به همه ایشان جزای خیر عنایت بفرماید.

و اینک در ماه مبارک رمضان و شب های پر فضیلت قدر که شب نزول قرآن کریم است(۱) برای تعجیل در فرج آقا امام زمان علیه السلام و سلامتی و طول عمر مقام معظم رهبری حضرت آیت اللّه خامنه ای «مد ظله» دعا نموده، به روان پاک امام خمینی قدس سره، شهدا و ایثارگران انقلاب اسلامی خصوصاً همرزمان شهیدم احمد قاسمیان، شیخ محمّد محمّدی، حسین سعیدی و شیخ محمّد خونجگری، درود می فرستیم که با جانفشانی خود این فرصت و امنیت را برای ملّت و مملکت اسلامی ما به ارمغان آوردند.

در پایان از خداوند متعال می خواهم که توفیق عنایت فرماید تا با عمل کردن به دستورات قرآن، زمینه حسن عاقبت خود را فراهم کنیم، ان شاء اللّه.

رمضان المبارک ۱۴۲۷ه.ق

مسجد مقدّس جمکران

احمد سعیدی

۱- ۷. اِنّا اَنْزَلْناهُ فِی لَیْلَهِ الْقَدْرِ. سوره قدر، آیه ۱.

بخش اوّل : عقاید

فصل اوّل: خداشناسی

یکتایی خدا

۱ بدانید خدا یکی است(۱)

الف: «إِنَّنِی أَنَا اللَّهُ لَآ إِلَهَ إِلَّآ أَنَا فَاعْبُدْنِی وَ أَقِمِ الصَّلَوهَ لِذِکْرِی» طه/۱۴

من «اللّه» هستم؛ معبودی جز من نیست! مرا بپرست، و نماز را برای یاد من بپادار!

ب: «فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِکَ وَلِلْمُؤْمِنِینَ وَالْمُؤْمِناتِ وَاللَّهُ یَعْلَمُ مُتَقَلَّبَکُمْ وَمَثْوَیاکُمْ»

پس بدان که معبودی جز «اللّه» نیست؛ و برای گناه خود و مردان و زنان باایمان استغفار کن! و خداوند محل حرکت و قرارگاه شما را می داند!

ج: «قُلْ إِنَّما یُوحَی إِلَیَّ أَنَّمآ إِلَهُکُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَهَلْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ» انبیا/۱۰۸

بگو: «تنها چیزی که به من وحی می شود این است که معبود شما خدای یگانه است؛ آیا (با این حال) تسلیم (حقّ) می شوید؟ (و بت ها را کنار می گذارید؟)»

د: «بسم اللّه الرحمن الرحیم قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ * لَمْ یَلِدْ وَ لَمْ یُولَدْ* وَ لَمْ یَکُن لَّهُ کُفُواً أَحَدٌ» سوره اخلاص

ص:۱۴

۱- ۸. چند آیه مشابه: نسا/۱۷۱، آل عمران/۱۸، نسا ۸۷، انعام/۱۰۲،حشر/۲۲، مائده/ ۷۳.

به نـام خداونـد بخشـنده بخشایشـگر بگو: خداونـد، یکتا و یگانه است؛ خداونـدی است که همه نیازمنـدان قصـد او می کننـد؛ (هرگز) نزاد، و زاده نشد،و برای او هیچ گاه شبیه و مانندی نبوده است!

ه: «وَ إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَّآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ» بقره/۱۶۳

و خدای شما، خداوند یگانه ای است، که غیر از او معبودی نیست! اوست بخشنده و مهربان (و دارای رحمت عام و خاصّ)!

و: «وَ لَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهاً ءَاخَرَ لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَىْ ءٍ هالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ» قصص/۸۸

معبود دیگری را با خـدا مخوان، که هیچ معبودی جز او نیست؛ همه چیز جز ذات (پاک) او فانی می شود؛ حاکمیت تنها از آن اوست؛ و همه به سوی او بازگردانده می شوید!

۲ دو خدایی را کنار بگذارید

«وَ قالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ اثْنَيْنِ إِنَّما هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَإِيَّاىَ فَارْهَبُونِ» نحل/۵۱

خداوند فرمان داده: «دو معبود (برای خود) انتخاب نکنید؛ معبود (شما) همان خدای یگانه است؛ تنها از (کیفر) من بترسید!»

۳ سه خدایی را کنار بگذارید

«يَأَهْلَ الْكِتـابِ لَـا تَغْلُوا فِى دِينِكُمْ وَلَـا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّما الْمَسِـيحُ عِيسَـى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَيهآ إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِّنْهُ فَامِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلاثَةٌ انتَهُوا خَيْراً لَّكُمْ إِنَّما اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِـدٌ سُبْحَانَهُ أَن يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ لَّهُ ما فِى السَّمَاوَاتِ وَما فِى الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا» نسا/۱۷۱

ای اهل کتاب! در دین خود، غلوّ (و زیاده روی) نکنید! و در باره خدا، غیر از حق نگویید! مسـیح عیسـی بن مریم فقط فرستاده خـدا، و کلمه (و مخلوق) اوست، که او را به مریم القا نمود؛ و روحی (شایسـته) از طرف او بود. بنابر این، به خدا و پیامبران او، ایمان بیاوریـد! و نگوییـد: («خداوند) سه گانه است!» (از این سـخن) خودداری کنید که برای شـما بهتر است! خدا، تنها معبود یگـانه است؛ او منزه است که فرزنـدی داشـته باشـد؛ (بلکه) از آن اوست آنچه در آسـمان ها و در زمین است؛ و برای تـدبیر و سرپرستی آن ها، خداوند کافی است.

ص:۱۵

۴ سه خدایی کفر است

«لَّقَدْ کَفَرَ الَّذِینَ قالُوا إِنَّ اللَّهَ ثالِثُ ثَلاثَهٍ وَما مِنْ إِلَهٍ إِلَّآ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِن لَّمْ یَنتَهُوا عَمَّا یَقُولُونَ لَیَمَسَّنَّ الَّذِینَ کَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِیمٌ» مائده/۷۳

آن ها که گفتند: «خداوند، یکی از سه خداست» (نیز) بیقین کافر شدند؛ معبودی جز معبود یگانه نیست؛ و اگر از آنچه می گویند دست بر ندارند، عذاب دردناکی به کافران آن ها (که روی این عقیده ایستادگی کنند،) خواهد رسید.

۵ غیر از او خدایی نیست

«وَسَْلْ مَنْ أَرْسَلْنا مِن قَبْلِکَ مِن رُّسُلِنآ أَجَعَلْنا مِن دُونِ الرَّحْمَنِ ءَالِهَهً یُعْبَدُونَ» زخرف/۴۵

از رسولانی که پیش از تو فرستادیم بپرس: آیا غیر از خداوند رحمان معبودانی برای پرستش قرار دادیم؟!

۶ چند تا خدا یا یکی؟

«یَاصَاحِبَیِ السِّجْنِ ءَأَرْبابٌ مُّتَفَرِّقُونَ خَیْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ» یوسف/۳۹

ای دوستان زندانی من! آیا خدایان پراکنده بهترند، یا خداوند یکتای پیروز؟!

شناخت خدا

۷ خدا، آگاه به همه چیز است

«أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ یَعْلَمُ ما فِی السَّمَاوَاتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ ما یَکُونُ مِن نَّجْوَی ثَلاثَهٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَ لَا خَمْسَهٍ إِلَّا هُوَ سادِسُهُمْ وَ لَآ أَدْنَی مِن ذلِکَ وَ لَآ أَکْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَیْنَ ما کانُواْ ثُمَّ یُنَبِّئُهُم بِما عَمِلُواْ یَوْمَ الْقِیامَهِ إِنَّ اللَّهَ بِکُلِ شَیْ ءٍ عَلِیمٌ» مجادله/۷

آیا نمی دانی که خداوند آنچه را در آسمان ها و آنچه را در زمین است می داند؛ هیچ گاه سه نفر با هم نجوا نمی کنند مگر این که خداوند چهارمین آن هاست، و هیچ گاه پنج نفر با هم نجوا نمی کنند مگر این که خداوند ششمین آن هاست، و نه تعدادی کمتر و نه بیشتر از آن مگر

این که او همراه آن هاست هر جا که باشند، سپس روز قیامت آن ها را از اعمالشان آگاه می سازد، چرا که خداوند به هر چیزی داناست!

۸ خدا به ظاهر وباطن آگاه است(۱)

«وَ أَسِرُّوا قَوْلَکُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِیمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ» ملک/۱۳

گفتار خود را پنهان کنید یا آشکار (تفاوتی نمی کند)، او به آنچه در سینه هاست آگاه است!

۹ خدا، ایجاد کننده هر چیز است

«وَهُوَ الَّذِی أَنشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَیْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفاً أُکُلُهُ وَالزَّیْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهاً وَغَیْرَ مُتَشَابِهٍ کُلُوا مِن ثَمَرِهِ إِذَآ أَثْمَرَ وَءَاتُواحَقَّهُ یَوْمَ حَصادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا یُحِبُّ الْمُسْرِفِینَ» انعام/۱۴۱

اوست که باغ های معروش [= باغ هایی که درختانش روی داربست ها قرار دارد]، و باغ های غیرمعروش [= باغ هایی که نیاز به داربست ندارد] را آفرید؛ همچنین نخل و انواع زراعت را، که از نظر میوه و طعم با هم متفاوتند؛ و (نیز) درخت زیتون و انار را، که از جهتی با هم شبیه، و از جهتی تفاوت دارند؛ (برگ و ساختمان ظاهریشان شبیه یکدیگر است، در حالی که طعم میوه آن ها متفاوت می باشد.) از میوه آن، به هنگامی که به ثمر می نشیند، بخورید! و حقّ آن را به هنگام درو، بپردازید! و اسراف نکنید، که خداوند مسرفان را دوست ندارد!

۱۰ خدا، پروردگار هر چیز است(۲)

«قُلْ أَغَیْرَ اللَّهِ أَبْغِی رَبًّا وَهُوَ رَبُّ کُلِّ شَیْ ءٍ وَلَا تَکْسِبُ کُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَیْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَی ثُمَّ إِلَی رَبِّکُم مَّرْجِعُکُمْ فَیُنَبِّئُکُم بِما کُنتُمْ فِیهِ تَخْتَلِفُونَ» انعام/۱۶۴

بگو: «آیا غیر خدا، پروردگاری را بطلبم، در حالی که او پروردگار همه چیز است؟! هیچ کس، عمل (بدی) جز به زیان خودش، انجام نمی دهد؛ و هیچ گنهکاری گناه دیگری را متحمّل

۱- ۹. چند آیه مشابه: نحل/۱۹، بروج/۲۰، آل عمران/۲۹، علق/۱۴

۲- ۱۰. آیه مشابه: رعد / ۱۶.

نمی شود؛ سپس بازگشت همه شما به سوی پروردگارتان است؛ و شما را از آنچه در آن اختلاف داشتید، خبر خواهد داد.

۱۱ خدا، مورد تسبیح همه است

«أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَن فِى السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ الطَّيْرُ صَافَّاتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَ تَسْبِيحَهُ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ بِما يَفْعَلُونَ» انعام/۱۶۴

آیا ندیدی تمام آنان که در آسمان ها و زمینند برای خدا تسبیح می کنند، و همچنین پرندگان به هنگامی که بر فراز آسمان بال گسترده اند؟! هر یک از آن ها نماز و تسبیح خود را می داند؛ و خداوند به آنچه انجام میدهند داناست!

۱۲ خدا، مسجود همه است

الف: «أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَن فِى السَّمَاوَاتِ وَ مَن فِى الْأَرْضِ وَ الشَّمْسُ وَ الْقَمَرُ وَ النُّجُومُ وَ الْجِبالُ وَ الشَّجَرُ وَ الدَّوَآبُّ وَ كَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ وَ كَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَ مَن يُهِنِ اللَّهُ فَما لَهُ مِن مُّكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ ما يَشآءُ» حج/۱۸

آیا ندیدی که تمام کسانی که در آسمان ها و کسانی که در زمینند برای خدا سجده می کنند؟! و (همچنین) خورشید و ماه و ستارگان و کوه ها و درختان و جنبندگان، و بسیاری از مردم! امّا بسیاری (ابا دارند، و) فرمان عذاب درباره آنان حتمی است؛ و هر کس را خدا خوار کند، کسی او را گرامی نخواهد داشت! خداوند هر کار را بخواهد (و صلاح بداند) انجام می دهد!

ب: «أَوَ لَمْ يَرَوا إِلَى ما خَلَقَ اللَّهُ مِن شَىْ ءٍ يَتَفَيَّؤُاْ ظِلالُهُ عَنِ الْيَمِينِ وَ الشَّمآئِلِ سُجَّداً لِّلَّهِ وَ هُمْ دَاخِرُونَ» نحل/۴۸

آیا آن ها مخلوقات خدا را ندیدند که سایه هایشان از راست و چپ حرکت دارند، و با خضوع برای خدا سجده می کنند؟!

۱۳ خدا، آفریدگار انسان است

«أَوَ لَمْ يَرَ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن نُّطْفَهٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ» يس/۷۷

آیا انسان نمی داند که ما او را از نطفه ای بی ارزش آفریدیم؟! و او (چنان صاحب قدرت و شعور و نطق شد که) به مخاصمه آشکار (با ما) برخاست!

۱۴ خدا، آفریدگار شما است

«هُوَ الَّذِی خَلَقَكُم مِن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِیَسْكُنَ إِلَیْهَا فَلَمَّا تَغَشَّیهَا حَمَلَتْ حَمْلاً خَفِیفاً فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّآ أَثْقَلَت دَّعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَإِنْ ءَاتَیْتَنَا صَالِحاً لَّنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِینَ» اعراف/۱۸۹

او خدایی است که (همه) شما را از یک فرد آفرید؛ و همسرش را نیز از جنس او قرار داد، تا در کنار او بیاساید. سپس هنگامی که با او آمیزش کرد، حملی سبک برداشت، که با وجود آن، به کارهای خود ادامه می داد؛ و چون سنگین شد، هر دو از خداوند و پروردگار خود خواستند «اگر فرزند صالحی به ما دهی، از شاکران خواهیم بود!»

۱۵ خدا، آفریدگار حیوانات است

«أَوَ لَمْ یَرَوْاْ أَنَّا خَلَقْنَا لَهُم مِّمَّا عَمِلَتْ أَیْدِینَآ أَنْعَماً فَهُمْ لَهَا مَلِكُونَ» یس/۷۱

آیا ندیدند که از آنچه با قدرت خود به عمل آورده ایم چهارپایانی برای آنان آفریدیم که آنان مالک آن هستند؟!

۱۶ خدا، آفریدگار شب و روز است

«أَلَمْ یَرَوْاْ أَنَّا جَعَلْنَا الَّیْلَ لِیَسْكُنُواْ فِیهِ وَ النَّهَارَ مُبْصِراً إِنَّ فِی ذَلِكَ لَأَیَتٍ لِّقَوْمٍ یُؤْمِنُونَ» نمل/۸۶

یا ندیدند که ما شب را برای آرامش آن ها قرار دادیم و روز را روشنی بخش؟! در این امور نشانه های روشنی است برای کسانی که ایمان می آورند (و آماده قبول حقند).

۱۷ خدا، آفریدگار هفت آسمان است

«الَّذِی خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقاً مَّا تَرَی فِی خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِن تَفَوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَی مِن فُطُورٍ * ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَیْنِ یَنقَلِبْ إِلَیْكَ الْبَصَرُ خاسِئاً وَ هُوَ حَسِیرٌ» ملک/۳ و ۴

همان کسی که هفت آسمان را بر فراز یکدیگر آفرید؛ در آفرینش خداوند رحمان هیچ تضادّ و عیبی نمی بینی! بار دیگر نگاه کن، آیا هیچ شکاف و خللی مشاهده می کنی؟!بار دیگر (به عالم هستی) نگاه کن، سرانجام چشمانت (در جستجوی خلل و نقصان ناکام مانده) به سوی تو باز می گردد در حالی که خسته و ناتوان است!

۱۸ خدا، آفریدگار آسمان ها وزمین است(۱)

«أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَاواتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِ ۚ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَ يَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ» ابراهیم/۱۹

آیا ندیدی خداوند، آسمان ها و زمین را بحق آفریده است؟! اگر بخواهد، شما را می برد و خلق تازه ای می آورد!

۱۹ خدا، تسخیر کننده آسمان ها و زمین است

«أَلَمْ تَرَوْاْ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِی السَّمَاواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ وَ أَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَهِرَةً وَ باطِنَةً وَ مِنَ النَّاسِ مَن يُجَدِلُ فِی اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَ لَا هُدًى وَ لَا كِتابٍ مُّنِيرٍ» لقمان/۲۰

آیا ندیدید خداوند آنچه را در آسمان ها و زمین است مسخّر شما کرده، و نعمت های آشکار و پنهان خود را به طور فراوان بر شما ارزانی داشته است؟! ولی بعضی از مردم بدون هیچ دانش و هدایت و کتاب روشنگری درباره خدا مجادله می کنند!

۲۰ خدا، ناظم کهکشان ها است(۲)

«أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ الَّيْلَ فِی النَّهارِ وَ يُولِجُ النَّهارَ فِی الَّيْلِ وَ سَخَّرَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِی إِلی أَجَلٍ مُّسَمًّی وَ أَنَّ اللَّهَ بِما تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ» لقمان/۲۹

آیا ندیدی که خداوند شب را در روز، و روز را در شب داخل می کند، و خورشید و ماه را مسخّر ساخته و هر کدام تا سرآمد معینی به حرکت خود ادامه می دهند؟! خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است.

۲۱ خدا، فرستنده ابرها است

«أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِی سَحاباً ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكاماً فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَلِهِ وَ يُنَزِّلُ مِنَ السَّمآءِ مِن جِبالٍ فِيها مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَن يَشآءُ وَ يَصْرِفُهُ عَن مَّن يَشآءُ يَكادُ سَنا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَرِ» نور/۴۳

آیا ندیدی که خداوند ابرهایی را به آرامی می راند، سپس میان آن ها پیوند می دهد، و بعد آن

۱– ۱۱. چند آیه مشابه: نوح/۱۵، اسرا/۹۹، احقاف/۳۳.

۲– ۱۲. آیه مشابه: رعد/۲.

را متراکم می سازد؟! در این حال، دانه های باران را می بینی که از لابه لای آن خارج می شود؛ و از آسمان -از کوه هایی که در آن است [=ابرهایی که همچون کوه ها انباشته شده اند]- دانه های تگرگ نازل می کند، و هر کس را بخواهد بوسیله آن زیان می رساند، و از هر کس بخواهد این زیان را برطرف می کند؛ نزدیک است درخشندگی برق آن (ابرها) چشم ها را ببرد!

۲۲ خدا، فرستنده باران است(۱)

«أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً فَأَخْرَجْنا بِهِ ثَمَراتٍ مُخْتَلِفاً أَلْوانُها وَ مِنَ الْجِبالِ جُدَدٌ بِيضٌ وَ حُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوانُها وَ غَرابِيبُ سُودٌ» فاطر/۲۷

آیا ندیدی خداوند از آسمان آبی فرو فرستاد که بوسیله آن میوه هایی رنگارنگ (از زمین) خارج ساختیم و از کوه ها نیز (به لطف پروردگار) جاده هایی آفریده شده سفید و سرخ و به رنگ های مختلف و گاه به رنگ کاملاً سیاه!

۲۳ خدا، جاری کننده آب ها است

«أَوَ لَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْماءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعاً تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعامُهُمْ وَ أَنفُسُهُمْ أَفَلا يُبْصِرُونَ» سجده/۲۷

آیا ندیدند که ما آب را به سوی زمین های خشک می رانیم و بوسیله آن زراعت هایی می رویانیم که هم چهارپایانشان از آن می خورند و هم خودشان تغذیه می کنند؛ آیا نمی بینند؟!

۲۴ خدا، رویاننده گیاهان است

«إِنَّ اللَّهَ فالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ذلِكُمُ اللَّهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ» انعام/۹۵

خداوند، شکافنده دانه و هسته است؛ زنده را از مرده خارج می سازد، و مرده را از زنده بیرون می آورد؛ این است خدای شما! پس چگونه از حقّ منحرف می شوید؟!

۱- ۱۳. چند آیه مشابه: حج/۶۳، زمر/۲۱.

۲۵ خدا، روزی دهنده همه است

«أَوَ لَمْ یَرَوا أَنَّ اللَّهَ یَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن یَشآءُ وَ یَقْدِرُ إِنَّ فِی ذلِکَ لَأَیَتٍ لِّقَوْمٍ یُؤْمِنُونَ» روم/۳۷

آیا ندیدند که خداوند روزی را برای هر کس بخواهد گسترده یا تنگ می سازد؟!در این نشانه هایی است برای گروهی که ایمان می آورند.

۲۶ خدا، نگه دارنده پرندگان آسمان است

«أَوَ لَمْ یَرَوْاْ إِلَی الطَّیْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَ یَقْبِضْنَ ما یُمْسِکُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِکُلِ ّشَیْ ءٍ بَصِیرٌ» ملک/۱۹

آیا به پرندگانی که بالای سرشان است، و گاه بال های خود را گسترده و گاه جمع می کنند، نگاه نکردند؟! جز خداوند رحمان کسی آن ها را بر فراز آسمان نگه نمی دارد، چرا که او به هر چیز بیناست!

۲۷ خدا همه جا هست

«وَلِلَّهِ ِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَیْنَما تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَ سِعٌ عَلِیمٌ» بقره/۱۱۵

مشرق و مغرب، از آن خداست! و به هر سو رو کنید، خدا آنجاست! خداوند بی نیاز و داناست!

۲۸ بدانید خدا بر هرکاری تواناست

«أَوَ لَمْ یَرَوْاْ أَنَّ اللَّهَ الَّذِی خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ لَمْ یَعْیَ بِخَلْقِهِنَّ بِقَدِرٍ عَلَی أَن یُحْیِیَ الْمَوْتَی بَلَی إِنَّهُ عَلَی کُلِ ّشَیْ ءٍ قَدِیرٌ» احقاف/۳۳

آیا آن ها نمی دانند خداوندی که آسمان ها و زمین را آفریده و از آفرینش آن ها ناتوان نشده است، می تواند مُردگان را زنده کند؟! آری او بر هر چیز تواناست!

۲۹ خدا فرزند ندارد

«وَ یُنذِرَ الَّذِینَ قالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَداً» ابراهیم/۱۰

و (نیز) آن ها را که گفتند: «خداوند، فرزندی (برای خود) انتخاب کرده است»، انذار کند.

تفکّر و تحقیق

۳۰ کمی بیندیشند

«أَوَ لَمْ یَتَفَکَّرُوا فِی أَنفُسِهِم مَّا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاواتِ وَ الْأَرْضَ وَ ما بَیْنَهُمآ إِلَّا بِالْحَقِ ـ وَ أَجَلٍ مُّسَمًّی وَ إِنَّ کَثِیراً مِّنَ النَّاسِ بِلِقآیِ رَبِّهِمْ لَکَافِرُونَ» روم/۸

آیا آنان با خود نیندیشیدند که خداوند، آسمان ها و زمین و آنچه را میان آن دو است جز بحق و برای زمان معیّنی نیافریده است؟! ولی بسیاری از مردم (رستاخیز و) لقای پروردگارشان را منکرند!

۳۱ کمی فکر کنید!

«أَوَ لَمْ یَنظُرُوا فِی مَلَکُوتِ السَّمَاواتِ وَالأَرْضِ وَما خَلَقَ اللَّهُ مِن شَیْ ءٍ وَأَنْ عَسَی أَن یَکُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَیِ ـ حَدِیثٍ بَعْدَهُ یُؤْمِنُونَ» اعراف/۱۸۵

آیا در حکومت و نظام آسمان ها و زمین، و آنچه خدا آفریده است، (از روی دقت و عبرت) نظر نیفکندند؟! (و آیا در این نیز اندیشه نکردند که) شاید پایان زندگی آن ها نزدیك شده باشد؟! (اگر به این کتاب آسمانی روشن ایمان نیاورند)، بعد از آن به کدام سخن ایمان خواهند آورد؟!

۳۲ به اطراف خود نگاه کنید

«أَفَلَا یَنظُرُونَ إِلَی الْإِبِلِ کَیْفَ خُلِقَتْ * وَ إِلَی السَّمآءِ کَیْفَ رُفِعَتْ* وَ إِلَی الْجِبالِ کَیْفَ نُصِبَتْ * وَ إِلَی الْأَرْضِ کَیْفَ سُطِحَتْ» غاشیه/۱۷ - ۲۰

آیا آنان به شتر نمی نگرند که چگونه آفریده شده است؟!و به آسمان نگاه نمی کنند که چگونه برافراشته شده؟!و به کوه ها که چگونه در جای خود نصب گردیده!و به زمین که چگونه گسترده و هموار گشته است؟!

۳۳ ببینید از چه خلق شده اید(۱)

«فَلْيَنظُرِ الْإِنسَنُ مِمَّ خُلِقَ * خُلِقَ مِن مَّآءٍ دَافِقٍ * يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَآئِبِ» طارق/۵ – ۷

انسان باید بنگرد که از چه چیز آفریده شده است! از یک آب جهنده آفریده شده است، آبی که از میان پشت و سینه ها خارج می شود!

۳۴ در خدا شک نکنید(۲)

الف: «الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَلَا تَكُن مِّنَ الْمُمْتَرِينَ » آل عمران/۶۰

این ها حقیقتی است از جانب پروردگار تو؛ بنابر این، از تردید کنندگان مباش!

ب: «أَفَمَن كَانَ عَلَى بَيِّنَةٍ مِن رَّبِّهِ وَ يَتْلُوهُ شاهِدٌ مِّنْهُ وَ مِن قَبْلِهِ كِتَبُ مُوسَى إِماماً وَرَحْمَةً أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَ من يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ مَوْعِدُهُ فَلَا تَكُ فِى مِرْيَةٍ مِّنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ» هود/۱۷

آیا آن کس که دلیل آشکاری از پروردگار خویش دارد، و بدنبال آن، شاهدی از سوی او می باشد، و پیش از آن، کتاب موسی که پیشوا و رحمت بود (گواهی بر آن می دهد، همچون کسی است که چنین نباشد)؟! آن ها [= حق طلبان و حقیقت جویان] به او (که دارای این ویژگی هاست،) ایمان می آورند! و هر کس از گروه های مختلف به او کافر شود، آتش وعده گاه اوست! پس، تردیدی در آن نداشته باش که آن حق است از پروردگارت! ولی بیشتر مردم ایمان نمی آورند!

۳۵ از تردیدکنندگان نباشید

«أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِى حَكَماً وَهُوَ الَّذِى أَنزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلاً وَالَّذِينَ ءَاتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِن رَّبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ» انعام/۱۱۴

(با این حال،) آیا غیر خدا را به داوری طلبم؟! در حالی که اوست که این کتاب آسمانی را، که

۱– ۱۴. چند آیه مشابه: زمر/۴۶، یونس/۱۰، ذاریات/۲۰ و ۲۱.

۲– ۱۵. آیه مشابه: بقره/۱۴۷.

همه چیز در آن آمده، به سوی شما فرستاده است؛ و کسانی که به آن ها کتاب آسمانی داده ایم می دانند این کتاب، بحق از طرف پروردگارت نازل شده؛ بنابر این از تردیدکنندگان مباش!

۳۶ در نبوّت پیامبران شک و تردید نکنید

«وَ لَقَدْ ءَاتَیْنا مُوسَی الْکِتابَ فَلَا تَکُن فِی مِرْیَةٍ مِن لِّقَآئِهِ وَجَعَلْنَهُ هُدًی لِّبَنِی إِسْرَ ءِیلَ» سجده/۲۳

ما به موسی کتاب آسمانی دادیم؛ و شک نداشته باش که او آیات الهی را دریافت داشت؛ و ما آن را وسیله هدایت بنی اسرائیل قرار دادیم!

۳۷ در وجود خدا شک نکنید

«قالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِی اللَّهِ شَکٌّ فاطِرِ السَّمَاواتِ وَ الْأَرْضِ یَدْعُوکُمْ لِیَغْفِرَ لَکُم مِن ذُنُوبِکُمْ وَیُؤَخِّرَکُمْ إِلی أَجَلٍ مُّسَمًّی....» ابراهیم/۱۰

رسولان آن ها گفتند: «آیا در خدا شکّ است؟! خدایی که آسمان ها و زمین را آفریده؛ او شما را دعوت می کند تا گناهانتان را ببخشد، و تا موعد مقرّری شما را باقی گذارد!» آن ها گفتند: («ما این ها را نمی فهمیم! همین اندازه می دانیم که) شما انسان هایی همانند ما هستید، می خواهید ما را از آنچه پدرانمان می پرستیدند بازدارید؛ شما دلیل و معجزه روشنی برای ما بیاورید!»

اجابت خدا و ایمان به او

۳۸ ای مردم خدا را اجابت کنید!

«یَقَوْمَنَآ أَجِیبُوا دَاعِیَ اللَّهِ وَ ءَامِنُوا بِهِ یَغْفِرْ لَکُم مِن ذُنُوبِکُمْ وَ یُجِرْکُم مِنْ عَذَابٍ أَلِیمٍ * وَ مَن لَّا یُجِبْ دَاعِیَ اللَّهِ فَلَیْسَ بِمُعْجِزٍ فِی الْأَرْضِ وَ لَیْسَ لَهُ مِن دُونِهِ أَوْلِیَآءُ أُولئِکَ فِی ضَلَلٍ مُّبِینٍ» احقاف/۳۱ و ۳۲

ص:۲۵

ای قوم ما! دعوت کننده الهی را اجابت کنید و به او ایمان آورید تا گناهانتان را ببخشد و شما را از عذابی دردناک پناه دهد! و هر کس به دعوت کننده الهی پاسخ نگوید، هرگز نمی تواند از چنگال عذاب الهی در زمین فرار کند، و غیر از خدا یار و یاوری برای او نیست؛ چنین کسانی در گمراهی آشکارند!»

۳۹ پروردگارتان را اجابت کنید

«اسْتَجِيبُوا لِرَبِّكُم مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ ما لَكُم مِن مَّلْجَإٍ يَوْمَئِذٍ وَ ما لَكُم مِن نَّكِيرٍ» شورا/۴۷

اجابت کنید دعوت پروردگار خود را پیش از آن که روزی فرا رسد که بازگشتی برای آن در برابر اراده خدا نیست؛ و در آن روز، نه پناهگاهی دارید و نه مدافعی!

۴۰ خدا را اجابت کنید تا زنده شوید

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ» انفال/۲۴

ای کسانی که ایمان آورده اید! دعوت خدا و پیامبر را اجابت کنید هنگامی که شما را به سوی چیزی می خواند که شما را حیات می بخشد! و بدانید خداوند میان انسان و قلب او حایل می شود، و همه شما (در قیامت) نزد او گردآوری می شوید!

۴۱ به خدا ایمان آورید(۱)

الف: «قُلْ يا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّى رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعاً الَّذِى لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِ وَيُمِيتُ فَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِى يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ» اعراف/۱۵۸

بگو: «ای مردم! من فرستاده خدا به سوی همه شما هستم؛ همان خدایی که حکومت آسمان ها و زمین، از آن اوست؛ معبودی جز او نیست؛ زنده می کند و می میراند؛ پس ایمان بیاورید به خدا و فرستاده اش، آن پیامبر درس نخوانده ای که به خدا و کلماتش ایمان دارد؛ و از او پیروی کنید تا هدایت یابید!»

۱- ۱۶. چند آیه مشابه: بقره/۴۱، ۹۱، ۱۷۷، ۲۸۵، آل عمران/۱۷۹، یونس/۱۰۴، مائده/۱۰۵.

ب: «فَامِنُوا بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ النُّورِ الَّذِی أَنزَلْنا وَ اللَّهُ بِما تَعْمَلُونَ خَبِیرٌ» تغابن/۸

حال که چنین است، به خدا و رسول او و نوری که نازل کرده ایم ایمان بیاورید؛ و بدانید خدا به آنچه انجام می دهید آگاه است!

ج: «... وَیْلَکَ ءَامِنْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَیَقُولُ ما هَذَآ إِلَّآ أَسَطِیرُ الْأَوَّلِینَ * أُولئِکَ الَّذِینَ حَقَّ عَلَیْهِمُ الْقَوْلُ فِی أُمَمٍ قَدْخَلَتْ مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْجِنِ ّ وَ الْإِنسِ إِنَّهُمْ کانُوا خَاسِرِینَ» احقاف/۱۷و ۱۸

وای بر تو، ایمان بیاور که وعده خدا حق است امّا او پیوسته می گوید: این ها چیزی جز افسانه های پیشینیان نیست! آن ها کسانی هستند که فرمان عذاب درباره آنان همراه اقوام (کافری) که پیش از آنان از جنّ و انس بودند مسلّم شده، چرا که همگی زیانکار بودند!

د: «وَإِذَا سَأَلَکَ عِبادِی عَنِّی فَإِنِّی قَرِیبٌ أُجِیبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْیَسْتَجِیبُوا لِی وَلْیُؤْمِنُوا بِی لَعَلَّهُمْ یَرْشُدُونَ» احقاف/۳۱

و هنگامی که بندگان من، از تو در باره من سؤال کنند، (بگو:) من نزدیکم! دعای دعا کننده را، به هنگامی که مرا می خواند، پاسخ می گویم! پس باید دعوت مرا بپذیرند، و به من ایمان بیاورند، تا راه یابند (و به مقصد برسند)!

ه: «یَقَوْمَنَآ أَجِیبُوا دَاعِیَ اللَّهِ وَ ءَامِنُوا بِهِ یَغْفِرْ لَکُم مِن ذُنُوبِکُمْ وَ یُجِرْکُم مِنْ عَذَابٍ أَلِیمٍ» احقاف/۳۱

ای قوم ما! دعوت کننده الهی را اجابت کنید و به او ایمان آورید تا گناهانتان را ببخشد و شما را از عذابی دردناک پناه دهد!

و: «ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ أَنفِقُوا مِمَّا جَعَلَکُم مُّسْتَخْلَفِینَ فِیهِ فَالَّذِینَ ءَامَنُوا مِنکُمْ وَ أَنفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ کَبِیرٌ» حدید/۷

به خدا و رسولش ایمان بیاورید و از آنچه شما را جانشین و نماینده (خود) در آن قرار داده انفاق کنید؛ (زیرا) کسانی که از شما ایمان بیاورند و انفاق کنند، اجر بزرگی دارند!

۴۲ مؤمن کامل و حقیقی شوید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْکِتابِ الَّذِی

نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتابِ الَّذِى أَنزَلَ مِن قَبْلُ وَمَن يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْأَخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلالاً بَعِيداً» نسا/۱۳۶

ای کسانی که ایمان آورده اید! به خدا و پیامبرش، و کتابی که بر او نازل کرده، و کتب (آسمانی) که پیش از این فرستاده است، ایمان (واقعی) بیاورید کسی که خدا و فرشتگان او و کتاب ها و پیامبرانش و روز واپسین را انکار کند، در گمراهی دور و درازی افتاده است.

۴۳ اجر مؤمنان با خداست

«إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَ الَّذِينَ هادُوا وَ النَّصَارَى وَ الصَّابِئِينَ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْأَخِرِ وَ عَمِلَ صَالِحاً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ وَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ» بقره/۶۲

کسانی که (به پیامبر اسلام) ایمان آورده اند، و کسانی که به آئین یهود گرویدند و نصاری و صابئان [= پیروان یحیی] هر گاه به خدا و روز رستاخیز ایمان آورند، و عمل صالح انجام دهند، پاداششان نزد پروردگارشان مسلم است؛ و هیچ گونه ترس و اندوهی برای آن ها نیست. (هر کدام از پیروان ادیان الهی، که در عصر و زمان خود، بر طبق وظایف و فرمان دین عمل کرده اند، مأجور و رستگارند.)

۴۴ خدا مدافع مؤمنان است

«إِنَّ اللَّهَ يُدَ فِعُ عَنِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ» حج/۳۸

خداوند از کسانی که ایمان آورده اند دفاع می کند؛ خداوند هیچ خیانتکار ناسپاسی را دوست ندارد!

۴۵ چرا ایمان نمی آورند؟

«فَما لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ» انشقاق/۲۰

پس چرا آنان ایمان نمی آورند؟!

۴۶ پیامبر که شما را می خواند، چرا ایمان نمی آورید؟

«وَ ما لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ الرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَ قَدْ أَخَذَ مِيثَقَكُمْ إِنْ كُنتُم مُّؤْمِنِينَ» حدید/۸

چرا به خـدا ایمان نیاوریـد در حالی که رسول (او) شـما را می خواند که به پروردگارتان ایمان بیاورید، و از شـما پیمان گرفته است (پیمانی از طریق فطرت و خِرد)، اگر آماده ایمان آوردن می باشید.

۴۷ هر که ایمان ندارد عقل ندارد

«وَ ما كانَ لِنَفْسٍ أَن تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَ يَجْعَلُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ» یونس/۱۰۰

(اما) هیـچ کس نمی توانـد ایمان بیاورد، جز به فرمان خـدا (و توفیق و یاری و هـدایت او)! و پلیدی (کفر و گناه) را بر کسانی قرارمی دهد که نمی اندیشند.(۱)

اطاعت از خدا

۴۸ از خدا اطاعت کنید(۲)

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِى الْأَمْرِ مِنكُمْ فَإِن تَنَزَعْتُمْ فِى شَىْ ءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْأَخِرِ ذلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا» نسا/۵۹

ای کسانی که ایمان آورده ایـد! اطاعت کنیـد خـدا را! و اطاعت کنید پیامبر خدا و اولو الأمر [=اوصـیای پیامبر] را! و هرگاه در چیزی نزاع داشتیـد، آن را به خـدا و پیامبر بازگردانیـد (و از آن ها داوری بطلبید) اگر به خدا و روز رسـتاخیز ایمان دارید! این (کار) برای شما بهتر، و عاقبت و پایانش نیکوتر است.

۴۹ اطاعت وعدم اطاعت از خدا(۳)

«قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَ عَلَيْكُم مَّا حُمِّلْتُمْ وَ إِنْ

---

۱ – ۱۷. ایمـان، پـاکی و عقـل، مقابـل رجس و کفر و بی عقلی است، آن که ایمـان دارد عقـل دارد و آن که کفر و پلیـدی را برگزیند عقل ندارد.

۲– ۱۸. چند آیه مشابه: حجرات/۱۴، مجادله/۱۳، انسان/۲۴، احزاب/۳۳، زخرف/۶۱، انفال/۴۶، انفال/۲۰.

۳– ۱۹. چند آیه مشابه: آل عمران/۳۲، تغابن/۱۲، مائده/۹۲، محمد/۳۳.

تُطِیعُوهُ تهْتَدُوا وَ ما عَلَی الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَغُ الْمُبِینُ» نور/۵۴

بگو: «خـدا را اطاعت کنید، و از پیامبرش فرمان برید! و اگر سـرپیچی نمایید، پیامبر مسؤول اعمال خویش است و شـما مسؤول اعمال خود! امّا اگر از او اطاعت کنید، هدایت خواهید شد؛ و بر پیامبر چیزی جز رساندن آشکار نیست!»

۵۰ از امر خدا اطاعت کنید

«وَ ما کانَ لِمُؤْمِنٍ وَ لَا مُؤْمِنَهٍ إِذَا قَضَی اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَمْراً أَن یَکُونَ لَهُمُ الْخِیَرَهُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَ مَن یَعْصِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَلاً مُّبِیناً» احزاب/۳۶

هیچ مرد و زن با ایمانی حق ندارد هنگامی که خدا و پیامبرش امری را لازم بدانند، اختیاری (در برابر فرمان خدا) داشته باشد؛ و هر کس نافرمانی خدا و رسولش را کند، به گمراهی آشکاری گرفتار شده است!

۵۱ اطاعت، لازمه ایمان است

«یَسْئَلُونَکَ عَنِ الأَنفالِ قُلِ الأَنفالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَیْنِکُمْ وَأَطِیعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ کُنتُم مُّؤْمِنِینَ» انفال/۱

از تو دربـاره انفال [= غنایم، و هر گونه مال بـدون مالک مشـخص] سؤال می کننـد؛ بگو: «انفال مخصوص خـدا و پیامبر است؛ پس، از (مخـالفت فرمان) خـدا بپرهیزیـد! و خصومت هایی را که در میان شـماست، آشتی دهیـد! و خـدا و پیامبرش را اطاعت کنید اگر ایمان دارید!

۵۲ اطاعت، موجب رحمت خداست

«وَأَطِیعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّکُمْ تُرْحَمُونَ» آل عمران/۱۳۲

و خدا و پیامبر را اطاعت کنید، تا مشمول رحمت شوید!

۵۳ اطاعت، موجب رستگاری است[1]

«وَ مَن یُطِعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یَخْشَ اللَّهَ وَیَتَّقْهِ فَأُولئِکَ هُمُ الْفَآئِزُونَ» نور/۵۲

۱- ۲۰. چند آیه مشابه: احزاب/۷۱، نسا/۱۳.

و هر کس خدا و پیامبرش را اطاعت کند، و از خدا بترسد و از مخالفت فرمانش بپرهیزد، چنین کسانی همان پیروزمندان واقعی هستند!

توکّل بر خدا

۵۴ بر خدا توکّل کن

«وَ تَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ» شعرا/۲۱۷

و بر خداوند عزیز و رحیم توکّل کن!

۵۵ همه باید بر خدا توکّل کنند

«وَ ما لَنآ أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَ قَدْ هَدَانا سُبُلَنا وَ لَنَصْبِرَنَّ عَلَى مآ ءَاذَيْتُمُونا وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ» ابراهیم/۱۲

و چرا بر خدا توکّل نکنیم، با این که ما را به راه های (سعادت) رهبری کرده است؟! و ما بطور مسلّم در برابر آزارهای شما صبر خواهیم کرد (و دست از رسالت خویش بر نمی داریم)! و توکّل کنندگان، باید فقط بر خدا توکّل کنند!»

۵۶ بر خدای پاینده توکّل کنید(۱)

«وَ تَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِ ّالَّذِى لَا يَمُوتُ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَى بِهِ بِذُنُوبِ عِبادِهِ خَبِيراً» فرقان/۵۸

و توکّل کن بر آن زنده ای که هرگز نمی میرد؛ و تسبیح و حمد او را بجا آور؛ و همین بس که او از گناهان بندگانش آگاه است!

۵۷ توکّل، سبب دوستی خدا است

«فَبِما رَحْمَهٍ مِّنَ اللَّهِ لِنتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشاوِرْهُمْ فِى الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ» آل عمران/۱۵۹

---

۱ – ۲۱. چند آیه مشابه: یوسف/۶۷، ابراهیم/۱۱، آل عمران/۱۲۲، آل عمران/۱۶۰، نمل/۷۹، انفال/۶۱، احزاب/۴۸، کهف/۲۳ و ۲۴، نسا/۸۱، اسرا/۲، هود/۱۲۳.

به (برکت) رحمت الهی، در برابر آنان [= مردم] نرم (و مهربان) شدی! و اگر خشن و سنگدل بودی، از اطراف تو، پراکنده می شدند. پس آن ها را ببخش و برای آن ها آمرزش بطلب! و در کارها، با آنان مشورت کن! اما هنگامی که تصمیم گرفتی، (قاطع باش! و) بر خدا توکل کن! زیرا خداوند متوکلان را دوست دارد.

۵۸ توکّل، شرط ایمان است(۱)

«.... وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنتُم مُّؤْمِنِينَ» مائده/۲۳

(ولی) دو نفر از مردانی که از خدا می ترسیدند، و خداوند به آن ها، نعمت (عقل و ایمان و شهامت) داده بود، گفتند: «شما وارد دروازه شهر آنان شوید! هنگامی که وارد شدید، پیروز خواهید شد. و بر خدا توکل کنید اگر ایمان دارید!»

۵۹ توکّل، شرط اسلام واقعی است

«وَ قالَ مُوسَى يَقَوْمِ إِنْ كُنتُمْ ءَامَنتُم بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِنْ كُنتُم مُّسْلِمِينَ» یونس/۸۴

موسی گفت: «ای قوم من! اگر شما به خدا ایمان آورده اید، بر او توکّل کنید اگر تسلیم فرمان او هستید!»

حمد و ستایش

۶۰ حمد وستایش مخصوص خداوند است(۲)

«وَ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِى لَمْ يَتَّخِذْ وَلَداً وَ لَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِى الْمُلْكِ وَ لَمْ يَكُن لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الذُّلِ ۖ وَ كَبِّرْهُ تَكْبِيرَاً» اسرا/۱۱۱

و بگو: «ستایش برای خداوندی است که نه فرزندی برای خود انتخاب کرده، و نه شریکی در حکومت دارد، و نه به خاطر ضعف و ذلّت، (حامی و) سرپرستی برای اوست!» و او را بسیار بزرگ بشمارا!

۱- ۲۲. چند آیه مشابه: توبه/۵۱، مائده/۱۱.

۲- ۲۳. چند آیه مشابه: نمل/۵۹، نمل/۹۳، عنکبوت/۶۳، نصر/۳، لقمان/۲۵.

۶۱ تسبیح خدا بگویید(۱)

الف: «فَخَرَجَ عَلَی قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَی إِلَیْهِمْ أَن سَبِّحُوا بُکْرَةً وَ عَشِیًّا» مریم/۱۱

او از محراب عبادتش به سوی مردم بیرون آمد؛ و با اشاره به آن ها گفت: («بشکرانه این موهبت،) صبح و شام خدا را تسبیح گویید!»

ب: «وَ سَبِّحُوهُ بُکْرَةً وَ أَصِیلًا» احزاب/۴۲

و صبح و شام او را تسبیح گویید!

۶۲ در هر حال و زمان تسبیح خدا بگویید(۲)

«فَاصْبِرْ عَلَی ما یَقُولُونَ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّکَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ غُرُوبِها وَ مِنْ ءَانَآیِ الَّیْلِ فَسَبِّحْ وَ أَطْرَافَ النَّهارِ لَعَلَّکَ تَرْضَی طه/۱۳۰

پس در برابر آنچه می گویند، صبر کن! و پیش از طلوع آفتاب، و قبل از غروب آن؛ تسبیح و حمد پروردگارت را بجا آور؛ و همچنین (برخی) از ساعات شب و اطراف روز (پروردگارت را) تسبیح گوی؛ باشد که (از الطاف الهی) خشنود شوی!

۶۳ تسبیح خدا بگو

الف: «سَبِّحِ اسْمَ رَبِّکَ الْأَعْلَی» اعلی/۱

منزّه شمار نام پروردگار بلندمرتبه ات را!

ب: «فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّکَ الْعَظِیمِ» حاقه/۵۲

حال که چنین است به نام پروردگاربزرگت تسبیح گوی!

پرستش خدا

۶۴ خدا را پرستش کنید

«یا أَیُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّکُمُ الَّذِی خَلَقَکُمْ وَ الَّذِینَ مِن قَبْلِکُمْ لَعَلَّکُمْ تَتَّقُونَ» بقره/۲۱

ای مردم! پروردگار خود را پرستش کنید؛ آن کس که شما، و کسانی را که پیش از شما بودند آفرید، تا پرهیزگار شوید.

۱– ۲۴. چند آیه مشابه: فرقان/۵۸، حجر/۹۸، واقعه/۷۴ و ۹۶.

۲– ۲۵. چند آیه مشابه: غافر/۵۵، طور/۴۸، ق/۳۹.

۶۵ خدا را بپرستید(۱)

«وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْـرِكُوا بِهِ شَـيْئاً وَبِالْوَ لِدَيْنِ إِحْسَـ‍نـاً وَبِذِى الْقُرْبَى وَالْيَتَمَى وَالْمَسَكِينِ وَالْجارِ ذِى الْقُرْبَى وَالْجارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَما مَلَكَتْ أَيْمَنُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كانَ مُخْتالاً فَخُوراً» نسا/۳۶

و خـدا را بپرستیـد! و هیـچ چیز را همتـای او قرار ندهیـد! و بـه پـدر و مـادر، نیکی کنیـد؛ همچنین به خویشاونـدان و یتیمـان و مسـکینان، و همسایه نزدیک، و همسایه دور، و دوست و همنشین، و وامانـدگان در سـفر، و بردگانی که مالك آن ها هستید؛ زیرا خداوند، کسی را که متکبر و فخر فروش است، (و از ادای حقوق دیگران سرباز می زند،) دوست نمی دارد.

۶۶ خدا را بپرستید که راه راست این است(۲)

«إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّى وَ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَ طٌ مُّسْتَقِيمٌ» زخرف/۶۴

خداوند پروردگار من و پروردگار شماست؛ (تنها) او را پرستش کنید که راه راست همین است!»

۶۷ پرستش خدا، هدف خلقت است

«وَ ما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ» ذاریات/۵۶

من جنّ و انس را نیافریدم جز برای این که عبادتم کنند (و از این راه تکامل یابند و به من نزدیک شوند)!

۶۸ پرستش خدا، امر خداست(۳)

«إِنَّمآ أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلْدَهِ الَّذِى حَرَّمَها وَ لَهُ كُلُّ شَىْ ءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ» نمل/۹۱

(بگو:) من مأمورم پروردگار این شهر (مقدّس مکّه) را عبادت کنم، همان کسی که این شهر

---

۱ – ۲۶. چنـد آیـه مشـابه: مائـده/۷۲، اعراف/۷۳، اعراف/۸۵، هـود/۶۱، هـود/۸۴، یوسـف/۴۰، یـونس/۳، نحـل/۳۶، نـور/۵۵، عنکبوت/۱۷، زمر/۶۴ تا ۶۶، فصلت/۱۴، هود/۲ و ۱۲۳، حج/۷۷، اسرا/۲۳.

۲– ۲۷. چند آیه مشابه: آل عمران/۵۱، طه/۱۴، انبیا/۹۲، انعام/۱۰۲، مریم/۶۵.

۳– ۲۸. چند آیه مشابه: توبه/۳۱، رعد/۳۶.

را حرمت بخشیده؛ در حالی که همه چیز از آن اوست! و من مأمورم که از مسلمین باشم.

۶۹ پرستش خدا، عهد خداست(۱)

«أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَبَنِى ءَادَمَ أَن لَّا تَعْبُدُوا الشَّيْطَنَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ» يس/۶۰

آیا با شما عهد نکردم ای فرزندان آدم که شیطان را نپرستید، که او برای شما دشمن آشکاری است؟!

۷۰ پرستش خدا، پیام پیامبران است(۲)

«فَأَرْسَلْنا فِيهِمْ رَسُولاً مِّنْهُمْ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ ما لَكُم مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ» مؤمنون/۳۲

و در میان آنان رسولی از خودشان فرستادیم که: «خدا را بپرستید؛ جز او معبودی برای شما نیست؛ آیا (با این همه، از شرک و بت پرستی) پرهیز نمی کنید؟!»

۷۱ خدای کعبه را بپرستید

«فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ * الَّذِى أَطْعَمَهُم مِن جُوعٍ وَ ءَامَنَهُم مِنْ خَوْفٍ» قریش/۳ و ۴

پس (بشکرانه این نعمت بزرگ) باید پروردگار این خانه را عبادت کنند، همان کس که آن ها را از گرسنگی نجات داد و از ترس و ناامنی ایمن ساخت.

۷۲ پرستش خدا، راه راست است

«وَ إِنَّ اللَّهَ رَبِّى وَ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَ طٌ مُّسْتَقِيمٌ» مریم/۳۶

و خداوند، پروردگار من و شماست! او را پرستش کنید؛ این است راه راست!

۷۳ پرستش خدا، راه مستقیم است

«وَ أَنِ اعْبُدُونِى هَذَا صِرَ طٌ مُّسْتَقِيمٌ» يس/۶۱

و این که مرا بپرستید که راه مستقیم این است؟!

۷۴ تا آخرین لحظه خدا را بپرستید

«وَ اعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ» حجر/۹۹

و پروردگارت را عبادت کن تا یقین [= مرگ] تو فرا رسد!

۱- ۲۹. چند آیه مشابه: نوح/۳، هود/۲۶.

۲- ۳۰. چندآیه مشابه: هود/۵۰،اعراف/۵۹ و۶۵،عنکبوت/۳۶،مائده/۱۱۷،عنکبوت/۱۶،احقاف/۲۱،نمل/۴۵، انبیا/۲۵.

۷۵ در حال خوف و رجا خدا را بخوانید

«وَلَا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَحِها وَادْعُوهُ خَوْفاً وَطَمَعاً إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِیبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِینَ» اعراف/۵۶

و در زمین پس از اصلاح آن فساد نکنید، و او را با بیم و امید بخوانید! (بیم از مسؤولیت ها، و امید به رحمتش. و نیکی کنید) زیرا رحمت خدا به نیکوکاران نزدیک است!

۷۶ فقط من را پرستش کنید

«یَعِبادِیَ الَّذِینَ ءَامَنُوا إِنَّ أَرْضِی وَ سِعَهٌ فَإِیَّیَ فَاعْبُدُونِ» عنکبوت/۵۶

ای بندگان من که ایمان آورده اید! زمین من وسیع است، پس تنها مرا بپرستید (و در برابر فشارهای دشمنان تسلیم نشوید)!

۷۷ خدا را خالصانه پرستش کنید(۱)

الف: «قُلْ إِنِّی أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصاً لَّهُ الدِّینَ» زمر/۱۱

بگو: «من مأمورم که خدا را پرستش کنم در حالی که دینم را برای او خالص کرده باشم،

ب: «وَ مآ أُمِرُوا إِلَّا لِیَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ حُنَفآءَ وَ یُقِیمُوا الصَّلَوهَ وَ یُؤْتُوا الزَّکَوهَ وَ ذلِکَ دِینُ الْقَیِّمَهِ» بینه/۵

و به آن ها دستوری داده نشده بود جز این که خدا را بپرستند در حالی که دین خود را برای او خالص کنند و از شرک به توحید بازگردند، نماز را برپا دارند و زکات را بپردازند؛ و این است آیین مستقیم و پایدار!

۷۸ الهی باشید!

«ما کانَ لِبَشَرٍ أَن یُؤْتِیَهُ اللَّهُ الْکِتَابَ وَالْحُکْمَ وَالنُّبُوَّهَ ثُمَّ یَقُولَ لِلنَّاسِ کُونُواعِباداً لِّی مِن دُونِ اللَّهِ وَلَکِن کُونُوا رَبَّانِیِّینَ بِما کُنتُمْ تُعَلِّمُونَ الْکِتَابَ وَبِما کُنتُمْ تَدْرُسُونَ* وَلَا یَأْمُرَکُمْ أَن تَتَّخِذُوا الْمَلائِکَهَ وَالنَّبِیِّینَ أَرْباباً أَیَأْمُرُکُم بِالْکُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُم مُّسْلِمُونَ» آل عمران/۸۰ -۷۹

برای هیچ بشری سزاوار نیست که خداوند، کتاب آسمانی و حکم و نبوّت به او دهد سپس او

۱- ۳۱. چند آیه مشابه: اعراف/۲۹، زمر/۲.

به مردم بگوید: «غیر از خدا، مرا پرستش کنید!» بلکه (سزاوار مقام او، این است که بگوید:) مردمی الهی باشید، آن گونه که کتاب خدا را می آموختید و درس می خواندید! (و غیر از خدا را پرستش نکنید!) و نه این که به شما دستور دهد که فرشتگان و پیامبران را، پروردگار خود انتخاب کنید. آیا شما را، پس از آن که مسلمان شدید، به کفر دعوت می کند؟!

سجده برای خدا

۷۹ برای خدا سجده کنید

«فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّکَ وَ کُن مِّنَ السَّجِدِینَ» حجر/۹۸

(برای دفع ناراحتی آنان) پروردگارت را تسبیح و حمد گو! و از سجده کنندگان باش!

۸۰ همه برای خدا سجده گزارند

« لِلَّهِ یَسْجُدُ ما فِی السَّمَاواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ مِن دَآبَّهٍ وَ الْمَلائِکَهُ وَهُمْ لَا یَسْتَکْبِرُونَ» نحل/۴۹

(نه تنها سایه ها، بلکه) تمام آنچه در آسمان ها و زمین از جنبندگان وجود دارد، و همچنین فرشتگان، برای خدا سجده می کنند و تکبّر نمی ورزند.

۸۱ از سجده برای خدا سر باز نزنید

«وَ إِذَا قِیلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قالُوا وَما الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِما تَأْمُرُنا وَ زَادَهُمْ نُفُوراً» فرقان/۶۰

و هنگامی که به آنان گفته شود: «برای خداوند رحمان سجده کنید!» می گویند: «رحمان چیست؟! (ما اصلاً رحمان را نمی شناسیم!) آیا برای چیزی سجده کنیم که تو به ما دستور می دهی؟!» (این سخن را می گویند) و بر نفرتشان افزوده می شود!

۸۲ برای پروردگارت سجده کن

«یَمَرْیَمُ اقْنُتِی لِرَبِّكِ وَاسْجُدِی وَارْکَعِی مَعَ الرَّ کِعِینَ» آل عمران/۴۳

ای مریم! (به شکرانه این نعمت) برای پروردگار خود، خضوع کن و سجده بجا آور! و با رکوع کنندگان، رکوع کن!

عهد خدا

۸۳ عهد خدا را به یاد آورید

«أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَبَنِى ءَادَمَ أَن لَّا تَعْبُدُوا الشَّيْطَنَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ))یس/۶۰

آیا با شما عهد نکردم ای فرزندان آدم که شیطان را نپرستید، که او برای شما دشمن آشکاری است؟!

۸۴ به عهد خدا وفا کنید

«وَ أَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَهَدتُّمْ وَ لَا تَنقُضُوا الْأَيْمَنَ بَعْدَ تَوْكِيدِها وَ قَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلاً إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ ما تَفْعَلُونَ» نحل/۹۱

و هنگامی که با خدا عهد بستید، به عهد او وفا کنید! و سوگندها را بعد از محکم ساختن نشکنید، در حالی که خدا را کفیل و ضامن بر (سوگند) خود قرار داده اید، به یقین خداوند از آنچه انجام می دهید، آگاه است!

۸۵ عهد خدا را نفروشید

«وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَناً قَلِيلاً إِنَّما عِندَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ» نحل/۹۵

و (هرگز) پیمان الهی را با بهای کمی مبادله نکنید (و هر بهایی در برابر آن ناچیز است!) آنچه نزد خداست، برای شما بهتر است اگر می دانستید.

۸۶ گواهی بر پیمان الست

«وَ إِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِى ءَادَمَ مِن ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قالُوا بَلَى شَهِدْنآ أَن تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَهِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَفِلِينَ» اعراف/۱۷۲

و (به خاطر بیاور) زمانی را که پروردگارت از پشت و صلب فرزندان آدم، ذریه آن ها را

بر گرفت؛ و آن ها را گواه بر خویشتن ساخت؛ (و فرمود:) «آیا من پروردگار شما نیستم؟» گفتند: «آری، گواهی می دهیم!» (چنین کرد مبادا) روز رستاخیز بگویید: «ما از این، غافل بودیم؛ (و از پیمان فطری توحید بی خبر ماندیم)»!

۸۷ به عهد خدا وفا کنید تا به عهد شما وفا کند

«يَبَنِى إِسْرَ ءِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِى أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَ أَوْفُوا بِعَهْدِى أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَ إِيَّىَ فَارْهَبُونِ» بقره/۴۰

ای فرزندان اسرائیل! نعمت هایی را که به شما ارزانی داشتم به یاد آورید! و به پیمانی که با من بسته اید وفا کنید، تا من نیز به پیمان شما وفا کنم. (و در راه انجام وظیفه، و عمل به پیمان ها) تنها از من بترسید!

امید به خدا

۸۸ از خدا ناامید نباشید

«قالُوا بَشَّرْنَکَ بِالْحَقِ ّفَلَا تَكُن مِّنَ الْقَنِطِينَ» حجر/۵۵

گفتند: «تو را به حق بشارت دادیم؛ از مأیوسان مباش!»

۸۹ اگر از خدا ناامید شوید گمراهید

«قالَ وَ مَن يَقْنَطُ مِن رَّحْمَهِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّآلُّونَ» حجر/۵۶

گفت: «جز گمراهان، چه کسی از رحمت پروردگارش مأیوس می شود؟!»

۹۰ از رحمت خدا مأیوس نشوید

«يَبَنِىَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِن يُوسُفَ وَ أَخِيهِ وَ لَا تايْسُوا مِن رَّوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يايْسُ مِن رَّوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَفِرُونَ» یوسف/۸۷

پسرانم! بروید، و از یوسف و برادرش جستجو کنید؛ و از رحمت خدا مأیوس نشوید؛ که تنها گروه کافران، از رحمت خدا مأیوس می شوند!»

۹۱ از رحمت خدا ناامید نباشید

«قُلْ يَعِبادِىَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَهِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ» زمر/۵۳

بگو: «ای بنـدگان من که بر خود اسـراف و سـتم کرده اید! از رحمت خداوند نومید نشوید که خدا همه گناهان را می آمرزد، زیرا او بسیار آمرزنده و مهربان است.

۹۲ بدانید خدا به بندگانش نزیک است

«يـا أَيُّهَـا الَّذِينَ ءَامَنُـوا اسْـتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُـولِ إِذَا دَعـاكُمْ لِمـا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُـوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَـرُونَ» انفال/۲۴

ای کسانی که ایمان آورده ایـد! دعوت خـدا و پیامبر را اجابت کنیـد هنگامی که شـما را به سوی چیزی می خواند که شـما را حیات می بخشد! و بدانید خداوند میان انسان و قلب او حایل می شود، و همه شما (در قیامت) نزد او گردآوری می شوید!

نعمت خدا

۹۳ نعمت های خدا را یاد آورید(۱)

الـف: «يـا أَيُّهَـا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَـلْ مِنْ خَلِقٍ غَيْرُ اللَّهِ يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمـآءِ وَالْأَرْضِ لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ» فاطر/۳

ای مردم! به یاد آوریـد نعمت خـدا را بر شـما؛ آیا آفریننده ای جز خدا هست که شـما را از آسـمان و زمین روزی دهد؟! هیچ معبودی جز او نیست؛ با این حال چگونه به سوی باطل منحرف می شوید؟!

ب: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هَمَّ قَوْمٌ أَن يَبْسُـطُوا إِلَيْكُمْ أَيْـدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ» مائده/۱۱

۱- ۳۲. چند آیه مشابه: اعراف/۸۶، ابراهیم/۶.

ای کسانی که ایمان آورده اید! نعمتی را که خدا به شما بخشید، به یاد آورید؛ آن زمان که جمعی (از دشمنان)، قصد داشتند دست به سوی شما دراز کنند (و شما را از میان بردارند)، اما خدا دست آن ها را از شما باز داشت! از خدا بپرهیزید! و مؤمنان باید تنها بر خدا توکّل کنند!

ج: «أَوَ عَجِبْتُمْ أَن جآءَکُمْ ذِکْرٌ مِن رَّبِّکُمْ عَلَی رَجُلٍ مِّنکُمْ لِیُنذِرَکُمْ وَاذْ کُرُوا إِذْ جَعَلَکُمْ خُلَفآءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَ زَادَکُمْ فِی الْخَلْقِ بَصْطَهً فَاذْکُرُوا ءَالآءَ اللَّهِ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ» اعراف/۶۹

آیا تعجّب کرده اید که دستور آگاه کننده پروردگارتان به وسیله مردی از میان شما به شما برسد تا (از مجازات الهی) بیمتان دهد؟! و به یاد آورید هنگامی که شما را جانشینان قوم نوح قرار داد؛ و شما را از جهت خلقت (جسمانی) گسترش (و قدرت) داد؛ پس نعمت های خدا را به یاد آورید، شاید رستگار شوید!»

۹۴ نعمت های خدا غیر قابل شمارش است

الف: « إِنْ تَعُدُّوا نِعْمَهَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهآ إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَّحِیمٌ» نحل/۱۸

و اگر نعمت های خدا را بشمارید، هرگز نمی توانید آن ها را احصا کنید؛ خداوند بخشنده و مهربان است!

ب: «وَءَاتَیکُم مِن کُلِّ ما سَأَلْتُمُوهُ وَ إِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهآ إِنَّ الْإِنسَنَ لَظَلُومٌ کَفَّارٌ» ابراهیم/۳۴

و از هر چیزی که از او خواستید، به شما داد؛ و اگر نعمت های خدا را بشمارید، هرگز آن ها را شماره نتوانید کرد! انسان، ستمگر و ناسپاس است!

۹۵ نعمت های خدا غیر قابل تغییرند

«ذلِکَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ یَکُ مُغَیِّراً نِّعْمَهً أَنْعَمَها عَلَی قَوْمٍ حَتَّی یُغَیِّرُوا ما بِأَنفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِیعٌ عَلِیمٌ» انفال/۵۳

این، به خاطر آن است که خداوند، هیچ نعمتی را که به گروهی داده، تغییر نمی دهد؛ جز آن که آن ها خودشان را تغییر دهند؛ و خداوند، شنوا و داناست!

۹۶ همه نعمت ها از خداست

«وَ ما بِکُم مِن نِّعْمَهٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّکُمُ الضُّرُّ فَإِلَیْهِ تَجْرُونَ» نحل/۵۳

آنچه از نعمت ها دارید، همه از سوی خداست! و هنگامی که ناراحتی به شما رسد، فقط او را می خوانید!

۹۷ نعمت های خدا را انکار نکنید

«وَ اللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَآدِّي رِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَنُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَآءٌ أَفَبِنِعْمَهِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ» نحل/۷۱

خداوند بعضی از شما را بر بعضی دیگر از نظر روزی برتری داد (چرا که استعدادها و تلاش هایتان متفاوت است)! اما آن ها که برتری داده شده اند، حاضر نیستند از روزی خود به بردگانشان بدهند و همگی در آن مساوی گردند؛ آیا آنان نعمت خدا را انکار می نمایند (که شکر او را ادا نمی کنند)؟!

برخی از نعمت های خدا

۹۸ نبوّت نعمت خداست

«وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَقَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَهَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيآءَ وَجَعَلَكُم مُّلُوكاً وَءَاتَيكُم مَّا لَمْ يُؤْتِ أَحَداً مِّنَ الْعَلَمِينَ» مائده/۲۰

(به یاد آورید) هنگامی را که موسی به قوم خود گفت: «ای قوم من! نعمت خدا را بر خود متذکّر شوید هنگامی که در میان شما، پیامبرانی قرار داد؛ (و زنجیر بندگی و اسارت فرعونی را شکست) و شما را حاکم و صاحب اختیار خود قرار داد؛ و به شما چیزهایی بخشید که به هیچ یک از جهانیان نداده بود!

۹۹ برادری شما نعمت خداست

«وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعاً وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنتُمْ أَعْدَآءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُم بِنِعْمَتِهِ إِخْوَ ناً وَكُنتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَأَنقَذَكُم مِّنْهَا كَذلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءَايَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ» آل عمران/۱۰۳

و همگی به ریسمان خدا [= قرآن و اسلام، و هرگونه وسیله وحدت ، چنگ زنید، و پراکنده نشوید! و نعمت (بزرگِ) خدا را بر خود، به یاد آرید که چگونه دشمن یکدیگر بودید، و او میان دل های شما، الفت ایجاد کرد، و به برکتِ نعمتِ او، برادر شدید! و شما بر لبِ حفره ای از آتش بودید، خدا شما را از آن نجات داد؛ این چنین، خداوند آیات خود را برای شما آشکار می سازد؛ شاید پذیرای هدایت شوید.

۱۰۰ امنیت و تأیید خدا نعمت است

«وَاذْکُرُوا إِذْ أَنتُمْ قَلِیلٌ مُّسْتَضْعَفُونَ فِی الأَرْضِ تَخافُونَ أَن یَتَخَطَّفَکُمُ النَّاسُ فَاوَیکُمْ وَأَیَّدَکُم بِنَصْرِهِ وَرَزَقَکُم مِّنَ الطَّیِّبَتِ لَعَلَّکُمْ تَشْکُرُونَ» انفال/۲۶

و به خاطر بیاورید هنگامی را که شما در روی زمین، گروهی کوچك و اندك و زبون بودید؛ آنچنان که می ترسیدید مردم شما را بربایند! ولی او شما را پناه داد؛ و با یاری خود تقویت کرد؛ و از روزی های پاکیزه بهره مند ساخت؛ شاید شکر نعمتش را بجا آورید!

۱۰۱ امنیت و سلامت شما نعمت خداست

«وَ إِذَا مَسَّ الْإِنسنَ ضُرٌّ دَعا رَبَّهُ مُنِیباً إِلَیْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَهً مِّنْهُ نَسِیَ ما کانَ یَدْعُوا إِلَیْهِ مِن قَبْلُ وَ جَعَلَ لِلَّهِ أَنداداً لِّیُضِلَّ عَن سَبِیلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِکُفْرِکَ قَلِیلاً إِنَّکَ مِنْ أَصْحاب النَّارِ» زمر/۸

هنگامی که انسان را زیانی رسد، پروردگار خود را می خواند و به سوی او باز می گردد؛ امّا هنگامی که نعمتی از خود به او عطا کند، آنچه را به خاطر آن قبلاً خدا را می خواند از یاد می برد و برای خداوند همتایانی قرارمی دهد تا مردم را از راه او منحرف سازد؛ بگو: «چند روزی از کفرت بهره گیر که از دوزخیانی!»

۱۰۲ نعمت امداد خدا را به یاد آورید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا اذْکُرُوا نِعْمَهَ اللَّهِ عَلَیْکُمْ إِذْ جآءَتْکُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنا عَلَیْهِمْ رِیحاً وَ جُنُوداً لَّمْ تَرَوْها وَ کانَ اللَّهُ بِما تَعْمَلُونَ بَصِیراً» احزاب/۹

ای کسانی که ایمان آورده اید! نعمت خدا را بر خود به یاد آورید در آن هنگام که لشکرهایی (عظیم) به سراغ شما آمدند؛ ولی ما باد و طوفان سختی بر آنان فرستادیم و لشکریانی که

آن ها را نمی دیدید (و به این وسیله آن ها را در هم شکستیم)؛ و خداوند همیشه به آنچه انجام می دهید بینا بوده است.

۱۰۳ نعمت برتری بر دیگران را به یاد آورید(۱)

«یابَنِی إِسْرَ ءِیلَ اذْکُرُوا نِعْمَتِیَ الَّتِی أَنْعَمْتُ عَلَیْکُمْ وَ أَنِّی فَضَّلْتُکُمْ عَلَی الْعَلَمِینَ» بقره/۴۷

ای بنی اسرائیل! نعمت هایی را که به شما ارزانی داشتم به خاطر بیاورید؛ و (نیز به یاد آورید که) من، شما را بر جهانیان، برتری بخشیدم.

۱۰۴ باران نعمت خداست

«إِذْ یُغَشِّیکُمُ النُّعاسَ أَمَنَهً مِّنْهُ وَیُنَزِّلُ عَلَیْکُم مِّنَ السَّمآءِ مآءً لِّیُطَهِّرَکُم بِهِ وَیُذْهِبَ عَنکُمْ رِجْزَ الشَّیْطَنِ وَلِیَرْبِطَ عَلَی قُلُوبِکُمْ وَیُثَبِّتَ بِهِ الأَقْدَامَ» انفال/۱۱

و (یاد آورید) هنگامی را که خواب سبکی که مایه آرامش از سوی خدا بود، شما را فراگرفت؛ و آبی از آسمان برایتان فرستاد، تا شما را با آن پاک کند؛ و پلیدی شیطان را از شما دور سازد؛ و دل هایتان را محکم، و گام ها را با آن استوار دارد!

۱۰۵ نعمت های مختلف خدا را به یاد آورید

«وَاذْکُرُوا إِذْ جَعَلَکُمْ خُلَفَآءَ مِنْ بَعْدِ عادٍ وَبَوَّأَکُمْ فِی الأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِن سُهُولِها قُصُوراً وَتَنْحِتُونَ الْجِبالَ بُیُوتاً فَاذْکُرُوا ءَالآءَ اللَّهِ وَلَا تَعْثَوْا فِی الأَرْضِ مُفْسِدِینَ» اعراف/۷۴

و به خاطر بیاورید که شما را جانشینان قوم «عاد» قرار داد، و در زمین مستقر ساخت، که در دشت هایش، قصرها برای خود بنا می کنید؛ و در کوه ها، برای خود خانه ها می تراشید! بنابر این، نعمت های خدا را متذکر شوید! و در زمین، به فساد نکوشید!»

۱۰۶ استفاده از حیوانات اهلی، نعمت خداست

«لِتَسْتَوُا عَلَی ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْکُرُوا نِعْمَهَ رَبِّکُمْ إِذَا اسْتَوَیْتُمْ عَلَیْهِ وَ تَقُولُوا سُبْحنَ الَّذِی سَخَّرَ لَنا هذَا وَ ما کُنَّا لَهُ مُقْرِنِینَ» زخرف/۱۳

... تا بر پشت آن ها بخوبی قرار گیرید؛ سپس هنگامی که بر آن ها سوار شدید، نعمت

۱- ۳۳. چند آیه مشابه: مائده/۷، بقره/۴۰ و ۱۲۲ به طور مکرر در این سوره آمده است.

پروردگارتان را متذکّر شوید و بگویید: «پاک و منزّه است کسی که این را مسخّر ما ساخت، وگرنه ما توانایی تسخیر آن را نداشتیم؛

شکر خدا

۱۰۷ شاکر خدا باشید(۱)

«بَلِ اللَّهَ فَاعْبُدْ وَ كُن مِّنَ الشَّكِرِينَ» زمر/۶۶

بلکه تنها خداوند را عبادت کن و از شکرگزاران باش!

۱۰۸ شکر خدا کنید(۲)

«فَاذْكُرُونِی أَذْكُرْكُمْ وَ اشْكُرُوا لِی وَ لَا تَكْفُرُونِ» بقره/۱۵۲

پس به یاد من باشید، تا به یاد شما باشم! و شکر مرا گویید و (در برابر نعمت هایم) کفران نکنید!

۱۰۹ شکر خدا به نفع شماست

«وَلَقَدْ ءَاتَیْنا لُقْمَنَ الْحِكْمَهَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ وَ مَن یَشْكُرْ فَإِنَّمَا یَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَ مَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِیٌّ حَمِیدٌ» لقمان/۱۲

ما به لقمان حکمت دادیم؛ (و به او گفتیم:) شکر خدا را بجای آور هر کس شکرگزاری کند، تنها به سود خویش شکر کرده؛ و آن کس که کفران کند، (زیانی به خدا نمی رساند)؛ چرا که خداوند بی نیاز و ستوده است.

۱۱۰ شکر نعمت مایه نجات است

«إِنَّآ أَرْسَلْنا عَلَیْهِمْ حاصِباً إِلَّآ ءَالَ لُوطٍ نَّجَّیْنهُم بِسَحَرٍ * نِّعْمَهً مِنْ عِندِنا كَذلِكَ نَجْزِی مَن شَكَرَ» قمر/۳۴ و ۳۵

ما بر آن ها تندبادی که ریگ ها را به حرکت در می آورد فرستادیم (و همه را هلاک کردیم)،

۱- ۳۴. آیه مشابه: اعراف/۱۴۴.

۲- ۳۵. چند آیه مشابه: بقره/۱۷۲، عنکبوت/۱۷، سبا/۱۵، نحل/۱۱۴.

جز خانـدان لوط را که سـحر گاهان نجاتشان دادیم! این نعمتی بود از ناحیه ما؛ این گونه هر کسـی را که شـکر کند پاداش می دهیم!

۱۱۱ شکر خدا باعث زیادی نعمت است

«وَ إِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ» ابراهیم/۷

و (همچنین به خاطر بیاورید) هنگامی را که پروردگارتان اعلام داشت: «اگر شکرگزاری کنید، (نعمت خود را) بر شما خواهم افزود؛ و اگر ناسپاسی کنید، مجازاتم شدید است!»

۱۱۲ شاکران چقدر کم اند

«يَعْمَلُونَ لَهُ مـا يَشـآءُ مِن مَّحَرِيبَ وَ تَمَثِيـلَ وَ جِفانٍ كالْجَوَابِ وَ قُـدُورٍ رَّاسِـيَتٍ اعْمَلُوا ءَالَ دَاوُدَ شُـكْراً وَ قَلِيلٌ مِنْ عِبادِىَ الشَّكُورُ» سبا/۱۳

آن ها هر چه سـلیمان می خواست برایش درست می کردنـد: معبـدها، تمثال ها، ظروف بزرگ غذا همانند حوض ها، و دیگ هـای ثـابت (که از بزرگی قابل حمل و نقل نبود؛ و به آنان گفتیم:) ای آل داوود! شـکر (این همه نعمت را) بجا آوریـد؛ ولی عده کمی از بندگان من شکرگزارند!

۱۱۳ کفران نعمت نکنید

«فَاذْكُرُونِى أَذْكُرْكُمْ وَ اشْكُرُوا لِى وَ لَا تَكْفُرُونِ» بقره/۱۵۲

پس به یاد من باشید، تا به یاد شما باشم! و شکر مرا گویید و (در برابر نعمت هایم) کفران نکنید!

هدایت به راه راست

۱۱۴ از راه راست الهی پیروی کنید

«وَأَنَّ هَذَا صِرَ طِى مُسْتَقِيماً فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ذَ لِكُمْ وَصَّيكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ» انعام/۱۵۳

این راه مستقیم من است، از آن پیروی کنید! و از راه های پراکنده (و انحرافی) پیروی نکنید،

که شما را از طریق حق، دور می سازد! این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش می کند، شاید پرهیزگاری پیشه کنید!»

۱۱۵ خدا به راه راست هدایت می کند

«وَ اللَّهُ يَدْعُوا إِلَى دَارِ السَّلَمِ وَ يَهْدِى مَن يَشآءُ إِلَى صِرَ طٍ مُّسْتَقِيمٍ» یونس/۲۵

و خداوند به سرای صلح و سلامت دعوت می کند؛ و هر کس را بخواهد (و شایسته و لایق ببیند)، به راه راست هدایت می نماید.

۱۱۶ راه راست خدا این است

«وَهَذَا صِرَ طُ رَبِّكَ مُسْتَقِيماً قَدْ فَصَّلْنا الْأَيَتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ» انعام/۱۲۶

و این راه مستقیم (و سنت جاویدان) پروردگار توست؛ ما آیات خود را برای کسانی که پند می گیرند، بیان کردیم!

۱۱۷ از راه راست الهی منحرف نشوید

«قالَ قَدْ أُجِيبَت دَّعْوَتُكُما فَاسْتَقِيما وَ لَا تَتَّبِعآنِ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ» یونس/۸۹

فرمود: «دعای شما پذیرفته شد! استقامت به خرج دهید؛ و از راه (و رسم) کسانی که نمی دانند، تبعیت نکنید!»

۱۱۸ مردم را هدایت کنید

«وَ لَقَدْ أَرْسَلْنا مُوسَى بِايَتِنآ أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَتِ إِلَى النُّورِ وَ ذَكِّرْهُم بِأَيَّيمِ اللَّهِ إِنَّ فِى ذلِكَ لَأَيَتٍ لِّكُلِ صَبَّارٍ شَكُورٍ» ابراهیم/۵

ما موسی را با آیات خود فرستادیم؛ (و دستور دادیم:) قومت را از ظلمات به نور بیرون آر! و «ایّام اللّه» را به آنان یاد آور! در این، نشانه هایی است برای هر صبر کننده شکرگزار!

۱۱۹ به راه راست هدایت شوید

«اهْدِنا الصِّرَ طَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَ طَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لَا الضَّآلِّينَ» فاتحه/۶ و ۷

ما را به راه راست هدایت کن... راه کسانی که آنان را مشمول نعمت خود ساختی؛ نه کسانی که بر آنان غضب کرده ای؛ و نه گمراهان.

۱۲۰ هدایت الهی موجب نجات است

«مَن يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِى وَمَن يُضْلِلْ فَأُولئِكَ هُمُ الْخَسِرُونَ»اعراف/۱۷۸

آن کس را که خدا هدایت کند، هدایت یافته (واقعی) اوست؛ و کسانی را که (به خاطر اعمالشان) گمراه سازد، زیانکاران (واقعی) آن ها هستند!

۱۲۱ از هدایت الهی پیروی کنید

«أُولئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهُدَيهُمُ اقْتَدِهْ قُل لَّآ أَسَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْراً إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرَى لِلْعَلَمِينَ» انعام/۹۰

آن ها کسانی هستند که خداوند هدایتشان کرده؛ پس به هدایت آنان اقتدا کن! (و) بگو: «در برابر این (رسالت و تبلیغ)، پاداشی از شما نمی طلبم! این (رسالت)، چیزی جز یک یادآوری برای جهانیان نیست! (این وظیفه من است)»

۱۲۲ هدایت و ضلالت هر کسی به سود و زیان خویش است

الف: «إِنَّآ أَنزَلْنا عَلَيْكَ الْكِتابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِ ۖفَمَنِ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَ مَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَ مآ أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ» زمر/۴۱

ما این کتاب (آسمانی) را برای مردم بحق بر تو نازل کردیم؛ هر کس هدایت را پذیرد به نفع خود اوست؛ و هر کس گمراهی را برگزیند، تنها به زیان خود گمراه می گردد؛ و تو مأمور اجبار آن ها به هدایت نیستی.

ب: «قُلْ يا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جآءَكُمُ الْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَى فَإِنَّما يَهْتَدِى لِنَفْسِهِ وَ مَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَ مآ أَنَا عَلَيْكُم بِوَكِيلٍ» يونس/۱۰۸

بگو: «ای مردم! حق از طرف پروردگارتان به سراغ شما آمده؛ هر کس (در پرتو آن) هدایت یابد، برای خود هدایت شده؛ و هر کس گمراه گردد، به زیان خود گمراه می گردد؛ و من مأمور (به اجبار) شما نیستم!»

ذکر و یاد خدا

۱۲۳ خدا را به بزرگی یاد کنید

«مَّا لَکُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقاراً» نوح/۱۳

چرا شما برای خدا عظمت قائل نیستید؟!

۱۲۴ خدا را بسیار یاد کنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا اذْکُرُوا اللَّهَ ذِکْراً کَثِیراً» احزاب/۴۱

ای کسانی که ایمان آورده اید! خدا را بسیار یاد کنید،

۱۲۵ خدا را یاد کنید تا شما را یاد کند(۱)

«فَاذْکُرُونِی أَذْکُرْکُمْ وَ اشْکُرُوا لِی وَ لَا تَکْفُرُونِ» بقره/۱۵۲

پس به یاد من باشید، تا به یاد شما باشم! و شکر مرا گویید و (در برابر نعمت هایم) کفران نکنید!

۱۲۶ ذکر خدا سبب اطمینان قلب است

«الَّذِینَ ءَامَنُوا وَ تَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِکْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِکْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» رعد/۲۸

آن ها کسانی هستند که ایمان آورده اند، و دل هایشان به یاد خدا مطمئن (و آرام) است؛ آگاه باشید، تنها با یاد خدا دل ها آرامش می یابد!

۱۲۷ بیش از هر چیز به یاد خدا باشید(۲)

«فَإِذَا قَضَیْتُم مَّنَسِکَکُمْ فَاذْکُرُوا اللَّهَ کَذِکْرِکُمْ ءَاباءَکُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِکْراً فَمِنَ النَّاسِ مَن یَقُولُ رَبَّنَآ ءَاتِنا فِی الدُّنْیا وَما لَهُ فِی الْأَخِرَهِ مِنْ خَلَقٍ» بقره/۲۰۰

۱- ۳۶. چند آیه مشابه: بقره/۲۳۱، کهف/۲۴، طه/۴۲.

۲- ۳۷. چند آیه مشابه: آل عمران/۴۱، بقره/۱۹۸، انفال/۴۵، مزمل/۸.

و هنگامی که مناسکِ (حجِ) خود را انجام دادید، خدا را یاد کنید، همانند یادآوری از پدرانتان (آن گونه که رسم آن زمان بود) بلکه از آن هم بیشتر! (در این مراسم، مردم دو گروهند:) بعضی از مردم می گویند: «خداوندا! به ما در دنیا، (نیکی) عطا کن!» ولی در آخرت، بهره ای ندارند.

۱۲۸ از ذکر خدا اعراض نکنید

«وَ مَنْ أَعْرَضَ عَن ذِکْرِی فَإِنَّ لَهُ مَعِیشَهً ضَنکاً وَ نَحْشُرُهُ یَوْمَ الْقِیَمَهِ أَعْمَی طه/۱۲۴

و هر کس از یاد من روی گردان شود، زندگی (سخت و) تنگی خواهد داشت؛ و روز قیامت، او را نابینا محشور می کنیم!»

۱۲۹ اعراض از ذکر خدا موجب عقوبت است

«مَّنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ یَحْمِلُ یَوْمَ الْقِیَمَهِ وِزْراً» طه/۱۰۰

هرکس از آن روی گردان شود، روز قیامت بار سنگینی (از گناه و مسؤولیّت) بر دوش خواهد داشت!

۱۳۰ در هر حال و زمانی به یاد خدا باشید(۱)

الف: «وَاذْکُر رَّبَّکَ فِی نَفْسِکَ تَضَرُّعاً وَخِیفَهً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْأَصالِ وَلَا تَکُن مِّنَ الْغَفِلِینَ» اعراف/۲۰۵

پروردگارت را در دل خود، از روی تضرع و خوف، آهسته و آرام، صبحگاهان و شامگاهان، یاد کن؛ و از غافلان مباش!

ب: «فَإِذَا قَضَیْتُمُ الصَّلَوهَ فَاذْکُرُوا اللَّهَ قِیَماً وَقُعُوداً وَعَلَی جُنُوبِکُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنتُمْ فَأَقِیمُوا الصَّلَوهَ إِنَّ الصَّلَوهَ کانَتْ عَلَی الْمُؤْمِنِینَ کِتَباً مَّوْقُوتاً» نسا/۱۰۳

و هنگامی که نماز را به پایان رساندید، خدا را یاد کنید؛ ایستاده، و نشسته، و در حالی که به پهلو خوابیده اید! و هرگاه آرامش یافتید (و حالت ترس زایل گشت)، نماز را (به طور معمول) انجام دهید، زیرا نماز، وظیفه ثابت و معیّنی برای مؤمنان است!

۱۳۱ از یاد خدا غفلت نکنید

الف: «وَاذْکُر رَّبَّکَ فِی نَفْسِکَ تَضَرُّعاً وَخِیفَهً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْأَصالِ وَلَا تَکُن مِّنَ الْغَفِلِینَ» اعراف/۲۰۵

۱- ۳۸. چند آیه مشابه: جمعه/۱۰، انسان/۲۵.

پروردگارت را در دل خود، از روی تضرع و خوف، آهسته و آرام، صبحگاهان و شامگاهان، یاد کن؛ و از غافلان مباش!

ب: «یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تُلْهِکُمْ أَمْوَ لُکُمْ وَ لَآ أَوْلَدُکُمْ عَن ذِکْرِ اللَّهِ وَ مَن یَفْعَلْ ذلِکَ فَأُولئِکَ هُمُ الْخَسِرُونَ» منافقون/۹

ای کسانی که ایمان آورده اید! اموال و فرزندانتان شما را از یاد خدا غافل نکند! و کسانی که چنین کنند، زیانکارانند!

یاری خواستن

۱۳۲ فقط از خدا یاری بگیرید

قالَ مُوسَی لِقَوْمِهِ اسْتَعِینُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الأَرْضَ لِلَّهِ یُورِثُها مَن یَشآءُ مِنْ عِبادِهِ وَالْعَقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ» اعراف/۱۲۸

موسی به قوم خود گفت: «از خدا یاری جویید، و استقامت پیشه کنید، که زمین از آن خداست، و آن را به هر کس از بندگانش که بخواهد، واگذار می کند؛ و سرانجام (نیک) برای پرهیزگاران است!»

۱۳۳ غیر از خدا یار و یاوری ندارید

«قُلْ مَن ذَا الَّذِی یَعْصِمُکُم مِّنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِکُمْ سَوءاً أَوْ أَرَادَ بِکُمْ رَحْمَهً وَلَا یَجِدُونَ لَهُم مِن دُونِ اللَّهِ وَلِیًّا وَ لَا نَصِیراً» احزاب/۱۷

بگو: «چه کسی می تواند شما را در برابر اراده خدا حفظ کند اگر او بدی یا رحمتی را برای شما اراده کند؟!» و آن ها جز خدا هیچ سرپرست و یاوری برای خود نخواهند یافت.

۱۳۴ خدا را یاری کنید تا شما را یاری کند

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِنْ تَنصُرُوا اللَّهَ یَنصُرْکُمْ وَیُثَبِّتْ أَقْدَامَکُمْ» محمد/۷

ای کسانی که ایمان آورده اید! اگر (آیین) خدا را یاری کنید، شما را یاری می کند و گام هایتان را استوار می دارد.

ص:۵۱

۱۳۵ از صبر و نماز یاری بخواهید(۱)

«وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلَوهِ وَ إِنَّها لَکَبِیرَهٌ إِلَّا عَلَی الْخَشِعِینَ» بقره/۴۵

از صبر و نماز یاری جوئید؛ (و با استقامت و مهار هوس های درونی و توجه به پروردگار، نیرو بگیرید؛) و این کار، جز برای خاشعان، گران است.

۱۳۶ یار و انصار خدا باشید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا کُونُوا أَنصارَ اللَّهِ کَما قالَ عِیسَی ابْنُ مَرْیَمَ لِلْحَوَارِیِّینَ مَنْ أَنصارِی إِلَی اللَّهِ قالَ الْحَوَارِیُّونَ نَحْنُ أَنصارُ اللَّهِ فَامَنَت طَّآئِفَهٌ مِنْ بَنِی إِسْرَ ءِیلَ وَ کَفَرَت طَّآئِفَهٌ فَأَیَّدْنا الَّذِینَ ءَامَنُوا عَلَی عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَهِرِینَ»

ای کسانی که ایمان آورده اید! یاوران خدا باشید همان گونه که عیسی بن مریم به حواریون گفت: «چه کسانی در راه خدا یاوران من هستند؟!» حواریون گفتند: «ما یاوران خدائیم» در این هنگام گروهی از بنی اسرائیل ایمان آوردند و گروهی کافر شدند؛ ما کسانی را که ایمان آورده بودند در برابر دشمنانشان تأیید کردیم و سرانجام بر آنان پیروز شدند! صف/۱۴

تکذیب آیات خدا

۱۳۷ آیات الهی را تکذیب نکنید

«وَ لَا تَکُونَنَّ مِنَ الَّذِینَ کَذَّبُوا بِایَتِ اللَّهِ فَتَکُونَ مِنَ الْخَسِرِینَ» یونس/۹۵

مسلماً او تردیدی نداشت! این درسی برای مردم بود!] و از آن ها مباش که آیات خدا را تکذیب کردند، که از زیانکاران خواهی بود!

۱۳۸ وای بر تکذیب کنندگان

«وَیْلٌ یَوْمَئِذٍ لِّلْمُکَذِّبِینَ * انطَلِقُوا إِلَی ما کُنتُم بِهِ تُکَذِّبُونَ * انطَلِقُوا إِلَی ظِلٍّ ذِی ثَلَثِ شُعَبٍ* لَّا ظَلِیلٍ وَ لَا یُغْنِی مِنَ اللَّهَبِ * إِنَّها تَرْمِی بِشَرَرٍ کالْقَصْرِ * کَأَنَّهُ جِمَلَتٌ صُفْرٌ» مرسلات/۲۸ تا ۳۳

۱- ۳۹. آیه مشابه: بقره/۱۵۳.

وای در آن روز بر تکذیب کنندگان! (در آن روز به آن ها گفته می شود:) بی درنگ، به سوی همان چیزی که پیوسته آن را تکذیب می کردید بروید!بروید به سوی سایه سه شاخه (دودهای خفقان بار و آتش زا)!سایه ای که نه آرامبخش است و نه از شعله های آتش جلوگیری می کند! شراره هایی از خود پرتاب می کند مانند یک کاخ! گویی (در سرعت و کثرت) همچون شتران زرد رنگی هستند (که به هر سو پراکنده می شوند)!

۱۳۹ از تکذیب کنندگان تبعیت نکن

الف: «فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ» قلم/۸

حال که چنین است از تکذیب کنندگان اطاعت مکن!

ب: «قُلْ هَلُمَّ شُهَدَآءَكُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا فَإِن شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِايَتِنا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْأَخِرَهِ وَهُم بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ» انعام/۱۵۰

بگو: «گواهان خود را، که گواهی می دهند خداوند این ها را حرام کرده است، بیاورید!» اگر آن ها (بدروغ) گواهی دهند، تو با آنان (همصدا نشو! و) گواهی نده! و از هوی و هوس کسانی که آیات ما را تکذیب کردند، و کسانی که به آخرت ایمان ندارند و برای خدا شریک قائلند، پیروی مکن!

۱۴۰ نعمت های الهی را تکذیب نکنید

«فَبِأَيِ ءَالَآءِ رَبِّكُما تُكَذِّبانِ» رحمان/۱۳

پس کدامین نعمت های پروردگارتان را تکذیب می کنید (شما ای گروه جنّ و انس)؟!

ترس از خدا

۱۴۱ از من بترسید نه از مردم

«إِنَّآ أَنزَلْنا التَّوْرَاهَ فِيها هُدىً وَنُورٌ يَحْكُمُ بِها النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هادُوا وَالرَّبَّنِيُّونَ

وَالْأَحْبارُ بِما اسْتُحْفِظُوا مِن كِتَبِ اللَّهِ وَكانُوا عَلَيْهِ شُهَدَآءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا بِايَتِى ثَمَناً قَلِيلاً وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمآ أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ» مائده/۴۴

ما تورات را نازل کردیم در حالی که در آن، هدایت و نور بود؛ و پیامبران، که در برابر فرمان خدا تسلیم بودند، با آن برای یهود حکم می کردند؛ و (همچنین) علما و دانشمندان به این کتاب که به آن ها سپرده شده و بر آن گواه بودند، داوری می نمودند. بنابر این، (به خاطر داوری بر طبق آیات الهی،) از مردم نهراسید! و از من بترسید! و آیات مرا به بهای ناچیزی نفروشید! و آن ها که به احکامی که خدا نازل کرده حکم نمی کنند، کافرند.

۱۴۲ از من بترسید نه از مشرکان ظالم

«وَ مِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ حَيْثُ ما كُنتُمْ فَوَلُّواوُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِى وَ لِأُتِمَّ نِعْمَتِى عَلَيْكُمْ وَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ» بقره/۱۵۰

و از هر جا خارج شدی، روی خود را به جانب مسجد الحرام کن! و هر جا بودید، روی خود را به سوی آن کنید! تا مردم، جز ظالمان (که دست از لجاجت برنمی دارند،) دلیلی بر ضدّ شما نداشته باشند؛ (زیرا از نشانه های پیامبر، که در کتب آسمانی پیشین آمده، این است که او، به سوی دو قبله، نماز می خواند.) از آن ها نترسید! و (تنها) از من بترسید! (این تغییر قبله، به خاطر آن بود که) نعمت خود را بر شما تمام کنم، شاید هدایت شوید!

۱۴۳ فقط دانشمندان خدا ترسند(۱)

«...إِنَّما يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبادِهِ الْعُلَمَؤُا إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ» فاطر/۲۸

...(آری) حقیقت چنین است: از میان بندگان خدا، تنها دانشمندان از او می ترسند؛ خداوند عزیز و غفور است!

۱۴۴ از من بترسید نه شیطان

«إِنَّما ذَ لِكُمُ الشَّيْطَنُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَآءَهُ فَلَا تَخافُوهُمْ وَخافُونِ إِنْ كُنتُم مُّؤْمِنِينَ» آل عمران/۱۷۵

۱– ۴۰. آیه مشابه: احزاب/۳۹.

این فقط شیطان است که پیروان خود را (با سخنان و شایعات بی اساس،) می ترساند. از آن ها نترسید! و تنها از من بترسید اگر ایمان دارید!

۱۴۵ از احدی غیر از خدا نترسید(۱)

«الَّذِینَ یُبَلِّغُونَ رِسَالاتِ اللَّهِ وَیَخْشَوْنَهُ وَ لَا یَخْشَوْنَ أَحَداً إِلَّا اللَّهَ وَ کَفَی بِاللَّهِ حَسِیباً» احزاب/۳۹

(پیامبران) پیشین کسانی بودند که تبلیغ رسالت های الهی می کردند و (تنها) از او می ترسیدند، و از هیچ کس جز خدا بیم نداشتند؛ و همین بس که خداوند حسابگر (وپاداش دهنده اعمال آن ها) است!

۱۴۶ تنها از من بترسید(۲)

«یَبَنِی إِسْرَ ءِیلَ اذْکُرُوا نِعْمَتِیَ الَّتِی أَنْعَمْتُ عَلَیْکُمْ وَ أَوْفُوا بِعَهْدِی أُوفِ بِعَهْدِکُمْ وَ إِیَّیَ فَارْهَبُونِ» بقره/۴۰

ای فرزندان اسرائیل! نعمت هایی را که به شما ارزانی داشتم به یاد آورید! و به پیمانی که با من بسته اید وفا کنید، تا من نیز به پیمان شما وفا کنم. (و در راه انجام وظیفه، و عمل به پیمان ها) تنها از من بترسید!

۱۴۷ اگر از خدا بترسید رستگار می شوید

«وَ مَن یُطِعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یَخْشَ اللَّهَ وَیَتَّقْهِ فَأُولئِکَ هُمُ الْفَآئِزُونَ» نور/۵۲

و هر کس خدا و پیامبرش را اطاعت کند، و از خدا بترسد و از مخالفت فرمانش بپرهیزد، چنین کسانی همان پیروزمندان واقعی هستند!

سایر دستورات

قسمت اول

۱۴۸ به خدا پناه ببرید(۳)

الف: «إِنَّ الَّذِینَ یُجَدِلُونَ فِی ءَایَتِ اللَّهِ بِغَیْرِ سُلْطَنٍ أَتَیهُمْ إِن فِی صُدُورِهِمْ إِلَّا کِبْرٌ مَّا هُم

۱- ۴۱. چند آیه مشابه: بقره/۲۳۵، مائده/۳، نسا/۹، آل عمران/۳۰.

۲- ۴۲. چند آیه مشابه: نحل/۵۱، آل عمران/۳۰، آل عمران/۷۵ ۱، طه/۴۶ و ۶۸.

۳- ۴۳. چند آیه مشابه: نحل ۹۸، اعراف/۲۰۰.

بِبَلِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ» غافر/۵۶

کسانی که در آیات خداوند بدون دلیلی که برای آن ها آمده باشد ستیزه جویی می کنند، در سینه هایشان فقط تکبّر (و غرور) است، و هرگز به خواسته خود نخواهند رسید، پس به خدا پناه بر که او شنوا و بیناست!

ب: «بِسم اللَّه الرحمن الرحیم * قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ* مِن شَرِّ ما خَلَقَ * وَ مِن شَرِّ غاسِقٍ إِذَا وَقَبَ * وَمِن شَرِّ النَّفَّثَتِ فِی الْعُقَدِ * وَ مِن شَرِّ حاسِدٍ إِذَا حَسَدَ» سوره فلق

به نام خداوند بخشنده بخشایشگر بگو: پناه می برم به پروردگار سپیده صبح، از شرّ تمام آنچه آفریده است؛و از شرّ هر موجود شرور هنگامی که شبانه وارد می شود؛و از شرّ آن ها که با افسون در گره ها می دمند (و هر تصمیمی را سست می کنند)؛و از شرّ هر حسودی هنگامی که حسدمی ورزد!

ج: «بِسم اللَّه الرحمن الرحیم * قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ * مَلِكِ النَّاسِ * إِلَهِ النَّاسِ * مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ * الَّذِی يُوَسْوِسُ فِی صُدُورِ النَّاسِ * مِنَ الْجِنَّهِ وَ النَّاسِ سوره ناس

به نام خداوند بخشنده بخشایشگر بگو: پناه می برم به پروردگار مردم، به مالك و حاكم مردم،به (خدا و) معبود مردم، از شرّ وسوسه گر پنهانکار، که در درون سینه انسان ها وسوسه می کند، خواه از جنّ باشد یا از انسان!

د: «وَ إِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَنِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ» فصلت/۳۶

و هرگاه وسوسه هایی از شیطان متوجّه تو گردد، از خدا پناه بخواه که او شنوده و داناست!

ه: «وَقُل رَّبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَ تِ الشَّيَطِينِ * وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَن يَحْضُرُونِ» مؤمنون/۹۷و ۹۸

و بگو: «پروردگارا! از وسوسه های شیاطین به تو پناه می برم!و از این که آنان نزد من حاضر شوند (نیز) -ای پروردگار من- به تو پناه می برم!»

۱۴۹ تسلیم فرمان خدا باشید

«وَ لِكُلِّ أُمَّهٍ جَعَلْنا مَنسَكاً لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَى ما رَزَقَهُم مِنْ بَهِيمَهِ الْأَنْعَمِ فَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ

وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَ بَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ» حج/۳۴

برای هر امّتی قربانگـاهی قرار دادیم، تا نام خـدا را (به هنگام قربانی) بر چهارپایانی که به آنان روزی داده ایم ببرنـد، و خـدای شما معبود واحدی است؛ در برابر (فرمان) او تسلیم شوید و بشارت ده متواضعان و تسلیم شوندگان را.

۱۵۰ توبه کنید و تسلیم درگاه خدا باشید

«وَ أَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَ أَسْلِمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ» زمر/۵۴

و به درگاه پروردگارتان بازگردیـد و در برابر او تسـلیم شویـد، پیش از آن که عـذاب به سـراغ شـما آید، سـپس از سوی هیچ کس یاری نشوید!

۱۵۱ مردم را به یوم اللّه تذکّر بدهید

«وَ لَقَدْ أَرْسَلْنا مُوسَى بِايَتِنآ أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَتِ إِلَى النُّورِ وَ ذَكِّرْهُم بِأَيَّيم اللَّهِ إِنَّ فِى ذلِكَ لَأَيَتٍ لِّكُلِ صَبَّارٍ شَكُورٍ» ابراهیم/۵

ما موسـی را با آیات خود فرسـتادیم؛ (و دستور دادیم:) قومت را از ظلمات به نور بیرون آر! و «ایّام اللّه» را به آنان یاد آور! در این، نشانه هایی است برای هر صبر کننده شکرگزار!

۱۵۲ خود را از مکر خدا ایمن ندانید

«أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَسِرُونَ» اعراف/۹۹

آیـا آن هـا خود را از مکر الهی در امـان می داننـد؟! در حـالی که جز زیانکـاران، خود را از مکر (و مجازات) خـدا ایمن نمی دانند!

۱۵۳ حتماً با خدا ملاقات خواهید کرد

«يا أَيُّهَا الْإِنسَنُ إِنَّكَ كادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحاً فَمُلَقِيهِ» انشقاق/۶

ای انسان! تو با تلاش و رنج به سوی پروردگارت می روی و او را ملاقات خواهی کرد!

۱۵۴ تقوا، شرط قبولی طاعات است

«وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَىْ ءَادَمَ بِالْحَقِ إِذْ قَرَّبا قُرْباناً فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِما وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْأَخَرِ قالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قالَ إِنَّما يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ» مائده/۲۷

و داستان دو فرزند آدم را بحقّ بر آن ها بخوان: هنگامی که هر کدام، کاری برای تقرّب (به پروردگار) انجام دادند؛ امّا از یکی پذیرفته شد، و از دیگری پذیرفته نشد؛ (برادری که عملش مردود شده بود، به برادر دیگر) گفت: «به خدا سوگند تو را خواهم کشت!» (برادر دیگر) گفت: («من چه گناهی دارم؟ زیرا) خدا، تنها از پرهیزگاران می پذیرد!

۱۵۵ فقط برای خدا قیام کنید

«قُلْ إِنَّمَآ أَعِظُكُم بِوَاحِدَةٍ أَن تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَى وَ فُرَ دَى ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا ما بِصاحِبِكُم مِن جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُم بَيْنَ يَدَىْ عَذَابٍ شَدِيدٍ» سبا/۴۶

بگو: «شما را تنها به یک چیز اندرز می دهم، و آن این که: دو نفر دو نفر یا یک نفر یک نفر برای خدا قیام کنید، سپس بیندیشید این دوست و همنشین شما [= محمّد] هیچ گونه جنونی ندارد؛ او فقط بیم دهنده شما در برابر عذاب شدید (الهی) است!»

۱۵۶ به ظالمان تکیه نکنید

«وَ لَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَ ما لَكُم مِن دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَآءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ» هود/۱۱۳

و بر ظالمان تکیه ننمایید، که موجب می شود آتش شما را فرا گیرد؛ و در آن حال، هیچ ولیّ و سرپرستی جز خدا نخواهید داشت؛ و یاری نمی شوید!

۱۵۷ به خدا و رسول خیانت نکنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَنَتِكُمْ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ» انفال/۲۷

ای کسانی که ایمان آورده اید! به خدا و پیامبر خیانت نکنید! و (نیز) در امانات خود خیانت روا مدارید، در حالی که می دانید (این کار، گناه بزرگی است)!

۱۵۸ خدا بهترین داور است

«أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَكِمِينَ» تین/۸

آیا خداوند بهترین حکم کنندگان نیست؟!

۱۵۹ خدا در کمین است

«إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصادِ» فجر/۱۴

به یقین پروردگار تو در کمینگاه (ستمگران) است!

۱۶۰ با خدا دشمنی نکنید

«أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَن يُحادِدِ اللَّهَ وَرَ......ȘȩI...ǝفَأَنَّ لَهُ نارَ جَهَنَّمَ خَلِداً فِيها ذلِكَ الْخِزْىُ الْعَظِيمُ» توبه/۶۳

آیا نمی دانند هر کس با خدا و رسولش دشمنی کند، برای او آتش دوزخ است؛ جاودانه در آن می ماند؟! این، همان رسوایی بزرگ است!

۱۶۱ از ظالمان دوری بجویید

«وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِى ءَايَتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِى حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَنُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَى مَعَ الْقَوْمِ الظَّلِمِينَ» انعام/۶۸

هرگاه کسانی را دیدی که آیات ما را استهزا می کنند، از آن ها روی بگردان تا به سخن دیگری بپردازند! و اگر شیطان از یاد تو ببرد، هرگز پس از یادآمدن با این جمعیّت ستمگر منشین!

۱۶۲ به خدا دل ببندید

«وَ اذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَ تَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلاً» مزمل/۸

و نام پروردگارت را یاد کن و تنها به او دل ببند!

۱۶۳ مردم را از راه خدا باز ندارید

«وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ بِهِ وَتَبْغُونَها عِوَجاً وَاذْكُرُوا إِذْ كُنتُمْ قَلِيلاً فَكَثَّرَكُمْ وَانظُرُوا كَيْفَ كانَ عَقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ» اعراف/۸۶

و بر سر هر راه ننشینید که (مردم با ایمان را) تهدید کنید و مؤمنان را از راه خدا باز دارید، و با (القای شبهات،) آن را کج و معوج نشان دهید! و به خاطر بیاورید زمانی را که اندک بودید، و او شما را فزونی داد! و بنگرید سرانجام مفسدان چگونه بود!

۱۶۴ خالصانه دین داری کنید

«فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَ لَوْ كَرِهَ الْكَفِرُونَ» غافر/۱۴

(تنها) خدا را بخوانید و دین خود را برای او خالص کنید، هرچند کافران ناخشنود باشند!

۱۶۵ به خدا تکیه و توکل کنید

«وَ جَهِدُوا فِى اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ هُوَ اجْتَبَيكُمْ وَ ما جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِى الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ

إِبْرَ هِیمَ هُوَ سَمَّیکُمُ الْمُسْلِمِینَ مِن قَبْلُ وَ فِی هَذَا لِیَکُونَ الرَّسُولُ شَهِیداً عَلَیْکُمْ وَ تَکُونُوا شُهَدَآءَ عَلَی النَّاسِ فَأَقِیمُوا الصَّلَوهَ وَ ءَاتُواالزَّکَوهَ وَ اعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَیکُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَی وَ نِعْمَ النَّصِیرُ» حج/۷۸

و در راه خدا جهاد کنید، و حقّ جهادش را ادا نمایید! او شما را برگزید، و در دین (اسلام) کار سنگین و سختی بر شما قرار نداد؛ از آیین پدرتان ابراهیم پیروی کنید؛ خداوند شما را در کتاب های پیشین و در این کتاب آسمانی «مسلمان» نامید، تا پیامبر گواه بر شما باشد، و شما گواهان بر مردم! پس نماز را برپا دارید، و زکات را بدهید، و به خدا تمسّک جویید، که او مولا و سرپرست شماست! چه مولای خوب، و چه یاور شایسته ای!

۱۶۶ صبر کنید که وعده خدا حقّ است

الف: «فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَإِمَّا نُرِیَنَّکَ بَعْضَ الَّذِی نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّیَنَّکَ فَإِلَیْنَا یُرْجَعُونَ» غافر/۷۷

پس (ای پیامبر) صبر کن که وعده خدا حقّ است؛ و هرگاه قسمتی از مجازات هایی را که به آن ها وعده داده ایم در حال حیاتت به تو ارائه دهیم، یا تو را (پیش از آن) از دنیا ببریم (مهمّ نیست)؛ چرا که همه آنان را تنها به سوی ما باز می گردانند!

ب: «فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَ لَا یَسْتَخِفَّنَّکَ الَّذِینَ لَا یُوقِنُونَ» روم/۶۰

اکنون که چنین است صبر پیشه کن که وعده خدا حق است؛ و هرگز کسانی که ایمان ندارند تو را خشمگین نسازند (و از راه خود منحرف نکنند)!

۱۶۷ سخن دشمنان را تحمل کنید[۱]

«فَاصْبِرْ عَلَی ما یَقُولُونَ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّکَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ غُرُوبِها وَ مِنْ ءَانآیِ الَّیْلِ فَسَبِّحْ وَ أَطْرَافَ النَّهارِ لَعَلَّکَ تَرْضَی طه/۱۳۰

پس در برابر آنچه می گویند، صبر کن! و پیش از طلوع آفتاب، و قبل از غروب آن؛ تسبیح و حمد پروردگارت را بجا آور؛ و همچنین (برخی) از ساعات شب و اطراف روز

ص:۶۰

۱- ۴۴. چند آیه مشابه: ق/۳۹، ص/۱۷.

(پروردگارت را) تسبیح گوی؛ باشد که (از الطاف الهی) خشنود شوی!

۱۶۸ بر سختی ها صبر کنید

«وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنتُم مُّؤْمِنِينَ» آل عمران/۱۳۹

و سست نشوید! و غمگین نگردید! و شما برترید اگر ایمان داشته باشید!

۱۶۹ در عبادت صبر داشته باشید

«رَّبُّ السَّمَاواتِ وَ الْأَرْضِ وَ ما بَیْنَهُما فَاعْبُدْهُ وَ اصْطَبِرْ لِعِبَدَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا» مریم/۶۵

همان پروردگار آسمان ها و زمین، و آنچه میان آن دو قرار دارد! او را پرستش کن؛ و در راه عبادتش شکیبا باش! آیا مثل و مانندی برای او می یابی؟!

۱۷۰ به سوی آمرزش الهی بشتابید

«وَسارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُها السَّمَاواتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ» آل عمران/۱۳۳

و شتاب کنید برای رسیدن به آمرزش پروردگارتان؛ و بهشتی که وسعت آن، آسمان ها و زمین است؛ و برای پرهیزگاران آماده شده است.

۱۷۱ سود و زیان به دست خداست

«وَ إِنْ یَمْسَسْکَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَ إِنْ یُرِدْکَ بِخَيْرٍ فَلَا رَآدَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَن یَشآءُ مِنْ عِبادِهِ وَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ» یونس/۱۰۷

و اگر خداوند، (برای امتحان یا کیفر گناه،) زیانی به تو رساند، هیچ کس جز او آن را برطرف نمی سازد؛ و اگر اراده خیری برای تو کند، هیچ کس مانع فضل او نخواهد شد! آنرا به هر کس از بندگانش بخواهد می رساند؛ و او غفور و رحیم است!»

۱۷۲ به رحمت خدا شاد شوید

«قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَ بِرَحْمَتِهِ فَبِذَ لِکَ فَلْیَفْرَحُوا هُوَ خَیْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ» یونس/۵۸

بگو: «به فضل و رحمت خدا باید خوشحال شوند؛ که این، از تمام آنچه گردآوری کرده اند، بهتر است!»

۱۷۳ به آثار رحمت خدا توجّه کنید

«فَانظُرْ إِلی ءَاثَرِ رَحْمَتِ اللَّهِ کَیْفَ یُحْیِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهآ إِنَّ ذلِکَ لَمُحْیِ الْمَوْتَی وَ هُوَ عَلَی کُلِّ شَیْ ءٍ قَدِیرٌ»

به آثار رحمت الهی بنگر که چگونه زمین را بعد از مردنش زنده می کند؛ چنین کسی (که زمین مرده را زنده کرد) زنده کننده مردگان (در قیامت) است؛ و او بر همه چیز تواناست! روم/۵۰

۱۷۴ آیات الهی را نفروشید

«إِنَّآ أَنزَلْنا التَّوْرَاهَ فِیها هُدیً وَنُورٌ یَحْکُمُ بِها النَّبِیُّونَ الَّذِینَ أَسْلَمُوا لِلَّذِینَ هادُوا وَالرَّبَّنِیُّونَ وَالْأَحْبارُ بِما اسْتُحْفِظُوا مِن کِتَبِ اللَّهِ وَکانُوا عَلَیْهِ شُهَدَآءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا بِایَتِی ثَمَناً قَلِیلاً وَمَن لَّمْ یَحْکُم بِمآ أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولئِکَ هُمُ الْکَفِرُونَ»

ما تورات را نازل کردیم در حالی که در آن، هدایت و نور بود؛ و پیامبران، که در برابر فرمان خدا تسلیم بودند، با آن برای یهود حکم می کردند؛ و (همچنین) علما و دانشمندان به این کتاب که به آن ها سپرده شده و بر آن گواه بودند، داوری می نمودند. بنابر این، (به خاطر داوری بر طبق آیات الهی،) از مردم نهراسید! و از من بترسید! و آیات مرا به بهای ناچیزی نفروشید! و آن ها که به احکامی که خدا نازل کرده حکم نمی کنند، کافرند. مائده/۴۴

قسمت دوم

۱۷۵ آیات خدا را انکار نکنید

«وَ یُرِیکُمْ ءَایاتِهِ فَأَیَّ ءَایَتِ اللَّهِ تُنکِرُونَ»

او آیاتش را همواره به شما نشان می دهد؛ پس کدام یک از آیات او را انکار می کنید؟! مائده/۴۴

۱۷۶ همه به سوی خدا برمی گردند(۱)

«ثُمَّ رُدُّوا إِلَی اللَّهِ مَوْلَیهُمُ الْحَقِّ أَلَا لَهُ الْحُکْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَسِبِینَ»

سپس (تمام بندگان) به سوی خدا، که مولای حقیقی آن هاست، بازمی گردند. بدانید که حکم

ص:۶۲

۱- ۴۵. آیه مشابه: یونس/۳۰.

و داوری، مخصوص اوست؛ و او، سریعترین حسابگران است! انعام/۶۲

۱۷۷ خدا را بزرگ بدارید

«وَ رَبَّکَ فَکَبِّرْ» مدثر/۳

و پروردگارت را بزرگ بشمار،

۱۷۸ به خدا توجّه کنید

«وَ إِلَی رَبِّکَ فَارْغَب» شرح/۸

و به سوی پروردگارت توجّه کن!

۱۷۹ خدا بر حق است

«فَذَ لِکُمُ اللَّهُ رَبُّکُمُ الْحَقُّ فَماذَا بَعْدَ الْحَقِ ـ إِلَّا الضَّلَلُ فَأَنَّی تُصْرَفُونَ» یونس/۳۲

آن است خداوند، پروردگار حقّ شما (دارای همه این صفات)! با این حال، بعد از حق، چه چیزی جز گمراهی وجود دارد؟! پس چرا (از پرستش او) روی گردان می شوید؟!

۱۸۰ حق فقط از جانب خداست

الف: «وَقُلِ الْحَقُّ مِن رَّبِّکُمْ فَمَن شآءَ فَلْیُؤْمِن وَ مَن شآءَ فَلْیَکْفُرْ إِنَّآ أَعْتَدْنا لِلظَّلِمِینَ ناراً أَحاطَ بِهِمْ سُرَادِقُها وَ إِنْ یَسْتَغِیثُوا یُغاثُوا بِمآءٍ کالْمُهْلِ یَشْوِی الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَ سآءَتْ مُرْتَفَقاً» کهف/۲۹

بگو: «این حقّ است از سوی پروردگارتان! هر کس می خواهد ایمان بیاورد (و این حقیقت را پذیرا شود)، و هر کس میخواهد کافر گردد!» ما برای ستمگران آتشی آماده کردیم که سراپرده اش آنان را از هر سو احاطه کرده است! و اگر تقاضای آب کنند، آبی برای آنان میاورند که همچون فلز گداخته صورت ها را بریان می کند! چه بد نوشیدنی، و چه بد محل اجتماعی است!

ب: «الْحَقُّ مِن رَّبِّکَ فَلَا تَکُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِینَ» بقره/۱۴۷

این (فرمان تغییر قبله) حکم حقی از طرف پروردگار توست، بنابراین، هرگز از تردیدکنندگان در آن مباش!

۱۸۱ حکم مخصوص خداست

«ما تَعْبُدُونَ مِن دُونِهِ إِلَّآ أَسْمآءً سَمَّيْتُمُوهآ أَنتُمْ وَءَاباَؤُكُم مَّآ أَنزَلَ اللَّهُ بِها مِن سُلْطَنٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّآ إِيَّاهُ ذلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَ لَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ» یوسف/۴۰

این معبودهایی که غیر از خدا می پرستید، چیزی جز اسم هایی (بی مسمّا) که شما و پدرانتان آن ها را خدا نامیده اید، نیست؛ خداوند هیچ دلیلی بر آن نازل نکرده؛ حکم تنها از آن خداست؛ فرمان داده که غیر از او را نپرستید! این است آیین پابرجا؛ ولی بیشتر مردم نمی دانند!

۱۸۲ قانون الهی تغییرناپذیر است

الف: «اسْتِكْباراً فِى الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّىِ وَ لَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَ لَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا» فاطر/۴۳

این ها همه به خاطر استکبار در زمین و نیرنگ های بدشان بود؛ امّا این نیرنگ ها تنها دامان صاحبانش را می گیرد؛ آیا آن ها چیزی جز سنّت پیشینیان و (عذاب های دردناک آنان) را انتظار دارند؟! هرگز برای سنّت خدا تبدیل نخواهی یافت، و هرگز برای سنّت الهی تغییری نمی یابی!

ب: «لَهُ مُعَقِّباتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ ما بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا ما بِأَنفُسِهِمْ وَإِذَآ أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءاً فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَما لَهُم مِّن دُونِهِ مِن وَالٍ» رعد/۱۱

برای انسان، مأمورانی است که پی در پی، از پیش رو، و از پشت سرش او را از فرمان خدا [= حوادث غیر حتمی حفظ می کنند؛ (امّا) خداوند سرنوشت هیچ قوم (و ملّتی) را تغییر نمی دهد مگر آن که آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند! و هنگامی که خدا اراده سویی به قومی (به خاطر اعمالشان) کند، هیچ چیز مانع آن نخواهد شد؛ و جز خدا، سرپرستی نخواهند داشت!

۱۸۳ بیعت با پیامبر بیعت با خداست

«إِنَّ الَّذِينَ يُبايِعُونَكَ إِنَّما يُبايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَن نَّكَثَ فَإِنَّمَا يَنكُثُ عَلَى نَفْسِهِ

وَ مَنْ أَوْفَی بِمَا عَهَدَ عَلَیْهُ اللَّهَ فَسَیُؤْتِیهِ أَجراً عَظِیماً» فتح/۱۰

کسانی که با تو بیعت می کننـد (در حقیقت) تنها با خـدا بیعت می نماینـد، و دست خدا بالای دست آن هاست؛ پس هر کس پیمان شکنی کند، تنها به زیان خود پیمان شکسته است؛ و آن کس که نسبت به عهدی که با خدا بسته وفا کند، بزودی پاداش عظیمی به او خواهد داد.

۱۸۴ برای خدا پایداری و قیام کنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا کُونُوا قَوَّ مِینَ لِلَّهِ شُـهَدَآءَ بِالْقِسْطِ وَلَا یَجْرِمَنَّکُمْ شَـنَانُ قَوْمٍ عَلَی أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَی وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِیرٌ بِما تَعْمَلُونَ» مائده/۸

ای کسانی که ایمان آورده اید! همواره برای خدا قیام کنید، و از روی عدالت،گواهی دهید! دشمنی با جمعیّتی، شما را به گناه و ترک عـدالت نکشانـد! عـدالت کنیـد، که به پرهیزگاری نزدیکتر است! و از (معصـیت) خدا بپرهیزید، که از آنچه انجام می دهید، با خبر است!

۱۸۵ روزی رسان خداست(۱)

«قُلْ مَن یَرْزُقُکُم مِّنَ السَّمَاواتِ وَ الْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَ إِنَّآ أَوْ إِیَّاکُمْ لَعَلَی هُدًی أَوْ فِی ضَلَلٍ مُّبِینٍ» سبا/۲۴

بگو: «چه کسـی شما را از آسمان ها و زمین روزی می دهد؟» بگو: «اللّه! و ما یا شما بر (طریق) هدایت یا در ضلالت آشکاری هستیم!»

۱۸۶ روزی به دست خداست

«إِنَّمـا تَعْبُـدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَنـاً وَتَخْلُقُونَ إِفْکـاً إِنَّ الَّذِینَ تَعْبُـدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَـا یَمْلِکُونَ لَکُمْ رِزْقـاً فَـابْتَغُوا عِنـدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَ اعْبُدُوهُ وَ اشْکُرُوا لَهُ إِلَیْهِ تُرْجَعُونَ» عنکبوت/۱۷

شما غیر از خدا فقط بت هایی (از سـنگ و چوب) را می پرستید و دروغی به هم می بافید؛ آن هایی را که غیر از خدا پرستش می کنید، مالک هیچ رزقی برای شـما نیسـتند؛ روزی را تنها نزد خدا بطلبید و او را پرستش کنید و شکر او را بجا آورید که به سوی او بازگشت داده می شوید!

۱- ۴۶. چند آیه مشابه: بقره/۱۷۲، بقره/۱۶۸، نحل/۱۱۴، انعام/۱۴۲، بقره/۶۰.

۱۸۷ از خدا و فرمان او روی نگردانید

وَ أَنِ اسْـتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُم مَّتَعاً حَسَـناً إِلى أَجَلٍ مُّسَـمًّى وَ أَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُم مَّتَعاً حَسَناً إِلى أَجَلٍ مُّسَمًّى وَ يُؤْتِ كُلَّ ذِى فَضْلٍ فَضْلَهُ وَ إِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّى أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ» هود/۳

و این که: از پروردگار خویش آمرزش بطلبیـد؛ سپس به سوی او بازگردید؛ تا شـما را تا مدّت معیّنی، (از مواهب زندگی این جهان،) به خوبی بهره مند سازد؛ و به هر صاحب فضـیلتی، به مقدار فضـیلتش ببخشد! و اگر (از این فرمان) روی گردان شوید، من بر شما از عذاب روز بزرگی بیمناکم!

۱۸۸ به سوی خدا فرار کنید

«فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّى لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ» ذاریات/۵۰

پس به سوی خدا بگریزید، که من از سوی او برای شما بیم دهنده ای آشکارم!

۱۸۹ خدا را فراموش نکنید

«وَ لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَيهُمْ أَنفُسَهُمْ أُولئِكَ هُمُ الْفَسِقُونَ» حشر/۱۹

و همچون کسانی نباشید که خدا را فراموش کردند و خدا نیز آن ها را به «خود فراموشی» گرفتار کرد، آن ها فاسقانند.

۱۹۰ با نام خدا شروع کنید

الف: «اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِى خَلَقَ» علق/۱

بخوان به نام پروردگارت که (جهان را) آفرید،

ب: « وَ قالَ ارْكَبُوا فِيها بِسْمِ اللَّهِ مَجْرِيها وَ مُرْسَيهآ إِنَّ رَبِّى لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ» هود/۴۱

او گفت: «به نام خدا بر آن سوار شوید! و هنگام حرکت و توقف کشتی، یاد او کنید، که پروردگارم آمرزنده و مهربان است!»

۱۹۱ شعائر اللّه را تعظیم کنید

«ذلِكَ وَ مَن يُعَظِّمْ شَعَآئِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقْوَى الْقُلُوبِ» حج/۳۲

این است (مناسک حج)! و هر کس شعائر الهی را بزرگ دارد، این کار نشانه تقوای دل هاست.

۱۹۲ شفاعت مخصوص خدا است

«أَم اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ شُفَعآءَ قُلْ أَوَ لَوْ كانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْاً وَ لَا يَعْقِلُونَ» زمر/۴۳ قُلْ لِّلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعاً لَّهُ مُلْكُ السَّمَاواتِ وَ الْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ زمر/۴۴

آیا آنان غیر از خدا شفیعانی گرفته اند؟! به آنان بگو: «آیا (از آن ها شفاعت می طلبید) هر چند مالك چیزی نباشند و درك و شعوری برای آن ها نباشد؟!»بگو: «تمام شفاعت از آن خداست، (زیرا) حاکمیّت آسمان ها و زمین از آن اوست و سپس همه شما را به سوی او باز می گردانند!»

۱۹۳ شفاعت دیگران با اذن خداست

«وَ لَا تَنفَعُ الشَّفَعَةُ عِندَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ حَتَّى إِذَا فُزِّعَ عَن قُلُوبِهِمْ قالُوا ماذَا قالَ رَبُّكُمْ قالُوا الْحَقَّ وَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ» سبا/۲۳

هیچ شفاعتی نزد او، جز برای کسانی که اذن داده، سودی ندارد! (در آن روز همه در اضطرابند) تا زمانی که اضطراب از دل های آنان زایل گردد (و فرمان از ناحیه او صادر شود؛ در این هنگام مجرمان به شفیعان) می گویند: «پروردگارتان چه دستوری داده؟» می گویند: «حقّ را (بیان کرد و اجازه شفاعت درباره مستحقّان داد)؛ و اوست بلند مقام و بزرگ مرتبه!»

۱۹۴ شفاعت برای چه کسی است

«... وَ لَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى وَ هُم مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ» انبیا/۲۸

... و آن ها جز برای کسی که خدا راضی (به شفاعت برای او) است شفاعت نمی کنند؛ و از ترس او بیمناکند.

۱۹۵ از طعنه زنندگان اعراض کنید

«وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي ءَايَتِنا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنسِيَنَّكَ الشَّيْطَنُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَى مَعَ الْقَوْمِ الظَّلِمِينَ» انعام/۶۸

هرگاه کسانی را دیدی که آیات ما را استهزا می کنند، از آن ها روی بگردان تا به سخن دیگری

بپردازند! و اگر شیطان از یاد تو ببرد، هرگز پس از یادآمدن با این جمعیّت ستمگر منشین!

۱۹۶ طغیان و سرکشی نکنید

الف: «فَاسْتَقِمْ كَمآ أُمِرْتَ وَ مَن تابَ مَعَكَ وَ لَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِما تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» هود/۱۱۲

پس همان گونه که فرمان یافته ای، استقامت کن؛ و همچنین کسانی که با تو به سوی خدا آمده اند (باید استقامت کنند)! و طغیان نکنید، که خداوند آنچه را انجام می دهید می بیند!

ب: «اذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى فَقُلْ هَل لَّكَ إِلى أَن تَزَكَّى وَ أَهْدِيَكَ إِلَى رَبِّكَ فَتَخْشَى

نازعات/۱۷ – ۱۹

به سوی فرعون برو که طغیان کرده است! و به او بگو: «آیا می خواهی پاکیزه شوی؟! و من تو را به سوی پروردگارت هدایت کنم تا از او بترسی (و گناه نکنی)؟!»

۱۹۷ به طاغوت کافر شوید

«أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا بِمآ أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمآ أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَن يَتَحاكَمُوا إِلَى الطَّغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَن يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَنُ أَن يُضِلَّهُمْ ضَلَلًا بَعِيداً» نسا/۶۰

آیا ندیدی کسانی را که گمان می کنند به آنچه (از کتاب های آسمانی که) بر تو و بر پیشینیان نازل شده، ایمان آورده اند، ولی می خواهند برای داوری نزد طاغوت و حکّام باطل بروند؟! با این که به آن ها دستور داده شده که به طاغوت کافر شوند. امّا شیطان می خواهد آنان را گمراه کند، و به بیراهه های دور دستی بیفکند.

۱۹۸ از پرستش طاغوت بپرهیزید

«وَ الَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّغُوتَ أَن يَعْبُدُوها وَ أَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى فَبَشِّرْ عِبادِ» زمر/۱۷

و کسانی که از عبادت طاغوت پرهیز کردند و به سوی خداوند بازگشتند، بشارت از آن آن هاست؛ پس بندگان مرا بشارت ده!

۱۹۹ جایگاه طغیانگران

«...وَإِنَّ لِلطَّغِينَ لَشَرَّ مَابٍ * جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَها فَبِئْسَ الْمِهادُ» ص/۵۵ و ۵۶

ص:۶۸

... و برای طغیانگران بدترین محل بازگشت است. دوزخ، که در آن وارد می شوند؛ و چه بستر بدی است!

۲۰۰ خدا به ظالمان مهلت می دهد

«وَ لَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَفِلاً عَمَّا يَعْمَلُ الظَّلِمُونَ إِنَّما يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَرُ» ابراهیم/۴۲

گمان مبر که خدا، از آنچه ظالمان انجام می دهند، غافل است! (نه، بلکه کیفر) آن ها را برای روزی تأخیر انداخته است که چشم ها در آن (به خاطر ترس و وحشت) از حرکت باز می ایستد...

۲۰۱ برای ظالمان شفاعت نکنید

«وَ اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنا وَ وَحْيِنا وَ لَا تُخَطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُم مُّغْرَقُونَ» هود/۳۷

و (اکنون) در حضور ما و طبق وحی ما، کشتی بساز! و درباره آن ها که ستم کردند شفاعت مکن، که (همه) آن ها غرق شدنی هستند!»

۲۰۲ عزت مخصوص خداست

«وَ لَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعاً هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ» یونس/۶۵

سخن آن ها تو را غمگین نسازد! تمام عزّت (و قدرت)، از آن خداست؛ و او شنوا و داناست!

۲۰۳ عزت را نزد خدا بجویید

« الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكفِرِينَ أَوْلِيَآءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَيَبْتَغُونَ عِندَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعاً» نساء/۱۳۹

همان ها که کافران را به جای مؤمنان، دوست خود انتخاب می کنند. آیا عزّت و آبرو نزد آنان می جویند؟ با این که همه عزّت ها از آن خداست؟!

دین خدا

۲۰۴ به آیین پاک و خالص درآیید

الف: «فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفاً فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْها لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذلِكَ

ص:۶۹

الدِّينُ الْقَيِّمُ وَ لَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ» روم/۳۰

پس روی خود را متوجّه آیین خالص پروردگار کن! این فطرتی است که خداوند،انسان ها را بر آن آفریده؛ دگرگونی در آفرینش الهی نیست؛ این است آیین استوار؛ ولی اکثر مردم نمی دانند!

ب: «فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَيِّمِ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ» روم/۴۳

روی خود را به سوی آیین مستقیم و پایدار بدار، پیش از آن که روزی فرا رسد که هیچ کس نمی تواند آن را از خدا بازگرداند؛ در آن روز مردم به گروه هایی تقسیم می شوند:

ج: «وَ أَنْ أَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفاً وَ لَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ » یونس/۱۰۵

و (به من دستور داده شده که:) روی خود را به آیینی متوجه ساز که از هر گونه شرک، خالی است؛ و از مشرکان مباش!

۲۰۵ اسلام، تنها دین مقبول است

«إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الْإِسْلَمُ وَما اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ ما جآءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْياً بَيْنَهُمْ وَمَن يَكْفُرْ بِايَتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ» آل عمران/۱۹

دین در نزد خدا، اسلام (و تسلیم بودن در برابر حق) است. و کسانی که کتاب آسمانی به آنان داده شد، اختلافی (در آن) ایجاد نکردند، مگر بعد از آگاهی و علم، آن هم به خاطر ظلم و ستم در میان خود؛ و هر کس به آیات خدا کفر ورزد، (خدا به حساب او می رسد؛ زیرا) خداوند، سریع الحساب است.

۲۰۶ غیر از اسلام دینی قبول نیست

«وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَمِ دِيناً فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى الْأَخِرَهِ مِنَ الْخَسِرِينَ» آل عمران/۸۵

و هر کس جز اسلام (و تسلیم در برابر فرمان حق،) آیینی برای خود انتخاب کند، از او پذیرفته نخواهد شد؛ و او در آخرت، از زیانکاران است.

۲۰۷ اسلام، دین همه آسمانیان وزمینیان است

«أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَن فِى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعاً وَكَرْهاً وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ» آل عمران/۸۳

آیا آن ها غیر از آیین خدا می طلبند؟! (آیین او همین اسلام است؛) و تمام کسانی که در آسمان ها و زمین هستند، از روی اختیار یا از روی اجبار، در برابرِ (فرمان) او تسلیمند، و همه به سوی او بازگردانده می شوند.

۲۰۸ فقط با اسلام بمیرید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ» آل عمران/۱۰۲

ای کسانی که ایمان آورده اید! آن گونه که حق تقوا و پرهیزگاری است، از خدا بپرهیزید! و از دنیا نروید، مگر این که مسلمان باشید! (باید گوهر ایمان را تا پایان عمر، حفظ کنید!)

۲۰۹ همه انبیا به اسلام دعوت کردند

«وَوصّی بِهآ إِبْرَ هِیمُ بَنِیهِ وَ یَعْقُوبُ یَبَنِیَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَی لَکُمُ الدِّینَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَ أَنتُم مُّسْلِمُونَ» بقره/۱۳۲

و ابراهیم و یعقوب (در واپسین لحظات عمر،) فرزندان خود را به این آیین، وصیت کردند؛ (و هر کدام به فرزندان خویش گفتند:) «فرزندان من! خداوند این آیین پاک را برای شما برگزیده است؛ و شما، جز به آیین اسلام [= تسلیم در برابر فرمان خدا] از دنیا نروید!»

۲۱۰ اسلام بیاورید

«إِذْ قالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِ ـ الْعَلَمِینَ» بقره/۱۳۱

در آن هنگام که پروردگارش به او گفت: اسلام بیاور! (و در برابر حق، تسلیم باش! او فرمان پروردگار را، از جان و دل پذیرفت؛ و) گفت: «در برابر پروردگار جهانیان، تسلیم شدم.»

۲۱۱ اسلام، تسلیم در برابر خداست

«بَلَی مَنْ أَسْـلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنـدَ رَبِّهِ وَ لَـا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَ لَا هُمْ یَحْزَنُونَ» آری، کسی که روی خود را تسلیم خدا کند و نیکوکار باشد، پاداش او نزد پروردگارش ثابت است؛ نه ترسی بر آن هاست و نه غمگین می شوند. (بنابر این، بهشت خدا در انحصار هیچ گروهی نیست.)(۱) بقره/۱۱۲

---

۱ – ۴۷. این آیه در جواب سخن یهود و نصاراست که می گفتند فقط کسانی داخل بهشت می شوند که یهودی یا نصرانی باشند، و آیه می فرماید شما تسلیم خدا باشید که اسلام غیر از تسلیم نیست.

۲۱۲ همه مأمورید که مسلمان شوید(۱)

الف: «قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَتَّخِذُ وَلِيًّا فاطِرِ السَّمَوَ تِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ قُلْ إِنِّى أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ» انعام/۱۴

بگو: «آیا غیر خدا را ولیّ خود انتخاب کنم؟! (خدایی) که آفریننده آسمان ها و زمین است؛ اوست که روزی می دهد، و از کسی روزی نمی گیرد.» بگو: «من مأمورم که نخستین مسلمان باشم؛ و (خداوند به من دستور داده که) از مشرکان نباش!»

ب: «قُلْ إِنِّى أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصاً لَّهُ الدِّينَ * وَ أُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ» زمر/۱۱ و ۱۲

بگو: «من مأمورم که خدا را پرستش کنم در حالی که دینم را برای او خالص کرده باشم و مأمورم که نخستین مسلمان باشم!

دعوت به دین

۲۱۳ همه را به آیین الهی و اسلام دعوت کنید

«فَلِذَ لِكَ فَادْعُ وَ اسْتَقِمْ كَمآ أُمِرْتَ وَ لَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ وَ قُلْ ءَامَنتُ بِمآ أَنزَلَ اللَّهُ مِن كِتابٍ وَ أُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ رَبُّنا وَ رَبُّكُمْ لَنآ أَعْمَلُنا وَ لَكُمْ أَعْمَلُكُمْ لَا حُجَّهَ بَيْنَنا وَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنا وَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ» شورا/۱۵

پس به همین خاطر تو نیز آنان را به سوی این آیین واحد الهی دعوت کن و آنچنان که مأمور شده ای استقامت نما، و از هوی و هوس های آنان پیروی مکن، و بگو: «به هر کتابی که خدا نازل کرده ایمان آورده ام و مأمورم در میان شما عدالت کنم؛ خداوند پروردگار ما و شماست؛ نتیجه اعمال ما از آن ما است و نتیجه اعمال شما از آن شما، خصومت شخصی

---

۱ – ۴۸. چند آیه مشابه: انعام/۷۱، یونس/۷۲.

در میان ما نیست؛ و خداوند ما و شما را در یکجا جمع می کند، و باز گشت (همه) به سوی اوست!»

۲۱۴ به راه خدا دعوت کنید

«ادْعُ إِلَی سَبِیلِ رَبِّکَ بِالْحِکْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جَدِلْهُم بِالَّتِی هِیَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّکَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِیلِهِ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِینَ» نحل/۱۲۵

با حکمت و اندرز نیکو، به راه پروردگارت دعوت نما! و با آن ها به روشی که نیکوتر است، استدلال و مناظره کن! پروردگارت، از هر کسی بهتر می داند چه کسی از راه او گمراه شده است؛ و او به هدایت یافتگان داناتر است.

۲۱۵ خویشاوندان خود را به دین دعوت کنید

«وَ أَنذِرْ عَشِیرَتَکَ الْأَقْرَبِینَ» شعرا/۲۱۴

و خویشاوندان نزدیکت را انذار کن!

۲۱۶ به دین خدا دعوت کنید

«وَ لَا یَصُدُّنَّکَ عَنْ ءَایَتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنزِلَتْ إِلَیْکَ وَ ادْعُ إِلَی رَبِّکَ وَ لَا تَکُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِکِینَ» قصص/۸۷

و هرگز (آن ها) تو را از آیات خداوند، بعد از آن که بر تو نازل گشت، بازندارند! و به سوی پروردگارت دعوت کن، و هرگز از مشرکان مباش!

۲۱۷ مردم را انذار کنید

«یُنَزِّلُ الْمَلائِکَهَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَی مَن یَشآءُ مِنْ عِبادِهِ أَنْ أَنذِرُوا أَنَّهُ لَآ إِلَهَ إِلَّآ أَنَا فَاتَّقُونِ» نحل/۲

فرشتگان را با روح (الهی) بفرمانش بر هر کس از بندگانش بخواهد نازل می کند؛ (و به آن ها دستور می دهد) که مردم را انذار کنید؛ (و بگویید:) معبودی جز من نیست؛ از (مخالفت دستور) من، بپرهیزید!

۲۱۸ فقط در برابر خدا تسلیم باشید

«قُلْ إِنِّی نُهِیتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِینَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَمَّا جآءَنِیَ الْبَیِّنَتُ مِن رَّبِّی وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِ ّالْعَلَمِینَ» غافر/۶۶

بگو: «من نهی شده ام از این که معبودهایی را که شما غیر از خدا می خوانید بپرستم، چون دلایل روشن از جانب پروردگارم برای من آمده است؛ و مأمورم که تنها در برابر پروردگار عالمیان تسلیم باشم!»

۲۱۹ تسلیم خدا شدن موجب اطمینان است

«وَ مَن یُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَی اللَّهِ وَ هُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَکَ بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقَی وَ إِلَی اللَّهِ عَقِبَهُ الْأُمُورِ» لقمان/۲۲

کسی که روی خود را تسلیم خدا کند در حالی که نیکوکار باشد، به دستگیره محکمی چنگ زده (و به تکیه گاه مطمئنی تکیه کرده است)؛ و عاقبت همه کارها به سوی خداست.

۲۲۰ دین را بازیچه و سرگرمی قرار ندهید

«وَذَرِ الَّذِینَ اتَّخَذُوا دِینَهُمْ لَعِباً وَلَهْواً وَغَرَّتْهُمُ الْحَیَوهُ الدُّنْیا وَذَکِّرْ بِهِ أَن تُبْسَلَ نَفْسٌ بِما کَسَبَتْ لَیْسَ لَها مِن دُونِ اللَّهِ وَلِیٌّ وَلَا شَفِیعٌ وَإِنْ تَعْدِلْ کُلَّ عَدْلٍ لَّا یُؤْخَذْ مِنْهآ أُولئِکَ الَّذِینَ أُبْسِلُوا بِما کَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِیمٍ وَعَذَابٌ أَلِیمٌ بِما کانُوا یَکْفُرُونَ» انعام/۷۰

و رها کن کسانی را که آیین (فطری) خود را به بازی و سرگرمی گرفتند، و زندگی دنیا، آن ها را مغرور ساخته، و با این (قرآن)، به آن ها یادآوری نما، تا گرفتار (عواقب شوم) اعمال خود نشوند! (و در قیامت) جز خدا، نه یاوری دارند، و نه شفاعت کننده ای! و (چنین کسی) هر گونه عوضی بپردازد، از او پذیرفته نخواهد شد؛ آن ها کسانی هستند که گرفتار اعمالی شده اند که خود انجام داده اند؛ نوشابه ای از آب سوزان برای آن هاست؛ و عذاب دردناکی به خاطر این که کفر می ورزیدند (و آیات الهی را انکار) می کردند.

۲۲۱ پیرو دین خالص ابراهیمی باشید

الف: «ثُمَّ أَوْحَیْنَآ إِلَیْکَ أَنِ اتَّبِعْ مِلَّهَ إِبْرَ هِیمَ حَنِیفاً وَ ما کانَ مِنَ الْمُشْرِکِینَ» نحل/۱۲۳

سپس به تو وحی فرستادیم که از آیین ابراهیم -که ایمانی خالص داشت و از مشرکان نبود- پیروی کن!

ب: «قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّهَ إِبْرَ هِیمَ حَنِیفاً وَما کانَ مِنَ الْمُشْرِکِینَ» آل عمران/۹۵

بگو: «خدا راست گفته (و این ها در آیین پاک ابراهیم نبوده) است. بنا بر این، از آیین ابراهیم پیروی کنید، که به حق گرایش داشت، و از مشرکان نبود!»

۲۲۲ تابع دین باشید

«ثُمَّ جَعَلْنَکَ عَلَی شَرِیعَهٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْها وَ لَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَ الَّذِینَ لَا یَعْلَمُونَ * إِنَّهُمْ لَن یُغْنُوا عَنکَ مِنَ اللَّهِ شَیْئاً وَ إِنَّ الظَّلِمِینَ بَعْضُهُمْ أَوْلِیَآءُ بَعْضٍ وَ اللَّهُ وَلِیُّ الْمُتَّقِینَ» جاثیه/۱۸و ۱۹

سپس تو را بر شریعت و آیین حقّی قرار دادیم؛ از آن پیروی کن و از هوس های کسانی که آگاهی ندارند پیروی مکن! آن ها هرگز نمی توانند تو را در برابر خداوند بی نیاز کنند (و از عذابش برهانند)؛ و ظالمان یار و یاور یکدیگرند، امّا خداوند یار و یاور پرهیزگاران است!

۲۲۳ استقامت در دین داشته باشید(۱)

«فَلِذَ لِکَ فَادْعُ وَ اسْتَقِمْ کَمآ أُمِرْتَ وَ لَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ وَ قُلْ ءَامَنتُ بِمآ أَنزَلَ اللَّهُ مِن کِتابٍ وَ أُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَیْنَکُمُ اللَّهُ رَبُّنا وَ رَبُّکُمْ لَنآ أَعْمَلُنا وَ لَکُمْ أَعْمَلُکُمْ لَا حُجَّهَ بَیْنَنا وَ بَیْنَکُمُ اللَّهُ یَجْمَعُ بَیْنَنا وَ إِلَیْهِ الْمَصِیرُ» شورا/۱۵

پس به همین خاطر تو نیز آنان را به سوی این آیین واحد الهی دعوت کن و آنچنان که مأمور شده ای استقامت نما، و از هوی و هوس های آنان پیروی مکن، و بگو: «به هر کتابی که خدا نازل کرده ایمان آورده ام و مأمورم در میان شما عدالت کنم؛ خداوند پروردگار ما و شماست؛ نتیجه اعمال ما از آن ما است و نتیجه اعمال شما از آن شما، خصومت شخصی در میان ما نیست؛ و خداوند ما و شما را در یکجا جمع می کند، و بازگشت (همه) به سوی اوست!»

ص:۷۵

۱- ۴۹. چند آیه مشابه: احقاف/۱۳ و ۱۴.

۲۲۴ پیروان خود را به استقامت در دین دعوت کنید

«فَاسْتَقِمْ کَمآ أُمِرْتَ وَ مَن تابَ مَعَکَ وَ لَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِما تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ» هود/۱۱۲

پس همان گونه که فرمان یافته ای، استقامت کن؛ و همچنین کسانی که با تو به سوی خدا آمده اند (باید استقامت کنند)! و طغیان نکنید، که خداوند آنچه را انجام می دهید می بیند!

۲۲۵ اگر استقامت داشته باشید...

«إِنَّ الَّذِینَ قالُوا رَبُّنا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَیْهِمُ الْمَلائِکَهُ أَلَّا تَخافُواوَ لَا تَحْزَنُوا وَ أَبْشِرُوا بِالْجَنَّهِ الَّتِی کُنتُمْ تُوعَدُونَ» فصلت/۳۰

به یقین کسانی که گفتند: «پروردگار ما خداوند یگانه است!» سپس استقامت کردند، فرشتگان بر آنان نازل می شوند که: «نترسید و غمگین مباشید، و بشارت باد بر شما به آن بهشتی که به شما وعده داده شده است!

۲۲۶ حتماً آزمایش خواهید شد

«أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُوا الْجَنَّهَ وَلَمَّا یَأْتِکُم مَّثَلُ الَّذِینَ خَلَوْا مِن قَبْلِکُم مَّسَّتْهُمُ الْبَأْسآءُ وَالضَّرَّآءُ وَزُلْزِلُوا حَتَّی یَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِینَ ءَامَنُوا مَعَهُ مَتَی نَصْرُ اللَّهِ أَلَآ إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِیبٌ» بقره/۲۱۴

آیا گمان کردید داخل بهشت می شوید، بی آن که حوادثی همچون حوادث گذشتگان به شما برسد؟! همانان که گرفتاری ها و ناراحتی ها به آن ها رسید، و آن چنان ناراحت شدند که پیامبر و افرادی که ایمان آورده بودند گفتند: «پس یاری خدا کی خواهد آمد؟!» (در این هنگام، تقاضای یاری از او کردند، و به آن ها گفته شد:) آگاه باشید، یاریِ خدا نزدیک است!

۲۲۷ در دین تسامح و سستی نکنید

«فَلَا تَهِنُوا وَ تَدْعُوا إِلَی السَّلْمِ وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَ اللَّهُ مَعَکُمْ وَ لَن یَتِرَکُمْ أَعْمَلَکُمْ» محمد/۳۵

پس هرگز سست نشوید و (دشمنان را) به صلح (ذلّت بار) دعوت نکنید در حالی که شما برترید، و خداوند با شماست و چیزی از (ثواب) اعمالتان را کم نمی کند!

۲۲۸ تسامح در دین خواست دشمنان است

«وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَیُدْهِنُونَ» قلم/۹

آن ها دوست دارند نرمش نشان دهی تا آن ها (هم) نرمش نشان دهند (نرمشی توأم با انحراف از مسیر حق)!

۲۲۹ در دین سستی نکنید

«وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنتُم مُّؤْمِنِينَ» آل عمران/۱۳۹

و سست نشوید! و غمگین نگردید! و شما برترید اگر ایمان داشته باشید!

۲۳۰ در دین تفرقه ایجاد نکنید

الف: «إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكانُوا شِيَعاً لَّسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمآ أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِما كانُوا يَفْعَلُونَ» انعام/۱۵۹

کسانی که آیین خود را پراکنده ساختند، و به دسته های گوناگون (و مذاهب مختلف) تقسیم شدند، تو هیچ گونه رابطه ای با آن ها نداری! سر و کار آن ها تنها با خداست؛ سپس خدا آن ها را از آنچه انجام می دادند، با خبر می کند.

ب: «شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ ما وَصَّى بِهِ نُوحاً وَ الَّذِي أَوْحَيْنآ إِلَيْكَ وَ ما وَصَّيْنا بِهِ إِبْرَ هِيمَ وَ مُوسَى وَ عِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَ لَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ ما تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَن يَشآءُ وَ يَهْدِي إِلَيْهِ مَن يُنِيبُ» شورا/۱۳

آیینی را برای شما تشریع کرد که به نوح توصیه کرده بود؛ و آنچه را بر تو وحی فرستادیم و به ابراهیم و موسی و عیسی سفارش کردیم این بود که: دین را برپا دارید و در آن تفرقه ایجاد نکنید! و بر مشرکان گران است آنچه شما آنان را به سویش دعوت می کنید! خداوند هر کس را بخواهد برمی گزیند، و کسی را که به سوی او بازگردد هدایت می کند.

۲۳۱ دنبال علم دین و تبلیغ آن بروید

«وَما كانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كآفَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَآئِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَ لِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ» توبه/۱۲۲

شایسته نیست مؤمنان همگی (به سوی میدان جهاد) کوچ کنند؛ چرا از هر گروهی از آنان، طایفه ای کوچ نمی کند (و طایفه ای در مدینه بماند)، تا در دین (و معارف و احکام اسلام)

آگـاهی یابنـد و به هنگـام بـازگشت به سوی قوم خود، آن هـا را بیم دهنـد؟! شایـد (از مخـالفت فرمـان پروردگار) بترسـند، و خودداری کنند!

۲۳۲ در تبلیغ دین از کسی نترسید

«الَّذِینَ یُبَلِّغُونَ رِسَلَتِ اللَّهِ وَیَخْشَوْنَهُ وَ لَا یَخْشَوْنَ أَحَداً إِلَّا اللَّهَ وَ کَفَی بِاللَّهِ حَسِیباً» احزاب/۳۹

(پیـامبران) پیشـین کسـانی بودنـد که تبلیغ رسالتهـای الهی می کردنـد و (تنها) از او می ترسیدند، و از هیـچ کس جز خـدا بیم نداشتند؛ و همین بس که خداوند حسابگر (و پاداش دهنده اعمال آن ها) است!

۲۳۳ به خاطر اسلام آوردن منّت نگذارید

«یَمُنُّونَ عَلَیْکَ أَنْ أَسْلَمُوا قُل لَّا تَمُنُّوا عَلَیَّ إِسْلَمَکُم بَلِ اللَّهُ یَمُنُّ عَلَیْکُمْ أَنْ هَدَیکُمْ لِلْإِیمَنِ إِنْ کُنتُمْ صَدِقِینَ» حجرات/۱۷

آن ها بر تو منّت می نهند که اسلام آورده اند؛ بگو: «اسلام آوردن خود را بر من منّت نگذارید، بلکه خداوند بر شما منّت می نهد که شما را به سوی ایمان هدایت کرده است، اگر (در ادّعای ایمان) راستگو هستید!

ارتداد

۲۳۴ از دین خدا برنگردید

«یَقَوْمِ ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَهَ الَّتِی کَتَبَ اللَّهُ لَکُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَی أَدْبارِکُمْ فَتَنقَلِبُوا خَسِرِینَ» مائده/۲۱

ای قوم! به سرزمین مقدّسی که خداوند برای شما مقرّر داشته، وارد شوید! و به پشت سر خود بازنگردید (و عقب گرد نکنید) که زیانکار خواهید بود!»

ص:۷۸

۲۳۵ علت از دین برگشتن

«إِنَّ الَّذِینَ ارْتَدُّوا عَلَی أَدْبَرِهِم مِنْ بَعْدِ ما تَبَیَّنَ لَهُمُ الْهُدَی الشَّیْطَنُ سَوَّلَ لَهُمْ وَ أَمْلَی لَهُمْ» محمد/۲۵

کسانی که بعد از روشن شدن هدایت برای آن ها، پشت به حق کردند، شیطان اعمال زشتشان را در نظرشان زینت داده و آنان را با آرزوهای طولانی فریفته است!

۲۳۶ آثار کفر بعد از ایمان

«إِنَّ الَّذِینَ ءَامَنُوا ثُمَّ کَفَرُوا ثُمَّ ءَامَنُوا ثُمَّ کَفَرُوا ثُمَّ ازْدَادُوا کُفْراً لَّمْ یَکُنِ اللَّهُ لِیَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِیَهْدِیَهُمْ سَبِیلاً» نسا/۱۳۷

کسانی که ایمان آوردند، سپس کافر شدند، باز هم ایمان آوردند، و دیگربار کافر شدند، سپس بر کفر خود افزودند، خدا هرگز آن ها را نخواهد بخشید، و آن ها را به راه (راست) هدایت نخواهد کرد.

۲۳۷ اطاعت از اهل کتاب زمینه ارتداد است

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِنْ تُطِیعُوا فَرِیقاً مِّنَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکِتابَ یَرُدُّوکُم بَعْدَ إِیمَنِکُمْ کَفِرِینَ» آل عمران/۱۰۰

ای کسانی که ایمان آورده اید! اگر از گروهی از اهل کتاب، (که کارشان نفاق افکنی و شعله ور ساختنِ آتش کینه و عداوت است) اطاعت کنید، شما را پس از ایمان، به کفر باز می گردانند.

۲۳۸ توبه مرتد...

«إِنَّ الَّذِینَ کَفَرُوا بَعْدَ إِیمَنِهِمْ ثُمَّ ازْدَادُوا کُفْراً لَّن تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَأُولئِکَ هُمُ الضَّآلُّونَ» آل عمران/۹۰

کسانی که پس از ایمان کافر شدند و سپس بر کفر (خود) افزودند، (و در این راه اصرار ورزیدند،) هیچ گاه توبه آنان، (که از روی ناچاری یا در آستانه مرگ صورت می گیرد،) قبول نمی شود؛ و آن ها گمراهان (واقعی)اند (چرا که هم راه خدا را گم کرده اند، و هم راه توبه را!).

۲۳۹ نتیجه ارتداد گمراهی است

«أَمْ تُرِيدُونَ أَن تَسْئَلُوا رَسُولَكُمْ كَما سُئِلَ مُوسَى مِن قَبْلُ وَ مَن يَتَبَدَّلِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَنِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِيلِ» بقره/۱۰۸

آیا می خواهید از پیامبر خود، همان تقاضای (نامعقولی را) بکنید که پیش از این، از موسی کردند؟! (و با این بهانه جویی ها، از ایمان آوردن سر باز زدند.) کسی که کفر را به جای ایمان بپذیرد، از راه مستقیم (عقل و فطرت) گمراه شده است.

۲۴۰ اگر مرتد شوید افرادی بهتر جانشین شما می شوند

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مَن يَرْتَدَّ مِنكُمْ عَن دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِى اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَفِرِينَ يُجَهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخافُونَ لَوْمَةَ لَآئِمٍ ذلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَآءُ وَاللَّهُ وَ سِعٌ عَلِيمٌ» مائده/۵۴

ای کسانی که ایمان آورده اید! هر کس از شما، از آیین خود بازگردد، (به خدا زیانی نمی رساند) خداوند جمعیّتی را می آورد که آن ها را دوست دارد و آنان (نیز) او را دوست دارند، در برابر مؤمنان متواضع، و در برابر کافران سرسخت و نیرومندند؛ آن ها در راه خدا جهاد می کنند، و از سرزنش هیچ ملامتگری هراسی ندارند. این، فضل خداست که به هر کس بخواهد (و شایسته ببیند) می دهد؛ و (فضل) خدا وسیع، و خداوند داناست.

۲۴۱ تقیه و ارتداد ظاهری، گناه نیست

«مَن كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَنِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَنِ وَ لَكِن مَّن شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْراً فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنَ اللَّهِ وَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ» نحل/۱۰۶

کسانی که بعد از ایمان کافر شوند -بجز آن ها که تحت فشار واقع شده اند در حالی که قلبشان آرام و با ایمان است- آری، آن ها که سینه خود را برای پذیرش کفر گشوده اند، غضب خدا بر آن هاست؛ و عذاب عظیمی در انتظارشان!

مخالفت با خدا

۲۴۲ با خدا مخالفت نکنید

«إِنَّ الَّذِينَ يُحآدُّونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ كُبِتُوا كَما كُبِتَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَ قَدْ أَنزَلْنآ ءَايَتٍ بَيِّنَتٍ وَ لِلْكَفِرِينَ عَذَابٌ مُّهِينٌ» مجادله/۵

کسانی که با خدا و رسولش دشمنی می کنند خوار و ذلیل شدند آن گونه که پیشینیان خوار و ذلیل شدند؛ ما آیات روشنی نازل کردیم، و برای کافران عذاب خوارکننده ای است...

۲۴۳ عاقبت مخالفت با خدا این است

«إِنَّ الَّذِينَ يُحآدُّونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ أُولئِكَ فِى الْأَذَلِّينَ» مجادله/۲۰

کسانی که با خدا و رسولش دشمنی می کنند، آن ها در زُمره ذلیل ترین افرادند.!

۲۴۴ عاقبت نافرمانی از خدا

«وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ ناراً خَلِداً فِيها وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ» نسا/۱۴

و آن کس که نافرمانی خدا و پیامبرش را کند و از مرزهای او تجاوز نماید، او را در آتشی وارد می کند که جاودانه در آن خواهد ماند؛ و برای او مجازات خوارکننده ای است.

۲۴۵ با خدا دشمنی نکنید

«ذلِكَ بِأَنَّهُمْ شآقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَن يَشاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقابِ» انفال/۱۳

این به خاطر آن است که آن ها با خدا و پیامبرش (ص) دشمنی ورزیدند؛ و هر کس با خدا و پیامبرش دشمنی کند، (کیفر شدیدی می بیند؛) و خداوند شدید العقاب است!

۲۴۶ چیزی را بر خدا مقدم نکنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَىِ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ» حجرات/۱

ای کسانی که ایمان آورده اید! چیزی را بر خدا و رسولش مقدّم نشمرید (و پیشی مگیرید)، و تقوای الهی پیشه کنید که خداوند شنوا و داناست!

افترا بر خدا

۲۴۷ بر خدا افترا نبندید

«قالَ لَهُم مُّوسَی وَیْلَکُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَی اللَّهِ کَذِباً فَیُسْحِتَکُم بِعَذَابٍ وَ قَدْ خابَ مَنِ افْتَرَی طه/۶۱

موسی به آنان گفت: «وای بر شما! دروغ بر خدا نبندید، که شما را با عذابی نابود می سازد! و هر کس که (بر خدا) دروغ بندد، نومید (و شکست خورده) می شود!»

۲۴۸ افترای بر خدا گناه است

«انظُرْ کَیْفَ یَفْتَرُونَ عَلَی اللَّهِ الْکَذِبَ وَکَفَی بِهِ إِثْماً مُّبِیناً» نسا/۵۰

ببین چگونه بر خدا دروغ می بندند! و همین گناه آشکار، (برای مجازات آنان) کافی است.

۲۴۹ افترای بر خدا، بزرگ ترین ظلم وجرم است(۱)

«فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَی عَلَی اللَّهِ کَذِباً أَوْ کَذَّبَ بِایَتِهِ إِنَّهُ لَا یُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ» یونس/۱۷

چه کسی ستمکارتر است از آن کس که بر خدا دروغ می بندد، یا آیات او را تکذیب می کند؟! مسلماً مجرمان رستگار نخواهند شد!

۲۵۰ تبدیل حرام و حلال خدا افتراست

«وَ لَا تَقُولُوا لِمـا تَصِفُ أَلْسِنَتُکُمُ الْکَذِبَ هَـذَا حَلَلٌ وَ هَـذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوا عَلَی اللَّهِ الْکَذِبَ إِنَّ الَّذِینَ یَفْتَرُونَ عَلَی اللَّهِ الْکَذِبَ لَا یُفْلِحُونَ» نحل/۱۱۶

به خاطر دروغی که بر زبانتان جاری می شود (و چیزی را مجاز و چیزی را ممنوع می کنید،) نگویید: «این حلال است و آن حرام»، تا بر خدا افترا ببندید به یقین کسانی که به خدا دروغ می بندند، رستگار نخواهند شد!

ص:۸۲

۱- ۵۰. چند آیه مشابه: هود/۱۸، انعام/۲۱.

۲۵۱ افترا زنندگان بازخواست می شوند

«وَ يَجْعَلُونَ لِما لَا يَعْلَمُونَ نَصِيباً مِّمَّا رَزَقْنَهُمْ تاللَّهِ لَتُسَلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَفْتَرُونَ» نحل/۵۶

آنان برای بت هایی که هیچ گونه سود و زیانی از آن ها سراغ ندارند، سهمی از آنچه به آنان روزی داده ایم قرارمی دهند؛ به خدا سوگند، (در دادگاه قیامت،) از این افتراها که می بندید، بازپرسی خواهید شد!

۲۵۲ افترای بیجا نزنید

« قلْ إِنَّما حَرَّمَ رَبّیَ الْفَوَ حِشَ ماظَهَرَ مِنْها وَمابَطَنَ وَالْإِثْمَ وَ الْبَغْیَ بِغَیْرِ الْحَقِ وَأَن تُشْرِكُوا بِاللَّهِ ما لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَناً وَأَن تَقُولُوا عَلَی اللَّهِ ما لَا تَعْلَمُونَ» اعراف/۳۳

بگو: «خداوند، تنها اعمال زشت را، چه آشکار باشد چه پنهان، حرام کرده است؛ و (همچنین) گناه و ستم بناحق را؛ و این که چیزی را که خداوند دلیلی برای آن نازل نکرده، شریک او قرار دهید؛ و به خدا مطلبی نسبت دهید که نمی دانید.»

بت پرستی

۲۵۳ در برابر خدا بت علم نکنید(۱)

«فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَ أَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» نحل/۷۴

پس، برای خدا امثال (و شبیه ها) قائل نشوید! خدا می داند، و شما نمی دانید.

۲۵۴ افّ بر بت و بت پرستی

«أُفٍّ لَّكُمْ وَ لِما تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ» انبیا/۶۷

اف بر شما و بر آنچه جز خدا می پرستید! آیا اندیشه نمی کنید (و عقل ندارید)؟!

۱- ۵۱. چند آیه مشابه: ذاریات/۵۱.

۲۵۵ از بت پرستی بپرهیزید(۱)

«ذ لِکَ وَ مَن يُعَظِّمْ حُرُماتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُ عِندَ رَبِّهِ وَ أُحِلَّتْ لَكُمُ الْأَنْعَمُ إِلَّا ما يُتْلَى عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثانِ وَ اجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ» حج/۳۰

(مناسک حج) این است! و هر کس برنامه های الهی را بزرگ دارد، نزد پروردگارش برای او بهتر است! و چهارپایان برای شما حلال شده، مگر آنچه (ممنوع بودنش) بر شما خوانده می شود. از پلیدی های بت ها اجتناب کنید! و از سخن باطل بپرهیزید!

۲۵۶ باید بت ها را شکست

«وَ تَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَمَكُم بَعْدَ أَن تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ» انبیا/۵۷

و به خدا سوگند، در غیاب شما، نقشه ای برای نابودی بت هایتان می کشم!»

شرک و مشرک

۲۵۷ به خدا شرک نورزید

«قُلْ تَعالَوْا أَتْلُ ما حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً وَبِالْوَ لِدَيْنِ إِحْسَناً وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَدَكُم مِنْ إِمْلَقٍ نَّحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَ حِشَ ماظَهَرَ مِنْها وَما بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِى حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِ ذَ لِكُمْ وَصّيكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ» انعام/۱۵۱

بگو: «بیایید آنچه را پروردگارتان بر شما حرام کرده است برایتان بخوانم: این که چیزی را شریک خدا قرار ندهید! و به پدر و مادر نیکی کنید! و فرزندانتان را از (ترس) فقر، نکشید! ما شما و آن ها را روزی می دهیم؛ و نزدیک کارهای زشت نروید، چه آشکار باشد چه پنهان! و انسانی را که خداوند محترم شمرده، به قتل نرسانید! مگر بحق (و از روی استحقاق)؛ این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش کرده، شاید درک کنید!

---

۱ – ۵۲. چند آیه مشابه: نسا/۵۱، هود/۱۰۹، مائده/۹۰، غافر/۶۶، یوسف/۴۰، عنکبوت/۱۷، سوره کافرون، مائده/۷۶، احقاف/۶، اسرا/۳۹، غافر/۶۶.

۲۵۸ برای خدا شریک قرار ندهید(۱)

الف: «ذلِکَ مِمَّآ أَوْحَی إِلَیْکَ رَبُّکَ مِنَ الْحِکْمَهِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهاً ءَاخَرَ فَتُلْقَی فِی جَهَنَّمَ مَلُوماً مَّدْحُوراً» اسرا/۳۹

این (احکام)، از حکمت هایی است که پروردگارت به تو وحی فرستاده؛ و هرگز معبودی با خدا قرار مده، که در جهنم افکنده می شوی، در حالی که سرزنش شده، و رانده (درگاه خدا) خواهی بود!

ب: «فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهاً ءَاخَرَ فَتَکُونَ مِنَ الْمُعَذَّبِینَ» شعرا/۲۱۳

(ای پیامبر!) هیچ معبودی را با خداوند مخوان، که از معذّبین خواهی بود!

ج: «لَّاتَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهاً ءَاخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُوماً مَّخْذُولاً» اسرا/۲۲

هرگز معبود دیگری را با خدا قرار مده، که نکوهیده و بی یار و یاور خواهی نشست!

د: «وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِکُوا بِهِ شَیْئاً وَبِالْوَ لِدَیْنِ إِحْسَناً وَبِذِی الْقُرْبَی وَالْیَتَمَی وَالْمَسَکِینِ وَالْجارِ ذِی الْقُرْبَی وَالْجارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِیلِ وَما مَلَکَتْ أَیْمَنُکُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ مَن کانَ مُخْتالاً فَخُوراً» نسا/۳۶

و خدا را بپرستید! و هیچ چیز را همتای او قرار ندهید! و به پدر و مادر، نیکی کنید؛ همچنین به خویشاوندان و یتیمان و مسکینان، و همسایه نزدیک، و همسایه دور، و دوست و همنشین، و واماندگان در سفر، و بردگانی که مالک آن ها هستید؛ زیرا خداوند، کسی را که متکبر و فخر فروش است، (و از ادای حقوق دیگران سرباز می زند،) دوست نمی دارد.

۲۵۹ از شرک نهی شده اید(۲)

«قُلْ إِنِّی نُهِیتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِینَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ قُل لَّآ أَتَّبِعُ أَهْوَآءَکُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذاً وَمآ أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِینَ» انعام/۵۶

بگو: «من از پرستش کسانی که غیر از خدا می خوانید، نهی شده ام!» بگو: «من از هوی

ص:۸۵

۱- ۵۳. چند آیه مشابه: بقره/۸۳، نور/۵۵، عنکبوت/۱۷، بقره/۲۲، کهف/۱۱۰، روم/۳۱ و ۳۲، قصص/۸۸.

۲- ۵۴. چند آیه مشابه: انعام/۱۴، حج/۲۶، یونس/۱۰۵، رعد/۳۶، اعراف/۳۳.

و هوس های شما، پیروی نمی کنم؛ اگر چنین کنم، گمراه شده ام؛ و از هدایت یافتگان نخواهم بود!»

۲۶۰ گناه شرک خیلی سنگین است

«حُنَفآءَ لِلَّهِ غَیْرَ مُشْرِکِینَ بِهِ وَ مَن یُشْرِکْ بِاللَّهِ فَکَأَنَّما خَرَّ مِنَ السَّمآءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّیْرُ أَوْ تَهْوِی بِهِ الرِّیحُ فِی مَکانٍ سَحِیقٍ» حج/۳۱

(برنامه و مناسک حج را انجام دهید) در حالی که همگی خالص برای خدا باشد!هیچ گونه همتایی برای او قائل نشوید! و هر کس همتایی برای خدا قرار دهد، گویی از آسمان سقوط کرده، و پرندگان (در وسط هوا) او را می ربایند؛ و یا تندباد او را به جای دوردستی پرتاب می کند!

۲۶۱ شرک، گناه نابخشودنی است(۱)

«إِنَّ اللَّهَ لَا یَغْفِرُ أَن یُشْرَکَ بِهِ وَیَغْفِرُ ما دُونَ ذلِکَ لِمَن یَشآءُ وَمَن یُشْرِکْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَی إِثْماً عَظِیماً» نسا/۴۸

خداوند (هرگز) شرک را نمی بخشد! و پایین تر از آن را برای هر کس (بخواهد و شایسته بداند) می بخشد. و آن کسی که برای خدا، شریکی قرار دهد، گناه بزرگی مرتکب شده است.

۲۶۲ هوی پرستی هم شرک است

«أَفَرَءَیْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَواهُ وَ أَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَی عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلَی سَمْعِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَعَلَ عَلَی بَصَرِهِ غِشَوَةً فَمَن یَهْدِیهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَکَّرُونَ» جاثیه/۲۳

آیا دیدی کسی را که معبود خود را هوای نفس خویش قرار داده و خداوند او را با آگاهی (بر این که شایسته هدایت نیست) گمراه ساخته و بر گوش و قلبش مُهر زده و بر چشمش پرده ای افکنده است؟! با این حال چه کسی می تواند غیر از خدا او را هدایت کند؟! آیا متذکّر نمی شوید؟!

۲۶۳ مشرکان، دلیل بیاورید

«أَمِ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ ءَالِهَةً قُلْ هاتُوا بُرْهَنَکُمْ هَذَا ذِکْرُ مَن مَّعِیَ وَ ذِکْرُ مَن قَبْلِی بَلْ أَکْثَرُهُمْ لَا یَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُم مُّعْرِضُونَ» انبیا/۲۴

۱– ۵۵. چند آیه مشابه: نسا/۱۱۶، لقمان/۱۳.

آیا آن ها معبودانی جز خدا برگزیدند؟! بگو: «دلیلتان را بیاورید! این سخن کسانی است که با من هستند، و سخن کسانی [= پیامبرانی] است که پیش از من بودند!» امّا بیشتر آن ها حق را نمی دانند؛ و به همین دلیل (از آن) روی گردانند.

۲۶۴ آیا کتاب و دلیلی دارید

«فَأْتُوا بِكِتَٰبِكُمْ إِنْ كُنتُمْ صَدِقِينَ» صافات/۱۵۷

کتابتان را بیاورید اگر راست می گویید!

۲۶۵ شرک، دلیل ندارد

«وَ مَن يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهاً ءَاخَرَ لَا بُرْهَنَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِندَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَفِرُونَ» مؤمنون/۱۱۷

و هر کس معبود دیگری را با خدا بخواند -و مسلّماً هیچ دلیلی بر آن نخواهد داشت- حساب او نزد پروردگارش خواهد بود؛ یقیناً کافران رستگار نخواهند شد!

۲۶۶ شرک، تباه کننده اعمال است(۱)

«ذلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِى بِهِ مَن يَشآءُ مِنْ عِبادِهِ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كانُوا يَعْمَلُونَ» انعام/۸۸

این، هدایت خداست؛ که هر کس از بندگان خود را بخواهد با آن راهنمایی می کند! و اگر آن ها مشرک شوند، اعمال (نیکی) که انجام داده اند، نابود می گردد (و نتیجه ای از آن نمی گیرند).

۲۶۷ هیچ شریکی وجود ندارد

«قُلْ أَرُونِىَ الَّذِينَ أَلْحَقْتُم بِهِ شُرَكآءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ» سبا/۲۷

بگو: «کسانی را که بعنوان شریک به او ملحق ساخته اید به من نشان دهید! هرگز چنین نیست! (او شریک و شبیهی ندارد)، بلکه او خداوند عزیز و حکیم است!

۲۶۸ والدین حقّ دستور بر شرک ندارند

«وَ وَصَّيْنا الْإِنسَنَ بِوَ لِدَيْهِ حُسْناً وَ إِنْ جَهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِى ما لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمآ

۱- ۵۶. آیه مشابه: زمر/۶۵.

إِلَيَّ مَرْجِعُكَمْ فَأَنَبِّئُكَم بِما كُنتُمْ تَعْمَلُونَ» عنکبوت/۸

ما به انسان توصیه کردیم که به پدر و مادرش نیکی کند، و اگر آن دو (مشرک باشند و) تلاش کنند که برای من همتایی قائل شوی که به آن علم نداری، از آن ها پیروی مکن! بازگشت شما به سوی من است، و شما را از آنچه انجام می دادید با خبر خواهم ساخت!

۲۶۹ خدایان شما خود مخلوقند(۱)

«وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئاً وَ هُمْ يُخْلَقُونَ» نحل/۲۰

معبودهایی را که غیر از خدا می خوانند، چیزی را خلق نمی کنند؛ بلکه خودشان هم مخلوقند!

۲۷۰ از شرک فرار کنید

«وَ إِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَ ما يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأْوُا إِلَى الْكَهْفِ يَنشُرْ لَكُمْ رَبُّكُم مِن رَّحْمَتِهِ وَ يُهَيِّئْ لَكُم مِنْ أَمْرِكُم مِّرْفَقاً» کهف/۱۶

و (به آن ها گفتیم:) هنگامی که از آنان و آنچه جز خدا می پرستند کناره گیری کردید، به غار پناه برید؛ که پروردگارتان (سایه) رحمتش را بر شما می گستراند؛ و در این امر، آرامشی برای شما فراهم می سازد!

۲۷۱ خدایان شما هیچکاره اند

«قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُم مِن دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنكُمْ وَ لَا تَحْوِيلًا» اسرا/۵۶

بگو: «کسانی را که غیر از خدا (معبود خود) می پندارید، بخوانید! آن ها نه می توانند مشکلی را از شما برطرف سازند، و نه تغییری در آن ایجاد کنند.»

۲۷۲ غیر از خدا هیچکاره اند

«وَلَا تَدْعُ مِن دُونِ اللَّهِ ما لَا يَنفَعُكَ وَ لَا يَضُرُّكَ فَإِن فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذاً مِّنَ الظَّلِمِينَ» یونس/۱۰۶

و جز خدا، چیزی را که نه سودی به تو می رساند و نه زیانی، مخوان! که اگر چنین کنی، از ستمکاران خواهی بود!

۱- ۵۷. چند آیه مشابه: حج/۷۳، اعراف/۱۹۱.

۲۷۳ خدایان شما مگسی را هم نمی توانند بیافرینند

«یأَیُّهـا النّـاسُ ضُـرِبَ مَثَلٌ فَاسْـتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِینَ تَـدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَن یَخْلُقُوا ذُباباً وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِن یَسْـلُبْهُمُ الـذُّبابُ شَـیْئاً لَّا یَسْتَنقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ» حجّ/۷۳

ای مردم! مثلی زده شده است، به آن گوش فرا دهید: کسانی را که غیر از خدا می خوانید، هرگز نمی توانند مگسـی بیافرینند، هر چنـد برای این کار دست به دست هم دهنـد! و هرگاه مگس چیزی از آن ها بربایـد، نمی تواننـد آن را باز پس گیرنـد! هم این طلب کنندگان ناتوانند، و هم آن مطلوبان (هم این عابدان، و هم آن معبودان)!

۲۷۴ خدایان شما مالک هیچ چیزی نیستند(۱)

«قُـلِ ادْعُوا الَّذِینَ زَعَمْتُم مِن دُونِ اللَّهِ لَـا یَمْلِکُونَ مِثْقـالَ ذَرَّهٍ فِی السَّمَاواتِ وَلَا فِی الْأَرْضِ وَ ما لَهُمْ فِیهِما مِن شِـرْکٍ وَ ما لَهُ مِنْهُم مِن ظَهِیرٍ» سبا/۲۲

بگو: «کسانی را که غیر از خـدا (معبود خود) می پندارید بخوانید! (آن ها هرگز گرهی از کار شـما نمی گشایند، چرا که) آن ها به اندازه ذرّه ای در آسـمان ها و زمین مالک نیسـتند، و نه در (خلقت و مالکیّت) آن ها شریکند، و نه یاور او (در آفرینش) بودند.

۲۷۵ وای بر مشرکان

«...وَ وَیْلٌ لِّلْمُشْرِکِینَ * الَّذِینَ لَا یُؤْتُونَ الزَّکَوهَ وَ هُم بِالْأَخِرَهِ هُمْ کَفِرُونَ» فصلت/۶ و ۷

... وای بر مشرکان! همان ها که زکات را نمی پردازند، و آخرت را منکرند!

۲۷۶ هدف مشرکان، گمراه کردن مردم است

«وَ جَعَلُوا لِلَّهِ أَندَاداً لِّیُضِلُّوا عَن سَبِیلِهِ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِیرَکُمْ إِلَی النَّارِ» ابراهیم/۳۰

آن ها برای خـدا همتایانی قرار داده انـد، تا (مردم را) از راه او (منحرف و) گمراه سازنـد؛ بگو: (چنـد روزی از زنـدگی دنیا و لذّات آن) بهره گیرید؛ امّا عاقبت کار شما به سوی آتش (دوزخ) است!

۲۷۷ مشرک از بهشت محروم است

«لَقَدْ کَفَرَ الَّذِینَ قالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِیحُ ابْنُ مَرْیَمَ وَقالَ الْمَسِیحُ یَبَنِی إِسْرَ ءِیلَ اعْبُدُوا اللَّهَ

۱ – ۵۸. چند آیه مشابه: کهف ۲۶، یونس/۱۸، اعراف/۱۹۴.

رَبِّی وَرَبَّکُمْ إِنَّهُ مَن یُشْرِکْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَیْهِ الْجَنَّهَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَما لِلظَّلِمِینَ مِنْ أَنصارٍ» مائده/۷۲

آن ها که گفتند: «خداوند همان مسیح بن مریم است»، به یقین کافر شدند، (با این که خود) مسیح گفت: ای بنی اسرائیل! خداوند یگانه را، که پروردگار من و شماست، پرستش کنید! زیرا هر کس شریکی برای خدا قرار دهد، خداوند بهشت را بر او حرام کرده است؛ و جایگاه او دوزخ است؛ و ستمکاران، یار و یاوری ندارند.

۲۷۸ مشرکان پاک نیستند

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِنَّما الْمُشْرِکُونَ نَجَسٌ فَلَا یَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَیْلَهً فَسَوْفَ یُغْنِیکُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ إِنْ شآءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِیمٌ حَکِیمٌ» توبه/۲۸

ای کسانی که ایمان آورده اید! مشرکان ناپاکند؛ پس نباید بعد از امسال، نزدیک مسجد الحرام شوند! و اگر از فقر می ترسید، خداوند هرگاه بخواهد، شما را به کرمش بی نیاز می سازد؛ (و از راه دیگر جبران می کند؛) خداوند دانا و حکیم است.

۲۷۹ از مشرکان اعراض کن(۱)

«فَاصْدَعْ بِما تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِکِینَ» حجر/۹۴

آنچه را مأموریت داری، آشکارا بیان کن! و از مشرکان روی گردان (و به آن ها اعتنا نکن)!

۲۸۰ مشرکان حق جو را پناه بدهید

«وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِکِینَ اسْتَجارَکَ فَأَجِرْهُ حَتَّی یَسْمَعَ کَلَمَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذلِکَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا یَعْلَمُونَ» توبه/۶

و اگر یکی از مشرکان از تو پناهندگی بخواهد، به او پناه ده تا سخن خدا را بشنود (و در آن بیندیشد)! سپس او را به محل امنش برسان، چرا که آن ها گروهی ناآگاهند!

۲۸۱ با مشرکان پیمان شکن عهد نبندید

«کَیْفَ یَکُونُ لِلْمُشْرِکِینَ عَهْدٌ عِندَ اللَّهِ وَعِندَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِینَ عَهَدتُّمْ عِندَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

۱- ۵۹. چند آیه مشابه: انعام/۱۰۶، قصص/۸۷.

فَما اسْتَقَمُوا لَکَمْ فَاسْتَقِیمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ الْمُتَّقِینَ» توبه/۷

چگونه برای مشرکان پیمانی نزد خدا و رسول او خواهد بود (در حالی که آن ها همواره آماده شکستن پیمانشان هستند)؟! مگر کسانی که نزد مسجد الحرام با آنان پیمان بستید؛ (و پیمان خود را محترم شمردند؛) تا زمانی که در برابر شما وفادار باشند، شما نیز وفاداری کنید، که خداوند پرهیزگاران را دوست دارد!

۲۸۲ با مشرکان پیمان شکن بجنگید

«وَإِنْ نَّکَثُوا أَیْمَنَهُم مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِی دِینِکُمْ فَقَتِلُوا أَئِمَّهَ الْکُفْرِ إِنَّهُمْ لآَ أَیْمَنَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ یَنتَهُونَ» توبه/۱۲

و اگر پیمان های خود را پس از عهد خویش بشکنند، و آیین شما را مورد طعن قرار دهند، با پیشوایان کفر پیکار کنید؛ چرا که آن ها پیمانی ندارند؛ شاید (با شدّت عمل) دست بردارند!

۲۸۳ برای مشرکان دعا نکنید

«ما کانَ لِلنَّبِیِ ّوَ الَّذِینَ ءَامَنُوا أَن یَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِکِینَ وَلَوْ کانُوا أُولِی قُرْبَی مِنْ بَعْدِ ما تَبَیَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحاب الْجَحِیمِ» توبه/۱۱۳

برای پیامبر و مؤمنان، شایسته نبود که برای مشرکان (از خداوند) طلب آمرزش کنند، هر چند از نزدیکانشان باشند؛ (آن هم) پس از آن که بر آن ها روشن شد که این گروه، اهل دوزخند!

کفر و کافر

قسمت اول

۲۸۴ چرا کافر می شوید

«کَیْفَ تَکْفُرُونَ بِاللَّهِ وَ کُنتُمْ أَمْوَ تاً فَأَحْیَکُمْ ثُمَّ یُمِیتُکُمْ ثُمَّ یُحْیِیکُمْ ثُمَّ إِلَیْهِ تُرْجَعُونَ» بقره/۲۸

چگونه به خداوند کافر می شوید؟! در حالی که شما مردگان (و اجسام بی روحی) بودید، و او شما را زنده کرد؛ سپس شما را می میراند؛ و بار دیگر شما را زنده می کند؛ سپس به سوی او بازگردانده می شوید. (بنابر این، نه حیات و زندگی شما از شماست، و نه مرگتان؛ آنچه دارید از خداست).

۲۸۵ کفر و دشمنی با خدا نکنید

«مَن كانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَ مَلائِكَتِهِ وَ رُسُلِهِ وَ جِبْرِيلَ وَمِيكالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَفِرِينَ» بقره/۹۸

کسی که دشمن خدا و فرشتگان و رسولان او و جبرئیل و میکائیل باشد (کافر است؛ و) خداوند دشمن کافران است.

۲۸۶ کفر به خدا گمراهی است

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ءامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتابِ الَّذِى نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتابِ الَّذِى أَنزَلَ مِن قَبْلُ وَمَن يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْأَخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَلاً بَعِيداً» نسا/۱۳۶

ای کسانی که ایمان آورده اید! به خدا و پیامبرش، و کتابی که بر او نازل کرده، و کتب (آسمانی) که پیش از این فرستاده است، ایمان (واقعی) بیاورید کسی که خدا و فرشتگان او و کتاب ها و پیامبرانش و روز واپسین را انکار کند، در گمراهی دور و درازی افتاده است.

۲۸۷ به قرآن و پیامبر کافر نشوید

«وَ ءَامِنُوا بِمآ أَنزَلْتُ مُصَدِّقاً لِّما مَعَكُمْ وَ لَا تَكُونُوا أَوَّلَ كافِرٍ بِهِ وَ لَا تَشْتَرُوابِايَتِى ثَمَناً قَلِيلاً وَ إِيَّىَ فَاتَّقُونِ» بقره/۴۱

و به آنچه نازل کرده ام [= قرآن] ایمان بیاورید! که نشانه های آن، با آنچه در کتاب های شماست، مطابقت دارد؛ و نخستین کافر به آن نباشید! و آیات مرا به بهای ناچیزی نفروشید! (و به خاطر درآمد مختصری، نشانه های قرآن و پیامبر اسلام را، که در کتب شما موجود است، پنهان نکنید!) و تنها از من (و مخالفت دستورهایم) بترسید (نه از مردم)!

۲۸۸ به کجا می روید؟

«فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ» تکویر/۲۶

پس به کجا می روید؟!

۲۸۹ سود وزیان کفر بر خودشان است

الف: «مَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَ مَنْ عَمِلَ صَلِحاً فَلِأَنفُسِهِمْ يَمْهَدُونَ» روم/۴۴

هر کس کافر شود، کفرش بر زیان خود اوست؛ و آن ها که کار شایسته انجام دهند، به سود خودشان آماده می سازند.

ب: «هُوَ الَّذِی جَعَلَکُمْ خَلَئِفَ فِی الْأَرْضِ فَمَن کَفَرَ فَعَلَیْهِ کُفْرُهُ وَ لَا یَزِیدُ الْکَفِرِینَ کُفْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتاً وَ لَا یَزِیدُ الْکَفِرِینَ کُفْرُهُمْ إِلَّا خَساراً» فاطر/۳۹

اوست که شما را جانشینانی در زمین قرار داد؛ هر کس کافر شود، کفر او به زیان خودش خواهد بود، و کافران را کفرشان جز خشم و غضب در نزد پروردگار چیزی نمی افزاید، و (نیز) کفرشان جز زیان و خسران چیزی بر آن ها اضافه نمی کند!

۲۹۰ از زیادی اموال کافران تعجب نکنید

«فَلَا تُعْجِبْکَ أَمْوَ لُهُمْ وَلَآ أَوْلَدُهُمْ إِنَّما یُرِیدُ اللَّهُ لِیُعَذِّبَهُم بِها فِی الْحَیَوهِ الدُّنْیا وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ کَفِرُونَ» توبه/۵۵

و (فزونی) اموال و اولاد آن ها، تو را در شگفتی فرو نبرد؛ خدا می خواهد آنان را به وسیله آن، در زندگی دنیا عذاب کند، و در حال کفر بمیرند!

۲۹۱ بر کافران تأسف نخورید

«قالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَهٌ عَلَیْهِمْ أَرْبَعِینَ سَنَهً یَتِیهُونَ فِی الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَی الْقَوْمِ الْفَسِقِینَ» مائده/۲۶

خداوند (به موسی) فرمود: «این سرزمین (مقدس)، تا چهل سال بر آن ها ممنوع است (و به آن نخواهند رسید)؛ پیوسته در زمین (در این بیابان)، سرگردان خواهند بود؛ و در باره (سرنوشت) این جمعیّت گنهکار، غمگین مباش!»

۲۹۲ گول زرق و برق کافران را نخورید

الف: «ما یُجَدِلُ فِی ءَایَتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِینَ کَفَرُوا فَلَا یَغْرُرْکَ تَقَلُّبُهُمْ فِی الْبِلَدِ» غافر/۴

تنها کسانی که در آیات ما مجادله می کنند که (از روی عناد) کافر شده اند؛ پس مبادا رفت و آمد آنان در شهرها (و قدرت نمایی آنان) تو را بفریبد!

ب: «لَا یَغُرَّنَّکَ تَقَلُّبُ الَّذِینَ کَفَرُوا فِی الْبِلَدِ» آل عمران/۱۹۶

رفت و آمد (پیروزمندانه) کافران در شهرها، تو را نفریبد!

۲۹۳ از کافران نباش

«وَ هِیَ تَجْرِی بِهِمْ فِی مَوْجٍ کالْجِبالِ وَ نادَی نُوحٌ ابْنَهُ وَ کانَ فِی مَعْزِلٍ یبُنَیَّ ارْکَب مَّعَنا وَ لَا تَکُن مَّعَ الْکَفِرِینَ» هود/۴۲

و آن کشتی، آن ها را از میان امواجی همچون کوه ها حرکت میداد؛ (در این هنگام،) نوح فرزندش را که در گوشه ای بود صدا زد: «پسرم! همراه ما سوار شو، و با کافران مباش!»

۲۹۴ برای کافران نگرانی نداشته باش(۱)

الف: «یا أَیُّهَا الرَّسُولُ لَا یَحْزُنکَ الَّذِینَ یُسَرِعُونَ فِی الْکُفْرِ مِنَ الَّذِینَ قالُوا ءَامَنَّا بِأَفْوَ هِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِینَ هادُوا سَمَّعُونَ لِلْکَذِبِ سَمَّعُونَ لِقَوْمٍ ءَاخَرِینَ لَمْ یَأْتُوکَ یُحَرِّفُونَ الْکَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ یَقُولُونَ إِنْ أُوتِیتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِن لَّمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَن یُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَن تَمْلِکَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَیْئاً أُولَئِکَ الَّذِینَ لَمْ یُرِدِ اللَّهُ أَن یُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِی الدُّنْیا خِزْیٌ وَلَهُمْ فِی الْأَخِرَهِ عَذَابٌ عَظِیمٌ» مائده/۴۱

ای فرستاده (خدا)! آن ها که در مسیر کفر شتاب می کنند و با زبان می گویند: «ایمان آوردیم» و قلب آن ها ایمان نیاورده، تو را اندوهگین نسازند! و (همچنین) گروهی از یهودیان که خوب به سخنان تو گوش می دهند، تا دستاویزی برای تکذیب تو بیابند؛ آن ها جاسوسان گروه دیگری هستند که خودشان نزد تو نیامده اند؛ آن ها سخنان را از مفهوم اصلیش تحریف می کنند، و (به یکدیگر) می گویند: «اگر این (که ما می خواهیم) به شما داده شد (و محمد بر طبق خواسته شما داوری کرد،) بپذیرید، وگرنه (از او) دوری کنید!» (ولی) کسی را که خدا (بر اثر گناهان پی درپی او) بخواهد مجازات کند، قادر به دفاع از او نیستی؛ آن ها کسانی هستند که خدا نخواسته دل هایشان را پاک کند؛ در دنیا رسوایی، و در آخرت مجازات بزرگی نصیبشان خواهد شد.

ب: «فَلَا یَحْزُنکَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ ما یُسِرُّونَ وَ ما یُعْلِنُونَ» یس/۷۶

پس سخنانشان تو را غمگین نسازد، ما آنچه را پنهان می دارند و آنچه را آشکار می کنند می دانیم!

۱- ۶۰. آیه مشابه: لقمان/۲۳.

۲۹۵ کفر مردم به خدا ضرری نمی رساند(۱)

«وَقالَ مُوسَی إِن تَکْفُرُوا أَنتُمْ وَمَن فِی الْأَرْضِ جَمِیعاً فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِیٌّ حَمِیدٌ» ابراهیم/۸

و موسی (به بنی اسرائیل) گفت: «اگر شما و همه مردم روی زمین کافر شوید، (به خدا زیانی نمی رسد؛ چرا که) خداوند، بی نیاز و شایسته ستایش است!»

۲۹۶ کافران را محرم اسرار خود ندانید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطانَهً مِن دُونِکُمْ لَا یَأْلُونَکُمْ خَبالاً وَدُّوا ما عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضآءُ مِنْ أَفْوَ هِهِمْ وَما تُخْفِی صُدُورُهُمْ أَکْبَرُ قَدْ بَیَّنَّا لَکُمُ الْأَیَتِ إِنْ کُنتُمْ تَعْقِلُونَ» آل عمران/۱۱۸

ای کسانی که ایمان آورده اید! محرم اسراری از غیر خود، انتخاب نکنید! آن ها از هرگونه شرّ و فسادی در باره شما، کوتاهی نمی کنند. آن ها دوست دارند شما در رنج و زحمت باشید. (نشانه های) دشمنی از دهان (و کلام)شان آشکار شده؛ و آنچه در دل هایشان پنهان می دارند، از آن مهمتر است. ما آیات (و راه های پیشگیری از شرّ آن ها) را برای شما بیان کردیم اگر اندیشه کنید!

۲۹۷ با کافران دوستی نکنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِینَ اتَّخَذُوا دِینَکُمْ هُزُواً وَلَعِباً مِّنَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکِتابَ مِن قَبْلِکُمْ وَالْکُفَّارَ أَوْلِیآءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنْ کُنتُم مُّؤْمِنِینَ» مائده/۵۷

ای کسانی که ایمان آورده اید! افرادی که آیین شما را به باد استهزاء و بازی می گیرند از (اهل کتاب و مشرکان) ولیّ خود انتخاب نکنید و از خدا بپرهیزید اگر ایمان دارید!

۲۹۸ دوستان کافر، شما را کافر می کنند

«وَدُّوا لَوْ تَکْفُرُونَ کَما کَفَرُوا فَتَکُونُونَ سَوَآءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِیآءَ حَتَّی یُهاجِرُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَیْثُ وَجَدتُّمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِیًّا وَلَا نَصِیراً» نسا/۸۹

۱- ۶۱. آیه مشابه: ابراهیم/۸.

آنان آرزو می کنند که شما هم مانند ایشان کافر شوید، و مساوی یکدیگر باشید. بنابر این، از آن ها دوستانی انتخاب نکنید، مگر این که (توبه کنند، و) در راه خدا هجرت نمایند. هرگاه از این کار سر باز زنند، (و به اقدام بر ضدّ شما ادامه دهند،) هر جا آن ها را یافتید، اسیر کنید! و (در صورت احساس خطر) به قتل برسانید! و از میان آن ها، دوست و یار و یاوری اختیار نکنید!.

۲۹۹ با کافران، دوستی نکنید حتی خویشاوندان نزدیک

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا ءَابآءَکُمْ وَإِخْوَ نَکُمْ أَوْلِیآءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْکُفْرَ عَلَی الْإِیمَنِ وَمَن یَتَوَلَّهُم مِّنکُمْ فَأُولئِکَ هُمُ الظَّلِمُونَ * قُلْ إِنْ کانَ ءَابآؤُکُمْ وَأَبْنَآؤُکُمْ وَإِخْوَ نُکُمْ وَأَزْوَ جُکُمْ وَعَشِیرَتُکُمْ وَأَمْوَ لٌ اقْتَرَفْتُمُوها وَتِجَرَةٌ تَخْشَوْنَ کَسادَها وَمَسَکِنُ تَرْضَوْنَهآ أَحَبَّ إِلَیْکُم مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَ جهاد فِی سَبِیلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّی یَأْتِیَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الْفَسِقِینَ» توبه/۲۳ و ۲۴

قسمت دوم

ای کسانی که ایمان آورده اید! هرگاه پدران و برادران شما، کفر را بر ایمان ترجیح دهند، آن ها را ولیّ (و یار و یاور و تکیه گاه) خود قرار ندهید! و کسانی از شما که آنان را ولیّ خود قرار دهند، ستمگرند! بگو: «اگر پدران و فرزندان و برادران و همسران و طایفه شما، و اموالی که به دست آورده اید، و تجارتی که از کساد شدنش می ترسید، و خانه هائی که به آن علاقه دارید، در نظرتان از خداوند و پیامبرش و جهاد در راهش محبوبتر است، در انتظار باشید که خداوند عذابش را بر شما نازل کند؛ و خداوند جمعیّت نافرمانبردار را هدایت نمی کند!

۳۰۰ کافران را دوست نگیرید

الف: «یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْکَفِرِینَ أَوْلِیآءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِینَ أَتُرِیدُونَ أَن تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَیْکُمْ سُلْطَناً مُّبِیناً» نسا/۱۴۴

ای کسانی که ایمان آورده اید! غیر از مؤمنان، کافران را ولّی و تکیه گاه خود قرار ندهید! آیا می خواهید (با این عمل،) دلیل آشکاری بر ضدّ خود در پیشگاه خدا قرار دهید؟!

ب: «لَّا یَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْکَفِرِینَ أَوْلِیآءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِینَ وَمَن یَفْعَلْ ذلِکَ فَلَیْسَ مِنَ اللَّهِ فِی شَیْءٍ إِلَّآ أَن تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَیةً وَیُحَذِّرُکُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَی اللَّهِ الْمَصِیرُ» آل عمران/۲۸

افراد باایمان نباید به جای مؤمنان، کافران را دوست و سرپرست خود انتخاب کنند؛ و هر کس چنین کند، هیچ رابطه ای با خدا ندارد (و پیوند او به کلّی از خدا گسسته می شود)؛ مگر این که از آن ها بپرهیزید (و به خاطر هدف های مهم تری تقیّه کنید). خداوند شما را از (نافرمانی) خود، برحذر می دارد؛ و بازگشت (شما) به سوی خداست.

۳۰۱ کافر بر مؤمن سلطه ندارد

«الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ فَإِن كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِّنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ نَكُن مَّعَكُمْ وَإِنْ كانَ لِلْكَفِرِينَ نَصِيبٌ قالُوا أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُم مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَهِ وَلَن يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَفِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً» نسا/۱۴۱

منافقان همانها هستند که پیوسته انتظار می کشند و مراقب شما هستند؛ اگر فتح و پیروزی نصیب شما گردد، می گویند: مگر ما با شما نبودیم؟ (پس ما نیز در افتخارات و غنایم شریکیم!) «و اگر بهره ای نصیب کافران گردد، به آنان می گویند: مگر ما شما را به مبارزه و عدم تسلیم در برابر مؤمنان، تشویق نمی کردیم؟ (پس با شما شریک خواهیم بود!)» خداوند در روز رستاخیز، میان شما داوری می کند؛ و خداوند هرگز کافران را بر مؤمنان تسلّطی نداده است.

۳۰۲ از مکر و حیله کافران ناراحت نباش

«وَ اصْبِرْ وَ ما صَبْرُکَ إِلَّا بِاللَّهِ وَ لَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَ لَا تَکُ فِی ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ» نحل/۱۲۷

صبر کن، و صبر تو فقط برای خدا و به توفیق خدا باشد! و به خاطر (کارهای) آن ها، اندوهگین و دلسرد مشو! و از توطئه های آن ها، در تنگنا قرار مگیر!

۳۰۳ از زیادی کافران غمگین نشو

«وَلَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسَرِعُونَ فِی الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَن يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئاً يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا فِی الْأَخِرَهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ» آل عمران/۱۷۶

کسانی که در راه کفر، شتاب میکنند، تو را غمگین نسازند! به یقین، آن ها هرگز زیانی به خداوند نمی رسانند. (بعلاوه) خدا می خواهد (آن ها را به حال خودشان واگذارد؛ و در

نتیجه،) بهره ای برای آن ها در آخرت قرار ندهد. و برای آن ها مجازات بزرگی است!

۳۰۴ از کافران اطاعت نکنید

الف: «وَ لَا تُطِعِ الْكَفِرِينَ وَ الْمُنَفِقِينَ وَدَعْ أَذَاهُمْ وَ تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَ كَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا» احزاب/۴۸

و از کـافران و منافقان اطاعت مکن، و به آزارهای آن ها اعتنا منما، و بر خـدا توکّل کن، و همین بس که خـدا حامی و مـدافع (تو) است!

ب: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلَى أَعْقَبِكُمْ فَتَنقَلِبُواخَسِرِينَ» آل عمران/۱۴۹

ای کسـانی که ایمان آورده ایـد! اگر از کسانی که کافر شـده انـد اطاعت کنیـد، شـما را به گذشـته هایتان باز می گرداننـد؛ و سرانجام، زیانکار خواهید شد.

ج: «فَلَا تُطِعِ الْكَفِرِينَ وَ جَهِدْهُم بِهِ جهادا كَبِيراً» فرقان/۵۲

بنابر این از کافران اطاعت مکن، و بوسیله آن [= قرآن با آنان جهاد بزرگی بنما!

د: «يا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَ لَا تُطِعِ الْكَفِرِينَ وَ الْمُنَفِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كانَ عَلِيماً حَكِيماً» احزاب/۱

ای پیامبر! تقوای الهی پیشه کن و از کافران و منافقان اطاعت مکن که خداوند عالم و حکیم است.

۳۰۵ از سرنوشت کافران عبرت بگیر

«هُوَ الَّذِى أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتابِ مِن دِيَرِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ ما ظَنَنتُمْ أَن يَخْرُجُوا وَ ظَنُّوا أَنَّهُم مَّانِعَتُهُمْ حُصُونُهُم مِّنَ اللَّهِ فَأَتَيهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِى قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُم بِأَيْدِيهِمْ وَ أَيْدِى الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَاأُولِى الْأَبْصارِ» حشر/۲

او کسـی است که کافران اهل کتاب را در نخستین برخورد (با مسـلمانان) از خانه هایشان بیرون رانـد! گمان نمی کردیـد آنان خارج شونـد، و خودشان نیز گمان می کردند که دژهای محکمشان آن ها را از عذاب الهی مانع می شود؛ امّا خداوند از آنجا که گمان نمی کردند به سراغشان آمد و در دل هایشان ترس و وحشت افکند، بگونه ای که خانه های خود را با دست خویش و با دست مؤمنان ویران می کردند؛ پس عبرت بگیرید ای صاحبان چشم!

۳۰۶ از کافران پشتیبانی نکنید

«وَ ما کُنتَ تَرْجُوا أَن یُلْقَی إِلَیْکَ الْکِتابُ إِلَّا رَحْمَهً مِن رَّبِّکَ فَلَا تَکُونَنَّ ظَهِیراً لِّلْکَفِرِینَ» قصص/۸۶

و تو هرگز امید نداشتی که این کتاب آسمانی به تو القا گردد؛ ولی رحمت پروردگارت چنین ایجاب کرد! اکنون که چنین است، هرگز از کافران پشتیبانی مکن!

۳۰۷ از کافران کناره گیری کنید

الف: «فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَ انتَظِرْ إِنَّهُم مُّنتَظِرُونَ» سجده/۳۰

حال که چنین است، از آن ها روی بگردان و منتظر باش؛ آن ها نیز منتظرند! (تو منتظر رحمت خدا و آن ها هم منتظر عذاب او!)

ب: «وَ اصْبِرْ عَلَی ما یَقُولُونَ وَ اهْجُرْهُمْ هَجْراً جَمِیلاً» مزمل/۱۰

و در برابر آنچه (دشمنان) می گویند شکیبا باش و بطرزی شایسته از آنان دوری گزین!

ج: «وَأَنِ احْکُم بَیْنَهُم بِمآ أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَن یَفْتِنُوکَ عَنْ بَعْضِ مآ أَنزَلَ اللَّهُ إِلَیْکَ فَإِن تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ أَنَّمَا یُرِیدُ اللَّهُ أَن یُصِیبَهُم بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِنَّ کَثِیراً مِّنَ النَّاسِ لَفَسِقُونَ» مائده/۴۹

و در میان آن ها [= اهل کتاب ، طبق آنچه خداوند نازل کرده، داوری کن! و از هوس های آنان پیروی مکن! و از آن ها برحذر باش، مبادا تو را از بعض احکامی که خدا بر تو نازل کرده، منحرف سازند! و اگر آن ها (از حکم و داوری تو)، روی گردانند، بدان که خداوند می خواهد آنان را به خاطر پاره ای از گناهانشان مجازات کند؛ و بسیاری از مردم فاسقند.

۳۰۸ از کافران روی گردان باش(۱)

«فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّی حِینٍ * وَ أَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ یُبْصِرُونَ» صافات/۱۷۴ و ۱۷۵

از آن ها [= کافران] روی بگردان تا زمان معیّنی (که فرمان جهاد فرارسد)!و وضع آن ها را بنگر (چه بی محتواست) اما بزودی (نتیجه اعمال خود را) می بینند!

۱- ۶۲. چند آیه مشابه: صافات/۱۷۸ و ۱۷۹، ذاریات/۵۴.

۳۰۹ توبه کافران پذیرفته می شود

«قُل لِّلَّذِينَ كُفَرُوا إِنْ يَنتَهُوا يُغْفَرْ لَهُم مَّا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الأَوَّلِينَ» انفال/۳۸

به آن ها که کافر شدنـد بگو: «چنانچه از مخالفت باز ایستند، (و ایمان آورنـد،) گذشته آن ها بخشوده خواهـد شد؛ و اگر به اعمال سابق بازگردند، سنّت خداوند در گذشتگان، درباره آن ها جاری می شود (؛و حکم نابودی آنان صادر می گردد).

۳۱۰ لعنت بر کافران

«وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِباً أُولئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَى رَبِّهِمْ وَ يَقُولُ الْأَشْهَدُ هَؤُلَآءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَهُ اللَّهِ عَلَى الظَّلِمِينَ* الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَ يَبْغُونَهَا عِوَجاً وَ هُم بِالْأَخِرَهِ هُمْ كَفِرُونَ» هود/۱۸ و ۱۹

چه کسی ستمکارتر است از کسانی که بر خدا افترا می بندند؟! آنان (روز رستاخیز) بر پروردگارشان عرضه می شوند، در حالی که شاهدان [= پیامبران و فرشتگان] می گویند: «این ها همان ها هستند که به پروردگارشان دروغ بستند! ای لعنت خدا بر ظالمان باد!» همان ها که (مردم را) از راه خدا باز می دارند؛ و راه حق را کج و معوج نشان می دهند؛ و به سرای آخرت کافرند!

تهدید کافران

۳۱۱ کافران را به من بسپار!

«ذَرْنِى وَ مَنْ خَلَقْتُ وَحِيداً» مدثر/۱۱

مرا با کسی که او را خود به تنهایی آفریده ام واگذار!

۳۱۲ فعلاً رها کن آن ها را!

« ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا وَ يَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ» حجر/۳

بگذار آن ها بخورند، و بهره گیرند، و آرزوها آنان را غافل سازد؛ ولی بزودی خواهند فهمید!

۳۱۳ کافران را به حال خود واگذار(۱)

«فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَ يَلْعَبُوا حَتَّى يُلَقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِى يُوعَدُونَ» معارج/۴۲

آنان را به حال خود واگذار تا در باطل خود فروروند و بازی کنند تا زمانی که روز موعود خود را ملاقات نمایند!

۳۱۴ به کافران بگو منتظر باشید!(۲)

الف: «هَلْ يَنظُرُونَ إِلَّآ أَن تَأْتِيَهُمُ الْمَلائِكَةُ أَوْ يَأْتِىَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِىَ بَعْضُ ءَايَتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِى بَعْضُ ءَايَتِ رَبِّكَ لَا يَنفَعُ نَفْساً إِيمَنُها لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِن قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِى إِيمَنِها خَيْراً قُلِ انتَظِرُوا إِنَّا مُنتَظِرُونَ» انعام/۱۵۸

آیا جز این انتظار دارند که فرشتگان (مرگ) به سراغشان آیند، یا خداوند (خودش) به سوی آن ها بیاید، یا بعضی از آیات پروردگارت (و نشانه های رستاخیز)؟! اما آن روز که بعضی از آیات پروردگارت تحقّق پذیرد، ایمان آوردن افرادی که قبلاً ایمان نیاورده اند، یا در ایمانشان عمل نیکی انجام نداده اند، سودی به حالشان نخواهد داشت! بگو: («اکنون که شما چنین انتظارات نادرستی دارید،) انتظار بکشید ما هم انتظار (کیفر شما را) می کشیم!»

ب: «فَهَلْ يَنتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِن قَبْلِهِمْ قُلْ فَانتَظِرُوا إِنِّى مَعَكُم مِّنَ الْمُنتَظِرِينَ» یونس/۱۰۲

آیا آن ها (چیزی) جز همانند روزهای پیشینیان (و بلاها و مجازات هایشان) را انتظار می کشند؟! بگو: «شما انتظار بکشید، من نیز با شما انتظار می کشم!»

ج: «قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُم مِن رَّبِّكُمْ رِجْسٌ وَ غَضَبٌ أَتُجَدِلُونَنِى فِى أَسْمَآءٍ سَمَّيْتُمُوهآ أَنتُمْ وَ ءَابَآؤُكُم مَّانَزَّلَ اللَّهُ بِها مِن سُلْطَنٍ فَانتَظِرُوا إِنِّى مَعَكُم مِّنَ الْمُنتَظِرِينَ» اعراف/۷۱

گفت: «پلیدی و غضب پروردگارتان، شما را فرا گرفته است! آیا با من در مورد نام هایی

ص:۱۰۱

۱- ۶۳. چند آیه مشابه: قلم/۴۴، مزمل/۱۱، انعام/۹۱ و ۱۱۲ و ۱۳۷، زخرف/۸۳، طور/۴۵.

۲- ۶۴. چند آیه مشابه: یونس/۲۰، هود/۱۲۲، طور/۳۱، دخان/۱۰ و ۱۱، ۵۹، طه/۱۳۵.

مجادله می کنید که شما و پدرانتان (به عنوان معبود و خدا، بر بت ها) گذارده اید، در حالی که خداوند هیچ دلیلی درباره آن نازل نکرده است؟! پس شما منتظر باشید، من هم با شما انتظار می کشم! (شما انتظار شکست من، و من انتظار عذاب الهی برای شما!)»

۳۱۵ هر کار می خواهید بکنید![(۱)]

الف: «قُلْ يَقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكانَتِكُمْ إِنِّى عامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَن تَكُونُ لَهُ عَقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّلِمُونَ» انعام/۱۳۵

بگو: «ای قوم من! هر کار در قدرت دارید بکنید! من (هم به وظیفه خود) عمل می کنم؛ امّا بزودی خواهید دانست چه کسی سرانجام نیک خواهد داشت (و پیروزی با چه کسی است! امّا) به یقین، ظالمان رستگار نخواهند شد!»

ب: «قُلْ يَقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكانَتِكُمْ إِنِّى عَمِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ» زمر/۳۹

بگو: «ای قوم من! شما هر چه در توان دارید انجام دهید، من نیز به وظیفه خود عمل می کنم؛ امّا بزودی خواهید دانست...

۳۱۶ مهلت دادن به کافران!

«وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّما نُمْلِى لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ إِنَّما نُمْلِى لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْماً وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ» آل عمران/۱۷۸

آن ها که کافر شدند، (و راه طغیان پیش گرفتند،) تصور نکنند اگر به آنان مهلت می دهیم، به سودشان است! ما به آنان مهلت می دهیم فقط برای این که بر گناهان خود بیفزایند؛ و برای آن ها، عذاب خوارکننده ای (آماده شده) است!

۳۱۷ به کافران مهلت بدهید

«فَمَهِّلِ الْكَفِرِينَ أَمْهِلْهُمْ رُوَيْداً» طارق/۱۷

حال که چنین است کافران را (فقط) اندکی مهلت ده (تا سزای اعمالشان را ببینند)!

۳۱۸ به گمراهان مهلت بدهید

«فَذَرْهُمْ فِى غَمْرَتِهِمْ حَتَّى حِينٍ» مؤمنون/۵۴

ص:۱۰۲

۱– ۶۵. چند آیه مشابه: فصلت/۴۰، نحل/۵۵، ابراهیم/۳۰، هود/۹۳، ۱۲۱ و ۱۲۲، زمر/۸، روم/۳۴.

آن ها را در جهل و غفلتشان بگذار تا زمانی (که مرگشان فرا رسد یا گرفتار عذاب الهی شوند).

۳۱۹ به مجرمان مهلت بدهید

«كُلُوا وَ تَمَتَّعُوا قَلِيلاً إِنَّكُم مُّجْرِمُونَ» مرسلات/۴۶

(و به مجرمان بگو:) بخوریـد و بهره گیریـد در این مدت کم (از زندگی دنیا، ولی بدانید عذاب الهی در انتظار شماست) چرا که شما مجرمید!

۳۲۰ لعنت خدا بر کافران

الف: «وَ قالُوا قُلُوبُنا غُلْفٌ بَل لَّعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلاً مَّا يُؤْمِنُونَ» بقره/۸۸

و (آن هـا از روی اسـتهزا) گفتنـد: دل هـای مـا در غلاـف است! (و مـا از گفته تـو چیزی نمی فهمیم. آری، همین طور است!) خداونـد آن هـا را به خـاطر کفرشـان، از رحمت خود دور ساخته، (به همین دلیل، چیزی درک نمی کننـد؛) و کمتر ایمان می آورند.

ب: «وَ لَمَّا جآءَهُمْ كِتابٌ مِنْ عِنـدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّما مَعَهُمْ وَ كانُوا مِن قَبْلُ يَسْـتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جآءَهُم مَّا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَهُ اللَّهِ عَلَى الْكَفِرِينَ» بقره/۸۹

و هنگـامی که از طرف خداونـد، کتـابی برای آن هـا آمـد که موافق نشانه هایی بود که با خود داشـتند، و پیش از این، به خود نوید پیروزی بر کافران می دادند (که با کمک آن، بر دشـمنان پیروز گردند.) با این همه، هنگامی که این کتاب، و پیامبری را که از قبل شناخته بودند نزد آن ها آمد، به او کافر شدند؛ لعنت خدا بر کافران باد!

۳۲۱ وای بر کافران

الف: «فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِن مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ» مریم/۳۷

ولی (بعد از او) گروه هایی از میان پیروانش اختلاف کردند؛ وای به حال کافران از مشاهده روز بزرگ (رستاخیز)!

ب: «فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِن يَوْمِهِمُ الَّذِى يُوعَدُونَ» ذاريات/۶۰

پس وای بر کسانی که کافر شدند از روزی که به آن ها وعده داده می شود!

۳۲۲ خدا کافران را لعنت می کند

«إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَفِرِينَ وَ أَعَدَّ لَهُمْ سَعِيراً * خَلِدِينَ فِيهآ أَبَداً لَّا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَ لَا نَصِيراً» احزاب/۶۵

خداوند کافران را لعن کرده (و از رحمت خود دور داشته) و برای آنان آتش سوزاننده ای آماده نموده است در حالی که همواره در آن تا ابد می مانند، و ولیّ و یاوری نخواهند یافت!

۳۲۳ عاقبت کافران جهنم است

«قُل لِّلَّذِينَ كَفرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهادُ» آل عمران/۱۲

به آن ها که کافر شدند بگو: («از پیروزی موقت خود در جنگ اُحُد، شاد نباشید!) بزودی مغلوب خواهید شد؛ (و سپس در رستاخیز) به سوی جهنم، محشور خواهید شد. و چه بد جایگاهی است!»

۳۲۴ با کافران جهاد کنید

«يا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَفِقِينَ وَ اغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَ مَأْوَيهُمْ جَهَنَّمُ وَ بِئْسَ الْمَصِيرُ» تحریم/۹

ای پیامبر! با کفّار و منافقین پیکار کن و بر آنان سخت بگیر! جایگاهشان جهنم است، و بد فرجامی است!

۳۲۵ خدا کافران را عذاب می کند

«فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأُعَذِّبُهُمْ عَذَاباً شَدِيداً فِى الدُّنْيا وَالْأَخِرَهِ وَما لَهُم مِن نَّصِرِينَ» آل عمران/۵۶

امّا آن ها که کافر شدند، (و پس از شناختن حق، آن را انکار کردند،) در دنیا و آخرت، آنان را مجازات دردناکی خواهم کرد؛ و برای آن ها، یاورانی نیست.

نفاق و منافق

۳۲۶ نشانه نفاق وƠ...Ƴ......řچیست

«الْمُنَفِقُونَ وَالْمُنَفِقَتُ بَعْضُهُم مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ

أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَفِقِينَ هُمُ الْفَسِقُونَ» توبه/۶۷

مردان منافق و زنان منافق، همه از یک گروهند! آن ها امر به منکر، و نهی از معروف می کنند؛ و دست هایشان را (از انفاق و بخشش) می بندند؛ خدا را فراموش کردند، و خدا (نیز) آن ها را فراموش کرد (،و رحمتش را از آن ها قطع نمود)؛ به یقین، منافقان همان فاسقانند!

۳۲۷ دورویی نشانه منافقان است

« وَ إِذَا لَقُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا قالُوا ءَامَنَّا وَ إِذَا خَلَوْا إِلَى شَيطِينِهِمْ قالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّما نَحْنُ مُسْتَهْزِءُونَ» بقره/۱۴

و هنگامی که افراد باایمان را ملاقات می کنند، و می گویند: «ما ایمان آورده ایم!» (ولی) هنگامی که با شیطان های خود خلوت می کنند، می گویند: «ما با شمائیم! ما فقط (آن ها را) مسخره می کنیم!»

۳۲۸ دو زبانی نشانه منافقان است

«وَيَقُولُونَ طاعَةٌ فَإِذَا بَرَزُوا مِنْ عِندِكَ بَيَّتَ طَآئِفَةٌ مِّنْهُمْ غَيْرَ الَّذِى تَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ ما يُبَيِّتُونَ....» نسا/۸۱

آن ها در حضور تو می گویند: «فرمانبرداریم»؛ امّا هنگامی که از نزد تو بیرون می روند، جمعی از آنان بر خلاف گفته های تو، جلسات سرّی شبانه تشکیل می دهند؛ آنچه را در این جلسات می گویند، خداوند می نویسد. اعتنایی به آن ها نکن! (و از نقشه های آنان وحشت نداشته باش!) و بر خدا توکّل کن! کافی است که او یار و مدافع تو باشد...

۳۲۹ عبادت منافقان، ظاهری است

«قُلْ أَنفِقُوا طَوْعاً أَوْ كَرْهاً لَّن يُتَقَبَّلَ مِنكُمْ إِنَّكُمْ كُنتُمْ قَوْماً فَسِقِينَ * وَما مَنَعَهُمْ أَن تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ إِلاَّ أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَوةَ إِلَّا وَهُمْ كُسالَى وَلَا يُنفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَرِهُونَ» توبه/۵۳ و ۵۴

بگو: «انفاق کنید؛ خواه از روی میل باشد یا اکراه، هرگز از شما پذیرفته نمی شود؛ چرا که شما قوم فاسقی بودید!» هیچ چیز مانع قبول انفاق های آن ها نشد، جز این که آن ها به خدا

و پیامبرش کافر شدند، و نماز بجا نمی آورند جز با کسالت، و انفاق نمی کنند مگر با کراهت!

۳۳۰ منافقان مثل کافرانند

«وَقَدْ نَزَّلَ عَلَیْکُمْ فِی الْکِتابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ ءَایَتِ اللَّهِ یُکْفَرُ بِها وَیُسْتَهْزَأُ بِها فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّی یَخُوضُوا فِی حَدِیثٍ غَیْرِهِ إِنَّکُمْ إِذاً مِّثْلُهُمْ إِنَّ اللَّهَ جامِعُ الْمُنَفِقِینَ وَالْکَفِرِینَ فِی جَهَنَّمَ جَمِیعاً» نسا/۱۴۰

و خداوند (این حکم را) در قرآن بر شما نازل کرده که هرگاه بشنوید افرادی آیات خدا را انکار و استهزا می کنند، با آن ها ننشینید تا به سخن دیگری بپردازند! وگرنه، شما هم مثل آنان خواهید بود. خداوند، منافقان و کافران را همگی در دوزخ جمع می کند.

۳۳۱ از منافقان دوری کنید

الف: «وَیَقُولُونَ طاعَةٌ فَإِذَا بَرَزُوا مِنْ عِندِکَ بَیَّتَ طَآئِفَةٌ مِّنْهُمْ غَیْرَ الَّذِی تَقُولُ وَاللَّهُ یَکْتُبُ ما یُبَیِّتُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَکَّلْ عَلَی اللَّهِ وَکَفَی بِاللَّهِ وَکِیلًا» نسا/۸۱

آن ها در حضور تو می گویند: «فرمانبرداریم»؛ امّا هنگامی که از نزد تو بیرون می روند، جمعی از آنان بر خلاف گفته های تو، جلسات سرّی شبانه تشکیل می دهند؛ آنچه را در این جلسات می گویند، خداوند می نویسد. اعتنایی به آن ها نکن! (و از نقشه های آنان وحشت نداشته باش!) و بر خدا توکّل کن! کافی است که او یار و مدافع تو باشد.

ب: «وَ إِذَا رَأَیْتَهُمْ تُعْجِبُکَ أَجسامُهُمْ وَ إِنْ یَقُولُواتَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ کَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ یَحْسَبُونَ کُلَّ صَیْحَةٍ عَلَیْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّی یُؤْفَکُونَ» منافقون/۴

هنگامی که آن ها را می بینی، جسم و قیافه آنان تو را در شگفتی فرو می برد؛ و اگر سخن بگویند، به سخنانشان گوش فرا می دهی؛ اما گویی چوب های خشکی هستند که به دیوار تکیه داده شده اند! هر فریادی از هر جا بلند شود بر ضد خود می پندارند؛ آن ها دشمنان واقعی تو هستند، پس از آنان بر حذر باش! خداوند آن ها را بکشد، چگونه از حق منحرف می شوند؟!

۳۳۲ زیادی اموال و اولاد منافقان شما را متعجب نکند

«وَلَا تُعْجِبْکَ أَمْوَ لُهُمْ وَأَوْلَدُهُمْ إِنَّما یُرِیدُ اللَّهُ أَن یُعَذِّبَهُم بِها فِی الدُّنْیا وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ کَفِرُونَ» توبه/۸۵

مبادا اموال و فرزندانشان، مایه شگفتی تو گردد! (این برای آن ها نعمت نیست؛ بلکه) خدا می خواهد آن ها را به این وسیله در دنیا عذاب کند، و جانشان برآید در حالی که کافرند!

۳۳۳ مانند منافقان نباشید

«وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ» انفال/۲۱

و همانند کسانی نباشید که می گفتند: «شنیدیم!» ولی در حقیقت نمی شنیدند!

۳۳۴ از منافقان اطاعت نکنید(۱)

«وَ لَا تُطِعِ الْكَفِرِينَ وَالْمُنَفِقِينَ وَدَعْ أَذَاهُمْ وَ تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَ كَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا» احزاب/۴۸

و از کافران و منافقان اطاعت مکن، و به آزارهای آن ها اعتنا منما، و بر خدا توکّل کن، و همین بس که خدا حامی و مدافع (تو) است!

۳۳۵ خدا منافقان را بکشد

«وَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسامُهُمْ وَ إِنْ يَقُولُواتَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ» منافقون/۴

هنگامی که آن ها را می بینی، جسم و قیافه آنان تو را در شگفتی فرو می برد؛ و اگر سخن بگویند، به سخنانشان گوش فرا می دهی؛ اما گویی چوب های خشکی هستند که به دیوار تکیه داده شده اند! هر فریادی از هر جا بلند شود بر ضد خود می پندارند؛ آن ها دشمنان واقعی تو هستند، پس از آنان بر حذر باش! خداوند آن ها را بکشد، چگونه از حق منحرف می شوند؟!

۳۳۶ منافقان منتظر عذاب باشند

«قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَآ إِلَآ إِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَن يُصِيبَكُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِندِهِ أَوْ بِأَيْدِينا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُم مُّتَرَبِّصُونَ» توبه/۵۲

بگو: «آیا درباره ما، جز یکی از دو نیکی را انتظار دارید؟!(: یا پیروزی یا شهادت) ولی ما انتظار داریم که خداوند، عذابی از سوی خودش (در آن جهان) به شما برساند، یا (در این

۱- ۶۶. آیه مشابه: احزاب/۱.

جهان) به دست ما (مجازات شوید) اکنون که چنین است، شما انتظار بکشید، ما هم با شما انتظار می کشیم!»

۳۳۷ با منافقان جهاد کنید

«یا أَیُّهَا النَّبِیُّ جَهِدِ الْکُفَّارَ وَالْمُنَفِقِینَ وَ اغْلُظْ عَلَیْهِمْ وَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَ بِئْسَ الْمَصِیرُ» تحریم/۹

ای پیامبر! با کفّار و منافقین پیکار کن و بر آنان سخت بگیر! جایگاهشان جهنم است، و بد فرجامی است!

۳۳۸ عاقبت منافقان آتش جهنم است

«وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَفِقِینَ وَالْمُنَفِقَتِ وَالْکُفَّارَ نارَ جَهَنَّم خَلِدِینَ فِیها هِیَ حَسْبُهُمْ وَلَعَنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِیمٌ * کالَّذِینَ مِن قَبْلِکُمْ کانُوا أَشَدَّ مِنکُمْ قُوَّةً وَأَکْثَرَ أَمْوَ لاً وَأَوْلَداً فَاسْتَمْتَعُوابِخَلَقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُم بِخَلَقِکُمْ کَما اسْتَمْتَعَ الَّذِینَ مِن قَبْلِکُم بِخَلَقِهِمْ وَخُضْتُمْ کالَّذِی خاضُوا أُولئِکَ حَبِطَتْ أَعْمَلُهُمْ فِی الدُّنْیا وَالأَخِرَهِ وَ أُولئِکَ هُمُ الْخَسِرُونَ» توبه/۶۸ و ۶۹

خداوند به مردان و زنان منافق و کفّار، وعده آتش دوزخ داده؛ جاودانه در آن خواهند ماند –همان برای آن ها کافی است!– و خدا آن ها را از رحمت خود دور ساخته؛ و عذاب همیشگی برای آن هاست! (شما منافقان،) همانند کسانی هستید که قبل از شما بودند (و راه نفاق پیمودند؛ بلکه) آن ها از شما نیرومندتر، و اموال و فرزندانشان بیشتر بود! آن ها از بهره خود (از مواهب الهی در راه گناه و هوس) استفاده کردند؛ شما نیز از بهره خود، (در این راه) استفاده کردید، همان گونه که آن ها استفاده کردند؛ شما (در کفر و نفاق و استهزای مؤمنان) فرو رفتید، همان گونه که آن ها فرو رفتند؛ (ولی سرانجام) اعمالشان در دنیا و آخرت نابود شد؛ و آن ها همان زیانکارانند!

۳۳۹ منافقان را به عذاب بشارت بده

«بَشِّرِ الْمُنَفِقِینَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَاباً أَلِیماً * الَّذِینَ یَتَّخِذُونَ الْکَفِرِینَ أَوْلِیآءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِینَ أَیَبْتَغُونَ عِندَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِیعاً» نسا/۱۳۸ و ۱۳۹

به منافقـان بشـارت ده که مجـازات دردنـاکی در انتظار آن هاست! همان ها که کافران را به جای مؤمنان، دوست خود انتخاب می کنند. آیا عزّت و آبرو نزد آنان می جویند؟ با این که همه عزّت ها از آن خداست؟!

توبیخ های خدا

۳۴۰ چرا به خدا ایمان نمی آورند؟

«أَوَ لَمْ یَرَ الَّذِینَ کَفَرُواْ أَنَّ السَّمَاواتِ وَ الْأَرْضَ کانَتا رَتْقاً فَفَتَقْنَهُما وَجَعَلْنا مِنَ الْمآءِ کُلَّ شَیْ ءٍ حَیٍّ أَفَلَا یُؤْمِنُونَ» انبیا/۳۰

آیا کافران ندیدند که آسمان ها و زمین به هم پیوسته بودند، و ما آن ها را از یکدیگر باز کردیم؛ و هر چیز زنده ای را از آب قرار دادیم؟! آیا ایمان نمی آورند؟!

۳۴۱ چرا تعقل نمی کنید؟(۱)

الف: «لَقَدْ أَنزَلْنَآ إِلَیْکُمْ کِتَباً فِیهِ ذِکْرُکُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ» انبیا/۱۰

ما بر شما کتابی نازل کردیم که وسیله تذکّر (و بیداری) شما در آن است! آیا نمی فهمید؟!

ب: «یَأَهْلَ الْکِتابِ لِمَ تُحآجُّونَ فِی إِبْرَ هِیمَ وَمآ أُنزِلَتِ التَّوْرَاهُ وَالْإِنجِیلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ» آل عمران/۶۵

ای اهل کتاب! چرا درباره ابراهیم، گفتگو و نزاع می کنیـد (و هر کـدام، او را پیرو آیین خودتان معرفی می نمایید)؟! در حالی که تورات و انجیل، بعد از او نازل شده است! آیا اندیشه نمی کنید؟!

ج: «وَ هُوَ الَّذِی یُحْیِ وَ یُمِیتُ وَ لَهُ اخْتِلَفُ الَّیْلِ وَ النَّهارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ» مؤمنون/۸۰

و او کسی است که زنده می کند و می میراند؛ و رفت و آمد شب و روز از آن اوست؛ آیا اندیشه نمی کنید؟!

د: «وَ مآ أَرْسَلْنا مِن قَبْلِکَ إِلَّا رِجالاً نُّوحِی إِلَیْهِم مِنْ أَهْلِ الْقُرَی أَفَلَمْ یَسِیرُواْ فِی الْأَرْضِ

۱– ۶۷. چند آیه مشابه: بقره/۷۶، هود/۵۱، یس/۶۸، یونس/۱۶، صافات/۱۳۸، اعراف/۱۶۹.

فَيَنظُرُواْ كَيْفَ كانَ عَقِبَهُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَ لَدَارُ الْأَخِرَهِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ اتَّقَوْاْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ» يوسف/۱۰۹

و مـا نفرسـتاديم پيش از تو، جز مردانى از اهل آبادى ها كه به آن ها وحى مى كرديم! آيا (مخالفان دعوت تو،) در زمين سـير نكردنـد تـا ببيننـد عاقبت كسانى كه پيش از آن ها بودنـد چه شـد؟! و سـراى آخرت براى پرهيزگاران بهتر است! آيا فكر نمى كنيد؟!

ه: «أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنسَوْنَ أَنفُسَكُمْ وَ أَنتُمْ تَتْلُونَ الْكِتابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ» بقره/۴۴

آيا مردم را به نيكى (و ايمان به پيامبرى كه صـفات او آشـكارا در تورات آمـده) دعوت مى كنيـد، اما خودتان را فراموش مى نماييد؛ با اين كه شما كتاب (آسمانى) را مى خوانيد! آيا نمى انديشيد؟!

و: «وَما الْحَيَوهُ الدُّنْيَآ إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَلَلدَّارُ الْأَخِرَهُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ» انعام/۳۲

زندگى دنيا، چيزى جز بازى و سرگرمى نيست! و سراى آخرت، براى آن ها كه پرهيزگارند، بهتر است! آيا نمى انديشيد؟!

۳۴۲ چرا در قرآن تدبّر نمى كنند؟

الف: «أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْءَانَ وَلَوْ كانَ مِنْ عِندِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُواْ فِيهِ اخْتِلَفاً كَثِيراً» نسا/۸۲

آيا درباره قرآن نمى انديشند؟! اگر از سوى غير خدا بود، اختلاف فراوانى در آن مى يافتند.

ب: «أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْءَانَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفالُهآ» محمد/۲۴

آيا آن ها در قرآن تدبّر نمى كنند، يا بر دل هايشان قفل نهاده شده است؟!

۳۴۳ چرا توبه نمى كنند؟

«أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» مائده/۷۴

آيا به سوى خدا باز نمى گردند، و از او طلب آمرزش نمى كنند؟ (در حالى كه) خداوند آمرزنده مهربان است.

۳۴۴ چرا تفكر نمى كنيد؟

«قُل لَّآ أَقُولُ لَكُمْ عِنـدِى خَزَآئِنُ اللَّهِ وَلَآ أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَآ أَقُولُ لَكُمْ إِنِّى مَلَكٌ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا ما يُوحَى إِلَىَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ» انعام/۵۰

بگو: «من نمی گویم خزاین خدا نزد من است؛ و من، (جز آنچه خدا به من بیاموزد،) از غیب آگاه نیستم! و به شما نمی گویم من فرشته ام؛ تنها از آنچه به من وحی می شود پیروی می کنم.» بگو: «آیا نابینا و بینا مساویند؟! پس چرا نمی اندیشید؟!»

۳۴۵ چرا نمی فهمید؟

الف: «وَحآجَّهُ قَوْمُهُ قالَ أَتُحَجُّونِّی فِی اللَّهِ وَقَدْ هَدَانِ وَلَآ أَخافُ ما تُشْرِکُونَ بِهِ إِلَّآ أَن یَشآءَ رَبِّی شَیْأً وَسِعَ رَبِّی کُلَّ شَیْ ءٍ عِلْماً أَفَلَا تَتَذَکَّرُونَ» انعام/۸۰

ولی قوم او [=ابراهیم ، با وی به گفتگو و ستیز پرداختند؛ گفت: «آیا درباره خدا با من گفتگو و ستیز می کنید؟! در حالی که خداوند، مرا با دلایل روشن هدایت کرده؛ و من از آنچه شما همتای (خدا) قرار می دهید، نمی ترسم (و به من زیانی نمی رسانند)! مگر پروردگارم چیزی را بخواهد! وسعت آگاهی پروردگارم همه چیز را در برمی گیرد؛ آیا متذکّر (و بیدار) نمی شوید؟!

ب: «اللَّهُ الَّذِی خَلَقَ السَّمَاواتِ وَ الْأَرْضَ وَ ما بَیْنَهُما فِی سِتَّةِ أَیَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَی عَلَی الْعَرْشِ ما لَکُم مِن دُونِهِ مِن وَلِیٍّ وَ لَا شَفِیعٍ أَفَلَا تَتَذَکَّرُونَ» سجده/۴

خداوند کسی است که آسمان ها و زمین و آنچه را میان این دو است در شش روز [= شش دوران] آفرید، سپس بر عرش (قدرت) قرار گرفت؛ هیچ سرپرست و شفاعت کننده ای برای شما جز او نیست؛ آیا متذکّر نمی شوید؟!

۳۴۶ چرا پرهیزگار نمی شوید؟

الف: «قُلْ مَن یَرْزُقُکُم مِّنَ السَّمآءِ وَالْأَرْضِ أَمَّن یَمْلِکُ السَّمْعَ وَ الْأَبْصَرَ وَ مَن یُخْرِجُ الْحَیَّ مِنَ الْمَیِّتِ وَ یُخْرِجُ الْمَیِّتَ مِنَ الْحَیِّ وَ مَن یُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَیَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ» یونس/۳۱

بگو: «چه کسی شما را از آسمان و زمین روزی می دهد؟ یا چه کسی مالك (و خالق) گوش و چشم هاست؟ و چه کسی زنده را از مرده، و مرده را از زنده بیرون می آورد؟ و چه کسی امور (جهان) را تدبیر می کند؟» بزودی (در پاسخ) می گویند: «خدا»، بگو: «پس چرا تقوا پیشه نمی کنید (و از خدا نمی ترسید)؟!

ب: «وَ لَقَدْ أَرْسَلْنا نُوحاً إِلَی قَوْمِهِ فَقالَ یَقَوْمِ اعْبُدُواْ اللَّهَ ما لَکَم مِنْ إِلَهٍ غَیْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ» مؤمنون/۲۳

و ما نوح را به سوی قومش فرستادیم؛ او به آن ها گفت: «ای قوم من! خداوند یکتا را بپرستید، که جز او معبودی برای شما نیست! آیا (از پرستش بت ها) پرهیز نمی کنید؟!

ج: «وَإِلَی عادٍ أَخاهُمْ هُوداً قالَ یَقَوْمِ اعْبُدُواْ اللَّهَ ما لَکُم مِنْ إِلَهٍ غَیْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ» اعراف/۶۵

و به سوی قوم عاد، برادرشان «هود» را (فرستادیم)؛ گفت: «ای قوم من! (تنها) خدا را پرستش کنید، که جز او معبودی برای شما نیست! آیا پرهیزگاری پیشه نمی کنید؟!»

د: «فَأَرْسَلْنا فِیهِمْ رَسُولاً مِّنْهُمْ أَنِ اعْبُدُواْ اللَّهَ ما لَکُم مِنْ إِلَهٍ غَیْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ» مؤمنون/۳۲

و در میان آنان رسولی از خودشان فرستادیم که: «خدا را بپرستید؛ جز او معبودی برای شما نیست؛ آیا (با این همه، از شرک و بت پرستی) پرهیز نمی کنید؟!»

ه: «قُلْ مَن رَّبُّ السَّماوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیمِ * سَیَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ» مؤمنون/۸۶و ۸۷

بگو: «چه کسی پروردگار آسمان های هفتگانه، و پروردگار عرش عظیم است؟» بزودی خواهند گفت: «همه این ها از آن خداست!» بگو: «آیا تقوا پیشه نمی کنید (و از خدا نمی ترسید و دست از شرک برنمی دارید)؟!»

۳۴۷ چرا متذکر نمی شوید؟(۱)

الف: «أَفَمَن یَخْلُقُ کَمَن لَّا یَخْلُقُ أَفَلَا تَذَکَّرُونَ» نحل/۱۷

آیا کسی که (این گونه مخلوقات را) می آفریند، همچون کسی است که نمی آفریند؟! آیا متذکّر نمی شوید؟!

ب: «إِنَّ رَبَّکُمُ اللَّهُ الَّذِی خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ فِی سِتَّهِ أَیَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَی عَلَی الْعَرْشِ یُدَبِّرُ الْأَمْرَ ما مِن شَفِیعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَ لِکُمُ اللَّهُ رَبُّکُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَکَّرُونَ» یونس/۳

۱- ۶۸. چند آیه مشابه: صافات/۱۵۵، مؤمنون/۸۵، هود/۳۰.

پروردگار شما، خداوندی است که آسمان ها و زمین را در شش روز [= شش دوران] آفرید؛ سپس بر تخت (قدرت) قرار گرفت، و به تدبیر کار (جهان) پرداخت؛ هیچ شفاعت کننده ای، جز با اذن او نیست؛ این است خداوند، پروردگار شما! پس او را پرستش کنید! آیا متذکّر نمی شوید؟!

ج: «أَفَرَءَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَ أَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَوَةً فَمَن يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ» جاثيه/۲۳

آیا دیدی کسی را که معبود خود را هوای نفس خویش قرار داده و خداوند او را با آگاهی (بر این که شایسته هدایت نیست) گمراه ساخته و بر گوش و قلبش مُهر زده و بر چشمش پرده ای افکنده است؟! با این حال چه کسی می تواند غیر از خدا او را هدایت کند؟! آیا متذکّر نمی شوید؟!

د: «مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كالْأَعْمَى وَ الْأَصَمِ وَ الْبَصِيرِ وَ السَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيانِ مَثَلاً أَفَلَا تَذَكَّرُونَ» هود/۲۴

حال این دو گروه [= مؤمنان و منکران ، حال «نابینا و کر» و «بینا و شنوا» است؛ آیا این دو، همانند یکدیگرند؟! آیا پند نمی گیرند؟!

۳۴۸ چرا نمی شنوید؟

الف: «قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الَّيْلَ سَرْمَداً إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَهِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِضِيَآءٍ أَفَلَا تَسْمَعُونَ» قصص/۷۱

بگو: «به من خبر دهید اگر خداوند شب را تا قیامت بر شما جاودان سازد، آیا معبودی جز خدا می تواند روشنایی برای شما بیاورد؟! آیا نمی شنوید؟!»

ص:۱۱۳

ب: «أَوَ لَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنا مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِی مَسَكِنِهِمْ إِنَّ فِی ذلِكَ لَأَيَتٍ أَفَلَا يَسْمَعُونَ» سجده/۲۶

آیا برای هدایت آن ها همین کافی نیست که افراد زیادی را که در قرن پیش از آنان زندگی داشتند هلاک کردیم؟! این ها در مساکن (ویران شده) آنان راه می روند؛ در این آیاتی است (از قدرت خداوند و مجازات دردناک مجرمان)؛ آیا نمی شنوند؟!

۳۴۹ چرا نمی بینید؟

الف: «وَفِی الْأَرْضِ آیاتٌ لِّلْمُوقِنِینَ * وَفِی أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ» ذاریات/۲۰ و ۲۱

و در زمین آیاتی برای جویندگان یقین است و در وجود خود شما (نیز آیاتی است)؛ آیا نمی بینید؟!

ب: «قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهارَ سَرْمَداً إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ» قصص/۷۲

بگو: «به من خبر دهید اگر خداوند روز را تا قیامت بر شما جاودان کند، کدام معبود غیر از خداست که شبی برای شما بیاورد تا در آن آرامش یابید؟ آیا نمی بینید؟!»

۳۵۰ چرا نمی بینند؟

الف: «أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلاً وَ لَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعاً» طه/۸۹

آیا نمی بینند که (این گوساله) هیچ پاسخی به آنان نمی دهد، و مالک هیچ گونه سود و زیانی برای آن ها نیست؟!

ب: «بَلْ مَتَّعْنا هَؤُلَآءِ وَ ءَابآءَهُمْ حَتَّى طالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِی الْأَرْضَ نَنقُصُها مِنْ أَطْرَافِهآ أَفَهُمُ الْغَلِبُونَ» انبیا/۴۴

ما آن ها و پدرانشان را (از نعمت ها) بهره مند ساختیم، تا آنجا که عمر طولانی پیدا کردند (و مایه غرور و طغیانشان شد)؛ آیا نمی بینند که ما پیوسته به سراغ زمین آمده، و از آن (و اهلش) می کاهیم؟! آیا آن ها غالبند (یا ما)؟!

ج: «أَوَ لَمْ يَرَوْاْ أَنَّا نَسُوقُ الْمآءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعاً تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَمُهُمْ وَ أَنفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ» سجده/۲۷

آیا ندیدند که ما آب را به سوی زمین های خشک می رانیم و بوسیله آن زراعت هایی می رویانیم که هم چهارپایانشان از آن می خورند و هم خودشان تغذیه می کنند؛ آیا نمی بینند؟!

۳۵۱ چرا شاکر نیستند؟

الف: «لِيَأْكُلُواْ مِن ثَمَرِهِ وَ ما عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ» یس/۳۵

تا از میوه آن بخورند در حالی که دست آنان هیچ دخالتی در ساختن آن نداشته است! آیا شکر خدا را بجا نمی آورند؟!

ص:۱۱۴

ب: «وَ لَهُمْ فِيها مَنفِعُ وَ مَشارِبُ أَفَلا يَشْكُرُونَ» يس/۷۳

و برای آنان بهره های دیگری در آن (حیوانات) است و نوشیدنی هایی گوارا؛ آیا با این حال شکرگزاری نمی کنند؟!

نفرین های خدا

۳۵۲ مرگ بر ابولهب

«تَبَّتْ يَدَآ أَبِى لَهَبٍ وَ تَبَّ» مسد/۱

بریده باد هر دو دست ابولهب (و مرگ بر او باد)!

۳۵۳ مرگ بر زن ابولهب

«وَ امْرَأَتُهُ حَمَّالَهَ الْحَطَبِ» مسد/۴

و (نیز) همسرش، در حالی که هیزم کش (دوزخ) است،

۳۵۴ مرگ بر شکنجه گران

«قُتِلَ أَصْحابُ الْأُخْدُودِ» بروج/۴

مرگ بر شکنجه گران صاحب گودال (آتش).

۳۵۵ مرگ بر انسان ناسپاس

«قُتِلَ الْإِنسانُ ما أَكْفَرَهُ» عبس/۱۷

مرگ بر این انسان، چقدر کافر و ناسپاس است!

۳۵۶ مرگ بر کافران

«لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِى إِسْرَءِيلَ عَلَى لِسانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذلِكَ بِما عَصَوا وَّكانُوايَعْتَدُونَ» مائده/۷۸

کافران بنی اسرائیل، بر زبان داوود و عیسی بن مریم، لعن (و نفرین) شدند! این به خاطر آن بود که گناه کردند، و تجاوز می نمودند.

۳۵۷ نفرین بر کافران

«إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْکافِرِینَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِیراً» احزاب/۶۴

خداوند کافران را لعن کرده (و از رحمت خود دور داشته) و برای آنان آتش سوزاننده ای آماده نموده است

۳۵۸ مرگ بر مرتدان

«کَیْفَ یَهْدِی اللَّهُ قَوْماً کَفَرُوا بَعْدَ إِیمانِهِمْ وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجاءَهُمُ الْبَیِّناتُ وَاللَّهُ لا یَهْدِی الْقَوْمَ الظَّالِمِینَ * أُولَئِکَ جَزَآؤُهُمْ أَنَّ عَلَیْهِمْ لَعْنَهَ اللَّهِ وَالْمَلَائِکَهِ وَالنّاسِ أَجْمَعِینَ» آل عمران/۸۶ و ۸۷

چگونه خداوند جمعیّتی را هدایت می کند که بعد از ایمان و گواهی به حقّانیّت رسول و آمدن نشانه های روشن برای آن ها، کافر شدند؟! و خدا، جمعیّت ستمکاران را هدایت نخواهد کرد! کیفر آن ها، این است که لعن (و طرد) خداوند و فرشتگان و مردم همگی بر آن هاست.

۳۵۹ نفرین بر کافران یهود

«وَقالَتِ الْیَهُودُ عُزَیْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقالَتِ النَّصارَی الْمَسِیحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِکَ قَوْلُهُم بِأَفْوَاهِهِمْ یُضاهِؤُونَ قَوْلَ الَّذِینَ کَفَرُوا مِن قَبْلُ قَتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّی یُؤْفَکُونَ» توبه/۳۰

یهود گفتند: «عزیر پسر خداست!» و نصاری کفتند: «مسیح پسر خداست!» این سخنی است که با زبان خود می گویند، که همانند گفتار کافران پیشین است؛ خدا آنان را بکشد، چگونه از حق انحراف می یابند؟!

۳۶۰ نفرین بر ستمگران

«وَنادَی أَصْحابُ الْجَنَّهِ أَصْحابَ النّارِ أَن قَدْ وَجَدْنا ما وَعَدَنا رَبُّنا حَقًّا فَهَلْ وَجَدتُّم مّا وَعَدَ رَبُّکُمْ حَقًّا قالُوا نَعَمْ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَیْنَهُمْ أَن لَّعْنَهُ اللَّهِ عَلَی الظَّالِمِینَ» اعراف/۴۴

و بهشتیان دوزخیان را صدا می زنند که: «آنچه را پروردگارمان به ما وعده داده بود، همه را حق یافتیم؛ آیا شما هم آنچه را پروردگارتان به شما وعده داده بود حق یافتید؟!» گویند: آری. در این هنگام، ندا دهنده ای در میان آن ها ندا می دهد که: «لعنت خدا بر ستمگران باد!

۳۶۱ اف بر بت وبت پرستی

«أُفٍّ لَّكُمْ وَ لِما تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ» انبیا/۶۷

اف بر شما و بر آنچه جز خدا می پرستید! آیا اندیشه نمی کنید (و عقل ندارید)؟!

۳۶۲ مرگ بر منافقان

«وَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسامُهُمْ وَ إِنْ يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ» منافقون/۴

هنگامی که آن ها را می بینی، جسم و قیافه آنان تو را در شگفتی فرو می برد؛ و اگر سخن بگویند، به سخنانشان گوش فرا می دهی؛ اما گویی چوب های خشکی هستند که به دیوار تکیه داده شده اند! هر فریادی از هر جا بلند شود بر ضد خود می پندارند؛ آن ها دشمنان واقعی تو هستند، پس از آنان بر حذر باش! خداوند آن ها را بکشد، چگونه از حق منحرف می شوند؟!

فصل دوم: نبوّت

وحی و نبوّت

۳۶۳ فرستادن انبیاء نعمت خداست

«وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَقَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيآءَ وَجَعَلَكُم مُّلُوكاً وَءَاتَيكُم مَّا لَمْ يُؤْتِ أَحَداً مِّنَ الْعَلَمِينَ» مائده/۲۰

(به یاد آورید) هنگامی را که موسی به قوم خود گفت: «ای قوم من! نعمت خدا را بر خود متذکّر شوید هنگامی که در میان شما، پیامبرانی قرار داد؛ (و زنجیر بندگی و اسارت فرعونی را شکست) و شما را حاکم و صاحب اختیار خود قرار داد؛ و به شما چیزهایی بخشید که به هیچ یک از جهانیان نداده بود!

۳۶۴ وحی الهی را ابلاغ کنید

«وَاتْلُ مآ أُوحِيَ إِلَيْكَ مِن كِتابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَتِهِ وَ لَن تَجِدَ مِن دُونِهِ مُلْتَحَداً» کهف/۲۷

آنچه را از کتاب پروردگارت به تو وحی شده تلاوت کن! هیچ چیز سخنان او را دگرگون نمی سازد؛ و هرگز پناهگاهی جز او نمی یابی!

۳۶۵ پیامبر انذاردهنده است

«قُلْ يا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمآ أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ» حج/۴۹

بگو: «ای مردم! من برای شما بیم دهنده آشکاری هستم!

ص:۱۱۸

۳۶۶ پیامبر با وحی انذار می کند

«قُلْ إِنَّمآ أُنذِرُکُم بِالْوَحْیِ وَ لَا یَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعآءَ إِذَا ما یُنذَرُونَ» انبیا/۴۵

بگو: «من تنها بوسیله وحی شما را انذار می کنم!» ولی آن ها که گوش هایشان کر است، هنگامی که انذار می شوند، سخنان را نمی شنوند!

رسالت پیامبر

۳۶۷ گوش به فرمان وحی باش

«وَ أَنَا اخْتَرْتُکَ فَاسْتَمِعْ لِما یُوحَی طه/۱۳

و من تو را (برای مقام رسالت) برگزیدم؛ اکنون به آنچه بر تو وحی می شود، گوش فراده!

۳۶۸ به وحی الهی یقین داشته باش

«فَإِن کُنتَ فِی شَکٍّ مِّمَّآ أَنزَلْنَآ إِلَیْکَ فَسَلِ الَّذِینَ یَقْرَءُونَ الْکِتابَ مِن قَبْلِکَ لَقَدْ جآءَکَ الْحَقُّ مِن رَّبِّکَ فَلَا تَکُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِینَ» یونس/۹۴

و اگر در آنچه بر تو نازل کرده ایم تردیدی داری، از کسانی که پیش از تو کتاب آسمانی را می خواندند بپرس، به یقین، «حق» از طرف پروردگارت به تو رسیده است؛ بنابر این، هرگز از تردیدکنندگان مباش!

۳۶۹ از وحی الهی پیروی و تبعیت کن

الف: «وَ اتَّبِعْ ما یُوحَی إِلَیْکَ مِن رَّبِّکَ إِنَّ اللَّهَ کانَ بِما تَعْمَلُونَ خَبِیراً» احزاب/۲

و از آنچه از سوی پروردگارت به تو وحی می شود پیروی کن که خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است.

ب: «اتَّبِعْ مآ أُوحِیَ إِلَیْکَ مِن رَّبِّکَ لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِکِینَ» انعام/۱۰۶

از آنچه که از سوی پروردگارت بر تو وحی شده، پیروی کن! هیچ معبودی جز او نیست! و از مشرکان، روی بگردان!

ج: «وَ اتَّبِعْ ما يُوحَى إِلَيْكَ وَ اصْبِرْ حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ وَ هُوَ خَيْرُ الْحَكِمِينَ» يونس/۱۰۹

و از آنچه بر تو وحی می شود پیروی کن، و شکیبا باش (و استقامت نما)، تا خداوند فرمان (پیروزی) را صادر کند؛ و او بهترین حاکمان است!

۳۷۰ فقط از وحی خدا پیروی می کنم

«قُل لَّآ أَقُولُ لَكُمْ عِندِی خَزَآئِنُ اللَّهِ وَلَآ أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَآ أَقُولُ لَكُمْ إِنِّی مَلَكٌ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا ما يُوحَى إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِی الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ» انعام/۵۰

بگو: «من نمی گویم خزاین خدا نزد من است؛ و من، (جز آنچه خدا به من بیاموزد،) از غیب آگاه نیستم! و به شما نمی گویم من فرشته ام؛ تنها از آنچه به من وحی می شود پیروی می کنم.» بگو: «آیا نابینا و بینا مساویند؟! پس چرا نمی اندیشید؟!»

۳۷۱ به راه خدا دعوت کن

الف: «ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جَدِلْهُم بِالَّتِی هِیَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ» نحل/۱۲۵

با حکمت و اندرز نیکو، به راه پروردگارت دعوت نما! و با آن ها به روشی که نیکوتر است، استدلال و مناظره کن! پروردگارت، از هر کسی بهتر می داند چه کسی از راه او گمراه شده است؛ و او به هدایت یافتگان داناتر است.

ب: «لِّكُلِ أُمَّهٍ جَعَلْنا مَنسَكاً هُمْ ناسِكُوهُ فَلَا يُنَزِعُنَّكَ فِی الْأَمْرِ وَ ادْعُ إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَى هُدًى مُّسْتَقِيمٍ» حج/۶۷

برای هر امّتی عبادتی قرار دادیم، تا آن عبادت را (در پیشگاه خدا) انجام دهند؛ پس نباید در این امر با تو به نزاع برخیزند! به سوی پروردگارت دعوت کن، که بر هدایت مستقیم قرار داری (و راه راست همین است که تو می پویی).

۳۷۲ نزدیکان خود را انذار کن

«وَ أَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ» شعرا/۲۱۴

و خویشاوندان نزدیکت را انذار کن!

۳۷۳ به مردم تذکّر بده

«فَذَکِّرْ إِنَّمآ أَنتَ مُذَکِّرٌ» غاشیه/۲۱

پس تذکّر ده که تو فقط تذکّر دهنده ای!

۳۷۴ بر حکم خدا صبر داشته باش

«وَ اصْبِرْ لِحُکْمِ رَبِّکَ فَإِنَّکَ بِأَعْیُنِنَا وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّکَ حِینَ تَقُومُ» طور/۴۸

در راه ابلاغ حکم پروردگارت صبر و استقامت کن، چرا که تو در حفاظت کامل ما قرار داری! و هنگامی که برمی خیزی پروردگارت را تسبیح و حمد گوی!

۳۷۵ پیامبرگونه صبر داشته باش

«فَاصْبِرْ کَما صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَ لَا تَسْتَعْجِل لَّهُمْ کَأَنَّهُمْ یَوْمَ یَرَوْنَ ما یُوعَدُونَ لَمْ یَلْبَثُوا إِلَّا ساعَةً مِن نَّهارٍ بَلَغٌ فَهَلْ یُهْلَکُ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَسِقُونَ» احقاف/۳۵

پس صبر کن آن گونه که پیامبران «اُولو العزم» صبر کردند، و برای (عذاب) آنان شتاب مکن! هنگامی که وعده هایی را که به آن ها داده می شود ببینند، احساس می کنند که گویی فقط ساعتی از یک روز (در دنیا) توقّف داشتند؛ این ابلاغی است برای همگان؛ آیا جز قوم فاسق هلاک می شوند؟!

۳۷۶ ای پیامبر بر کافران تأسف نخور

«قُلْ یَأَهْلَ الْکِتابِ لَسْتُمْ عَلَی شَیْ ءٍ حَتَّی تُقِیمُوا التَّوْرَاهَ وَالْإِنجِیلَ وَمآ أُنزِلَ إِلَیْکُم مِن رَّبِّکُمْ وَلَیَزِیدَنَّ کَثِیراً مِّنْهُم مَّآ أُنزِلَ إِلَیْکَ مِن رَّبِّکَ طُغْیَناً وَکُفْراً فَلَا تَأْسَ عَلَی الْقَوْمِ الْکَفِرِینَ» مائده/۶۸

ای اهل کتاب! شما هیچ آیین صحیحی ندارید، مگر این که تورات و انجیل و آنچه را از طرف پروردگارتان بر شما نازل شده است، برپا دارید. ولی آنچه بر تو از سوی پروردگارت نازل شده، (نه تنها مایه بیداری آن ها نمی گردد، بلکه) بر طغیان و کفر بسیاری از آن ها می افزاید. بنابر این، از این قوم کافر، (و مخالفت آن ها،) غمگین مباش!

ولایت پیامبر

۳۷۷ پیامبر بر مؤمنان ولایت دارد

الف: «إِنَّما وَلِیُّکُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِینَ ءَامَنُوا الَّذِینَ یُقِیمُونَ الصَّلَوهَ وَیُؤْتُونَ الزَّکَوهَ وَهُمْ رَ کِعُونَ» مائده/۵۵

سرپرست و ولیّ شما، تنها خداست و پیامبر او و آن ها که ایمان آورده اند؛ همان ها که نماز را برپا می دارند، و در حال رکوع، زکات می دهند.

ب: «النَّبِیُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِینَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَ أَزْوَ جُهُ أُمَّهَتُهُمْ وَأُولُوا الْأَرْحامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِی کِتَبِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِینَ وَ الْمُهَجِرِینَ إِلَّآ أَن تَفْعَلُوا إِلی أَوْلِیَآئِکُم مَّعْرُوفاً کانَ ذلِکَ فِی الْکِتابِ مَسْطُوراً» احزاب/۶

پیامبر نسبت به مؤمنان از خودشان سزاوارتر است؛ و همسران او مادران آن ها [=مؤمنان] محسوب می شوند؛ و خویشاوندان نسبت به یکدیگر از مؤمنان و مهاجران در آنچه خدا مقرّر داشته اولی هستند، مگر این که بخواهید نسبت به دوستانتان نیکی کنید (و سهمی از اموال خود را به آن ها بدهید)؛ این حکم در کتاب (الهی) نوشته شده است.

۳۷۸ دعوت پیامبر را اجابت کنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا اسْتَجِیبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعاکُمْ لِما یُحْیِیکُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ یَحُولُ بَیْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَیْهِ تُحْشَرُونَ» انفال/۲۴

ای کسانی که ایمان آورده اید! دعوت خدا و پیامبر را اجابت کنید هنگامی که شما را به سوی چیزی می خواند که شما را حیات می بخشد! و بدانید خداوند میان انسان و قلب او حایل می شود، و همه شما (در قیامت) نزد او گردآوری می شوید!

۳۷۹ به پیامبر ایمان بیاورید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ ءَامِنُوا بِرَسُولِهِ یُؤْتِکُمْ کِفْلَیْنِ مِن رَّحْمَتِهِ وَ یَجْعَل لَّکُمْ نُوراً تَمْشُونَ بِهِ وَ یَغْفِرْ لَکُمْ وَ اللَّهُ غَفُورٌ رَّحِیمٌ» حدید/۲۸

ای کسانی که ایمان آورده اید! تقوای الهی پیشه کنید و به رسولش ایمان بیاورید تا دو سهم از رحمتش به شما ببخشد و برای شما نوری قرار دهـد که با آن (در میان مردم و در مسیر زنـدگی خود) راه برویـد و گناهان شـما را ببخشد؛ و خداوند غفور و رحیم است.

۳۸۰ به پیامبر و کتب آسمانی ایمان بیاورید(۱)

«یـا أَیُّهَـا الَّذِینَ ءَامَنُوا ءَامِنُوا بِـاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْکِتـابِ الَّذِی نَزَّلَ عَلَی رَسُولِهِ وَالْکِتـابِ الَّذِی أَنزَلَ مِن قَبْلُ وَمَن یَکْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلائِکَتِهِ وَکُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْیَوْمِ الْأَخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَلاً بَعِیداً» نسا/۱۳۶

ای کسـانی که ایمـان آورده ایـد! به خـدا و پیامبرش، و کتابی که بر او نازل کرده، و کتب (آسـمانی) که پیش از این فرسـتاده است، ایمان (واقعی) بیاورید کسی که خدا و فرشتگان او و کتاب ها و پیامبرانش و روز واپسین را انکار کند، در گمراهی دور و درازی افتاده است.

۳۸۱ بیعت با پیامبر بیعت با خداست

«إِنَّ الَّذِینَ یُبایِعُونَکَ إِنَّما یُبایِعُونَ اللَّهَ یَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَیْدِیهِمْ فَمَن نَّکَثَ فَإِنَّمَا یَنکُثُ عَلَی نَفْسِهِ وَ مَنْ أَوْفَی بِمَا عَهَدَ عَلَیْهُ اللَّهَ فَسَیُؤْتِیهِ أَجْراً عَظِیماً» فتح/۱۰

کسانی که با تو بیعت می کننـد (در حقیقت) تنها با خـدا بیعت می نماینـد، و دست خدا بالای دست آن هاست؛ پس هر کس پیمان شکنی کند، تنها به زیان خود پیمان شکسته است؛ و آن کس که نسبت به عهدی که با خدا بسته وفا کند، بزودی پاداش عظیمی به او خواهد داد.

اطاعت از پیامبر

۳۸۲ از پیامبر اطاعت کنید(۲)

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا أَطِیعُوا اللَّهَ وَأَطِیعُوا الرَّسُولَ وَأُولِی الْأَمْرِ مِنکُمْ فَإِن تَنَزَعْتُمْ فِی شَیْ ءٍ

۱- ۶۹. چند آیه مشابه: اعراف/۱۵۸، نسا/۱۷۰، تغابن/۸، حدید/۷.

۲- ۷۰. چند آیه مشابه: احزاب/۳۳، حجرات/۱۴.

فَرُدُّوهُ إِلَی اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ کُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْیَوْمِ الْأَخِرِ ذلِکَ خَیْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِیلًا» نسا/۵۹

ای کسانی که ایمان آورده ایـد! اطاعت کنیـد خـدا را! و اطاعت کنید پیامبر خدا و اولو الأمر [=اوصیای پیامبر] را! و هرگاه در چیزی نزاع داشتیـد، آن را به خـدا و پیامبر بازگردانیـد (و از آن ها داوری بطلبید) اگر به خدا و روز رسـتاخیز ایمان دارید! این (کار) برای شما بهتر، و عاقبت و پایانش نیکوتر است.

۳۸۳ اطاعت، سخن همه پیامبران است(۱)

«فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ أَطِیعُونِ» شعرا/۱۰۸

تقوای الهی پیشه کنید و مرا اطاعت نمایید!

۳۸۴ اطاعت پیامبر، اطاعت خداست

«مَّن یُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطاعَ اللَّهَ وَمَن تَوَلَّی فَمآ أَرْسَلْنَکَ عَلَیْهِمْ حَفِیظاً» نسا/۸۰

کسـی که از پیامبر اطاعت کند، خدا را اطاعت کرده؛ و کسـی که سرباز زند، تو را نگهبان (و مراقب) او نفرستادیم (و در برابر او، مسؤول نیستی).

۳۸۵ از رسول خدا اطاعت کنید(۲)

«وَأَطِیعُوا اللَّهَ وَأَطِیعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِن تَوَلَّیْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَی رَسُولِنا الْبَلَغُ الْمُبِینُ» مائده/۹۲

اطاعت خـدا و اطاعت پیامبر کنیـد! و (از مخالفت فرمان او) بترسـید! و اگر روی برگردانید، (مسـتحق مجازات خواهید بود؛ و) بدانید بر پیامبر ما، جز ابلاغ آشکار، چیز دیگری نیست (و این وظیفه را در برابر شما، انجام داده است).

۳۸۶ از امر ونهی پیامبر اطاعت کنید

«... وَ مآ ءَاتَیکُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَ ما نَهَیکُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِیدُ الْعِقابِ» حشر/۷

۱- ۷۱. چند آیه مشابه: مجادله/۱۳، تغابن/۱۲، شعراء/۱۱۰ و۱۲۶ و۱۳۱ و ۱۴۴ و۱۵۰ و ۱۶۳ و۱۷۹.

۲- ۷۲. چند آیه مشابه: آل عمران/۱۳۲، انفال/۴۶، نور/۵۶.

.... آنچه را رسول خدا برای شما آورده بگیرید (و اجرا کنید)، و از آنچه نهی کرده خودداری نمایید؛ و از (مخالفت) خدا بپرهیزید که خداوند کیفرش شدید است!

۳۸۷ در مقابل حکم پیامبر حقی ندارید

«وَ ما کانَ لِمُؤْمِنٍ وَ لَا مُؤْمِنَهٍ إِذَا قَضَی اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَمْراً أَن یَکُونَ لَهُمُ الْخِیَرَهُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَ مَن یَعْصِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَلًا مُّبِیناً» احزاب/۳۶

هیچ مرد و زن با ایمانی حق ندارد هنگامی که خدا و پیامبرش امری را لازم بدانند، اختیاری (در برابر فرمان خدا) داشته باشد؛ و هر کس نافرمانی خدا و رسولش را کند، به گمراهی آشکاری گرفتار شده است!

۳۸۸ پذیرش حکم پیامبر، نشانه ایمان است

«فَلَا وَرَبِّکَ لَا یُؤْمِنُونَ حَتَّی یُحَکِّمُوکَ فِیما شَجَرَ بَیْنَهُمْ ثُمَّ لَا یَجِدُوا فِی أَنفُسِهِمْ حَرَجاً مِّمَّا قَضَیْتَ وَیُسَلِّمُوا تَسْلِیماً» نسا/۶۵

به پروردگارت سوگند که آن ها مؤمن نخواهند بود، مگر این که در اختلافات خود، تو را به داوری طلبند؛ و سپس از داوری تو، در دل خود احساس ناراحتی نکنند؛ و کاملا تسلیم باشند.

۳۸۹ داوری پیامبر عادلانه است

«سَمَّعُونَ لِلْکَذِبِ أَکَّلُونَ لِلسُّحْتِ فَإِن جآءُوکَ فَاحْکُم بَیْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَن یَضُرُّوکَ شَیْئاً وَإِنْ حَکَمْتَ فَاحْکُم بَیْنَهُم بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ الْمُقْسِطِینَ» مائده/۴۲

آن ها بسیار به سخنان تو گوش می دهند تا آن را تکذیب کنند؛ مال حرام فراوان می خورند؛ پس اگر نزد تو آمدند، در میان آنان داوری کن، یا (اگر صلاح دانستی) آن ها را به حال خود واگذار! و اگر از آنان صرف نظر کنی، به تو هیچ زیانی نمی رسانند؛ و اگر میان آن ها داوری کنی، با عدالت داوری کن، که خدا عادلان را دوست دارد!

۳۹۰ از همه پیامبران خدا اطاعت کنید(۱)

«وَ جآءَ مِنْ أَقْصا الْمَدِینَهِ رَجُلٌ یَسْعَی قالَ یَقَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِینَ * اتَّبِعُوا مَن لَّا یَسْلُکُمْ أَجْراً وَ هُم مُّهْتَدُونَ» یس/۲۰ و ۲۱

و مردی (با ایمان) از دورترین نقطه شهر با شتاب فرا رسید، گفت: «ای قوم من! از فرستادگان (خدا) پیروی کنید! از کسانی پیروی کنید که از شما مزدی نمی خواهند و خود هدایت یافته اند!

۳۹۱ اطاعت پیامبر، موجب محبت خداست

«قُلْ إِنْ کُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِی یُحْبِبْکُمُ اللَّهُ وَیَغْفِرْ لَکُمْ ذُنُوبَکُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِیمٌ» آل عمران/۳۱

بگو: «اگر خدا را دوست می دارید، از من پیروی کنید! تا خدا (نیز) شما را دوست بدارد؛ و گناهانتان را ببخشد؛ و خدا آمرزنده مهربان است.»

۳۹۲ پاداش اطاعت از پیامبر چیست

«تِلْکَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَن یُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ یُدْخِلْهُ جَنَّتٍ تَجْرِی مِن تَحْتِها الْأَنْهَرُ خَلِدِینَ فِیها وَذلِکَ الْفَوْزُ الْعَظِیمُ» نسا/۱۳

این ها مرزهای الهی است؛ و هر کس خدا و پیامبرش را اطاعت کند، (و قوانین او را محترم بشمرد،) خداوند وی را در باغ هایی از بهشت وارد می کند که همواره، آب از زیر درختانش جاری است؛ جاودانه در آن می مانند؛ و این، پیروزی بزرگی است!

۳۹۳ پاداش اطاعت از پیامبر چنین است(۲)

«وَ مَن یُطِعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ یَخْشَ اللَّهَ وَیَتَّقْهِ فَأُولئِکَ هُمُ الْفَآئِزُونَ» نور/۵۲

و هر کس خدا و پیامبرش را اطاعت کند، و از خدا بترسد و از مخالفت فرمانش بپرهیزد، چنین کسانی همان پیروزمندان واقعی هستند!

ص:۱۲۶

۱- ۷۳. آیه مشابه: طه/۹۰.

۲- ۷۴. چند آیه مشابه: محمد/۳۳، انفال/۲۰، انفال/۱، احزاب/۷۱.

ادب در محضر پیامبر

۳۹۴ ادب در محضر پیامبر را رعایت کنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُیُوتَ النَّبِیِّ إِلَّآ أَن یُؤْذَنَ لَکُمْ إِلَی طَعامٍ غَیْرَ نَظِرِینَ إِنَیهُ وَ لَکِنْ إِذَا دُعِیتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانتَشِرُوا وَ لَا مُسْتَئْنِسِینَ لِحَدِیثٍ إِنَّ ذَ لِکُمْ کانَ یُؤْذِی النَّبِیَّ فَیَسْتَحْیِ مِنکُمْ وَ اللَّهُ لَا یَسْتَحْیِ مِنَ الْحَقِّ وَ إِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَعاً فَسَلُوهُنَّ مِن وَرَآءِ حِجابٍ ذَ لِکُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِکُمْ وَ قُلُوبِهِنَّ وَ ما کانَ لَکُمْ أَن تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَ لَآ أَن تَنکِحُوا أَزْوَ جَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَداً إِنَّ ذَ لِکُمْ کانَ عِندَ اللَّهِ عَظِیماً» احزاب/۵۳

ای کسانی که ایمان آورده اید! در خانه های پیامبر داخل نشوید مگر به شما برای صرف غذا اجازه داده شود، در حالی که (قبل از موعد نیایید و) در انتظار وقت غذا ننشینید؛ امّا هنگامی که دعوت شدید داخل شوید؛ و وقتی غذا خوردید پراکنده شوید، و (بعد از صرف غذا) به بحث و صحبت ننشینید؛ این عمل، پیامبر را ناراحت می نماید، ولی از شما شرم می کند (و چیزی نمی گوید)؛ امّا خداوند از (بیان) حق شرم ندارد! و هنگامی که چیزی از وسایل زندگی را (بعنوان عاریت) از آنان [= همسران پیامبر] می خواهید از پشت پرده بخواهید؛ این کار برای پاکی دل های شما و آن ها بهتر است! و شما حق ندارید رسول خدا را آزار دهید، و نه هرگز همسران او را بعد از او به همسری خود درآورید که این کار نزد خدا بزرگ است!

۳۹۵ نزد پیامبر، صدایتان را پایین بیاورید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَ تَکُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِیِّ وَ لَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ کَجَهْرِ بَعْضِکُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَلُکُمْ وَ أَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ * إِنَّ الَّذِینَ یَغُضُّونَ أَصْوَ تَهُمْ عِندَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِکَ الَّذِینَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَی لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَ أَجْرٌ عَظِیمٌ» حجرات/۳

ای کسانی که ایمان آورده اید! صدای خود را فراتر از صدای پیامبر نکنید، و در برابر او بلند سخن مگویید (و داد و فریاد نزنید) آن گونه که بعضی از شما در برابر بعضی بلند صدا

می کننـد، مبادا اعمال شـما نابود گردد در حالی که نمی دانیـد! آن ها که صدای خود را نزد رسول خدا کوتاه می کنند همان کسانی هستند که خداوند دل هایشان را برای تقوا خالص نموده، و برای آنان آمرزش و پاداش عظیمی است!

۳۹۶ پیامبر را مانند دیگران صدا نکنید

«لَّا تَجْعَلُوا دُعَآءَ الرَّسُولِ بَیْنَکُمْ کَدُعآءِ بَعْضِکُم بَعْضاً قَدْ یَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِینَ یَتَسَلَّلُونَ مِنکُمْ لِوَاذاً فَلْیَحْذَرِ الَّذِینَ یُخالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أن تُصِیبَهُمْ فِتْنَهٌ أَوْ یُصِیبَهُمْ عَذَابٌ أَلِیمٌ» نور/۶۳

صدا کردن پیامبر را در میان خود، مانند صدا کردن یکدیگر قرار ندهی؛ خداوند کسانی از شـما را که پشت سر دیگران پنهان می شونـد، و یکی پس از دیگری فرار می کننـد می دانـد! پس آنان که فرمان او را مخالفت می کننـد، باید بترسـند از این که فتنه ای دامنشان را بگیرد، یا عذابی دردناک به آن ها برسد!

۳۹۷ پیامبر را از مقابل و آرام صدا کنید

«إِنَّ الَّذِینَ یُنادُونَکَ مِن وَرَآءِ الْحُجُرَ تِ أَکْثَرُهُمْ لَا یَعْقِلُونَ» حجرات/۴

(ولی) کسانی که تو را از پشت حجره ها بلند صدا می زنند، بیشترشان نمی فهمند!

۳۹۸ پیامبر را اذیت نکنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَکُونُوا کالَّذِینَ ءَاذَوْا مُوسَی فَبَرَّأَهُ اللَّهُ مِمَّا قالُوا وَ کانَ عِندَ اللَّهِ وَجِیهاً» احزاب/۶۹

ای کسانی که ایمان آورده ایـد! هماننـد کسانی نباشـید که موسـی را آزار دادند؛ و خداوند او را از آنچه در حق او می گفتند مبرا ساخت؛ و او نزد خداوند، آبرومند (و گرانقدر) بود!

۳۹۹ آنان که پیامبر را اذیت می کنند ملعونند

«إِنَّ الَّذِینَ یُؤْذُونَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِی الدُّنْیا وَ الْأَخِرَهِ وَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَاباً مُّهِیناً» احزاب/۵۷

آن ها که خـدا و پیامبرش را آزار می دهند، خداوند آنان را از رحمت خود در دنیا و آخرت دور ساخته، و برای آن ها عذاب خوارکننده ای آماده کرده است.

۴۰۰ برای صحبت خصوصی با پیامبر صدقه بدهید

«یـا أَیُّهَـا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِذَا نَجَیْتُمُ الرَّسُولَ فَقَـدِّمُوا بَیْنَ یَـدَیْ نَجْوَاکُمْ صَـدَقَةً ذلِـکَ خَیْرٌ لَّکُمْ وَ أَطْهَرُ فَـإِن لَّمْ تَجِـدُوا فَـإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِیمٌ» مجادله/۱۲

ای کسـانی که ایمان آورده ایـد! هنگامی که می خواهیـد با رسول خـدا نجوا کنیـد (و سـخنان در گوشـی بگوییـد)، قبل از آن صدقه ای (در راه خدا) بدهید؛ این برای شما بهتر و پاکیزه تر است و اگر توانایی نداشته باشید، خداوند غفور و رحیم است!

۴۰۱ پیامبر الگو همه شماست

«لَّقَدْ کانَ لَکُمْ فِی رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن کانَ یَرْجُوا اللَّهَ وَ الْیَوْمَ الْأَخِرَ وَ ذَکَرَ اللَّهَ کَثِیراً» احزاب/۲۱

مسلّماً برای شما در زندگی رسول خدا سرمشق نیکویی بود، برای آن ها که امید به رحمت خدا و روز رستاخیز دارند و خدا را بسیار یاد می کنند.

۴۰۲ بر پیامبر صلوات بفرستید

«إِنَّ اللَّهَ وَ مَلائِکَتَهُ یُصَلُّونَ عَلَی النَّبِیِ ـ یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَیْهِ وَ سَلِّمُوا تَسْلِیماً» احزاب/۵۶

خدا و فرشـتگانش بر پیامبر درود می فرسـتد؛ ای کسانی که ایمان آورده اید، بر او درود فرستید و سـلام گویید و کاملًا تسلیم (فرمان او) باشید.

۴۰۳ بر پیامبر پیشی نگیرید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَیْنَ یَدَیِ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِیعٌ عَلِیمٌ» حجرات/۱

ای کسـانی که ایمان آورده ایـد! چیزی را بر خـدا و رسولش مقـدّم نشـمرید (و پیشـی مگیریـد)، و تقوای الهی پیشه کنیـد که خداوند شنوا و داناست!

۴۰۴ به پیامبر خیانت نکنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَنَتِکُمْ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ» انفال/۲۷

ای کسانی که ایمان آورده اید! به خدا و پیامبر خیانت نکنید! و (نیز) در امانات خود خیانت روا مدارید، در حالی که میدانید (این کار، گناه بزرگی است)!

۴۰۵ با پیامبر دشمنی نکنید

«أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَن يُحادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نارَ جَهَنَّمَ خَلِداً فِيها ذلِكَ الْخِزْىُ الْعَظِيمُ» توبه/۶۳

آیا نمی دانند هر کس با خدا و رسولش دشمنی کند، برای او آتش دوزخ است؛ جاودانه در آن می ماند؟! این، همان رسوایی بزرگ است!

۴۰۶ ای پیامبر مؤمنان را از خود طرد نکن(۱)

«وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدَوهِ وَالْعَشِىِ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ ما عَلَيْكَ مِنْ حِسابِهِم مِن شَىْ ءٍ وَما مِنْ حِسابِكَ عَلَيْهِم مِن شَىْ ءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّلِمِينَ» انعام/۵۲

و کسانی را که صبح و شام خدا را می خوانند، و جز ذات پاک او نظری ندارند، از خود دور مکن! نه چیزی از حساب آن ها بر توست، و نه چیزی از حساب تو بر آن ها! اگر آن ها را طرد کنی، از ستمگران خواهی بود!

۴۰۷ ای پیامبر از مکر کافران ناراحت نباش

«وَ لَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَ لَا تَكُن فِى ضَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ» نمل/۷۰

از (تکذیب و انکار) آنان غمگین مباش، و سینه ات از توطئه آنان تنگ نشود!

۴۰۸ عاقبت معصیت و نافرمانی از پیامبر، جهنم است

«وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ ناراً خَلِداً فِيها وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ» نسا/۱۴

و آن کس که نافرمانی خدا و پیامبرش را کند و از مرزهای او تجاوز نماید، او را در آتشی وارد می کند که جاودانه در آن خواهد ماند؛ و برای او مجازات خوارکننده ای است.

۴۰۹ پیامبر را یاری کنید

«إِلَّا تَنصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثانِىَ اثْنَيْنِ إِذْ هُما فِى الْغارِ إِذْ يَقُولُ

۱- ۷۵. آیه مشابه: هود/۲۹.

لِصَـٰحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنا فَأَنزَلَ اللَّهُ سَـكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْها وَجَعَلَ كَلِمَهَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَهُ اللَّهِ هِىَ الْعُلْيا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ» توبه/۴۰

اگر او را یاری نکنیـد، خداونـد او را یاری کرد؛ (و در مشـکلترین ساعات، او را تنها نگذاشت؛) آن هنگام که کافران او را (از مکّه) بیرون کردنـد، در حالی که دوّمین نفر بود (و یک نفر بیشتر همراه نـداشت)؛ در آن هنگام که آن دو در غار بودند، و او بـه همراه خـود می گفـت: «غم مخـور، خـدا بـا مـاست!» در این موقع، خداونـد سـکینه (و آرامش) خـود را بر او فرسـتاد؛ و با لشـکرهایی که مشاهـده نمی کردیـد، او را تقویت نمود؛ و گفتـار (و هـدف) کافران را پایین قرار داد، (و آن ها را با شکسـت مواجه ساخت؛) و سخن خدا (و آیین او)، بالا (و پیروز)است؛ و خداوند عزیز و حکیم است!

مخالفت با پیامبر

۴۱۰ مسؤولیت عدم اطاعت از پیامبر به عهده شماست(۱)

«قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَـا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَ عَلَيْكُم مَّا حُمِّلْتُمْ وَ إِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَـدُوا وَ ما عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَغُ الْمُبِينُ» نور/۵۴

بگو: «خـدا را اطاعت کنید، و از پیامبرش فرمان برید! و اگر سـرپیچی نمایید، پیامبر مسؤول اعمال خویش است و شـما مسؤول اعمال خود! امّا اگر از او اطاعت کنید، هدایت خواهید شد؛ و بر پیامبر چیزی جز رساندن آشکار نیست!»

۴۱۱ با امر پیامبر مخالفت نکنید

«مـا كانَ لِأَهْلِ الْمَـدِينَهِ وَ مَنْ حَوْلَهُم مِّنَ الْأَعْرَابِ أَن يَتَخَلَّفُوا عَن رَّسُولِ اللَّهِ وَ لَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِـهِمْ عَن نَّفْسِهِ ذلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِـيبُهُمْ ظَمَـأٌ وَ لَـا نَصَبٌ وَ لَا مَخْمَصَهٌ فِى سَبِيلِ اللَّهِ وَ لَا يَطَُونَ مَوْطِئاً يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَ لَا يَنالُونَ مِنْ عَـدُوٍّ نَّيْلاً إِلَّا كُتِبَ لَهُم بِهِ عَمَلٌ صَـلِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ» توبه/۱۲۰

۱- ۷۶. چند آیه مشابه: آل عمران/۳۲، تغابن/۱۲.

سزاوار نیست که اهل مدینه، و بادیه نشینانی که اطراف آن ها هستند، از رسول خدا تخلّف جویند؛ و برای حفظ جان خویش، از جان او چشم بپوشند! این به خاطر آن است که هیچ تشنگی و خستگی، و گرسنگی در راه خدا به آن ها نمی رسد و هیچ گامی که موجب خشم کافران می شود برنمی دارند، و ضربه ای از دشمن نمی خورند، مگر این که به خاطر آن، عمل صالحی برای آن ها نوشته می شود؛ زیرا خداوند پاداش نیکوکاران را تباه نمی کند!

۴۱۲ از مخالفت با پیامبر بترسید(۱)

«لَّا تَجْعَلُوا دُعآءَ الرَّسُولِ بَیْنَکُمْ کَدُعآءِ بَعْضِکُم بَعْضاً قَدْ یَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِینَ یَتَسَلَّلُونَ مِنکُمْ لِوَاذاً فَلْیَحْذَرِ الَّذِینَ یُخالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَن تُصِیبَهُمْ فِتْنَهٌ أَوْ یُصِیبَهُمْ عَذَابٌ أَلِیمٌ» نور/۶۳

صدا کردن پیامبر را در میان خود، مانند صدا کردن یکدیگر قرار ندهی؛ خداوند کسانی از شما را که پشت سر دیگران پنهان می شوند، و یکی پس از دیگری فرار می کنند می داند! پس آنان که فرمان او را مخالفت می کنند، باید بترسند از این که فتنه ای دامنشان را بگیرد، یا عذابی دردناک به آن ها برسد!

۴۱۳ عاقبت مخالفت با پیامبر جهنم است

«وَمَن یُشاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ ما تَبَیَّنَ لَهُ الْهُدَی وَیَتَّبِعْ غَیْرَ سَبِیلِ الْمُؤْمِنِینَ نُوَلِّهِ ما تَوَلَّی وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسآءَتْ مَصِیراً» نسا/۱۱۵

کسی که بعد از آشکار شدن حق، با پیامبر مخالفت کند، و از راهی جز راه مؤمنان پیروی نماید، ما او را به همان راه که می رود می بریم؛ و به دوزخ داخل می کنیم؛ و جایگاه بدی دارد.

۴۱۴ کفر به پیامبر گمراهی است

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْکِتابِ الَّذِی نَزَّلَ عَلَی رَسُولِهِ وَالْکِتابِ الَّذِی أَنزَلَ مِن قَبْلُ وَمَن یَکْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلائِکَتِهِ وَکُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْیَوْمِ الْأَخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَلًا بَعِیداً» نسا/۱۳۶

ای کسانی که ایمان آورده اید! به خدا و پیامبرش، و کتابی که بر او نازل کرده، و کتب (آسمانی) که پیش از این فرستاده است، ایمان (واقعی) بیاورید کسی که خدا و فرشتگان او و کتاب ها و پیامبرانش و روز واپسین را انکار کند، در گمراهی دور و درازی افتاده است.

۱- ۷۷. چند آیه مشابه: مجادله/۵ و ۲۰، انفال/۱۳.

فصل سوم: امامت

۴۱۵ ای پیامبر امامت را ابلاغ کن(۱)

«یـا أَیُّهَـا الرَّسُولُ بَلِّغْ مـآ أُنزِلَ إِلَیْـکَ مِن رَّبِّـکَ وَإِنْ لَّمْ تَفْعَـلْ فَمـا بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ وَاللَّهُ یَعْصِمُکَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا یَهْـدِی الْقَوْمَ الْکَفِرِینَ» مائده/۶۷

ای پیامبر! آنچه از طرف پروردگارت بر تو نازل شـده است، کاملاً (به مردم) برسان! و اگر نکنی، رسالت او را انجام نداده ای! خداوند تو را از (خطرات احتمالی) مردم، نگاه می دارد؛ و خداوند، جمعیّت کافران (لجوج) را هدایت نمی کند.

۴۱۶ ولی اللَّه و امام کیست(۲)

«إِنَّما وَلِیُّکُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِینَ ءَامَنُوا الَّذِینَ یُقِیمُونَ الصَّلَوهَ وَیُؤْتُونَ الزَّکَوهَ وَهُمْ رَکِعُونَ» مائده/۵۵

سرپرست و ولیّ شـما، تنهـا خـداست و پیـامبر او و آن هـا که ایمـان آورده انـد؛ همان ها که نماز را برپا می دارنـد، و در حال رکوع، زکات می دهند.

۴۱۷ از ولی امر و امام اطاعت کنید(۳)

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا أَطِیعُوا اللَّهَ وَأَطِیعُوا الرَّسُولَ وَأُولِی الْأَمْرِ مِنکُمْ فَإِن تَنَزَعْتُمْ فِی شَیْ ءٍ

---

۱ – ۷۸. همه علمـای شـیعه و بسـیاری از علمای اهل سـنّت نقل کرده انـد که این آیه در واقعه غـدیر و درباره «علی» نازل شـده است. اصول کافی ج ۲ ص ۳۹۸.

۲– ۷۹. از معروف ترین فضایل امیرالمؤمنین علی علیه السلام است که شیعه و سنی آن را نقل کرده اند.

۳– ۸۰. طبق حدیث جابر منظور از اولی الامر، دوازده امام هستند. اصول کافی ج ۲ ص ۳۹۰.

فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْأَخِرِ ذلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا» نسا/۵۹

ای کسانی که ایمان آورده ایـد! اطاعت کنیـد خـدا را! و اطاعت کنید پیامبر خدا و اولو الأمر [=اوصـیای پیامبر] را! و هرگاه در چیزی نزاع داشتیـد، آن را به خـدا و پیامبر باز گردانید (و از آن ها داوری بطلبید) اگر به خدا و روز رسـتاخیز ایمان دارید! این (کار) برای شما بهتر، و عاقبت و پایانش نیکوتر است.

۴۱۸ با معصومین و امامان همراه باشید(۱)

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ كُونُوا مَعَ الصَّدِقِينَ» توبه/۱۱۹

ای کسانی که ایمان آورده اید! از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید، و با صادقان باشید!

۴۱۹ از اهل بیت سؤال کنید(۲)

«وَ مآ أَرْسَلْنا قَبْلَكَ إِلَّا رِجالًا نُّوحِى إِلَيْهِمْ فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» انبیا/۷

مـا پیش از تـو، جز مردانی که به آنـان وحی می کردیم، نفرسـتادیم! (همه انسـان بودنـد، و از جنس بشـر!) اگر نمی دانیـد، از آگاهان بپرسید.

۴۲۰ امامان طاهر و معصومند

«...إِنَّما يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً» احزاب/۳۳

... خداوند فقط می خواهد پلیدی و گناه را از شما اهل بیت دور کند و کاملًا شما را پاک سازد.

۴۲۱ هر امّتی امامی دارد(۳)

«... إِنَّما أَنتَ مُنذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هادٍ» رعد/۷

... تو فقط بیم دهنده ای! و برای هر گروهی هدایت کننده ای است

ص:۱۳۴

---

۱ – ۸۱. منظور از صـادقین پیامبر و امامان علیهم السـلام هسـتند. از کتب اهل سـنّت صواعق المحرقه، باب ۱۱، ص ۹۰؛ و اخبار صحیح و متواتر از شیعه در این زمینه وجود دارد. اصول کافی، ج ۲، ص ۱۴۶.

۲– ۸۲. پیامبرصلی الله علیه وآله فرمودند: من و امامان، اهل ذکر هستیم. اصول کافی، ج ۲، ص ۱۵۲.

۳– ۸۳. خود پیامبر فرموده اند: من منذر و علی هادی است. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۱۵.

فصل چهارم: اهل کتاب

قسمت اول

۴۲۲ ای اهل کتاب به توحید روی آورید

«قُلْ یَأَهْلَ الْکِتابِ تَعالَوْا إِلَی کَلِمَهٍ سَوَآءٍ بَیْنَنا وَبَیْنَکُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِکَ بِهِ شَیْئاً وَلَا یَتَّخِذَ بَعْضُنا بَعْضاً أَرْباباً مِن دُونِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوااشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ آل عمران/۶۴

بگو: «ای اهل کتاب! بیایید به سوی سخنی که میان ما و شما یکسان است؛ که جز خداوند یگانه را نپرستیم و چیزی را همتای او قرار ندهیم؛ و بعضی از ما، بعضی دیگر را -غیر از خدای یگانه- به خدایی نپذیرد.» هرگاه (از این دعوت،) سرباز زنند، بگویید: «گواه باشید که ما مسلمانیم!»

۴۲۳ ای اهل کتاب به پیامبر وقرآن ایمان بیاورید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ أُوتُوا الْکِتابَ ءَامِنُوا بِما نَزَّلْنا مُصَدِّقاً لِّما مَعَکُم مِن قَبْلِ أَن نَّطْمِسَ وُجُوهاً فَنَرُدَّها عَلَی أَدْبارِها أَوْ نَلْعَنَهُمْ کَما لَعَنَّآ أَصْحاب السَّبْتِ وَکانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولاً» نسا/۴۷

ای کسانی که کتاب (خدا) به شما داده شده! به آنچه (بر پیامبر خود) نازل کردیم -و هماهنگ با نشانه هایی است که با شماست- ایمان بیاورید، پیش از آن که صورت هایی را محو کنیم، سپس به پشت سر باز گردانیم، یا آن ها را از رحمت خود دور سازیم، همان گونه که «اصحاب سبت» [= گروهی از تبهکاران بنی اسرائیل را دور ساختیم؛ و فرمان خدا، در هر حال انجام شدنی است!

۴۲۴ ای اهل کتاب به قرآن ایمان بیاورید

«وَ إِذَا قِیلَ لَهُمْ ءَامِنُوا بِمآ أَنزَلَ اللَّهُ قالُوا نُؤْمِنُ بِمآ أُنزِلَ عَلَیْنا وَ یَکْفُرُونَ بِما وَ رَآءَهُ وَ هُوَ

الْحَقُّ مُصَدِّقاً لِّما مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيآءَ اللَّهِ مِن قَبْلُ إِنْ كُنتُم مُّؤْمِنِينَ» بقره/۹۱

و هنگامی که به آن ها گفته شود: «به آنچه خداونـد نازل فرموده، ایمان بیاورید!» می گویند: «ما به چیزی ایمان می آوریم که بر خود مـا نازل شـده است.» و به غیر آن، کافر می شونـد؛ در حالی که حق است؛ و آیاتی را که بر آن ها نازل شـده، تصـدیق می کنـد. بگو: «اگر (راست می گوییـد، و به آیـاتی که بر خودتان نازل شـده) ایمان داریـد، پس چرا پیامبران خـدا را پیش از این، به قتل می رساندید؟!»

۴۲۵ همه این گونه بگویید

«قُولُوا ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَ مآ أُنزِلَ إِلَيْنا وَ مآ أُنزِلَ إِلى إِبْرَ هِيمَ وَ إِسْمَعِيلَ وَ إِسْحَقَ وَ يَعْقُوبَ وَ الْأَسْباطِ وَ مآ أُوتِىَ مُوسَى وَ عِيسَى وَمآ أُوتِىَ النَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ» بقره/۱۳۶

بگوییـد: «ما به خدا ایمان آورده ایم؛ و به آنچه بر ما نازل شده؛ و آنچه بر ابراهیم و اسـماعیل و اسحاق و یعقوب و پیامبران از فرزندان او نازل گردید، و (همچنین) آنچه به موسـی و عیسـی و پیامبران (دیگر) از طرف پروردگار داده شده است، و در میان هیـچ یک از آن ها جـدایی قائل نمی شویم، و در برابر فرمان خدا تسـلیم هستیم؛ (و تعصـبات نژادی و اغراض شخصـی، سـبب نمی شود که بعضی را بپذیریم و بعضی را رها کنیم.)»

۴۲۶ اگر اهل کتاب مؤمن و متقی شوند

«وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتابِ ءَامَنُوا وَاتَّقَوا لَكَفَّرْنا عَنْهُمْ سَيِّاتِهِمْ وَلَأَدْخَلْنَهُمْ جَنَّتِ النَّعِيمِ» مائده/۶۵

و اگر اهـل کتاب ایمان بیاورنـد و تقوا پیشه کننـد، گناهان آن ها را می بخشـیم؛ و آن ها را در باغ های پر نعمت بهشت، وارد می سازیم.

۴۲۷ هرکس به خدا و معاد و عمل صالح ایمان بیاورد

«إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَ الَّذِينَ هادُوا وَ النَّصَرَى وَ الصَّبِينَ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْأَخِرِ وَ عَمِلَ صَلِحاً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ وَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ» بقره/۶۲

ص:۱۳۶

کسانی که (به پیامبر اسلام) ایمان آورده اند، و کسانی که به آئین یهود گرویدند و نصاری و صابئان [= پیروان یحیی] هر گاه به خدا و روز رستاخیز ایمان آورند، و عمل صالح انجام دهند، پاداششان نزد پروردگارشان مسلم است؛ و هیچ گونه ترس و اندوهی برای آن ها نیست. (هر کدام از پیروان ادیان الهی، که در عصر و زمان خود، بر طبق وظایف و فرمان دین عمل کرده اند، مأجور و رستگارند.)

۴۲۸ ای اهل کتاب حجّت بر شما تمام است

«یَأَهْلَ الْکِتابِ قَدْ جآءَکُمْ رَسُولُنا یُبَیِّنُ لَکُمْ عَلَی فَتْرَهٍ مِّنَ الرُّسُلِ أَن تَقُولُوا ما جآءَنا مِنْ بَشِیرٍ وَ لَا نَذِیرٍ فَقَدْ جآءَکُم بَشِیرٌ وَنَذِیرٌ وَاللَّهُ عَلَی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ» مائده/۱۹

ای اهل کتاب! رسول ما، پس از فاصله و فترتی میان پیامبران، به سوی شما آمد؛ در حالی که حقایق را برای شما بیان می کند؛ تا مبادا (روز قیامت) بگویید: «نه بشارت دهنده ای به سراغ ما آمد، و نه بیم دهنده ای»! (هم اکنون، پیامبر) بشارت دهنده و بیم دهنده، به سوی شما آمد! و خداوند بر همه چیز تواناست.

۴۲۹ ای دانشمندان اهل کتاب چرا امر به معروف و نهی از منکر نمی کنید

«لَوْلَا یَنْهَیهُمُ الرَّبَّنِیُّونَ وَالْأَحْبارُ عَن قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَکْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ ما کانُوا یَصْنَعُونَ»

مائده/۶۳

چرا دانشمندان نصاری و علمای یهود، آن ها را از سخنان گناه آمیز و خوردن مال حرام، نهی نمی کنند؟! چه زشت است عملی که انجام می دادند!

۴۳۰ ای اهل کتاب چرا پیمان خدا را کتمان می کنید

«وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِیثَقَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکِتابَ لَتُبَیِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَکْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَآءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَناً قَلِیلاً فَبِئْسَ ما یَشْتَرُونَ» آل عمران/۱۸۷

و (به خاطر بیاورید) هنگامی را که خدا، از کسانی که کتاب (آسمانی) به آن ها داده شده، پیمان گرفت که حتماً آن را برای مردم آشکار سازید و کتمان نکنید! ولی آن ها، آن را پشت سر افکندند؛ و به بهای کمی فروختند؛ و چه بد متاعی می خرند؟!

۴۳۱ ای اهل کتاب حقّ را کتمان نکنید

«یَأَهْلَ الْکِتابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَطِلِ وَتَکْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ» آل عمران/۷۱

ای اهل کتاب! چرا حق را با باطل (می آمیزید و) مشتبه می کنید (تا دیگران نفهمند و گمراه شوند)، و حقیقت را پوشیده می دارید در حالی که می دانید؟!

۴۳۲ لعنت خدا بر کتمان کنندگان اهل کتاب

«إِنَّ الَّذِینَ یَکْتُمُونَ مآ أَنزَلْنا مِنَ الْبَیِّنَتِ وَ الْهُدَی مِنْ بَعْدِ ما بَیَّنَّهُ لِلنَّاسِ فِی الْکِتابِ أُولئِکَ یَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَ یَلْعَنُهُمُ اللَّعِنُونَ» بقره/۱۵۹

کسانی که دلایل روشن، و وسیله هدایتی را که نازل کرده ایم، بعد از آن که در کتاب برای مردم بیان نمودیم، کتمان کنند، خدا آن ها را لعنت می کند؛ و همه لعن کنندگان نیز، آن ها را لعن می کنند.

۴۳۳ ای اهل کتاب به آیات خدا کافر نشوید

الف: «قُلْ یَأَهْلَ الْکِتابِ لِمَ تَکْفُرُونَ بِایَتِ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِیدٌ عَلَی ما تَعْمَلُونَ» آل عمران/۹۸

بگو: «ای اهل کتاب! چرا به آیات خدا کفر می ورزید؟! و خدا گواه است بر اعمالی که انجام می دهید!»

ب: «یَأَهْلَ الْکِتابِ لِمَ تَکْفُرُونَ بِایَتِ اللَّهِ وَأَنتُمْ تَشْهَدُونَ» آل عمران/۷۰

ای اهل کتاب! چرا به آیات خدا کافر می شوید، در حالی که (به درستی آن) گواهی می دهید؟!

۴۳۴ ای اهل کتاب چرا در مورد ابراهیم نزاع می کنید

«یَأَهْلَ الْکِتابِ لِمَ تُحآجُّونَ فِی إِبْرَ هِیمَ وَمآ أُنزِلَتِ التَّوْرَاهُ وَالْإِنجِیلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ» آل عمران/۶۵

ای اهل کتاب! چرا درباره ابراهیم، گفتگو و نزاع می کنید (و هر کدام، او را پیرو آیین خودتان معرفی می نمایید)؟! در حالی که تورات و انجیل، بعد از او نازل شده است! آیا اندیشه نمی کنید؟!

۴۳۵ ای مؤمنان مواظب باشید اهل کتاب شما را مرتد نکنند

«وَدَّ کَثِیرٌ مِنْ أَهْلِ الْکِتابِ لَوْ یَرُدُّونَکُم مِنْ بَعْدِ إِیمَنِکُمْ کُفَّاراً حَسَداً مِنْ عِندِ أَنفُسِهِم مِنْ بَعْدِ ما تَبَیَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَ اصْفَحُوا حَتَّی یَأْتِیَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ إِنَّ اللَّهَ عَلَی کُلِ شَیْ ءٍ قَدِیرٌ» بقره/۱۰۹

بسیاری از اهل کتاب، از روی حسد -که در وجود آن ها ریشه دوانده- آرزو می کردند شما را بعد از اسلام و ایمان، به حال کفر باز گردانند؛ با این که حق برای آن ها کاملاً

روشن شده است. شما آن ها را عفو کنید و گذشت نمایید؛ تا خداوند فرمان خودش (فرمان جهاد) را بفرستد؛ خداوند بر هر چیزی تواناست.

۴۳۶ ای مؤمنان با اهل کتاب دوستی نکنید که از آنان می شوید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْیَهُودَ وَالنَّصَرَی أَوْلِیَآءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِیَآءُ بَعْضٍ وَمَن یَتَوَلَّهُم مِّنکُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الظَّلِمِینَ» مائده/۵۱

ای کسانی که ایمان آورده اید! یهود و نصاری را ولّی (و دوست و تکیه گاه خود،) انتخاب نکنید! آن ها اولیای یکدیگرند؛ و کسانی که از شما با آنان دوستی کنند، از آن ها هستند؛ خداوند، جمعیّت ستمکار را هدایت نمی کند

۴۳۷ ای اهل کتاب به تورات و انجیل واقعی عمل کنید

«قُلْ یَأَهْلَ الْکِتابِ لَسْتُمْ عَلَی شَیْ ءٍ حَتَّی تُقِیمُوا التَّوْرَاهَ وَالْإِنجِیلَ وَمآ أُنزِلَ إِلَیْکُم مِن رَّبِّکُمْ وَلَیَزِیدَنَّ کَثِیراً مِّنْهُم مَّآ أُنزِلَ إِلَیْکَ مِن رَّبِّکَ طُغْیَناً وَکُفْراً فَلَا تَأْسَ عَلَی الْقَوْمِ الْکَفِرِینَ» مائده/۶۸

قسمت دوم

ای اهل کتاب! شما هیچ آیین صحیحی ندارید، مگر این که تورات و انجیل و آنچه را از طرف پروردگارتان بر شما نازل شده است، برپا دارید. ولی آنچه بر تو از سوی پروردگارت نازل شده، (نه تنها مایه بیداری آن ها نمی گردد، بلکه) بر طغیان و کفر بسیاری از آن ها می افزاید. بنابر این، از این قوم کافر، (و مخالفت آن ها،) غمگین مباش!

۴۳۸ ای اهل کتاب غلو نکنید

الف: «یَأَهْلَ الْکِتابِ لَا تَغْلُوا فِی دِینِکُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَی اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّما الْمَسِیحُ عِیسَی ابْنُ مَرْیَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَکَلِمَتُهُ أَلْقَیهآ إِلَی مَرْیَمَ وَرُوحٌ مِّنْهُ فَامِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَثَهٌ انتَهُوا خَیْراً لَّکُمْ إِنَّما اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَنَهُ أَن یَکُونَ لَهُ وَلَدٌ لَّهُ ما فِی السَّمَاواتِ وَما فِی الْأَرْضِ وَکَفَی بِاللَّهِ وَکِیلًا» نسا/۱۷۱

ای اهل کتاب! در دین خود، غلوّ (و زیاده روی) نکنید! و در باره خدا، غیر از حق نگویید! مسیح عیسی بن مریم فقط فرستاده خدا، و کلمه (و مخلوق) اوست، که او را به مریم القا نمود؛ و روحی (شایسته) از طرف او بود. بنابر این، به خدا و پیامبران او، ایمان بیاورید! و نگویید: («خداوند) سه گانه است!» (از این سخن) خودداری کنید که برای شما بهتر است! خدا، تنها معبود یگانه است؛ او منزه است که فرزندی داشته باشد؛ (بلکه) از آن اوست آنچه در آسمان ها و در زمین است؛ و برای تدبیر و سرپرستی آن ها، خداوند کافی است.

ب: «قُلْ يَأَهْلَ الْكِتابِ لَا تَغْلُوا فِى دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِ ـ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَآءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِن قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيراً وَضَلُّوا عَن سَوَآءِ السَّبِيلِ» مائده/۷۷

بگو: «ای اهل کتاب! در دین خود، غلوّ (و زیاده روی) نکنید! و غیر از حق نگویید! و از هوس های جمعیّتی که پیشتر گمراه شدند و دیگران را گمراه کردند و از راه راست منحرف گشتند، پیروی ننمایید!»

۴۳۹ ای اهل کتاب خرده و بهانه نگیرید

«قُلْ يَأَهْلَ الْكِتابِ هَلْ تَنقِمُونَ مِنَّآ إِلَّآ أَنْ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَمآ أُنزِلَ إِلَيْنا وَمآ أُنزِلَ مِن قَبلُ وَأَنَّ أَكْثَرَكُمْ فَسِقُونَ» مائده /۵۹

بگو: «ای اهل کتاب! آیا به ما خرده می گیرید؟ (مگر ما چه کرده ایم) جز این که به خداوند یگانه، و به آنچه بر ما نازل شده، و به آنچه پیش از این نازل گردیده، ایمان آورده ایم. و این، به خاطر آن است که بیشتر شما، از راه حق، خارج شده اید.»

۴۴۰ با اهل کتاب به نیکویی مناظره کنید

الف: «وَ لَا تُجَدِلُوا أَهْلَ الْكِتابِ إِلَّا بِالَّتِى هِىَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَ قُولُواءَامَنَّا بِالَّذِى أُنزِلَ إِلَيْنا وَ أُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَ إِلَهُنا وَ إِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ» عنکبوت/۴۶

با اهل کتاب جز به روشی که از همه نیکوتر است مجادله نکنید، مگر کسانی از آنان که ستم کردند؛ و (به آن ها) بگویید: «ما به تمام آنچه از سوی خدا بر ما و شما نازل شده ایمان آورده ایم، و معبود ما و شما یکی است، و ما در برابر او تسلیم هستیم!»

ص: ۱۴۰

ب: «ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبّكَ بِالْحِكْمَهِ وَالْمَوْعِظَهِ الْحَسَنَهِ وَ جَدِلْهُم بِالَّتِی هِیَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّکَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِ وَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ» نحل/۱۲۵

با حکمت و اندرز نیکو، به راه پروردگارت دعوت نما! و با آن ها به روشی که نیکوتر است، استدلال و مناظره کن! پروردگارت، از هر کسی بهتر می داند چه کسی از راه او گمراه شده است؛ و او به هدایت یافتگان داناتر است.

۴۴۱ از هوی و هوس اهل کتاب پیروی نکنید

«...وَ لَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ وَ قُلْ ءَامَنتُ بِمَآ أَنزَلَ اللَّهُ مِن کِتَابٍ وَ أُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَکُمُ اللَّهُ رَبُّنَا وَ رَبُّکُمْ لَنَآ أَعْمَلُنَا وَ لَکُمْ أَعْمَلُکُمْ لَا حُجَّهَ بَيْنَنا وَ بَيْنَکُمُ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنا وَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ» شورا/۱۵

... و از هوی و هوس های آنان پیروی مکن، و بگو: «به هر کتابی که خدا نازل کرده ایمان آورده ام و مأمورم در میان شما عدالت کنم؛ خداوند پروردگار ما و شماست؛ نتیجه اعمال ما از آن ما است و نتیجه اعمال شما از آن شما، خصومت شخصی در میان ما نیست؛ و خداوند ما و شما را در یکجا جمع می کند، و بازگشت (همه) به سوی اوست!»

۴۴۲ ای پیامبر بر کافران اهل کتاب تأسف نخور

«قُلْ يَأَهْلَ الْکِتابِ لَسْتُمْ عَلَى شَیْ ءٍ حَتَّى تُقِيمُوا التَّوْرَاهَ وَالْإِنجِيلَ وَمآ أُنزِلَ إِلَيْکُم مِن رَّبِّکُمْ وَلَيَزِيدَنَّ کَثِيراً مِّنْهُم مَّآ أُنزِلَ إِلَيْکَ مِن رَّبِّکَ طُغْيَناً وَکُفْراً فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْکَفِرِينَ» مائده/۶۸

ای اهل کتاب! شما هیچ آیین صحیحی ندارید، مگر این که تورات و انجیل و آنچه را از طرف پروردگارتان بر شما نازل شده است، برپا دارید. ولی آنچه بر تو از سوی پروردگارت نازل شده، (نه تنها مایه بیداری آن ها نمی گردد، بلکه) بر طغیان و کفر بسیاری از آن ها می افزاید. بنابر این، از این قوم کافر، (و مخالفت آن ها) غمگین مباش!

۴۴۳ آنچه بر اهل کتاب حرام کردیم

«وَعَلَى الَّذِينَ هادُوا حَرَّمْنا کُلَّ ذِی ظُفُرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمآ إِلَّا ما

حَمَلَتْ ظُهُورُهُمآ أَوِ الْحَوَايآ أَوْ ما اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذلِکَ جَزَيْنَهُم بِبَغْيِهِمْ وَإِنَّا لَصَدِقُونَ» انعام/۱۴۶

و بر یهودیان، هر حیوان ناخن دار [= حیواناتی که سم یکپارچه دارنـد] را حرام کردیم؛ و از گاو و گوسـفند، پیه و چربیشان را بر آنـان تحریم نمودیم؛ مگر چربی هـایی که بر پشت آن هـا قرار دارد، و یـا در دو طرف پهلوهـا، و یـا آن هـا که با اسـتخوان آمیخته است؛ این را به خاطر ستمی که می کردند به آن ها کیفر دادیم؛ و ما راست می گوییم.

۴۴۴ بر اهل کتاب به حکم الهی داوری کن

«وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمـآ أَنزَلَ اللَّهُ وَلَـا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ وَاحْـذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوکَ عَنْ بَعْضِ مآ أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْکَ فَإِن تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ أَنَّما يُرِيدُ اللَّهُ أَن يُصِيبَهُم بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِنَّ كَثِيراً مِّنَ النَّاسِ لَفَسِقُونَ» مائده/۴۹

و در میـان آن هـا [= اهـل کتـاب ، طبق آنچه خداونـد نـازل کرده، داوری کن! و از هوس هـای آنـان پیروی مکن! و از آن ها برحـذر باش، مبادا تو را از بعض احکامی که خـدا بر تو نازل کرده، منحرف سازند! و اگر آن ها (از حکم و داوری تو)، روی گردانند، بدان که خداوند می خواهد آنان را به خاطر پاره ای از گناهانشان مجازات کند؛ و بسیاری از مردم فاسقند.

۴۴۵ به حکم الهی داوری کنید

«إِنَّآ أَنزَلْنـا التَّوْرَاةَ فِيهـا هُـدىً وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهـا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْـلَمُوا لِلَّذِينَ هـادُوا وَالرَّبَّنِيُّونَ وَالْأَحْبـارُ بِما اسْـتُحْفِظُوا مِن كِتَبِ اللَّهِ وَكـانُوا عَلَيْهِ شُـهَدَآءَ فَلَـا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَـا تَشْتَرُوا بِـايَتِى ثَمَنـاً قَلِيلاً وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمآ أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولئِکَ هُمُ الْكَفِرُونَ * وَكَتَبْنـا عَلَيْهِمْ فِيهـآ أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنفَ بِالْأَنفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِ ّوَالْجُرُوحَ قِصاصٌ فَمَن تَصَـدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمآ أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولئِکَ هُمُ الظَّلِمُونَ * وَلْيَحْكُمْ أَهْلُ الْإِنجِيلِ بِمآ أَنزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمآ أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولئِکَ هُمُ الْفَسِقُونَ» مائده/۴۴ تا ۴۷

ما تورات را نازل کردیم در حالی که در آن، هدایت و نور بود؛ و پیامبران، که در برابر فرمان

خدا تسلیم بودند، با آن برای یهود حکم می کردند؛ و (همچنین) علما و دانشمندان به این کتاب که به آن ها سپرده شده و بر آن گواه بودند، داوری می نمودند. بنابر این، (به خاطر داوری بر طبق آیات الهی،) از مردم نهراسید! و از من بترسید! و آیات مرا به بهای ناچیزی نفروشید! و آن ها که به احکامی که خدا نازل کرده حکم نمی کنند، کافرند. و بر آن ها [=بنی اسرائیل در آن [=تورات ، مقرر داشتیم که جان در مقابل جان، و چشم در مقابل چشم، و بینی در برابر بینی، و گوش در مقابل گوش، و دندان در برابر دندان می باشد؛ و هر زخمی، قصاص دارد؛ و اگر کسی آن را ببخشد (و از قصاص، صرف نظر کند)، کفاره (گناهان) او محسوب می شود؛ و هر کس به احکامی که خدا نازل کرده حکم نکند، ستمگر است. و بدنبال آن ها [=پیامبران پیشین ، عیسی بن مریم را فرستادیم در حالی که کتاب تورات را که پیش از او فرستاده شده بود تصدیق داشت؛ و انجیل را به او دادیم که در آن، هدایت و نور بود؛ و (این کتاب آسمانی نیز) تورات را، که قبل از آن بود، تصدیق می کرد؛ و هدایت و موعظه ای برای پرهیزگاران بود.اهل انجیل [=پیروان مسیح] نیز باید به آنچه خداوند در آن نازل کرده حکم کنند! و کسانی که بر طبق آنچه خدا نازل کرده حکم نمی کنند، فاسقند.

۴۴۶ ارتباط مسلمانان با اهل کتاب

«الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَتُ وَطَعامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتابَ حِلٌّ لَّكُمْ وَطَعامُكُمْ حِلٌّ لَّهُمْ وَالْمُحْصَنَتُ مِنَ الْمُؤْمِنَتِ وَالْمُحْصَنَتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتابَ مِن قَبْلِكُمْ إِذَآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَفِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِى أَخْدَانٍ وَمَن يَكْفُرْ بِالْإِيمَنِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِى الْأَخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ» مائده/۵

امروز چیزهای پاکیزه برای شما حلال شده؛ و (همچنین) طعام اهل کتاب، برای شما حلال است؛ و طعام شما برای آن ها حلال؛ و (نیز) پاکدامنان از مسلمانان، و پاکدامنان از اهل کتاب، حلالند؛ هنگامی که مهر آن ها را بپردازید و پاکدامن باشید؛ نه زناکار، و نه دوست پنهانی و نامشروع گیرید. و کسی که انکار کند آنچه را باید به آن ایمان بیاورد، اعمال او تباه می گردد؛ و در سرای دیگر، از زیانکاران خواهد بود.

ص:۱۴۳

فصل پنجم: قرآن، معجزه جاویدان

توضیح

۴۴۷ ماه رمضان ماه نزول قرآن است

«شَهْرُ رَمَضانَ الَّذِی أُنزِلَ فِیهِ الْقُرْءَانُ هُدًی لِّلنَّاسِ وَ بَیِّنتٍ مِّنَ الْهُدَی وَالْفُرْقانِ فَمَن شَهِدَ مِنکُمُ الشَّهْرَ فَلْیَصُمْهُ وَمَن کانَ مَرِیضاً أَوْ عَلَی سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَیَّامٍ أُخَرَ یُرِیدُ اللَّهُ بِکُمُ الْیُسْرَ وَلَا یُرِیدُ بِکُمُ الْعُسْرَ وَلِتُکْمِلُوا الْعِدَّهَ وَلِتُکَبِّرُوا اللَّهَ عَلَی ما هَدَیکُمْ وَلَعَلَّکُمْ تَشْکُرُونَ» بقره/۱۸۵

(روزه، در چند روز معدودِ) ماهِ رمضان است؛ ماهی که قرآن، برای راهنمایی مردم، و نشانه های هدایت، و فرق میان حق و باطل، در آن نازل شده است. پس آن کس از شما که در ماه رمضان در حضر باشد، روزه بدارد! و آن کس که بیمار یا در سفر است، روزهای دیگری را به جای آن، روزه بگیرد! خداوند، راحتی شما را می خواهد، نه زحمت شما را! هدف این است که این روزها را تکمیل کنید؛ و خدا را بر این که شما را هدایت کرده، بزرگ بشمرید؛ باشد که شکرگزاری کنید!

۴۴۸ شب نزول قرآن لیله القدر است

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ *إِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِی لَیْلَهِ الْقَدْرِ* وَ ما أَدْرَیکَ ما لَیْلَهُ الْقَدْرِ * لَیْلَهُ الْقَدْرِ خَیْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ * تَنَزَّلُ الْمَلَائِکَهُ وَ الرُّوحُ فِیها بِإِذْنِ رَبِّهِم مِن کُلِّ أَمْرٍ * سَلامٌ هِیَ حَتَّی مَطْلَعِ الْفَجْرِ» سوره قدر

به نام خداوند بخشنده بخشایشگر، ما آن [= قرآن را در شب قدر نازل کردیم! و تو چه می دانی شب قدر چیست؟! شب قدر بهتر از هزار ماه است! فرشتگان و «روح» در آن شب به

اذن پروردگارشان برای (تقدیر) هر کاری نازل می شوند.شبی است سرشار از سلامت (و برکت و رحمت) تا طلوع سپیده!

۴۴۹ به قرآن ایمان بیاورید

«فَامِنُوا بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ النُّورِ الَّذِی أَنزَلْنا وَ اللَّهُ بِما تَعْمَلُونَ خَبِیرٌ» تغابن/۸

حال که چنین است، به خدا و رسول او و نوری که نازل کرده ایم ایمان بیاورید؛ و بدانید خدا به آنچه انجام می دهید آگاه است!

۴۵۰ به قرآن و همه کتب آسمانی ایمان بیاورید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْکِتابِ الَّذِی نَزَّلَ عَلَی رَسُولِهِ وَالْکِتابِ الَّذِی أَنزَلَ مِن قَبْلُ وَمَن یَکْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلائِکَتِهِ وَکُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْیَوْمِ الْأَخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَلاً بَعِیداً» نسا/۱۳۶

ای کسانی که ایمان آورده اید! به خدا و پیامبرش، و کتابی که بر او نازل کرده، و کتب (آسمانی) که پیش از این فرستاده است، ایمان (واقعی) بیاورید کسی که خدا و فرشتگان او و کتاب ها و پیامبرانش و روز واپسین را انکار کند، در گمراهی دور و درازی افتاده است.

۴۵۱ ما از قرآن حفاظت می کنیم

«إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنا الذِّکْرَ وَ إِنَّا لَهُ لَحَفِظُونَ» حجر/۹

ما قرآن را نازل کردیم؛ و ما بطور قطع نگهدار آنیم!

۴۵۲ از قرآن پیروی کنید

الف: «وَ اتَّبِعُوا أَحْسَنَ مآ أُنزِلَ إِلَیْکُم مِن رَّبِّکُم مِن قَبْلِ أَن یَأْتِیَکُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَ أَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ» زمر/۵۵

و از بهترین دستورهایی که از سوی پروردگارتان بر شما نازل شده پیروی کنید پیش از آن که عذاب (الهی) ناگهان به سراغ شما آید در حالی که از آن خبر ندارید!

ب: «اتَّبِعُوا مآ أُنزِلَ إِلَیْکُم مِّن رَّبِّکُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِیَآءَ قَلِیلاً مَّا تَذَکَّرُونَ» اعراف/۳

از چیزی که از طرف پروردگارتان بر شما نازل شده، پیروی کنید! و از اولیا و معبودهای دیگر جز او، پیروی نکنید! اما کمتر متذکّر می شوید!

ج: «وَهَذَا کِتابٌ أَنزَلْنَهُ مُبارَکٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّکَمْ تُرْحَمُونَ» انعام/۱۵۵

و این کتـابی است پر برکت، که ما (بر تو) نازل کردیم؛ از آن پیروی کنیـد،و پرهیزگاری پیشه نمائیـد، باشـد که مورد رحمت (خدا) قرار گیرید!

۴۵۳ قرآن را ابلاغ و تلاوت کن

«اتْلُ مآ أُوحِیَ إِلَیْکَ مِنَ الْکِتابِ وَ أَقِمِ الصَّلَوهَ إِنَّ الصَّلَوهَ تَنْهَی عَنِ الْفَحْشآءِ وَ الْمُنکَرِ وَ لَذِکْرُ اللَّهِ أَکْبَرُ وَ اللَّهُ یَعْلَمُ ما تَصْنَعُونَ» عنکبوت/۴۵

آنچه را از کتاب (آسـمانی) به تو وحی شده تلاوت کن، و نماز را برپا دار، که نماز (انسان را) از زشتی ها و گناه بازمی دارد، و یاد خدا بزرگتر است؛ و خداوند می داند شما چه کارهایی انجام می دهید!

۴۵۴ قرآن شفا و رحمت است

«وَ نُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْءَانِ ما هُوَ شِفآءٌ وَ رَحْمَهٌ لِّلْمُؤْمِنِینَ وَ لَا یَزِیدُ الظَّلِمِینَ إِلَّا خَساراً» اسرا/۸۲

و از قرآن، آنچه شفا و رحمت است برای مؤمنان، نازل می کنیم؛ و ستمگران را جز خسران (و زیان) نمی افزاید.

۴۵۵ در قرآن شک نکنید

«فَإِن کُنتَ فِی شَکٍّ مِّمَّآ أَنزَلْنَآ إِلَیْکَ فَسْلِ الَّذِینَ یَقْرَءُونَ الْکِتابَ مِن قَبْلِکَ لَقَدْ جآءَکَ الْحَقُّ مِن رَّبِّکَ فَلَا تَکُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِینَ» یونس/۹۴

و اگر در آنچه بر تو نـازل کرده ایم تردیـدی داری، از کسـانی که پیش از تو کتـاب آسـمانی را می خواندنـد بپرس، به یقین، «حق» از طرف پروردگارت به تو رسیده است؛ بنابر این، هرگز از تردیدکنندگان مباش!

۴۵۶ قرآن برای منکران و بی دینان نفعی ندارد

«وَ إِذَا قَرَأْتَ الْقُرْءَانَ جَعَلْنـا بَیْنَـکَ وَ بَیْنَ الَّذِینَ لَـا یُؤْمِنُـونَ بِالْـأَخِرَهِ حِجاباً مَّسْتُوراً * وَجَعَلْنـا عَلَی قُلُـوبِهِمْ أَکِنَّهً أَن یَفْقَهُـوهُ وَ فِی ءَاذَانِهِمْ وَقْراً وَ إِذَا ذَکَرْتَ رَبَّکَ فِی الْقُرْءَانِ وَحْدَهُ وَ لَّوْا عَلَی أَدْبَرِهِمْ نُفُوراً » اسرا/۴۵ و ۴۶

و هنگامی که قرآن می خوانی، میان تو و آن ها که به آخرت ایمان نمی آورند، حجاب ناپیدایی قرارمی دهیم و بر دل هایشان پوشش هایی، تا آن را نفهمند؛ و در گوش هایشان سنگینی؛ و هنگامی که پروردگارت را در قرآن به یگانگی یاد می کنی، آن ها پشت می کنند و از تو روی بر می گردانند.

۴۵۷ نزول قرآن تعجب ندارد

«أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ * وَتَضْحَكُونَ وَ لَا تَبْكُونَ» نجم/۵۹ و ۶۰

آیا از این سخن تعجّب می کنید، و می خندید و نمی گریید،

۴۵۸ هر که به قرآن و کتب آسمانی کافر شود گمراه است

«يـا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتـابِ الَّذِى نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتـابِ الَّذِى أَنزَلَ مِن قَبْلُ وَمَن يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْأَخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَلاً بَعِيداً» نسا/۱۳۶

ای کسانی که ایمان آورده اید! به خدا و پیامبرش، و کتابی که بر او نازل کرده، و کتب (آسمانی) که پیش از این فرستاده است، ایمان (واقعی) بیاورید کسی که خدا و فرشتگان او و کتاب ها و پیامبرانش و روز واپسین را انکار کند، در گمراهی دور و درازی افتاده است.

قرآن وسیله انذار

۴۵۹ با قرآن مردم را انذار کن

«وَأَنذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخافُونَ أَن يُحْشَرُوا إِلَى رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُم مِن دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ» انعام/۵۱

و به وسیله آن (قرآن)، کسانی را که از روز حشر و رستاخیز می ترسند، بیم ده! (روزی که در آن،) یاور و سرپرست و شفاعت کننده ای جز او [= خدا] ندارند؛ شاید پرهیزگاری پیشه کنند!

۴۶۰ قرآن پیام برای جهانیان است

«هَذَا بَلَغٌ لِّلنَّاسِ وَ لِيُنذَرُوا بِهِ وَ لِيَعْلَمُوا أَنَّما هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَ لِيَذَّكَّرَ أُولُواالْأَلْبَبِ» ابراهیم/۵۲

این (قرآن،) پیام (و ابلاغی) برای (عموم) مردم است؛ تا همه به وسیله آن انـذار شوند، و بدانند او خدا یکتاست؛ و تا صاحبان مغز (و اندیشه) پند گیرند!

۴۶۱ قرآن انذار برای جهانیان است

«تبارَکَ الَّذِی نَزَّلَ الْفُرْقانَ عَلَی عَبْدِهِ لِیَکُونَ لِلْعَلَمِینَ نَذِیراً» فرقان/۱

زوال ناپذیر و پر برکت است کسی که قرآن را بر بنده اش نازل کرد تا بیم دهنده جهانیان باشد.

۴۶۲ قرآن وسیله انذار است

الف: «وَهَذَا كِتابٌ أَنزَلْنَهُ مُبارَكٌ مُّصَدِّقُ الَّذِی بَیْنَ یَدَیْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَی وَمَنْ حَوْلَها وَالَّذِینَ یُؤْمِنُونَ بِالْأَخِرَهِ یُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَی صَلَاتِهِمْ یُحافِظُونَ» انعام/۹۲

و ایـن کتـابی است که مـا آن را نـازل کردیم؛ کتـابی است پربرکت، که آنچه را پیش از آن آمـده، تصـدیق می کنـد؛ (آن را فرسـتادیم تا مردم را به پاداش های الهی، بشارت دهی،) و تا (اهل) امّ القری [= مکّه و کسانی را که گرد آن هسـتند، بترسانی! (یقین بدان) آن ها که به آخرت ایمان دارند، و به آن ایمان می آورند؛ و بر نمازهای خویش، مراقبت می کنند!

ب: «قُلْ أَیُّ شَیْ ءٍ أَكْبَرُ شَهَدَهً قُلِ اللَّهُ شَهِیدٌ بَیْنِی وَبَیْنَكُمْ وَأُوحِیَ إِلَیَّ هَذَا الْقُرْءَانُ لِأُنذِرَكُم بِهِ وَمَنْ بَلَغَ أَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ ءَالِهَهً أُخْرَی قُل لَّآ أَشْهَدُ قُلْ إِنَّما هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنَّنِی بَرِی ءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ» انعام/۱۹

بگو: «بالاترین گواهی، گواهی کیست؟» (و خودت پاسـخ بده و) بگو: «خداوند، گواه میان من و شـماست؛ و (بهترین دلیل آن این است که) این قرآن بر من وحی شـده، تـا شـما و تمـام کسـانی را که این قرآن به آن هـا می رسـد، بیم دهم (و از مخالفت فرمـان خـدا بترسانم). آیا براستی شـما گواهی می دهیـد که معبودان دیگری با خـداست؟!» بگو: «من هرگز چنین گواهی نمی دهم». بگو: «اوست تنها معبود یگانه؛ و من از آنچه برای او شریک قرارمی دهید، بیزارم!»

۴۶۳ قرآن هم وسیله انذار است و هم تبشیر

«فَإِنَّمَا یَسَّرْنَهُ بِلِسَانِکَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِینَ وَ تُنذِرَ بِهِ قَوْماً لُّدّاً» مریم/۹۷

و ما فقط آن [=قرآن را بر زبان تو آسان ساختیم تا پرهیزگاران را به وسیله آن بشارت دهی، و دشمنان سرسخت را با آنان انذار کنی.

۴۶۴ قرآن برای پند و تذکّر است(۱)

الف: «فَإِنَّمَا یَسَّرْنَهُ بِلِسَانِکَ لَعَلَّهُمْ یَتَذَکَّرُونَ» دخان/۵۸

ما آن [=قرآن] را بر زبان تو آسان ساختیم، شاید آنان متذکّر شوند!

ب: «وَ لَقَدْ یَسَّرْنا الْقُرْءَانَ لِلذِّکْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّکِرٍ» قمر/۱۷

ما قرآن را برای تذکّر آسان ساختیم؛ آیا کسی هست که متذکّر شود؟!

ج: «کِتابٌ أُنزِلَ إِلَیْکَ فَلَا یَکُن فِی صَدْرِکَ حَرَجٌ مِّنْهُ لِتُنذِرَ بِهِ وَذِکْرَی لِلْمُؤْمِنِینَ» اعراف/۲

این کتابی است که بر تو نازل شده؛ و نباید از ناحیه آن، ناراحتی در سینه داشته باشی! تا به وسیله آن، (مردم را از عواقب سوء عقاید و اعمال نادرستشان) بیم دهی؛ و تذکّری است برای مؤمنان.

تحدی به قرآن

۴۶۵ اگر می توانید بهتر از قرآن بیاورید

«قُلْ فَأْتُوا بِکِتَبٍ مِنْ عِندِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَی مِنْهُمَآ أَتَّبِعْهُ إِنْ کُنتُمْ صَدِقِینَ» قصص/۴۹

بگو: «اگر راست می گویید (که تورات و قرآن از سوی خدا نیست)، کتابی هدایت بخش تر از این دو از نزد خدا بیاورید، تا من از آن پیروی کنم!»

۴۶۶ اگر می توانید مثل قرآن بیاورید

الف: «فَلْیَأْتُوا بِحَدِیثٍ مِّثْلِهِ إِنْ کانُوا صَدِقِینَ» طور/۳۴

اگر راست می گویند سخنی همانند آن بیاورند!

۱– ۸۴. چند آیه مشابه: قمر/۲۲ و ۳۲ و ۴۰.

ب: «قُل لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنسُ وَ الْجِنُّ عَلَى أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْءَانِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَ لَوْ كانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيراً» اسرا/۸۸

بگو: «اگر انسان ها و پریان (جن و انس) اتفاق کنند که همانند این قرآن را بیاورند، همانند آن را نخواهند آورد؛ هر چند یکدیگر را (در این کار) کمک کنند.

۱۴۶۷ اگر می توانید ده سوره بیاورید

«أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرَيَتٍ وَ ادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُم مِن دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنتُمْ صَدِقِينَ * فَإِلَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمآ أُنزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ وَ أَن لَّآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ» هود/۱۳ و ۱۴

آن ها می گویند: «او به دروغ این (قرآن) را (به خدا) نسبت داده (و ساختگی است)!» بگو: «اگر راست می گویید، شما هم ده سوره ساختگی همانند این قرآن بیاورید؛ و تمام کسانی را که می توانید –غیر از خدا– (برای این کار) دعوت کنید!» و اگر آن ها دعوت شما را نپذیرفتند، بدانید (قرآن) تنها با علم الهی نازل شده؛ و هیچ معبودی جز او نیست! آیا با این حال، تسلیم می شوید؟

۱۴۶۸ اگر می توانید یک سوره بیاورید

الف: «أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَ ادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُم مِن دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنتُمْ صَدِقِينَ» يونس/۳۸

آیا آن ها می گویند: «او قرآن را بدروغ به خدا نسبت داده است»؟! بگو: «اگر راست می گویید، یک سوره همانند آن بیاورید؛ و غیر از خدا، هر کس را می توانید (به یاری) طلبید!»

ب: «وَ إِنْ كُنتُمْ فِى رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنا عَلَى عَبْدِنا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِن مِّثْلِهِ وَ ادْعُواشُهَدَآءَكُم مِن دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنتُمْ صَدِقِينَ» بقره/۲۳

و اگر در باره آنچه بر بنده خود [= پیامبر] نازل کرده ایم شک و تردید دارید، (دست کم) یک سوره همانند آن بیاورید؛ و گواهان خود را – غیر خدا – برای این کار، فرا خوانید اگر راست می گویید!

تدبر در قرآن

۴۶۹ قرآن برای تدبّر و تذکّر است

الف: «كِتابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبارَكٌ لِّيَدَّبَّرُوا ءَايَاتِهِ وَ لِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَبِ» ص/۲۹

این کتابی است پربرکت که بر تو نازل کرده ایم تا در آیات آن تدبّر کنند و خردمندان متذکّر شوند!

ب: «وَ لَقَدْ صَرَّفْنا فِی هَذَا الْقُرْءَانِ لِيَذَّكَّرُوا وَ ما يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُوراً» اسرا/۴۱

ما در این قرآن، انواع بیانات مؤثر را آوردیم تا متذکر شوند! ولی (گروهی از کوردلان،) جز بر نفرتشان نمی افزاید.

۴۷۰ با قرآن تذکّر بده(۱)

«نَّحْنُ أَعْلَمُ بِما يَقُولُونَ وَ مآ أَنتَ عَلَيْهِم بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْءَانِ مَن يَخافُ وَعِيدِ» ق/۴۵

ما به آنچه آن ها می گویند آگاهتریم، و تو مأمور به اجبار آن ها (به ایمان) نیستی؛ پس بوسیله قرآن، کسانی را که از عذاب من می ترسند متذکّر ساز (وظیفه تو همین است)!

۴۷۱ چرا در قرآن تدبر نمی کنید

الف: «أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْءَانَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفالُهآ» محمد/۲۴

آیا آن ها در قرآن تدبّر نمی کنند، یا بر دل هایشان قفل نهاده شده است؟!

ب: «أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جآءَهُم مَّا لَمْ يَأْتِ ءَابآءَهُمُ الْأَوَّلِينَ» مؤمنون/۶۸

آیا آن ها در این گفتار نیندیشیدند، یا این که چیزی برای آنان آمده که برای نیاکانشان نیامده است؟!

ج: «أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْءَانَ وَلَوْ كانَ مِنْ عِندِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَفاً كَثِيراً» نسا/۸۲

آیا درباره قرآن نمی اندیشند؟! اگر از سوی غیر خدا بود، اختلاف فراوانی در آن می یافتند.

۱– ۸۵. چند آیه مشابه: انعام/۷۰.

۴۷۲ قصص قرآن برای تفکّر است

«وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِی ءَاتَيْنَهُ ءَايَتِنا فَانسَلَخَ مِنْها فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَنُ فَكانَ مِنَ الْغاوِينَ * وَلَوْ شِئْنا لَرَفَعْنَهُ بِها وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَث ذَّ لِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوابِايَتِنا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ» اعراف/۱۷۵و ۱۷۶

و بر آن ها بخوان سرگذشت آن کس را که آیات خود را به او دادیم؛ ولی (سرانجام) خود را از آن تهی ساخت و شیطان در پی او افتاد، و از گمراهان شد! و اگر می خواستیم، (مقام) او را با این آیات (و علوم و دانش ها) بالا می بردیم؛ (اما اجبار، بر خلاف سنت ماست؛ پس او را به حال خود رها کردیم) و او به پستی گرایید، و از هوای نفس پیروی کرد! مثل او همچون سگ (هار) است که اگر به او حمله کنی، دهانش را باز، و زبانش را برون می آورد، و اگر او را به حال خود واگذاری، باز همین کار را می کند؛ (گویی چنان تشنه دنیاپرستی است که هرگز سیراب نمی شود! (این مثل گروهی است که آیات ما را تکذیب کردند؛ این داستان ها را (برای آن ها) بازگو کن، شاید بیندیشند (و بیدار شوند)!

۴۷۳ به قرآن تمسّک کنید

«فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِی أُوحِیَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَى صِرَ طٍ مُّسْتَقِيمٍ» زخرف/۴۳

آنچه را بر تو وحی شده محکم بگیر که تو بر صراط مستقیمی.

ادب در محضر قرآن

۴۷۴ با طهارت به قرآن دست بزنید

«إِنَّهُ لَقُرْءَانٌ كَرِيمٌ * فِی كِتابٍ مَّكْنُونٍ * لَّا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ واقعه/۷۷ تا ۷۹

که آن، قرآن کریمی است، که در کتاب محفوظی جای دارد،و جز پاکان نمی توانند به آن دست زنند [= دست یابند].

۴۷۵ هنگام شروع قرائت، از شیطان دوری بجوید

«فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْءَانَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّیْطَنِ الرَّجِیمِ» نحل/۹۸

هنگامی که قرآن می خوانی، از شرّ شیطان مطرود، به خدا پناه بر!

۴۷۶ قرآن تلاوت کنید

«إِنَّما أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هاذِهِ الْبَلْدَهِ الَّذِی حَرَّمَها وَلَهُ کُلُّ شَیْ ءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَکُونَ مِنَ الْمُسْلِمِینَ * وَ أَنْ أَتْلُوَا الْقُرْءَانَ فَمَنِ اهْتَدَی فَإِنَّمَا یَهْتَدِی لِنَفْسِهِ وَ مَن ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمآ أَنَا مِنَ الْمُنذِرِینَ» نمل/۹۱ و ۹۲

(بگو:) من مأمورم پروردگار این شهر (مقدّس مکّه) را عبادت کنم، همان کسی که این شهر را حرمت بخشیده؛ در حالی که همه چیز از آن اوست! و من مأمورم که از مسلمین باشم و این که قرآن را تلاوت کنم! هر کس هدایت شود بسود خود هدایت شده؛ و هر کس گمراه گردد (زیانش متوجّه خود اوست؛) بگو: «من فقط از انذارکنندگانم!»

۴۷۷ زیاد قرآن بخوانید

«... فَاقْرَءُوا ما تَیَسَّرَ مِنَ الْقُرْءَانِ ... فَاقْرَءُوا ما تَیَسَّرَ مِنْهُ ...» مزمل/۲۰

... اکنون آنچه برای شما میسّر است قرآن بخوانید...پس به اندازه ای که برای شما ممکن است از آن تلاوت کنید

۴۷۸ با ترتیل قرآن بخوانید

«... وَ رَتِّلِ الْقُرْءَانَ تَرْتِیلًا» مزمل/۴

... و قرآن را با دقّت و تأمّل بخوان؛

۴۷۹ هنگام قرائت قرآن ساکت باشید

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْءَانُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا لَعَلَّکُمْ تُرْحَمُونَ» اعراف/۲۰۴

هنگامی که قرآن خوانده شود، گوش فرا دهید و خاموش باشید؛ شاید مشمول رحمت خدا شوید!

سجده های واجب قرآن

۴۸۰ سجده کنید

الف: «كَلَّا لَا تُطِعْهُ وَ اسْجُدْ وَاقْتَرِب» علق/۱۹

چنان نیست (که آن طغیانگر می پندارد)؛ هرگز او را اطاعت مکن، و سجده نما و (به خدا) تقرّب جوی!

ب: «فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَ اعْبُدُوا» نجم/۶۲

حال که چنین است همه برای خدا سجده کنید و او را بپرستید!

ج: «إِنَّما يُؤْمِنُ بِايَتِنا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِها خَرُّوا سُجَّداً وَ سَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَ هُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ» سجده/۱۵

تنها کسانی که به آیات ما ایمان می آورند که هر وقت این آیات به آنان یادآوری شود به سجده می افتند و تسبیح و حمد پروردگارشان را بجا می آورند، و تکبّر نمی کنند.

د: «وَ مِنْ ءَايـاتِهِ الَّيْلُ وَ النَّهارُ وَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَ لَا لِلْقَمَرِ وَ اسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِى خَلَقَهُنَّ إِنْ كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ» فصلت/۳۷

و از نشانه های او، شب و روز و خورشید و ماه است؛ برای خورشید و ماه سجده نکنید، برای خدایی که آفریننده آن هاست سجده کنید اگر می خواهید او را بپرستید!

ص:۱۵۴

فصل ششم: شیطان

۴۸۱ ای انسان! شیطان، دشمن توست

«فَقُلْنا یَادَمُ إِنَّ هَذا عَدُوٌّ لَّکَ وَ لِزَوْجِکَ فَلَا یُخْرِجَنَّکُما مِنَ الْجَنَّهِ فَتَشْقَی طه/۱۱۷

پس گفتیم: «ای آدم! این (ابلیس) دشمن تو و (دشمن) همسر توست! مبادا شما را از بهشت بیرون کند؛ که به زحمت و رنج خواهی افتاد!

۴۸۲ ای انسان ها از شیطان دوری کنید

«إِنَّ الشَّیْطَنَ لَکُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّما یَدْعُوا حِزْبَهُ لِیَکُونُوا مِنْ أَصْحاب السَّعِیرِ» فاطر/۶

البتّه شیطان دشمن شماست، پس او را دشمن بدانید؛ او فقط حزبش را به این دعوت می کند که اهل آتش سوزان (جهنّم) باشند!

۴۸۳ ای انسان فریب شیطان را نخوری(۱)

«یَبَنِی ءَادَمَ لَا یَفْتِنَنَّکُمُ الشَّیْطَنُ کَما أَخْرَجَ أَبَوَیْکُم مِّنَ الْجَنَّهِ یَنزِعُ عَنْهُما لِباسَهُما لِیُرِیَهُما سَوْءَ تِهِما إِنَّهُ یَرَیکُمْ هُوَ وَقَبِیلُهُ مِنْ حَیْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنا الشَّیَطِینَ أَوْلِیآءَ لِلَّذِینَ لَا یُؤْمِنُونَ» اعراف/۲۷

ای فرزندان آدم! شیطان شما را نفریبد، آن گونه که پدر و مادر شما را از بهشت بیرون کرد، و لباسشان را از تنشان بیرون ساخت تا عورتشان را به آن ها نشان دهد! چه این که او

۱- ۸۶. آیه مشابه: مجادله/۱۹.

و همکـارانش شـما را می بیننـد از جـایی که شـما آن ها را نمی بینیـد؛ (امّا بدانیـد) ما شـیاطین را اولیای کسانی قرار دادیم که ایمان نمی آورند!

۴۸۴ مواظب شیطان باشید

«وَ لَا یَصُدَّنَّکُمُ الشَّیْطَنُ إِنَّهُ لَکُمْ عَدُوٌّ مُّبِینٌ» زخرف/۶۲

و شیطان شما را (از راه خدا) باز ندارد، که او دشمن آشکار شماست!

۴۸۵ دستورات شیطان، مقابل دستورات خداست(۱)

«الشَّیْطَنُ یَعِدُکُمُ الْفَقْرَ وَیَأْمُرُکُم بِالْفَحْشآءِ وَاللَّهُ یَعِدُکُم مَّغْفِرَهً مِّنْهُ وَفَضْلاً وَاللَّهُ وَ سِعٌ عَلِیمٌ» بقره/۲۶۸

شیطـان، شـما را (به هنگـام انفاق،) وعـده فقر و تهیـدستی می دهـد؛ و به فحشا (و زشتی ها) امر می کنـد؛ ولی خداونـد وعـده «آمرزش» و «فزونی» به شما می دهد؛ و خداوند، قدرتش وسیع، و (به هر چیز) داناست. (به همین دلیل، به وعده های خود، وفا می کند.)

۴۸۶ از شیطان پیروی نکنید(۲)

الـف: «یـا أَیُّهَـا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَـا تَتَّبِعُوا خُطُوَ تِ الشَّیْطَنِ وَ مَن یَتَّبِعْ خُطُوَ تِ الشَّیْطَنِ فَـإِنَّهُ یَـأْمُرُ بِالْفَحْشـآءِ وَ الْمُنکَرِ وَلَوْلَـا فَضْـلُ اللَّهِ عَلَیْکُمْ وَ رَحْمَتُهُ مَا زَکَی مِنکُم مِنْ أَحَدٍ أَبَداً وَ لَکِنَّ اللَّهَ یُزَکِّی مَن یَشآءُ وَ اللَّهُ سَمِیعٌ عَلِیمٌ» نور/۲۱

ای کسـانی که ایمـان آورده ایـد! از گام های شـیطان پیروی نکنیـد. هر کس پیرو گام های شـیطان شود (گمراهش می سازد، زیرا) او به فحشـا و منکر فرمـان می دهـد. و اگر فضـل و رحمت الهی بر شـما نبود، هرگز احـدی از شـما پاک نمی شـد؛ ولی خداوند هر که را بخواهد تزکیه می کند، و خدا شنوا و داناست.

ب: «یاأَیُّهَا النَّاسُ کُلُوا مِمَّا فِی الْأَرْضِ حَلَلاً طَیِّباً وَ لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَ تِ الشَّیْطَنِ إِنَّهُ لَکُمْ عَدُوٌّ مُّبِینٌ * إِنَّما یَأْمُرُکُم بِالسُّوءِ وَ الْفَحْشآءِ وَ أَن تَقُولُوا عَلَی اللَّهِ ما لَا تَعْلَمُونَ» بقره/۱۶۸ و ۱۶۹

ای مردم! از آنچه در زمین است، حلال و پاکیزه بخورید! و از گامهای شیطان، پیروی نکنید!

۱- ۸۷. چند آیه مشابه: بقره/۱۶۸ و ۱۶۹ نور/۲۱.

۲- ۸۸. آیه مشابه: انعام/۱۴۲.

چه این که او، دشـمن آشـکار شـماست! او شما را فقط به بدی ها و کار زشت فرمان می دهد؛ (و نیز دستور می دهد) آنچه را که نمی دانید، به خدا نسبت دهید.

ج: «یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا ادْخُلُوا فِی السِّلْمِ کآفَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَ تِ الشَّیْطَنِ إِنَّهُ لَکُمْ عَدُوٌّ مُّبِینٌ» بقره/۲۰۸

ای کسانی که ایمان آورده ایـد همگی در صـلح و آشتی درآییـد! و از گام های شـیطان، پیروی نکنیـد؛ که او دشـمن آشـکار شماست

۴۸۷ عاقبت پیروی از شیطان جهنم است

«کُتِبَ عَلَیْهِ أَنَّهُ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ یُضِلُّهُ وَ یَهْدِیهِ إِلَی عَذَابِ السَّعِیرِ» حج/۴

بر او نوشته شده که هر کس ولایتش را بر گردن نهد، بطور مسلّم گمراهش می سازد، و به آتش سوزان راهنماییش می کند!

۴۸۸ هنگام وسوسه شیطان به خدا پناه ببرید

الف: «وَإِمَّا یَنزَغَنَّکَ مِنَ الشَّیْطَنِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِیعٌ عَلِیمٌ» اعراف/۲۰۰

و هرگاه وسوسه ای از شیطان به تو رسد، به خدا پناه بر؛ که او شنونده و داناست!

ب: «وَقُل رَّبِ ّ أَعُوذُبِکَ مِنْ هَمَزَ تِ الشَّیطِینِ*وَأَعُوذُبِکَ رَبِ ّ أَن یَحْضُرُونِ» مؤمنون/۹۷ و ۹۸»

و بگو: «پروردگارا! از وسوسه های شیاطین به تو پناه می برم!و از این که آنان نزد من حاضر شوند (نیز) -ای پروردگار من- به تو پناه می برم!»

ج: «مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ الَّذِی یُوَسْوِسُ فِی صُدُورِالنَّاسِ مِنَ الْجِنَّهِ وَالنَّاسِ» ناس/۴ تا۶

از شرّ وسوسه گر پنهانکار، که در درون سینه انسانها وسوسه می کند،خواه از جنّ باشد یا از انسان!

۴۸۹ رفاقت با شیطان

«وَالَّذِینَ یُنفِقُونَ أَمْوَ لَهُمْ رِئَآءَ النَّاسِ وَلَا یُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْیَوْمِ الْأَخِرِ وَمَن یَکُنِ الشَّیْطَنُ لَهُ قَرِیناً فَسآءَ قَرِیناً» نسا/۳۸

و آن ها کسانی هستند که اموال خود را برای نشان دادن به مردم انفاق می کنند، و ایمان به

خدا و روز بازپسین ندارند؛ (چرا که شیطان، رفیق و همنشین آن هاست؛) و کسی که شیطان قرین او باشد، بد همنشین و قرینی است.

۴۹۰ با دوستان شیطان بجنگید

«الَّذِینَ ءَامَنُوا یُقَتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَالَّذِینَ کَفَرُوا یُقَتِلُونَ فِی سَبِیلِ الطَّغُوتِ فَقَتِلُوا أَوْلِیَآءَ الشَّیْطَنِ إِنَّ کَیْدَ الشَّیْطَنِ کَانَ ضَعِیفاً» نسا/۷۶

کسانی که ایمان دارنـد، در راه خـدا پیکار می کننـد؛ و آن ها که کافرند، در راه طاغوت [= بت و افراد طغیانگر]. پس شـما با یاران شیطان، پیکار کنید! (و از آن ها نهراسید!) زیرا که نقشه شیطان، (همانند قدرتش) ضعیف است.

۴۹۱ شیطان گمراه کننده است

«أَلَمْ تَرَ إِلَی الَّذِینَ یَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا بِمَآ أُنزِلَ إِلَیْکَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبْلِکَ یُرِیدُونَ أَن یَتَحَاکَمُوا إِلَی الطَّغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَن یَکْفُرُوا بِهِ وَیُرِیدُ الشَّیْطَنُ أَن یُضِلَّهُمْ ضَلَلاً بَعِیداً» نسا/۶۰

آیا ندیـدی کسانی را که گمان می کنند به آنچه (از کتاب های آسـمانی که) بر تو و بر پیشـینیان نازل شده، ایمان آورده اند، ولی می خواهند برای داوری نزد طاغوت و حکّام باطل بروند؟! با این که به آن ها دسـتور داده شده که به طاغوت کافر شوند. امّا شیطان می خواهد آنان را گمراه کند، و به بیراهه های دور دستی بیفکند.

۴۹۲ شیطان را عبادت نکنید

«یَأَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّیْطَنَ إِنَّ الشَّیْطَنَ کانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِیًّا» مریم/۴۴

ای پدر! شیطان را پرستش مکن، که شیطان نسبت به خداوند رحمان، عصیانگر بود!

۴۹۳ نقشه های شیطان

«وَلَأُضِلَّنَّهُمْ وَلَأُمَنِّیَنَّهُمْ وَلَأَمُرَنَّهُمْ فَلَیُبَتِّکُنَّ ءَاذَانَ الْأَنْعَمِ وَلَأَمُرَنَّهُمْ فَلَیُغَیِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ وَمَن یَتَّخِذِ الشَّیْطَنَ وَلِیًّا مِن دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَاناً مُّبِیناً» نسا/۱۱۹

و آن ها را گمراه می کنم! و به آرزوها سرگرم می سازم! و به آنان دستور می دهم که (اعمال

خرافی انجام دهند، و) گوش چهارپایان را بشکافند، و آفرینشِ پاک خدایی را تغییر دهند! (و فطرت توحید را به شرک بیالایند!)» و هر کس، شیطان را به جای خدا ولّیِ خود برگزیند، زیانِ آشکاری کرده است.

۴۹۴ شیطان و تمسخر انسان

«وَ قالَ الشَّیْطَنُ لَمَّا قُضِیَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَ عَدَکُمْ وَعْدَ الْحَقِ وَ وَعَدتُّکُمْ فَأَخْلَفْتُکُمْ وَ ما کانَ لِیَ عَلَیْکُم مِن سُلْطَنٍ إِلَّآ أَن دَعَوْتُکُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِی فَلَا تَلُومُونِی وَلُومُوا أَنفُسَکُم مَّآ أَنَا بِمُصْرِخِکُمْ وَ مآ أَنتُم بِمُصْرِخِیَّ إِنِّی کَفَرْتُ بِمآ أَشْرَکْتُمُونِ مِن قَبْلُ إِنَّ الظَّلِمِینَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِیمٌ» ابراهیم/۲۲

و شیطان، هنگامی که کار تمام می شود، می گوید: «خداوند به شما وعده حق داد؛ و من به شما وعده (باطل) دادم، و تخلّف کردم! من بر شما تسلّطی نداشتم، جز این که دعوتتان کردم و شما دعوت مرا پذیرفتید! بنابر این، مرا سرزنش نکنید؛ خود را سرزنش کنید! نه من فریادرس شما هستم، و نه شما فریادرس من! من نسبت به شرک شما درباره خود، که از قبل داشتید، (و اطاعت مرا هم ردیف اطاعت خدا قرار دادید) بیزار و کافرم!» مسلّماً ستمکاران عذاب دردناکی دارند!

۴۹۵ جایگاه شیطان و گناهکاران جهنم است

«قالَ اذْهَبْ فَمَن تَبِعَکَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَآؤُکُمْ جَزَآءً مَّوْفُوراً» اسرا/۶۳

فرمود: «برو! هر کس از آنان از تو تبعیت کند، جهنم کیفر شماست، کیفری است فراوان!

ص:۱۵۹

فصل هفتم: آخرت

اشاره

۴۹۶ آمدن آخرت حتمی است

«وَ أَنَّ السَّاعَهَ ءَاتِيَهٌ لَّا رَيْبَ فِيها وَ أَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَن فِي الْقُبُورِ» حج/۷

و این که رستاخیز آمدنی است، و شکّی در آن نیست؛ و خداوند تمام کسانی را که در قبرها هستند زنده می کند.

۴۹۷ در حتمی بودن آخرت، شک نکنید

«وَ إِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَهِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِها وَ اتَّبِعُونِ هَذَا صِرَ طٌ مُّسْتَقِيمٌ» زخرف/۶۱

و او [= مسیح] سبب آگاهی بر روز قیامت است. (زیرا نزول عیسی گواه نزدیکی رستاخیز است)؛ هرگز در آن تردید نکنید؛ و از من پیروی کنید که این راه مستقیم است!

۴۹۸ به خدا قسم آخرت حتمی است

الف: «وَ قالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينا السَّاعَهُ قُلْ بَلَى وَ رَبِّى لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَلِمِ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقالُ ذَرَّهٍ فِى السَّمَاواتِ وَ لَا فِى الْأَرْضِ وَ لَآ أَصْغَرُ مِن ذلِكَ وَ لَآ أَكْبَرُ إِلَّا فِى كِتابٍ مُّبِينٍ» سبا/۳

کافران گفتند: «قیامت هرگز به سراغ ما نخواهد آمد!» بگو: «آری به پروردگارم سوگند که به سراغ شما خواهد آمد، خداوندی که از غیب آگاه است و به اندازه سنگینی ذرّه ای در آسمانها و زمین از علم او دور نخواهد ماند، و نه کوچکتر از آن و نه بزرگتر، مگر این که در کتابی آشکار ثبت است!»

ب: «زَعَمَ الَّذِینَ کَفَرُوا أَن لَّن یُبْعَثُوا قُلْ بَلَی وَ رَبِّی لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِما عَمِلْتُمْ وَ ذلِکَ عَلَی اللَّهِ یَسِیرٌ» تغابن/۷

کافران پنداشتند که هرگز برانگیخته نخواهند شد، بگو: «آری به پروردگارم سوگند که همه شما (در قیامت) برانگیخته خواهید شد، سپس آنچه را عمل می کردید به شما خبر داده می شود، و این برای خداوند آسان است!»

۴۹۹ آخرت مهم ترین خبر است

«عَمَّ یَتَسآءَلُونَ عَنِ النَّبَإِ الْعَظِیمِ الَّذِی هُمْ فِیهِ مُخْتَلِفُونَ » نبأ/۱ تا ۳

آن ها از چه چیز از یکدیگر سؤال می کنند؟! از خبر بزرگ و پراهمیّت (رستاخیز)! همان خبری که پیوسته در آن اختلاف دارند!

۵۰۰ آخرت نزدیک است

«اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسابُهُمْ وَ هُمْ فِی غَفْلَهٍ مُّعْرِضُونَ» انبیا/۱

حساب مردم به آنان نزدیک شده، در حالی که در غفلتند و روی گردانند!

۵۰۱ به آخرت امید داشته باشید

«وَ إِلَی مَدْیَنَ أَخاهُمْ شُعَیْباً فَقالَ یَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَ ارْجُوا الْیَوْمَ الْأَخِرَ وَ لَا تَعْثَوْا فِی الْأَرْضِ مُفْسِدِینَ» عنکبوت/۳۶

و ما به سوی «مدین»، برادرشان «شعیب» را فرستادیم؛ گفت: «ای قوم من! خدا را بپرستید، و به روز بازپسین امیدوار باشید، و در زمین فساد نکنید!»

۵۰۲ منکران آخرت تو را گمراه نکنند

«فَلَا یَصُدَّنَّکَ عَنْها مَن لَّا یُؤْمِنُ بِها وَ اتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَی طه/۱۶

پس مبادا کسی که به آن ایمان ندارد و از هوس های خویش پیروی می کند، تو را از آن بازدارد؛ که هلاک خواهی شد!

۵۰۳ هر که به آخرت کافر شود گمراه است

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْکِتابِ الَّذِی

نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتابِ الَّذِی أَنزَلَ مِن قَبْلُ وَمَن یَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْیَوْمِ الْأخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَلًا بَعِیداً» نسا/۱۳۶

ای کسانی که ایمان آورده اید! به خدا و پیامبرش، و کتابی که بر او نازل کرده، و کتب (آسمانی) که پیش از این فرستاده است، ایمان (واقعی) بیاورید کسی که خدا و فرشتگان او و کتاب ها و پیامبرانش و روز واپسین را انکار کند، در گمراهی دور و درازی افتاده است.

۵۰۴ با منکران آخرت بجنگید

« قتِلُوا الَّذِینَ لَا یُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْیَوْمِ الأْخِرِ وَلَا یُحَرِّمُونَ ما حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا یَدِینُونَ دِینَ الْحَقِ مِنَ الَّذِینَ أُوتُوا الْكِتبَ حَتَّی یُعْطُواالْجِزْیَهَ عَن یَدٍ وَهُمْ صغِرُونَ» توبه/۲۹

با کسانی از اهل کتاب که نه به خدا، و نه به روز جزا ایمان دارند، و نه آنچه را خدا و رسولش تحریم کرده حرام می شمرند، و نه آیین حق را می پذیرند، پیکار کنید تا زمانی که با خضوع و تسلیم، جزیه را به دست خود بپردازند!

۵۰۵ چرا آخرت را تصدیق نمی کنید

«نَحْنُ خَلَقْنَكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ» واقعه/۵۷

ما شما را آفریدیم؛ پس چرا (آفرینش مجدّد را) تصدیق نمی کنید؟!

۵۰۶ چرا آخرت را تكذیب می كنید

«فَما یُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّینِ» تین/۷

پس چه چیز سبب می شود که بعد از این همه (دلایل روشن) روز جزا را انکار کنی؟!

۵۰۷ عاقبت تكذیب آخرت، آتش است

الف: «بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَهِ وَ أَعْتَدْنا لِمَن كَذَّبَ بِالسَّاعَهِ سَعِیراً» فرقان/۱۱

(این ها همه بهانه است) بلکه آنان قیامت را تکذیب کرده اند؛ و ما برای کسی که قیامت را تکذیب کند، آتشی شعله ور و سوزان فراهم کرده ایم!

ب: «وَ كُنَّا نُكَذِّبُ بِیَوْمِ الدِّینِ حَتَّی أَتَینا الْیَقِینُ» مدثر/۴۶ و ۴۷

و همواره روز جزا را انکار می کردیم، تا زمانی که مرگ ما فرا رسید!»(۱)

۱– ۸۹. جهنمی ها می گویند: یکی از عللی که اهل جهنم شدیم این بود که آخرت را تکذیب و انکار می کردیم.

۵۰۸ آنان را از آخرت بترسان(۱)

الف: «وَ أَنذِرْهُمْ یَوْمَ الْأَزِفَهِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَی الْحَناجِرِ کَظِمِینَ ما لِلظَّلِمِینَ مِنْ حَمِیمٍ وَ لَا شَفِیعٍ یُطاعُ» غافر/۱۸

و آن ها را از روز نزدیک بترسان، هنگامی که از شدّت وحشت دلها به گلوگاه می رسد و تمامی وجود آن ها مملوّ از اندوه می گردد؛ برای ستمکاران دوستی وجود ندارد، و نه شفاعت کننده ای که شفاعتش پذیرفته شود.

ب: «وَ أَنذِرْهُمْ یَوْمَ الْحَسْرَهِ إِذْ قُضِیَ الْأَمْرُ وَ هُمْ فِی غَفْلَهٍ وَ هُمْ لَا یُؤْمِنُونَ» مریم/۳۹

آنان را از روز حسرت [= روز رستاخیز که برای همه مایه تأسف است] بترسان، در آن هنگام که همه چیز پایان می یابد! و آن ها در غفلتند و ایمان نمی آورند!

۵۰۹ ما شما را از آخرت می ترسانیم

«إِنَّآ أَنذَرْنَکُمْ عَذَاباً قَرِیباً یَوْمَ یَنظُرُ الْمَرْءُ ما قَدَّمَتْ یَدَاهُ وَ یَقُولُ الْکافِرُ یَلَیْتَنِی کُنتُ تُرَ بَاً» نبأ/۴۰

و ما شما را از عذاب نزدیکی بیم دادیم! این عذاب در روزی خواهد بود که انسان آنچه را از قبل با دست های خود فرستاده می بیند، و کافر می گوید: «ای کاش خاک بودم (و گرفتار عذاب نمی شدم)!»

۵۱۰ از آخرت بترسید(۲)

الف: «وَاتَّقُوا یَوْماً تُرْجَعُونَ فِیهِ إِلَی اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّی کُلُّ نَفْسٍ مَّا کَسَبَتْ وَهُمْ لَا یُظْلَمُونَ» بقره/۲۸۱

و از روزی بپرهیزید (و بترسید) که در آن روز، شما را به سوی خدا باز می گردانند؛ سپس به هر کس، آنچه انجام داده، به طور کامل باز پس داده می شود، و به آن ها ستم نخواهد شد. (چون هر چه می بینند، نتایج اعمال خودشان است.)

ب: «وَ اتَّقُوا یَوْماً لَّا تَجْزِی نَفْسٌ عَن نَّفْسٍ شَیْأً وَ لَا یُقْبَلُ مِنْها شَفَعَهٌ وَ لَا یُؤْخَذُ مِنْها عَدْلٌ وَ لَا هُمْ یُنصَرُونَ» بقره /۴۸

۱- ۹۰. چند آیه مشابه: یونس/۲، نوح/۱.

۲- ۹۱. چند آیه مشابه: شعرا/۱۳۵، حشر/۷، زمر/۱۳.

و از آن روز بترسید که کسی مجازات دیگری را نمی پذیرد و نه از او شفاعت پذیرفته می شود؛ و نه غرامت از او قبول خواهد شد؛ و نه یاری می شوند.

ج: «یا أَیُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّکُمْ وَ اخْشَوْا یَوْماً لَّا یَجْزِی وَالِدٌ عَن وَلَدِهِ وَ لَا مَوْلُودٌ هُوَ جازٍ عَن وَالِدِهِ شَیْئاً إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّکُمُ الْحَیَوةُ الدُّنْیا وَ لَا یَغُرَّنَّکُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ» لقمان/۳۳

ای مردم! تقوای الهی پیشه کنید و بترسید از روزی که نه پدر کیفر اعمال فرزندش را تحمّل می کند، و نه فرزند چیزی از کیفر (اعمال) پدرش را؛ به یقین وعده الهی حقّ است؛ پس مبادا زندگانی دنیا شما را بفریبد، و مبادا (شیطان) فریبکار شما را (به کرم) خدا مغرور سازد!

۵۱۱ آخرت کی می آید

«یَسْئَلُونَکَ عَنِ السَّاعَةِ أَیَّانَ مُرْسَیها قُلْ إِنَّما عِلْمُها عِندَ رَبِّی لَا یُجَلِّیها لِوَقْتِهآ إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِی السَّمَاواتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِیکُمْ إِلَّا بَغْتَةً یَسْئَلُونَکَ کَأَنَّکَ حَفِیٌّ عَنْها قُلْ إِنَّما عِلْمُها عِندَ اللَّهِ وَلَکِنَّ أَکْثَرَ النَّاسِ لَا یَعْلَمُونَ» اعراف/۱۸۷

درباره قیامت از تو سؤال می کنند، کی فرا می رسد؟! بگو: «علمش فقط نزد پروردگار من است؛ و هیچ کس جز او (نمی تواند) وقت آن را آشکار سازد؛ (اما قیام قیامت، حتی) در آسمان ها و زمین، سنگین (و بسیار پر اهمیت) است؛ و جز بطور ناگهانی، به سراغ شما نمی آید!» (باز) از تو سؤال می کنند، چنان که گویی تو از زمان وقوع آن باخبری! بگو: «علمش تنها نزد خداست؛ ولی بیشتر مردم نمی دانند.»

۵۱۲ آخرت را فراموش نکنید

«الَّذِینَ اتَّخَذُوا دِینَهُمْ لَهْواً وَلَعِباً وَغَرَّتْهُمُ الْحَیَوةُ الدُّنْیا فَالْیَوْمَ نَنسَیهُمْ کَما نَسُوا لِقآءَ یَوْمِهِمْ هَذَا وَما کانُوا بِایَتِنا یَجْحَدُونَ» اعراف/۵۱

همان ها که دین و آیین خود را سرگرمی و بازیچه گرفتند؛ و زندگی دنیا آنان را مغرور ساخت؛ امروز ما آن ها را فراموش می کنیم، همان گونه که لقای چنین روزی را فراموش کردند و آیات ما را انکار نمودند.

ص:۱۶۴

۵۱۳ عاقبت از یاد بردن آخرت این است

«وَ قِیلَ الْیَوْمَ نَنسَیکُمْ کَما نَسِیتُمْ لِقآءَ یَوْمِکُمْ هَذَا وَ مَأْوَاکُمُ النَّارُ وَ ما لَکُم مِن نَّصِرِینَ» جاثیه/۳۴

و به آن هـا گفته می شود: «امروز شـما را فراموش می کنیم همان گونه که شـما دیـدار امروزتان را فراموش کردیـد؛ و جایگاه شما دوزخ است و هیچ یاوری ندارید!

اجل و مرگ

۵۱۴ اجل به دست خداست

«وَ لَوْ یُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِم مَّا تَرَکَ عَلَیْهـا مِن دَآبَّةٍ وَلَکِن یُؤَخِّرُهُمْ إِلی أَجَلٍ مُّسَـمًّی فَإِذَا جآءَ أَجَلُهُمْ لَا یَسْـتَْخِرُونَ سَاعَةً وَ لَا یَسْتَقْدِمُونَ» نحل/۶۱

و اگر خداونـد مردم را به خاطر ظلمشان مجازات می کرد، جنبنده ای را بر پشت زمین باقی نمی گذارد؛ ولی آن ها را تا زمان معیّنی به تأخیر می اندازد. و هنگامی که اجلشان فرا رسد، نه ساعتی تأخیر می کنند، و نه ساعتی پیشی می گیرند.

۵۱۵ مرگ، فقط با اذن خداست

الف: «وَما کانَ لِنَفْسٍ أَن تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ کِتَباً مُّؤَجَّلاً وَمَن یُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْیا نُؤْتِهِ مِنْها وَمَن یُرِدْ ثَوَابَ الْأَخِرَهِ نُؤْتِهِ مِنْها وَسَنَجْزِی الشَّکِرِینَ» آل عمران/۱۴۵

هیچ کس، جز به فرمان خدا، نمی میرد؛ سـرنوشتی است تعیین شده؛ (بنابر این، مرگ پیامبر یا دیگران، یک سنّت الهی است.) هر کس پـاداش دنیا را بخواهـد (و در زنـد گی خود، در این راه گام بردارد،) چیزی از آن به او خواهیم داد؛ و هر کس پاداش آخرت را بخواهد، از آن به او می دهیم؛ و بزودی سپاسگزاران را پاداش خواهیم داد.

ب: «اللَّهُ یَتَوَفَّی الْأَنفُسَ حِینَ مَوْتِها وَ الَّتِی لَمْ تَمُتْ فِی مَنامِها فَیُمْسِکُ الَّتِی قَضَـی عَلَیْها الْمَوْتَ وَ یُرْسِلُ الْأُخْرَی إِلی أَجَلٍ مُّسَـمًّی إِنَّ فِی ذلِکَ لَأَیَتٍ لِّقَوْمٍ یَتَفَکَّرُونَ» زمر/۴۲

خداوند ارواح را به هنگام مرگ قبض می کند، و ارواحی را که نمرده اند نیز به هنگام خواب

می گیرد؛ سپس ارواح کسانی که فرمان مرگشان را صادر کرده نگه می دارد و ارواح دیگری را (که باید زنده بمانند) باز می گرداند تا سرآمدی معیّن؛در این امر نشانه های روشنی است برای کسانی که اندیشه می کنند!

۵۱۶ مرگ همگانی است

الف: «کُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَهُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَیْنا تُرْجَعُونَ» عنکبوت/۵۷

هر انسانی مرگ را می چشد، سپس شما را به سوی ما بازمی گردانند.

ب: «کُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَهُ الْمَوْتِ وَ نَبْلُوکُم بِالشَّرِّ وَ الْخَیْرِ فِتْنَهً وَ إِلَیْنا تُرْجَعُونَ» انبیا/۳۵

هر انسانی طعم مرگ را می چشد! و شما را با بدی ها و خوبی ها آزمایش می کنیم؛ و سرانجام به سوی ما بازگردانده می شوید!

ج: « کُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَهُ الْمَوْتِ وَإِنَّما تُوَفَّوْنَ أُجُورَکُمْ یَوْمَ الْقِیمَهِ فَمَن زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّهَ فَقَدْ فَازَ وَما الْحَیَوهُ الدُّنْیآ إِلَّا مَتعُ الْغُرُورِ» آل عمران/۱۸۵

هر کسی مرگ را می چشد؛ و شما پاداش خود را بطور کامل در روز قیامت خواهید گرفت؛ آن ها که از آتش (دوزخ) دور شده، و به بهشت وارد شوند نجات یافته و رستگار شده اند و زندگی دنیا، چیزی جز سرمایه فریب نیست!

۵۱۷ مرگ، دیر یا زود می آید

«قُلْ یَتَوَفَّیکُم مَّلَکُ الْمَوْتِ الَّذِی وُکِّلَ بِکُمْ ثُمَّ إِلَی رَبِّکُمْ تُرْجَعُونَ» سجده /۱۱

بگو: «فرشته مرگ که بر شما مأمور شده، (روح) شما را می گیرد؛ سپس شما را به سوی پروردگارتان باز می گردانند.»

۵۱۸ زمان و مکان مرگ را فقط خدا می داند

«إِنَّ اللَّهَ عِندَهُ عِلْمُ السَّاعَهِ وَ یُنَزِّلُ الْغَیْثَ وَ یَعْلَمُ ما فِی الْأَرْحامِ وَ ما تَدْرِی نَفْسٌ مَّاذَا تَکْسِبُ غَداً وَ ما تَدْرِی نَفْسٌ بِأَیِ ّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِیمٌ خَبِیرٌ» لقمان/۳۴

آگاهی از زمان قیام قیامت مخصوص خداست، و اوست که باران را نازل می کند، و آنچه را که در رحم ها(ی مادران) است می داند، و هیچ کس نمی داند فردا چه به دست می آورد، و هیچ کس نمی داند در چه سرزمینی می میرد؟ خداوند عالم و آگاه است!

۵۱۹ از مرگ نمی توانید فرار کنید

«أَیْنَما تَکُونُوا یُدْرِککُّمُ الْمَوْتُ وَلَوْ کُنتُمْ فِی بُرُوجٍ مُّشَیَّدَهٍ وَإِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَهٌ یَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِندِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَیِّئَهٌ یَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِندِکَ قُلْ کُلٌّ مِنْ عِندِ اللَّهِ فَمالِ هَؤُلَآءِ الْقَوْمِ لَا یَکادُونَ یَفْقَهُونَ حَدِیثاً» نسا/۷۸

هر جا باشید، مرگ شما را درمی یابد؛ هر چند در برج های محکم باشید! و اگر به آن ها [=منافقان] حسنه (و پیروزی) برسد، می گویند: «این، از ناحیه خداست.»و اگر سیّئه (و شکستی) برسد، می گویند: «این، از ناحیه توست.» بگو: «همه این ها از ناحیه خداست.» پس چرا این گروه حاضر نیستند سخنی را درک کنند؟!

۵۲۰ فرار از مرگ سودی ندارد

«قُل لَّن یَنفَعَکُمُ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُم مِّنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَ إِذاً لَّا تُمَتَّعُونَ إِلَّا قَلِیلاً» احزاب/۱۶

بگو: «اگر از مرگ یا کشته شدن فرار کنید، سودی به حال شما نخواهد داشت؛ و در آن هنگام جز بهره کمی از زندگانی نخواهید گرفت!»

۵۲۱ مرگ حتمی و به دنبال شماست

«قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِی تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَقِیکُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَی عَلِمِ الْغَیْبِ وَ الشَّهَدَهِ فَیُنَبِّئُکُم بِما کُنتُمْ تَعْمَلُونَ» جمعه /۸

بگو: «این مرگی که از آن فرار می کنید سرانجام با شما ملاقات خواهد کرد؛ سپس به سوی کسی که دانای پنهان و آشکار است بازگردانده می شوید؛ آنگاه شما را از آنچه انجام می دادید خبر می دهد!»

قدرت خدا

۵۲۲ همه شما زنده می شوید

«قُلِ اللَّهُ یُحْیِیکُمْ ثُمَّ یُمِیتُکُمْ ثُمَّ یَجْمَعُکُمْ إِلَی یَوْمِ الْقِیَمَهِ لَا رَیْبَ فِیهِ وَلَکِنَّ أَکْثَرَ النَّاسِ لَا یَعْلَمُونَ» جاثیه/۲۶

بگو: «خداوند شما را زنده می کند، سپس می میراند، بار دیگر در روز قیامت که در آن تردیدی نیست گردآوری می کند؛ ولی بیشتر مردم نمی دانند.»

۵۲۳ بدانید خدا همه چیز را زنده می کند

«اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ یُحْیِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِها قَدْ بَیَّنَّا لَکُمُ الْأَیَتِ لَعَلَّکُمْ تَعْقِلُونَ» حدید/۱۷

بدانید خداوند زمین را بعد از مرگ آن زنده می کند! ما آیات (خود) را برای شما بیان کردیم، شاید اندیشه کنید!

۵۲۴ همه از قبر بیرون می آیند

«أَفَلَا یَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ ما فِی الْقُبُورِ * وَحُصِّلَ ما فِی الصُّدُورِ» عادیات/۹ و ۱۰

آیا نمی داند در آن روز که تمام کسانی که در قبرها هستند برانگیخته می شوند، و آنچه در درون سینه هاست آشکار می گردد،

۵۲۵ خدا بر زنده کردن مردگان قدرت دارد(۱)

الف: «أَوَ لَمْ یَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِی خَلَقَ السَّمَاواتِ وَ الْأَرْضَ وَ لَمْ یَعْیَ بِخَلْقِهِنَّ بِقَدِرٍ عَلَی أَن یُحْیِیَ الْمَوْتَی بَلَی إِنَّهُ عَلَی کُلِ شَیْ ءٍ قَدِیرٌ» احقاف/۳۳

آیا آن ها نمی دانند خداوندی که آسمان ها و زمین را آفریده و از آفرینش آن ها ناتوان نشده است، می تواند مُردگان را زنده کند؟! آری او بر هر چیز تواناست!

ب: «أَوَ لَمْ یَرَوْاْ کَیْفَ یُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ یُعِیدُهُ وإِنَّ ذلِکَ عَلَی اللَّهِ یَسِیرٌ» عنکبوت/۱۹

آیا آنان ندیدند چگونه خداوند آفرینش را آغاز می کند، سپس بازمی گرداند؟! این کار برای خدا آسان است!

ج: « أَیَحْسَبُ الْإِنسنُ أَلَّن نَّجْمَعَ عِظامَهُ * بَلَی قدِرِینَ عَلَی أَن نُّسَوِّیَ بَنانَهُ» قیامت/۳ و ۴

آیا انسان می پندارد که هرگز استخوان های او را جمع نخواهیم کرد؟!آری قادریم که (حتّی خطوط سر) انگشتان او را موزون و مرتّب کنیم!

د: «إِنَّهُ عَلَی رَجْعِهِ لَقادِرٌ» طارق/۸

مسلّماً او [= خدائی که انسان را از چنین چیز پستی آفرید] می تواند او را بازگرداند!

ص:۱۶۸

۱- ۹۲. آیه مشابه: کهف/۴۸.

۵۲۶ ای نفس مطمئنه به سوی خدا برگرد

«یا أَیَّتُها النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّهُ * ارْجِعِی إِلَی رَبِّکِ رَاضِیَهً مَّرْضِیَّهً» فجر/۲۷ و ۲۸

تو ای روح آرام یافته! به سوی پروردگارت بازگرد در حالی که هم تو از او خشنودی و هم او از تو خشنود است.

ویژگی های روز قیامت

قسمت اول

۵۲۷ روز حکم فرمایی خدا

«الْمُلْکُ یَوْمَئِذٍ لِّلَّهِ یَحْکُمُ بَیْنَهُمْ فَالَّذِینَ ءَامَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّلِحَتِ فِی جَنَّتِ النَّعِیمِ» حج/ ۵۶

حکومت و فرمانروایی در آن روز از آن خداست؛ و میان آن ها داوری می کند: کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند، در باغ های پرنعمت بهشتند؛

۵۲۸ روز بازگشت به خدا

«إِنَّ إِلَی رَبِّکَ الرُّجْعَی علق/۸

و به یقین بازگشت (همه) به سوی پروردگار تو است!

۵۲۹ روز حشر عمومی

«وَیَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِیعاً ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِینَ أَشْرَکُوا أَیْنَ شُرَکآؤُکُمُ الَّذِینَ کُنتُمْ تَزْعُمُونَ» انعام/۲۲

آن روز که همه آن ها را محشور می کنیم؛ سپس به مشرکان می گوییم: «معبودهایتان، که همتای خدا می پنداشتید، کجایند؟» (چرا به یاری شما نمی شتابند؟!)

۵۳۰ روز آشکار شدن پنهانی ها

«یَوْمَ تُبْلَی السَّرَآئِرُ» طارق/۹

در آن روز که اسرار نهان (انسان) آشکار میشود،

۵۳۱ روزی که روابط دنیایی در آن حاکم نیست

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا أَنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنکُم مِن قَبْلِ أَن یَأْتِیَ یَوْمٌ لَّا بَیْعٌ فِیهِ وَلَا خُلَّهٌ وَلَا شَفعَهٌ وَ الْکفِرُونَ هُمُ الظَّلِمُونَ» بقره/۲۵۴

ای کسانی که ایمان آورده اید! از آنچه به شما روزی داده ایم، انفاق کنید! پیش از آن که روزی فرا رسد که در آن، نه خرید و فروش است (تا بتوانید سعادت و نجات از کیفر را برای خود خریداری کنید)، و نه دوستی (و رفاقت های مادی سودی دارد)، و نه شفاعت؛ (زیرا شما شایسته شفاعت نخواهید بود.) و کافران، خود ستمگرند؛ (هم به خودشان ستم می کنند، هم به دیگران).

۵۳۲ روزی که تردیدی ندارد

« رَبَّنَآ إِنَّکَ جامِعُ النَّاسِ لِیَوْمٍ لَّا رَیْبَ فِیهِ إِنَّ اللَّهَ لَا یُخْلِفُ الْمِیعادَ» آل عمران/۹

پروردگارا! تو مردم را، برای روزی که تردیدی در آن نیست، جمع خواهی کرد؛ زیرا خداوند، از وعده خود، تخلّف نمی کند. (ما به تو و رحمت بی پایانت، و به وعده رستاخیز و قیامت ایمان داریم.)»

۵۳۳ روز دیدار اعمال

«یَوْمَ تَجِدُ کُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَیْرٍ مُّحْضَراً وَما عَمِلَتْ مِن سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَیْنَها وَبَیْنَهُ أَمَداً بَعِیداً وَیُحَذِّرُکُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبادِ» آل عمران/۳۰

روزی که هر کس، آنچه را از کار نیک انجام داده، حاضر می بیند؛ و آرزو می کند میان او، و آنچه از اعمال بد انجام داده، فاصله زمانیِ زیادی باشد. خداوند شما را از (نافرمانی) خودش، برحذر می دارد؛ و (در عین حال،) خدا نسبت به همه بندگان، مهربان است.»

۵۳۴ روز رو سفیدان و روسیاهان

«یَوْمَ تَبْیَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِینَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَکَفَرْتُم بَعْدَ إِیمنِکُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِما کُنتُمْ تَکْفُرُونَ» آل عمران/۱۰۶

(آن عذاب عظیم) روزی خواهد بود که چهره هائی سفید، و چهره هائی سیاه می گردد، اما

آن ها که صورت هایشان سیاه شده، (به آن ها گفته می شود:) آیا بعد از ایمان، و (اخوّت و برادری در سایه آن،) کافر شدید؟! پس بچشید عذاب را، به سبب آنچه کفر می ورزیدید!

۵۳۵ روز رستاخیز همگانی

الف: «اللَّهُ لَآ إِلهَ إِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيمَهِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثاً» نساء/۸۷

خداوند، معبودی جز او نیست! و به یقین، همه شما را در روز رستاخیز -که شکی در آن نیست- جمع می کند! و کیست که از خداوند، راستگوتر باشد؟

ب: «قُل لِّمَن مَّا فِى السَّموَتِ وَالْأَرْضِ قُل لِّلَّهِ كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَهَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيمَهِ لَا رَيْبَ فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ» انعام/۱۲

بگو: «آنچه در آسمان ها و زمین است، از آن کیست؟» بگو: «از آن خداست؛ رحمت (و بخشش) را بر خود، حتم کرده؛ (و به همین دلیل،) بطور قطع همه شما را در روز قیامت، که در آن شکّ و تردیدی نیست، گرد خواهد آورد. (آری،) فقط کسانی که سرمایه های وجود خویش را از دست داده و گرفتار خسران شدند، ایمان نمی آورند.

۵۳۶ روز راست گویان

«قالَ اللَّهُ هذَا يَوْمُ يَنفَعُ الصَّدِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّتٌ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا الْأَنْهرُ خلِدِينَ فِيهآ أَبَداً رَّضِىَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ» مائده/۱۱۹

خداوند می گوید: «امروز، روزی است که راستی راستگویان، به آن ها سود می بخشد؛ برای آن ها باغ هایی از بهشت است که نهرها از زیر (درختان) آن می گذرد، و تا ابد، جاودانه در آن می مانند؛ هم خداوند از آن ها خشنود است، و هم آن ها از خدا خشنودند؛ این، رستگاری بزرگ است!»

۵۳۷ روز سوزاندن گناه کاران

«يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْها فِى نارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِها جِباهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هذَا ما كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا ما كُنتُمْ تَكْنِزُونَ » توبه/۳۵

در آن روز که آن را در آتش جهنم، گرم و سوزان کرده، و با آن صورت ها و پهلوها

و پشت هایشان را داغ می کننـد؛ (و به آن ها می گوینـد): این همان چیزی است که برای خود اندوختیـد (و گنجینه ساختیـد)! پس بچشید چیزی را که برای خود می اندوختید!

۵۳۸ روزی که همه خواهند دید

«إِنَّ فِی ذلِکَ لَأَیَهً لِّمَنْ خافَ عَذَابَ الْأَخِرَهِ ذلِکَ یَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَ ذلِکَ یَوْمٌ مَّشْهُودٌ» هود/۱۰۳

در این، نشانه ای است برای کسـی که از عـذاب آخرت می ترسد؛ همان روزی است که مردم در آن جمع می شوند، و روزی که همه آن را مشاهده می کنند.

۵۳۹ روزی که کسی حقّ سخن ندارد

یَوْمَ یَأْتِ لَا تَکَلَّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِیٌّ وَ سَعِیدٌ» هود/۱۰۵

آن روز کـه (قیـامت و زمـان مجـازات) فرا رسـد، هیـچ کس جز بـه اجـازه او ســخن نمی گویـد؛ گروهی بدبختنـد و گروهی خوشبخت!

۵۴۰ روزی که زمین و آسمان تبدیل می شود

یَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَیْرَ الْأَرْضِ وَ السَّموَ تُ وَ بَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ» ابراهیم/۴۸

در آن روز که این زمین به زمین دیگر، و آسـمان ها (به آسمان های دیگری) مبدل می شود، و آنان در پیشگاه خداوند واحد قهار ظاهر می گردند!

۵۴۱ روزی که انسان از نزدیکان خود فرار می کند

«فَإِذَا جـآءَتِ الصَّآخَّهُ * یَوْمَ یَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِیهِ * وَأُمِّهِ وَأَبِیهِ * وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِیهِ * لِکُلِ ّامْرِیٍ مِّنْهُمْ یَوْمَئِذٍ شَأْنٌ یُغْنِیهِ» عبس/۳۳ تا ۳۷

هنگامی که آن صـدای مهیب [= صـیحه رسـتاخیز] بیاید، (کافران در اندوه عمیقی فرومی روند)! در آن روز که انسان از برادر خـود می گریزد،و از مـادر و پـدرش، و زن و فرزنـدانش؛ در آن روز هر کـدام از آن هـا وضـعی دارد که او را کاملاًـ به خود مشغول می سازد!

۵۴۲ روزی که راه فرار نیست

«یَقُولُ الْإِنسَنُ یَوْمَئِذٍ أَیْنَ الْمَفَرُّ * کَلَّا لَا وَزَرَ» قیامت /۱۰ و ۱۱

آن روز انسان می گوید: «راه فرار کجاست؟!» هرگز چنین نیست، راه فرار و پناهگاهی وجود ندارد!

۵۴۳ روز حسرت

«وَ أَنذِرْهُمْ یَوْمَ الْحَسْرَهِ إِذْ قُضِیَ الْأَمْرُ وَ هُمْ فِی غَفْلَهٍ وَ هُمْ لَا یُؤْمِنُونَ» مریم/۳۹

آنان را از روز حسرت [= روز رستاخیز که برای همه مایه تأسف است] بترسان، در آن هنگام که همه چیز پایان می یابد! و آن ها در غفلتند و ایمان نمی آورند!

۵۴۴ روزی که متقین به بهشت و مجرمان به جهنم می روند

«یَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِینَ إِلَی الرَّحْمنِ وَفْداً * وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِینَ إِلَی جَهَنَّمَ وِرْداً»

مریم/۸۵ و ۸۶»

در آن روز که پرهیزگاران را دسته جمعی به سوی خداوند رحمان (و پاداش های او) محشور می کنیم... و مجرمان را (همچون شتران تشنه کامی که به سوی آبگاه می روند) به جهنّم می رانیم...

۵۴۵ روزی که همه تنهایند

«وَ کُلُّهُمْ ءَاتِیهِ یَوْمَ الْقِیمَهِ فَرْداً» مریم/۹۵

و همگی روز رستاخیز، تک و تنها نزد او حاضر می شوند!

۵۴۶ روزی که طومار آسمان پیچیده می شود

«یَوْمَ نَطْوِی السَّمآءَ کَطَیِ السِّجِلِ لِلْکُتُبِ کَما بَدَأْنآ أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِیدُهُ وَعْداً عَلَیْنآ إِنَّا کُنَّا فعِلِینَ» انبیاء/۱۰۴

در آن روز که آسمان را چون طوماری در هم می پیچیم، (سپس) همان گونه که آفرینش را آغاز کردیم، آن را بازمی گردانیم؛ این وعده ای است بر ما، و قطعاً آن را انجام خواهیم داد.

۵۴۷ روزی که مادران فرزندان را فراموش می کنند

«یَوْمَ تَرَوْنَها تَذْهَلُ کُلُّ مُرْضِعَهٍ عَمَّآ أَرْضَعَتْ وَ تَضَعُ کُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَها وَ تَرَی النَّاسَ سُکرَی وَ ما هُم بِسُکرَی وَ لکِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِیدٌ» حج/۲

روزی که آن را می بینید، (آنچنان وحشت سراپای همه را فرامی گیرد که) هر مادر

شیردهی، کودک شیرخوارش را فراموش می کند؛ و هر بارداری جنین خود را بر زمین می نهد؛ و مردم را مست می بینی، در حالی که مست نیستند؛ ولی عذاب خدا شدید است!

۵۴۸ روزی که ظالمان دست خود را می گزند

«وَ یَوْمَ یَعَضُّ الظَّالِمُ عَلَی یَدَیْهِ یَقُولُ یلَیْتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِیلًا» فرقان/۲۷

و (به خاطر آور) روزی را که ستمکار دست خود را (از شدّت حسرت) به دندان می گزد و می گوید: «ای کاش با رسول (خدا) راهی برگزیده بودم!

۵۴۹ روزی که مال و فرزند سودی ندارد

«یَوْمَ لَا یَنفَعُ مالٌ وَ لَا بَنُونَ * إِلَّا مَنْ أَتَی اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِیمٍ»شعراء/۸۹

در آن روز که مال و فرزندان سودی نمی بخشد، مگر کسی که با قلب سلیم به پیشگاه خدا آید!»

قسمت دوم

۵۵۰ روز عذاب فراگیر

«یَوْمَ یَغْشَیهُمُ الْعَذَابُ مِن فَوْقِهِمْ وَ مِن تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَ یَقُولُ ذُوقُوا ما کُنتُمْ تَعْمَلُونَ» عنکبوت/۵۵

آن روز که عذاب (الهی) آن ها را از بالای سر و پایین پایشان فرامی گیرد و به آن ها می گوید: «بچشید آنچه را عمل می کردید» (روز سخت و دردناکی برای آن هاست!)

۵۵۱ روز نومیدی مجرمان

«وَ یَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ یُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ» روم/۱۲

آن روز که قیامت برپا می شود، مجرمان در نومیدی و غم و اندوه فرو می روند!

۵۵۲ روز هزار ساله

«یُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمآءِ إِلَی الْأَرْضِ ثُمَّ یَعْرُجُ إِلَیْهِ فِی یَوْمٍ کانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَهٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ» سجده/۵

امور این جهان را از آسمان به سوی زمین تدبیر می کند؛ سپس در روزی که مقدار آن هزار سال از سال هایی است که شما می شمرید به سوی او بالا می رود (و دنیا پایان می یابد).

۵۵۳ روزی که تأخیر ندارد

قُل لَّکُم مِّیعادُ یَوْمٍ لَّا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ ساعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ» سبا/۳۰

بگو: «وعده شما روزی خواهد بود که نه ساعتی از آن تأخیر می کنید و نه (بر آن) پیشی خواهید گرفت!»

۵۵۴ روزی که هیچ کس مالک دیگری نیست

فَالْیَوْمَ لَا یَمْلِکُ بَعْضُکُمْ لِبَعْضٍ نَّفْعاً وَ لَا ضَرًّا وَ نَقُولُ لِلَّذِینَ ظَلَمُواذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِی کُنتُم بِها تُکَذِّبُونَ» سبا/۴۲

(آری) امروز هیچ یک از شما نسبت به دیگری مالک سود و زیانی نیست! و به ظالمان می گوییم: «بچشید عذاب آتشی را که تکذیب می کردید!»

۵۵۵ روزی که بر کسی ظلم نمی شود

فَالْیَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَیْأً وَ لَا تُجْزَوْنَ إِلَّا ما کُنتُمْ تَعْمَلُونَ» یس/۵۴

(و به آن ها گفته می شود:) امروز به هیچ کس ذرّه ای ستم نمی شود، و جز آنچه را عمل می کردید جزا داده نمی شوید!

۵۵۶ روزی که اعضای غیر زبان سخن می گویند

هـذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِی کُنتُمْ تُوعَـدُونَ * اصْـلَوْها الْیَوْمَ بِما کُنتُمْ تَکْفُرُونَ * الْیَوْمَ نَخْتِمُ عَلَی أَفْوَ هِهِمْ وَ تُکَلِّمُنَآ أَیْدِیهِمْ وَ تَشْـهَدُ أَرْجُلُهُم بِما کانُوا یَکْسِبُونَ» یس/۶۲ تا ۶۵

این همان دوزخی است که به شـما وعـده داده می شد! امروز وارد آن شوید و به خاطر کفری که داشتید به آتش آن بسوزید! امروز بر دهانشان مُهر می نهیم، و دست هایشان با ما سـخن می گویند و پاهایشان کارهایی را که انجام می دادند شـهادت می دهند!

۵۵۷ روز جزا

«وَقالُوا یوَیْلَنا هذَا یَوْمُ الدِّینِ * هذَا یَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِی کُنتُم بِهِ تُکَذِّبُونَ)صافات/۲۰ و ۲۱

و می گوینـد: «ای وای بر ما، این روز جزاست!» (آری) این همان روز جـدایی (حقّ از باطل) است که شـما آن را تکـذیب می کردید!

ص:۱۷۵

۵۵۸ روز روسیاهی متکبران

«وَیَوْمَ الْقِیمَهِ تَرَی الَّذِینَ کَذَبُوا عَلَی اللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّهٌ أَلَیْسَ فِی جَهَنَّمَ مَثْوًی لِّلْمُتَکَبِّرِینَ» زمر/۶۰

و روز قیامت کسانی را که بر خدا دروغ بستند می بینی که صورت هایشان سیاه است؛ آیا در جهنّم جایگاهی برای متکبران نیست؟!

۵۵۹ روز حکومت خدا

«یَوْمَ هُم بارِزُونَ لَا یَخْفَی عَلَی اللَّهِ مِنْهُمْ شَیْ ءٌ لِّمَنِ الْمُلْکُ الْیَوْمَ لِلَّهِ ِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ» غافر/۱۶

روزی که همه آنان آشکار می شوند و چیزی از آن ها بر خدا پنهان نخواهد ماند؛ (و گفته می شود:) حکومت امروز برای کیست؟ برای خداوند یکتای قهّار است!

۵۶۰ روز کیفر و پاداش

«الْیَوْمَ تُجْزَی کُلُّ نَفْسٍ بِما کَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْیَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِیعُ الْحِسابِ» غافر/۱۷

امروز هر کس در برابر کاری که انجام داده است پاداش داده می شود؛ امروز هیچ ظلمی نیست؛ خداوند سریع الحساب است!

۵۶۱ روز فرار از یکدیگر

وَ یقَوْمِ إِنِّی أَخافُ عَلَیْکُمْ یَوْمَ التَّنادِ * یَوْمَ تُوَلُّونَ مُدْبِرِینَ ما لَکُم مِّنَ اللَّهِ مِنْ عاصِمٍ وَ مَن یُضْلِلِ اللَّهُ فَما لَهُ مِنْ هادٍ» غافر/۳۲ و ۳۳

ای قوم من! من بر شما از روزی که مردم یکدیگر را صدا می زنند (و از هم یاری می طلبند و صدایشان به جایی نمی رسد) بیمناکم! همان روزی که روی می گردانید و فرار می کنید؛ امّا هیچ پناهگاهی در برابر عذاب خداوند برای شما نیست؛ و هر کس را خداوند (به خاطر اعمالش) گمراه سازد، هدایت کننده ای برای او نیست!

۵۶۲ روزی که عذرخواهی سودی ندارد

«یَوْمَ لَا یَنفَعُ الظَّلِمِینَ مَعْذِرَتُهُمْ وَ لَهُمُ اللَّعْنَهُ وَ لَهُمْ سُوءُ الدَّارِ» غافر/۵۲

روزی که عذرخواهی ظالمان سودی به حالشان نمی بخشد؛ و لعنت خدا برای آن ها، و خانه (و جایگاه) بد نیز برای آنان است.

۵۶۳ روزی که دشمنان خدا را به جهنم می برند

«وَ یَوْمَ یُحْشَرُ أَعْدَآءُ اللَّهِ إِلَی النَّارِ فَهُمْ یُوزَعُونَ» فصلت/۱۹

به خاطر بیاورید روزی را که دشمنان خدا را جمع کرده به سوی دوزخ می برند،و صفوف پیشین را نگه می دارند (تا صف های بعد به آن ها ملحق شوند!)

۵۶۴ روزی که در آسمان دود پدید می آید

فَارْتَقِبْ یَوْمَ تَأْتِی السَّمآءُ بِدُخانٍ مُّبِینٍ * یَغْشَی النَّاسَ هذَا عَذَابٌ أَلِیمٌ» دخان/۱۰ و ۱۱

پس منتظر روزی باش که آسمان دود آشکاری پدید آورد... که همه مردم را فرا می گیرد؛ این عذاب دردناکی است!

۵۶۵ روز انتقام گیری

«یَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَهَ الْکُبْرَی إِنَّا مُنتَقِمُونَ» دخان/۱۶

(ما از آن ها انتقام می گیریم) در آن روز که آن ها را با قدرت خواهیم گرفت؛ آری ما انتقام گیرنده ایم!

۵۶۶ روزی که دوستی ها از هم می پاشد

«إِنَّ یَوْمَ الْفَصْلِ مِیقَتُهُمْ أَجْمَعِینَ * یَوْمَ لَا یُغْنِی مَوْلًی عَن مَّوْلًی شَیْآً وَ لَا هُمْ یُنصَرُونَ» دخان/۴۱

روز جدایی (حق از باطل) وعده گاه همه آن هاست! روزی که هیچ دوستی کمترین کمکی به دوستش نمی کند، و از هیچ سو یاری نمی شوند؛

۵۶۷ روز زمین گیر شدن

«وَ تَرَی کُلَّ أُمَّهٍ جاثِیَهً کُلُّ أُمَّهٍ تُدْعَی إِلَی کِتبِها الْیَوْمَ تُجْزَوْنَ ما کُنتُمْ تَعْمَلُونَ» جاثیه/۲۸

در آن روز هر امّتی را می بینی (که از شدّت ترس و وحشت) بر زانو نشسته؛ هر امّتی به سوی کتابش خوانده می شود، و (به آن ها می گویند:) امروز جزای آنچه را انجام می دادید به شما می دهند!

۵۶۸ روز فراموش شدن منکران قیامت

«وَ قِیلَ الْیَوْمَ نَنسَیکُمْ کَما نَسِیتُمْ لِقآءَ یَوْمِکُمْ هذَا وَ مَأْوَیکُمُ النَّارُ وَ ما لَکُم مِن نَّاصِرِینَ» جاثیه/۳۴

و به آن ها گفته می شود: «امروز شما را فراموش می کنیم همان گونه که شما دیدار امروزتان را فراموش کردید؛ و جایگاه شما دوزخ است و هیچ یاوری ندارید!

۵۶۹ روز مجازات مستکبران

«وَ یَوْمَ یُعْرَضُ الَّذِینَ کَفَرُوا عَلَی النَّارِ أَذْهَبْتُمْ طَیِّبتِکُمْ فِی حَیاتِکُمُ الدُّنْیا وَ اسْتَمْتَعْتُم بِها فَالْیَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِما کُنتُمْ تَسْتَکْبِرُونَ فِی الْأَرْضِ بِغَیْرِ الْحَقِ ّ وَ بِما کُنتُمْ تَفْسُقُونَ» احقاف/۲۰

آن روز که کافران را بر آتش عرضه می کنند (به آن ها گفته می شود:) از طیّبات و لذایذ در زندگی دنیای خود استفاده کردید و از آن بهره گرفتید؛ اما امروز عذاب ذلّت بار به خاطر استکباری که در زمین بناحق کردید و به خاطر گناهانی که انجام می دادید؛ جزای شما خواهد بود!

۵۷۰ روز جاودانه

«ادْخُلُوها بِسَلمٍ ذلِکَ یَوْمُ الْخُلُودِ» ق/۳۴

(به آنان گفته می شود:) بسلامت وارد بهشت شوید، امروز روز جاودانگی است!

۵۷۱ روز خروج همگانی از قبر

«وَ اسْتَمِعْ یَوْمَ یُنادِ الْمُنادِ مِن مَّکانٍ قَرِیبٍ * یَوْمَ یَسْمَعُونَ الصَّیْحَهَ بِالْحَقِ ّ ذلِکَ یَوْمُ الْخُرُوجِ» ق/۴۱ و ۴۲

و گوش فرا ده و منتظر روزی باش که منادی از مکانی نزدیک ندا می دهد،روزی که همگان صیحه رستاخیز را بحق می شنوند؛ آن روز، روز خروج (از قبرها) است!

۵۷۲ روز شکافتن زمین

«یَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعاً ذلِکَ حَشْرٌ عَلَیْنا یَسِیرٌ» ق/۴۴

روزی که زمین به سرعت از روی آن ها شکافته می شود و (از قبرها) خارج می گردند؛ و این جمع کردن برای ما آسان است!

۵۷۳ روز آتش سوزی مجرمان

«یَوْمَ هُمْ عَلَی النَّارِ یُفْتَنُونَ» ذاریات/۱۳

(آری) همان روزی است که آن ها را بر آتش می سوزانند!

۵۷۴ روز حرکت آسمان و کوه ها

«یَوْمَ تَمُورُ السَّمآءُ مَوْراً * وَ تَسِیرُ الْجِبالُ سَیْراً» طور/۹ و ۱۰

(این عذاب الهی) در آن روزی است که آسمان به شدّت به حرکت درمی آید،و کوه ها از جا کنده و متحرّک می شوند!

۵۷۵ روز به آتش بردن مجرمان

یَوْمَ یُدَعُّونَ إِلَی نارِ جَهَنَّمَ دَعًّا» طور/۱۳

در آن روز که آن ها را بزور به سوی آتش دوزخ می رانند!

۵۷۶ روزی که مجرمان یاری نمی شوند

یَوْمَ لَا یُغْنِی عَنْهُمْ کَیْدُهُمْ شَیْاً وَ لَا هُمْ یُنصَرُونَ» طور/۴۶

روزی که نقشه های آنان سودی به حالشان نخواهد داشت و (از هیچ سو) یاری نمی شوند!

قسمت سوم

۵۷۷ روز سخت و دردناک

«فَتَوَلَّ عَنْهُمْ یَوْمَ یَدْعُ الدَّاعِ إِلَی شَیْ ءٍ نُّکُرٍ * خُشَّعاً أَبْصرُهُمْ یَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ کَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ * مُّهْطِعِینَ إِلَی الدَّاعِ یَقُولُ الْکفِرُونَ هذَا یَوْمٌ عَسِرٌ» قمر/۶ تا ۸

بنابر این از آن ها روی بگردان، و روزی را به یاد آور که دعوت کننده الهی مردم را به امر وحشتناکی دعوت می کند (دعوت به حساب اعمال)! آنان در حالی که چشم هایشان از شدّت وحشت به زیر افتاده، همچون ملخ های پراکنده از قبرها خارج می شوند، در حالی که (بر اثر وحشت و اضطراب) به سوی این دعوت کننده گردن می کشند؛ کافران می گویند: «امروز روز سخت و دردناکی است!»

۵۷۸ روزی که آتش به چهره ها زنند

«يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِی النَّارِ عَلَی وُجُوهِهِمْ ذُوقُوامَسَّ سَقَرَ» قمر/۴۸

ص:۱۷۹

در آن روز که در آتش دوزخ به صورتشان کشیده می شوند (و به آن ها گفته می شود:) بچشید آتش دوزخ را!

۵۷۹ روزی که فدیه قبول نمی شود

«فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنكُمْ فِدْيَةٌ وَ لَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَيكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَيكُمْ وَ بِئْسَ الْمَصِيرُ» پس امروز نه از شما فدیه ای پذیرفته می شود، و نه از کافران؛ و جایگاهتان آتش است و همان سرپرستتان می باشد؛ و چه بد جایگاهی است! «قمر/۳۴»

۵۸۰ روز خبر دادن اعمال

«يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعاً فَيُنَبِّئُهُم بِما عَمِلُوا أَحْصَيهُ اللَّهُ وَ نَسُوهُ وَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ» مجادله/۶

در آن روز که خداوند همه آن ها را برمی انگیزد و از اعمالی که انجام دادند با خبر می سازد، اعمالی که خداوند حساب آن را نگه داشته و آن ها فراموشش کردند؛ و خداوند بر هر چیز شاهد و ناظر است!

۵۸۱ روز تغابن و خسارت

«يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذلِكَ يَوْمُ التَّغابُنِ وَ مَن يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَ يَعْمَلْ صلِحاً يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّاتِهِ وَ يُدْخِلْهُ جَنَّتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِها الْأَنْهرُ خلِدِينَ فِيهآ أَبَداً ذلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ» تغابن/۹

این در زمانی خواهد بود که همه شما را در روز اجتماع [= روز رستاخیز] گردآوری می کند؛ آن روز روز تغابن است (روز احساس خسارت و پشیمانی)! و هر کس به خدا ایمان بیاورد و عمل صالح انجام دهد، گناهان او را می بخشد و او را در باغ هایی از بهشت که نهرها از زیر درختانش جاری است وارد می کند، جاودانه در آن می مانند؛ و این پیروزی بزرگ است!

۵۸۲ روز پا برهنگی

يَوْمَ يُكْشَفُ عَن ساقٍ وَ يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ» قلم/۴۲

(به خاطر بیاورید) روزی را که ساق پاها (از وحشت) برهنه می گردد و دعوت به سجود می شوند، امّا نمی توانند (سجود کنند).

۵۸۳ روز ۵۰ هزار ساله

«تَعْرُجُ الْمَلَائِکَهُ وَ الرُّوحُ إِلَیْهِ فِی یَوْمٍ کانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِینَ أَلْفَ سَنَهٍ * فَاصْبِرْ صَبْراً جَمِیلًا معارج/ ۴ و ۵

فرشتگان و روح [= فرشته مقرّب خداوند] به سوی او عروج می کنند در آن روزی که مقدارش پنجاه هزار سال است! پس صبر جمیل پیشه کن،

۵۸۴ روز متلاشی شدن آسمان و کوه ها

«یَوْمَ تَکُونُ السَّمآءُ کالْمُهْلِ * وَتَکُونُ الْجِبالُ کالْعِهْنِ» معارج/۸ و ۹

همان روز که آسمان همچون فلز گداخته می شود، و کوه ها مانند پشم رنگین متلاشی خواهد بود

۵۸۵ روز وعده داده شده

«یَوْمَ یَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعاً کَأَنَّهُمْ إِلَی نُصُبٍ یُوفِضُونَ * خاشِعَهً أَبْصرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّهٌ ذلِکَ الْیَوْمُ الَّذِی کانُوا یُوعَدُونَ» معارج/۴۳ و ۴۴

همان روز که از قبرها به سرعت خارج می شوند، گویی به سوی بت ها می دوند... در حالی که چشم هایشان از شرم و وحشت به زیر افتاده، و پرده ای از ذلّت و خواری آن ها را پوشانده است! این همان روزی است که به آن ها وعده داده می شد!

۵۸۶ روز زلزله شدید

«یَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَ الْجِبالُ وَ کانَتِ الْجِبالُ کَثِیباً مَّهِیلًا» مزمل/۱۴

در آن روز که زمین و کوه ها سخت به لرزه درمی آید، و کوه ها (چنان درهم کوبیده می شود که) به شکل توده هایی از شن نرم درمی آید!

۵۸۷ روز سخت کافران

«فَذَلِکَ یَوْمَئِذٍ یَوْمٌ عَسِیرٌ * عَلَی الْکفِرینَ غَیْرُ یَسِیرٍ مدثر/ ۹ و ۱۰

آن روز، روز سختی است، و برای کافران آسان نیست!

۵۸۸ روز جدایی حقّ از باطل

«هذَا یَوْمُ لَا یَنطِقُونَ * وَلَا یُؤْذَنُ لَهُمْ فَیَعْتَذِرُونَ * وَیْلٌ یَوْمَئِذٍ لِّلْمُکَذِّبِینَ * هذَا یَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنکُمْ وَالْأَوَّلِینَ» مرسلات/۳۵ تا ۳۸

امروز روزی است که سخن نمی گویند (و قادر بر دفاع از خویشتن نیستند)، و به آن ها اجازه داده نمی شود که عذرخواهی کنند! وای در آن روز بر تکذیب کنندگان! (و به آن ها گفته می شود:) امروز همان روز جدایی (حق از باطل) است که شما و پیشینیان را در آن جمع کرده ایم!

۵۸۹ روزی که همه صف بایستند

«يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَ الْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَّا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمنُ وَ قالَ صَوَاباً * ذلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَن شآءَ اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ مَاباً» نبأ/۳۸ و ۳۹

روزی که «روح» و «ملائکه» در یک صف می ایستند و هیچ یک، جز به اذن خداوند رحمان، سخن نمی گویند، و (آنگاه که می گویند) درست می گویند آن روز حق است؛ هر کس بخواهد راهی به سوی پروردگارش برمی گزیند!

۵۹۰ روز حادثه های بزرگ

«يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَهُ * تَتْبَعُها الرَّادِفَهُ» نازعات/۶ و ۷

آن روز که زلزله های وحشتناک همه چیز را به لرزه درمی آورد، و به دنبال آن، حادثه دومین [= صیحه عظیم محشر] رخ می دهد،

۵۹۱ روز یادآوری

«يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنسنُ ما سَعَى نازعات/۳۵

در آن روز انسان به یاد کوشش هایش می افتد،

۵۹۲ روز فرار

«يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ * وَأُمِّهِ وَ أَبِيهِ * وَ صحِبَتِهِ وَ بَنِيهِ» عبس/۳۴ تا ۳۶

در آن روز که انسان از برادر خود می گریزد، و از مادر و پدرش،و زن و فرزندانش؛

۵۹۳ روزی که هر کسی به خود مشغول است

«لِكُلِ ّامْرِىٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ» عبس/۳۷

در آن روز هر کدام از آن ها وضعی دارد که او را کاملاً به خود مشغول می سازد!

۵۹۴ روز خدا

«یَوْمَ لَا تَمْلِکُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَیْاً وَ الْأَمْرُ یَوْمَئِذٍ لِّلَّهِ» انفطار/۱۹

روزی است که هیچ کس قادر بر انجام کاری به سود دیگری نیست، و همه امور در آن روز از آن خداست!

۵۹۵ روز خنده مؤمنان بر کافران

«فَالْیَوْمَ الَّذِینَ ءَامَنُوا مِنَ الْکُفَّارِ یَضْحَکُونَ» مطففین/۳۴

ولی امروز مؤمنان به کفار می خندند.

۵۹۶ روز موعود

«وَ الْیَوْمِ الْمَوْعُودِ» بروج/۲

و سوگند به آن روز موعود،

۵۹۷ روز آشکاری اسرار

«یَوْمَ تُبْلَی السَّرَآئِرُ» طارق/۹

در آن روز که اسرار نهان (انسان) آشکار میشود،

۵۹۸ روز حاضر شدن جهنم

«وَجِای ءَ یَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ یَوْمَئِذٍ یَتَذَکَّرُ الْإِنسنُ وَ أَنَّی لَهُ الذِّکْرَی فجر/۲۳

و در آن روز جهنم را حاضر می کنند؛ (آری) در آن روز انسان متذکّر می شود؛ امّا این تذکّر چه سودی برای او دارد؟!

۵۹۹ روز پراکندگی انسان ها و کوه ها

«یَوْمَ یَکُونُ النَّاسُ کالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ * وَتَکُونُ الْجِبالُ کالْعِهْنِ الْمَنفُوشِ» قارعه/۴ و ۵

روزی که مردم مانند پروانه های پراکنده خواهند بود، و کوه ها مانند پشم رنگین حلّاجی شده می گردد!

۶۰۰ قیامت جای بهانه و عذر نیست

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ کَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْیَوْمَ إِنَّما تُجْزَوْنَ ما کُنتُمْ تَعْمَلُونَ» تحریم/۷

ای کسانی که کافر شده اید امروز عذرخواهی نکنید، چرا که تنها به اعمالتان جزا داده می شوید!

۶۰۱ رحمت خدا زیاد و عذابش دردناک است

«نَبِّئْ عِبادِی أَنِّی أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِیمُ * وَأَنَّ عَذَابِی هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِیمُ» حجر/۵۰

بندگانم را آگاه کن که من بخشنده مهربانم! و (این که) عذاب و کیفر من، همان عذاب دردناک است!

۶۰۲ دوستانی که دشمن می شوند

«الْأَخِلَّآءُ یَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِینَ» زخرف/۶۷

دوستان در آن روز دشمن یکدیگرند، مگر پرهیزگاران!

۶۰۳ از نعمت ها سؤال می شود

«ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ یَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِیمِ» تکاثر/۸

سپس در آن روز (همه شما) از نعمت هایی که داشته اید بازپرسی خواهید شد!

۶۰۴ از همه چیز و همه کس سؤال می شود

«فَوَرَبِّکَ لَنَسْئَلَنَّهُمْ أَجْمَعِینَ * عَمَّا کانُوا یَعْمَلُونَ» حجر/۹۲ و ۹۳

به پروردگارت سوگند، (در قیامت) از همه آن ها سؤال خواهیم کرد...از آنچه عمل می کردند!

اثر اعمال دنیا در آخرت

۶۰۵ دنیا، توشه آخرت است(۱)

«وَ ابْتَغِ فِیمآ ءَاتَیکَ اللَّهُ الدَّارَ الْأَخِرَةَ وَ لَا تَنسَ نَصِیبَکَ مِنَ الدُّنْیا وَ أَحْسِن کَمآ أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَیْکَ وَ لَا تَبْغِ الْفَسادَ فِی الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ الْمُفْسِدِینَ» قصص/۷۷

و در آنچه خدا به تو داده، سرای آخرت را بطلب؛ و بهره ات را از دنیا فراموش مکن؛ و همان گونه که خدا به تو نیکی کرده نیکی کن؛ و هرگز در زمین در جستجوی فساد مباش، که خدا مفسدان را دوست ندارد!

۱- ۹۳. چند آیه مشابه: نازعات/۳۴ و ۳۵، نجم/۳۹ و ۴۰.

۶۰۶ برای آخرت توشه بفرستید

الف: «یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِیرٌ بِما تَعْمَلُونَ» حشر/۱۸

ای کسانی که ایمان آورده اید از (مخالفت) خدا بپرهیزید؛ و هر کس باید بنگرد تا برای فردایش چه چیز از پیش فرستاده؛ و از خدا بپرهیزید که خداوند از آنچه انجام می دهید آگاه است!

ب: «... وَقَدِّمُوا لِأَنفُسِکُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّکُم مُّلَقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِینَ» بقره /۲۲۳

...اثر نیکی برای خود، از پیش بفرستید! و از خدا بپرهیزید و بدانید او را ملاقات خواهید کرد و به مؤمنان، بشارت ده!

۶۰۷ اعمال خود را خواهید دید

«وَ أَقِیمُوا الصَّلَوهَ وَءَاتُوا الزَّکَوهَ وَ ما تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِکُم مِنْ خَیْرٍ تَجِدُوهُ عِندَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِما تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ» بقره /۱۱۰

و نماز را برپا دارید و زکات را ادا کنید؛ و هر کار خیری را برای خود از پیش می فرستید، آن را نزد خدا (در سرای دیگر) خواهید یافت؛ خداوند به اعمال شما بیناست.

۶۰۸ نامه اعمال خود را بگیرید و بخوانید

«وَ کُلَّ إِنسَنٍ أَلْزَمْنَهُ طَئِرَهُ فِی عُنُقِهِ وَ نُخْرِجُ لَهُ یَوْمَ الْقِیَمهِ کِتَباً یَلْقَیهُ مَنشُوراً * اقْرَأْ کِتَبَکَ کَفَی بِنَفْسِکَ الْیَوْمَ عَلَیْکَ حَسِیباً» اسرا/۱۳ و ۱۴

و هر انسانی، اعمالش را بر گردنش آویخته ایم؛ و روز قیامت، کتابی برای او بیرون می آوریم که آن را در برابر خود، گشوده می بیند! (این همان نامه اعمال اوست! و به او می گوییم:) کتابت را بخوان، کافی است که امروز، خود حسابگر خویش باشی!

۶۰۹ تمام اعمال شما ثبت است

«وَ وُضِعَ الْکِتابُ فَتَرَی الْمُجْرِمِینَ مُشْفِقِینَ مِمَّا فِیهِ وَ یَقُولُونَ یَوَیْلَتَنا مالِ هَذَا الْکِتابِ لَا یُغادِرُ صَغِیرَهً وَلَا کَبِیرَهً إِلَّآ أَحْصَیها وَ وَجَدُوا ما عَمِلُوا حاضِراً وَلَا یَظْلِمُ رَبُّکَ أَحَداً» کهف/۴۹

و کتاب [= کتابی که نامه اعمال همه انسان هاست] در آن جا گـذارده می شود، پس گنهکاران را می بینی که از آنچه در آن است، ترسان و هراسانند؛ و می گویند: «ای وای بر ما! این چه کتابی است که هیچ عمل کوچك و بزرگی را فرونگذاشته مگر این که آن را به شـمار آورده است؟! و (این در حـالی است که) همه اعمـال خـود را حاضـر می بیننـد؛ و پروردگـارت به هیچ کس ستم نمی کند.

۶۱۰ گناه هر کسی به دوش خودش است

الف: «مَّنِ اهْتَـدَى فَإِنَّمَا يَهْتَـدِى لِنَفْسِهِ وَ مَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَ لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَ ما كُنَّا مُعَـذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً» اسرا/۱۵

هرکس هدایت شود، برای خود هدایت یافته؛ و آن کس که گمراه گردد، به زیان خود گمراه شده است؛ و هیچ کس بار گناه دیگری را بـه دوش نمی کشـد؛ و مـا هرگز (قـومی را) مجـازات نخـواهیم کرد، مگر آن کـه پیـامبری مبعـوث کرده باشـیم (تا وظایفشان را بیان کند.)

ب: «أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى نجم/۳۸

که هیچ کس بار گناه دیگری را بر دوش نمی گیرد،

ج: «وَ لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَ إِنْ تَـدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَى حِمْلِهـا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَـىْ ءٌ وَ لَوْ كانَ ذَا قُرْبَى إِنَّما تُنـذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَ أَقامُوا الصَّلَوةَ وَ مَن تَزَكَّى فَإِنَّمَا يَتَزَكَّى لِنَفْسِهِ وَ إِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ» فاطر/۱۸

هیـچ گنهکـاری بار گناه دیگری را بر دوش نمی کشـد؛ و اگر شـخص سـنگین باری دیگری را برای حمل گناه خود بخوانـد، چیزی از آن را بر دوش نخواهـد گرفت، هر چنـد از نزدیکان او باشد! تو فقط کسانی را بیم می دهی که از پروردگار خود در پنهانی می ترسـند و نماز را برپا می دارنـد؛ و هر کس پاکی (و تقوا) پیشه کنـد، نتیجه آن به خودش بازمی گردد؛ و بازگشـت (همگان) به سوی خداست!

د: «إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنكُمْ وَ لَا يَرْضَـى لِعِبَـادِهِ الْكُفْرَ وَ إِنْ تَشْـكُرُوا يَرْضَـهُ لَكُمْ وَ لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَى رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِما كُنتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ» زمر/۷

اگر کفران کنید، خداوند از شما بی نیاز است و هرگز کفران را برای بندگانش نمی پسندد؛ و اگر شکر او را بجا آورید آن را برای شما می پسندد! و هیچ گنهکاری گناه دیگری را بر دوش نمی کشد! سپس بازگشت همه شما به سوی پروردگارتان است، و شما را از آنچه انجام می دادید آگاه می سازد؛ چرا که او به آنچه در سینه هاست آگاه است!

ه «قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِی رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَیْ ءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَى رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِما كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ» انعام/۱۶۴

بگو: «آیا غیر خدا، پروردگاری را بطلبم، در حالی که او پروردگار همه چیز است؟! هیچ کس، عمل (بدی) جز به زیان خودش، انجام نمی دهد؛ و هیچ گنهکاری گناه دیگری را متحمّل نمی شود؛ سپس بازگشت همه شما به سوی پروردگارتان است؛ و شما را از آنچه در آن اختلاف داشتید، خبر خواهد داد.

۶۱۱ پاداش اخروی نیکوکاران و بدکاران(۱)

الف: «مَن جآءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْها وَ هُم مِن فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ ءَامِنُونَ * وَ مَن جآءَ بِالسَّيِّئَهِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِی النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا ما كُنتُمْ تَعْمَلُونَ» نمل/۸۹ و ۹۰

کسانی که کار نیکی انجام دهند پاداشی بهتر از آن خواهند داشت؛ و آنان از وحشت آن روز در امانند! و آن ها که اعمال بدی انجام دهند، به صورت در آتش افکنده می شوند؛ آیا جزایی جز آنچه عمل می کردید خواهید داشت؟!

ب: «مَن جآءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ خَيْرٌ مِّنْها وَ مَن جآءَ بِالسَّيِّئَهِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُواالسَّيِّاتِ إِلَّا ما كانُوا يَعْمَلُونَ» قصص/۸۴

کسی که کار نیکی انجام دهد، برای او پاداشی بهتر از آن است؛ و به کسانی که کارهای بد انجام دهند، مجازات بدکاران جز (به مقدار) اعمالشان نخواهد بود.

ج: «مَنْ عَمِلَ سَيِّئَهً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَها وَ مَنْ عَمِلَ صَلِحاً مِن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّه يُرْزَقُونَ فِيها بِغَيْرِ حِسابٍ» غافر/۴۰

۱- ۹۴. چند آیه مشابه: شورا/۴۰، طه/۷۵.

هر کس بدی کند، جز بمانند آن کیفر داده نمی شود؛ ولی هر کس کار شایسته ای انجام دهد -خواه مرد یا زن- در حالی که مؤمن باشد آن ها وارد بهشت می شوند و در آن روزی بی حسابی به آن ها داده خواهد شد.

۶۱۲ حساب رسی دقیق اعمال

فَمَن يَعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ * وَمَن يَعْمَلْ مِثْقالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ» زلزله /۷ و ۸

پس هر کس هموزن ذرّه ای کار خیر انجام دهد آن را می بیند!و هر کس هموزن ذرّه ای کار بد کرده آن را می بیند!

۶۱۳ پاداش خود را بگیرید

«كُلُوا وَ اشْرَبُوا هَنِيَاً بِمآ أَسْلَفْتُمْ فِی الْأَيَّامِ الْخالِيَهِ» حاقه/۲۴

(و به آنان گفته می شود:) بخورید و بیاشامید گوارا در برابر اعمالی که در ایّام گذشته انجام دادید!

شفاعت

۶۱۴ شفاعت به اذن خدا است

«يَوْمَئِذٍ لَّا تَنفَعُ الشَّفَعَهُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَ رَضِیَ لَهُ قَوْلًا» طه/۱۰۹

در آن روز، شفاعت هیچ کس سودی نمی بخشد، جز کسی که خداوند رحمان به او اجازه داده، و به گفتار او راضی است.

۶۱۵ شفاعت با رضایت خدا است

«يَعْلَمُ ما بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَ ما خَلْفَهُمْ وَ لَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَی وَ هُم مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ» انبیا/۲۸

او اعمال امروز و آینده و اعمال گذشته آن ها را می داند؛ و آن ها جز برای کسی که خدا راضی (به شفاعت برای او) است شفاعت نمی کنند؛ و از ترس او بیمناکند.

ص:۱۸۸

۶۱۶ شفاعت مخصوص افراد خاص است

«لَّا یَمْلِکُونَ الشَّفَعَهَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِندَ الرَّحْمَنِ عَهْداً» مریم/۸۷

آنان هرگز مالک شفاعت نیستند؛ مگر کسی که نزد خداوند رحمان، عهد و پیمانی دارد.

۶۱۷ شفاعت برای ظالمان پذیرفتنی نیست

«فَأَوْحَیْنآ إِلَیْهِ أَنِ اصْنَعِ الْفُلْکَ بِأَعْیُنِنا وَ وَحْیِنا فَإِذَا جآءَ أَمْرُنَا وَ فَارَ التَّنُّورُ فَاسْلُکْ فِیها مِن کُلٍّ زَوْجَیْنِ اثْنَیْنِ وَ أَهْلَکَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَیْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلَا تُخَطِبْنِی فِی الَّذِینَ ظَلَمُوا إِنَّهُم مُّغْرَقُونَ» مؤمنون/۲۷

ما به نوح وحی کردیم که: «کشتی را در حضور ما، و مطابق وحی ما بساز. و هنگامی که فرمان ما (برای غرق آنان) فرا رسد، و آب از تنور بجوشد (که نشانه فرا رسیدن طوفان است)، از هر یک از انواع حیوانات یک جفت در کشتی سوار کن؛ و همچنین خانواده ات را، مگر آنانی که قبلاً وعده هلاکشان داده شده [= همسر و فرزند کافرت ؛ و دیگر درباره ستمگران با من سخن مگو، که آنان همگی هلاک خواهند شد.

۶۱۸ شفاعت برای گنهکاران سودی ندارد

«فَما تَنفَعُهُمْ شَفَعَهُ الشَّفِعِینَ» مدثر/۴۸

از این رو شفاعت شفاعت کنندگان به حال آن ها سودی نمی بخشد.

بهشت

۶۱۹ خوب ها و بدها از هم جدا شوید

«وَ امْتَزُوا الْیَوْمَ أَیُّها الْمُجْرِمُونَ» یس/۵۹

(و به آن ها می گویند:) جدا شوید امروز ای گنهکاران!

ص:۱۸۹

۶۲۰ بهشتیان به بهشت داخل شوید(۱)

«ادْخُلُوها بِسَلَمٍ ءَامِنِینَ * وَنَزَعْنا ما فِی صُدُورِهِم مِنْ غِلٍّ إِخْوَ ناً عَلَی سُرُرٍ مُّتَقَبِلِینَ» حجر/۴۶ و ۴۷

(فرشتگان به آن ها می گویند:) داخل این باغ ها شوید با سلامت و امنیّت!هر گونه غلّ [=حسد و کینه و دشمنی] را از سینه آن ها برمی کنیم (و روحشان را پاک می سازیم)؛ در حالی که همه برابرند، و بر تخت ها رو به روی یکدیگر قرار دارند.

۶۲۱ بهشت، جایگاه پرهیزگاران است

«تِلْکَ الدَّارُ الْأَخِرَهُ نَجْعَلُها لِلَّذِینَ لَا یُرِیدُونَ عُلُوًّا فِی الْأَرْضِ وَلَا فَساداً وَ الْعَقِبَهُ لِلْمُتَّقِینَ» قصص/۸۳

(آری،) این سرای آخرت را (تنها) برای کسانی قرار می دهیم که اراده برتری جویی در زمین و فساد را ندارند؛ و عاقبت نیک برای پرهیزگاران است!

۶۲۲ پرهیزگاران را به بهشت ببرید

« وَ سِیقَ الَّذِینَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَی الْجَنَّهِ زُمَراً حَتَّی إِذَا جآءُوها وَ فُتِحَتْ أَبْوَ بُها وَ قالَ لَهُمْ خَزَنَتُها سَلمٌ عَلَیْکُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوها خلِدِینَ» زمر/۷۳

و کسانی که تقوای الهی پیشه کردند گروه گروه به سوی بهشت برده می شوند؛ هنگامی که به آن می رسند درهای بهشت گشوده می شود و نگهبانان به آنان می گویند: «سلام بر شما! گوارایتان باد این نعمت ها! داخل بهشت شوید و جاودانه بمانید!»

۶۲۳ بهشت ویژه خدا برای بندگان خاص

«فَادْخُلِی فِی عِبَدِی * وَ ادْخُلِی جَنَّتِی» فجر/۲۹ و ۳۰

پس در سلک بندگانم درآی، و در بهشتم وارد شو!

۶۲۴ بهشت، جای ترس واندوه نیست

«أَهَؤُلَآءِ الَّذِینَ أَقْسَمْتُمْ لَا یَنالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَهٍ ادْخُلُوا الْجَنَّهَ لَاخَوْفٌ عَلَیْکُمْ وَلَآ أَنتُمْ تَحْزَنُونَ» اعراف/۴۹

۱- ۹۵. چند آیه مشابه: نحل/۳۰ و ۳۱ و ۳۲، زمر/۷۳ و ۷۴.

آیا این ها [= این وامانـدگان بر اعراف] همانان نیسـتند که سوگنـد یاد کردیـد رحمت خدا هرگز شامل حالشان نخواهد شد؟! (ولی خداونـد به خـاطر ایمـان و بعضـی اعمـال خیرشـان، آن ها را بخشـید؛ هم اکنون به آن ها گفته می شود:) داخل بهشـت شوید، که نه ترسی دارید و نه غمناک می شوید!

جهنم

۶۲۵ جهنّم موعود حتمی است

«هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِی کُنتُمْ تُوعَدُونَ * اصْلَوْها الْیَوْمَ بِما کُنتُمْ تَکْفُرُونَ» یس/۶۳ و ۶۴

این همان دوزخی است که به شما وعده داده می شد! امروز وارد آن شوید و به خاطر کفری که داشتید به آتش آن بسوزید!

۶۲۶ شما را از آتش جهنم می ترسانم

«فَأَنذَرْتُکُمْ ناراً تَلَظَّی لیل/۱۴

و من شما را از آتشی که زبانه می کشد بیم می دهم،

۶۲۷ از جهنّم بترسید(۱)

«یـا أَیُّهَـا الَّذِینَ ءَامَنُوا قُوا أَنفُسَـکُمْ وَ أَهْلِیکُمْ نـاراً وَقُودُهـا النَّاسُ وَ الْحِجـارَهُ عَلَیْها مَلائِکَهٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَّا یَعْصُونَ اللَّهَ مآ أَمَرَهُمْ وَ یَفْعَلُونَ ما یُؤْمَرُونَ» تحریم/۶

ای کسانی که ایمان آورده اید خود و خانواده خویش را از آتشـی که هیزم آن انسان ها و سـنگ هاست نگه دارید؛ آتشی که فرشـتگانی بر آن گمارده شـده که خشن و سـختگیرند و هرگز فرمان خدا را مخالفت نمی کنند و آنچه را فرمان داده شده اند (به طور کامل) اجرا می نمایند!

۶۲۸ جهنّمیان را جهت محاکمه بیاورید

«احْشُرُوا الَّذِینَ ظَلَمُوا وَ أَزْوَ جَهُمْ وَ ما کانُوا یَعْبُدُونَ * مِن دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَی صِرَاطِ

۱- ۹۶. چند آیه مشابه: بقره /۲۴، آل عمران/۱۳۱.

الْجَحِيمِ * وَقِفُوهُمْ إِنَّهُم مَّسْوُلُونَ * ما لَكَمْ لَا تَناصَرُونَ» صافات/۲۲ و ۲۵

(در این هنگـام به فرشـتگان دسـتور داده می شود:) ظالمان و همردیفانشان و آنچه را می پرستیدنـد... (آری آنچه را) جز خـدا می پرستیدنـد جمع کنید و به سوی راه دوزخ هدایتشان کنید! آن ها را نگهدارید که باید بازپرسـی شوند! شـما را چه شده که از هم یاری نمی طلبید؟!

۶۲۹ کافران را به جهنّم بریزید(۱)

«وَ سِیقَ الَّذِینَ کَفَرُوا إِلَی جَهَنَّمَ زُمَراً حَتَّی إِذَا جآءُوها فُتِحَتْ أَبْوَ بُهاوَ قالَ لَهُمْ خَزَنَتُهآ أَلَمْ یَأْتِکُمْ رُسُلٌ مِّنکُمْ یَتْلُونَ عَلَیْکُمْ ءَایَتِ رَبِّکُمْ وَ یُنـذِرُونَکُمْ لِقآءَ یَوْمِکُمْ هَـذَا قالُوا بَلَی وَ لَکِنْ حَقَّتْ کَلِمَهُ الْعَـذَابِ عَلَی الْکَفِرِینَ * قِیلَ ادْخُلُوا أَبْوَ بَ جَهَنَّمَ خَلِدِینَ فِیها فَبِئْسَ مَثْوَی الْمُتَکَبِّرِینَ» زمر/۷۱ و ۷۲

و کسانی که کافر شدنـد گروه گروه به سوی جهنّم رانـده می شونـد؛ وقتی به دوزخ می رسـند، درهای آن گشوده می شود و نگهبانان دوزخ به آن ها می گویند: «آیا رسولانی از میان شـما به سویتان نیامدند که آیات پروردگارتان را برای شـما بخوانند و از ملاقات این روز شـما را بر حـذر دارند؟!» می گویند: «آری، (پیامبران آمدند و آیات الهی را بر ما خواندند، و ما مخالفت کردیم!) ولی فرمان عـذاب الهی بر کافران مسلّم شـده است. به آنان گفته می شود: «از درهای جهنّم وارد شویـد، جاودانه در آن بمانید؛ چه بد جایگاهی است جایگاه متکبّران!»

۶۳۰ جهنمیان را بگیرید و ببندید

«خُذُوهُ فَغُلُّوهُ * ثُمَّ الْجَحِیمَ صَلُّوهُ * ثُمَّ فِی سِلْسِلَهٍ ذَرْعُها سَبْعُونَ ذِرَاعاً فَاسْلُکُوهُ» حاقه/۳۰ و ۳۲

او را بگیرید و دربند و زنجیرش کنید! سپس او را در دوزخ بیفکنید!بعد او را به زنجیری که هفتاد ذراع است ببندید

۶۳۱ جهنّم، جایگاه گناهکاران است

«قالَ اذْهَبْ فَمَن تَبِعَکَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَآؤُکُمْ جَزَآءً مَّوْفُوراً» اسرا/۶۳

۱– ۹۷. چند آیه مشابه: غافر/۷۶، نحل/۲۹.

فرمود: «برو! هر کس از آنان از تو تبعیت کند، جهنم کیفر شماست، کیفری است فراوان!

۶۳۲ جهنم، بدون مرگ و میر است

«إِنَّهُ مَن يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِماً فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى طه/۷۴

هر کس در محضر پروردگارش خطاکار حاضر شود، آتش دوزخ برای اوست؛ در آن جا، نه می میرد و نه زندگی می کند!

۶۳۳ گناه کاران کم بخندند و زیاد گریه کنند

«فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلاً وَلْيَبْكُوا كَثِيراً جَزَآءً بِما كانُوا يَكْسِبُونَ» توبه/۸۲

از این رو آن ها باید کمتر بخندند و بسیار بگریند! (چرا که آتش جهنم در انتظارشان است) این، جزای کارهایی است که انجام می دادند!

۶۳۴ باید واویلا کنید

«لَّا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُوراً وَاحِداً وَ ادْعُوا ثُبُوراً كَثِيراً» فرقان/۱۴

(به آنان گفته می شود:) امروز یک بار واویلا نگویید، بلکه بسیار واویلا بگویید!

۶۳۵ داد و فریاد شما بیهوده است

«لَا تَجْرُوا الْيَوْمَ إِنَّكُم مِّنَّا لَا تُنصَرُونَ» مؤمنون/۶۵

(امّا به آن ها گفته می شود:) امروز فریاد نکنید، زیرا از سوی ما یاری نخواهید شد!

۶۳۶ دور شوید و حرف نزنید

«قالَ اخْسَئُوا فِيها وَلَا تُكَلِّمُونِ» مؤمنون/۱۰۸

(خداوند) می گوید: «دور شوید در دوزخ، و با من سخن مگویید!

عذاب

۶۳۷ عذاب الهی شدید است

«كَلَّا لَيُنبَذَنَّ فِى الْحُطَمَهِ * وَ مآ أَدْرَيكَ ما الْحُطَمَهُ * نارُ اللَّهِ الْمُوقَدَهُ * الَّتِى تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَهِ * إِنَّها عَلَيْهِم مُّؤْصَدَهٌ * فِى عَمَدٍ مُّمَدَّدَهٍ» همزه/۴ تا ۹

چنین نیست که می پندارد؛ بزودی در «حُطَمه» [= آتشی خردکننده] پرتاب می شود! و تو چه می دانی «حُطمه» چیست؟! آتش برافروخته الهی است،آتشی که از دل ها سرمی زند! این آتش بر آن ها فروبسته شده،در ستون های کشیده و طولانی!

۶۳۸ مردم را از عذاب الهی بترسان

«وَ أَنـذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنـآ أَخِّرْنـآ إِلى أَجَلٍ قَرِيبٍ نُّجِبْ دَعْوَتَكَ وَ نَتَّبِعِ الرُّسُلَ أَوَ لَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُم مِن قَبْلُ ما لَكُم مِن زَوَالٍ» ابراهیم/۴۴

و مردم را از روزی که عذاب الهی به سراغشان می آید، بترسان! آن روز که ظالمان می گویند: «پروردگارا! مدّت کوتاهی ما را مهلت ده، تا دعوت تو را بپذیریم و از پیامبران پیروی کنیم!» (امّا پاسخ می شنوند که:) مگر قبلاً سوگند یاد نکرده بودید که زوال و فنایی برای شما نیست؟!

۶۳۹ عذاب الهی همه جانبه است

«وَلَوْ تَرَى إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَرَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ» انفال/۵۰

و اگر ببینی کافران را هنگامی که فرشتگان (مرگ)، جانشان را می گیرند و بر صورت و پشت آن ها می زنند و (می گویند:) بچشید عذاب سوزنده را (،به حال آنان تأسف خواهی خورد)!

۶۴۰ عذاب دنیایی چنین است

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ * أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحابِ الْفِيلِ * أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِى تَضْلِيلٍ * وَ أَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْراً أَبابِيلَ * تَرْمِيهِم بِحِجارَةٍ مِن سِجِّيلٍ * فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ» سوره فیل

به نام خداوند بخشنده بخشایشگر آیا ندیدی پروردگارت با فیل سواران [= لشکر ابرهه که برای نابودی کعبه آمده بودند] چه کرد؟! آیا نقشه آن ها را در ضلالت و تباهی قرار نداد؟!و بر سر آن ها پرندگانی را گروه گروه فرستاد، که با سنگ های کوچکی آنان را هدف قرارمی دادند؛ سرانجام آن ها را همچون کاه خورده شده (و متلاشی) قرار داد!

ص:۱۹۴

۶۴۱ عذاب الهی را بچشید(۱)

«فَالْيَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَّفْعاً وَ لَا ضَرًّا وَ نَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِى كُنتُم بِها تُكَذِّبُونَ» سبا/۴۲

(آری) امروز هیچ یک از شما نسبت به دیگری مالک سود و زیانی نیست! و به ظالمان می گوییم: «بچشید عذاب آتشی را که تکذیب می کردید!»

۶۴۲ مجرمان را وعده عذاب بده

«فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ» انشقاق/۲۴

پس آن ها را به عذابی دردناک بشارت ده!

۶۴۳ عذاب جهنم جاویدان است

«فَذُوقُوا بِما نَسِيتُمْ لِقآءَ يَوْمِكُمْ هَذَآ إِنَّا نَسِينَكُمْ وَ ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِما كُنتُمْ تَعْمَلُونَ» سجده /۱۴

(و به آن ها می گویم:) بچشید (عذاب جهنم را)! به خاطر این که دیدار امروزتان را فراموش کردید، ما نیز شما را فراموش کردیم؛ و بچشید عذاب جاودان را به خاطر اعمالی که انجام می دادید!

۶۴۴ عذاب روی عذاب!

«فَذُوقُوا فَلَن نَّزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَاباً» نبأ/۳۰

پس بچشید که چیزی جز عذاب بر شما نمی افزاییم!

۶۴۵ وای بر ظالمان از عذاب دردناک

«فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ أَلِيمٍ» زخرف/۶۵

ولی گروه هایی از میان آن ها (درباره مسیح) اختلاف کردند (و بعضی او را خدا پنداشتند)؛ وای بر کسانی که ستم کردند از عذاب روزی دردناک!

۶۴۶ آیا خبر عذاب شدگان به شما رسید

«أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَبْلُ فَذَاقُوا وَ بالَ أَمْرِهِمْ وَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ» تغابن/۵

۱– ۹۸. چند آیه مشابه: انعام/۳۰، ص/۵۷.

آیا خبر کسانی که پیش از این کافر شدند به شما نرسیده است؟! (آری) آن ها طعم کیفر گناهان بزرگ خود را چشیدند؛ و عذاب دردناک برای آن هاست!

۶۴۷ عذاب، نتیجه اعمال شماست

«ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِما كُنتُمْ تَكْسِبُونَ» یونس/۵۲

سپس به کسانی که ستم کردند گفته می شود: عذاب ابدی را بچشید! آیا جز به آنچه انجام می دادید کیفر داده می شوید؟!»

۶۴۸ ما کافران را مجازات می کنیم

«فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَاباً شَدِيداً وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِى كانُوايَعْمَلُونَ * ذلِكَ جَزَآءُ أَعْدَآءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيها دَارُ الْخُلْدِ جَزَآءَ بِما كانُوا بِايَتِنا يَجْحَدُونَ» فصلت/۲۷ و ۲۸

به یقین به کافران عذاب شدیدی می چشانیم، و آن ها را به بدترین اعمالی که انجام می دادند کیفر می دهیم! این آتش کیفر دشمنان خدا است، سرای جاویدشان در آن خواهد بود، کیفری است به خاطر این که آیات ما را انکار می کردند.

۶۴۹ مردم از شدت عذاب، مست و دیوانه می شوند

«يا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَىْ ءٌ عَظِيمٌ * يَوْمَ تَرَوْنَها تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّآ أَرْضَعَتْ وَ تَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَها وَ تَرَى النَّاسَ سُكَرَى وَ ما هُم بِسُكَرَى وَ لَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ» حج/ ۱ و ۲

ای مردم! از (عذاب) پروردگارتان بترسید، که زلزله رستاخیز امر عظیمی است! روزی که آن را می بینید، (آنچنان وحشت سراپای همه را فرا می گیرد که) هر مادر شیردهی، کودک شیرخوارش را فراموش می کند؛ و هر بارداری جنین خود را بر زمین می نهد؛ و مردم را مست می بینی، در حالی که مست نیستند؛ ولی عذاب خدا شدید است!

۶۵۰ وعده عذاب بر اصرار کنندگان بر گناه

«وَيْلٌ لِّكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ * يَسْمَعُ ءَايَتِ اللَّهِ تُتْلَى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِراً كَأَن لَّمْ يَسْمَعْها فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ» جاثیه/۸

ص:۱۹۶

وای بر هر دروغگوی گنهکار...که پیوسته آیات خدا را می شنود که بر او تلاوت می شود، امّا از روی تکبّر اصرار بر مخالفت دارد؛ گویی اصلاً آن را هیچ نشنیده است؛ چنین کسی را به عذابی دردناک بشارت ده!

۶۵۱ عذاب الهی خواهد رسید

«أَتَی أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَنَهُ وَ تَعَلَی عَمَّا یُشْرِکُونَ» نحل/۱

فرمان خدا (برای مجازات مشرکان و مجرمان،) فرا رسیده است؛ برای آن عجله نکنید! منزّه و برتر است خداوند از آنچه همتای او قرارمی دهند!

بخش دوم : احکام

فصل اوّل: احکام نماز

وجوب نماز

۶۵۲ ای مؤمنان نماز را به پا دارید

«قُل لِّعِبادِیَ الَّذِینَ ءَامَنُوا یُقِیمُوا الصَّلَوهَ وَ یُنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَهُمْ سِرًّا وَ عَلَانِیَهً مِن قَبْلِ أَن یَأْتِیَ یَوْمٌ لَّا بَیْعٌ فِیهِ وَلَا خِلَلٌ» ابراهیم/۳۱

به بندگان من که ایمان آورده اند بگو نماز را برپا دارند؛ و از آنچه به آن ها روزی داده ایم، پنهان و آشکار، انفاق کنند؛ پیش از آن که روزی فرا رسد که نه در آن خرید و فروش است، و نه دوستی! (نه با مال می توانند از کیفر خدا رهایی یابند، و نه با پیوندهای مادی!)

۶۵۳ نماز بر مؤمنان واجب است

«فَإِذَا قَضَیْتُمُ الصَّلَوهَ فَاذْکُرُوا اللَّهَ قِیماً وَقُعُوداً وَعَلَی جُنُوبِکُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنتُمْ فَأَقِیمُوا الصَّلَوهَ إِنَّ الصَّلَوهَ کَانَتْ عَلَی الْمُؤْمِنِینَ کِتَباً مَّوْقُوتاً» نسا/۱۰۳

و هنگامی که نماز را به پایان رساندید، خدا را یاد کنید؛ ایستاده، و نشسته، و در حالی که به پهلو خوابیده اید! و هر گاه آرامش یافتید (و حالت ترس زایل گشت)، نماز را (به طور معمول) انجام دهید، زیرا نماز، وظیفه ثابت و معیّنی برای مؤمنان است!

۶۵۴ واجب است نماز را به پا دارید(۱)

«وَأَنْ أَقِیمُوا الصَّلَوهَ وَاتَّقُوهُ وَهُوَ الَّذِی إِلَیْهِ تُحْشَرُونَ» انعام/۷۲

۱- ۹۹. چند آیه مشابه: نور/۵۶، مجادله/۱۳، مزمل/۲۰، بقره/۴۳، بقره/۱۱۰، حج/۷۸.

و (نیز به ما فرمان داده شده به) این که: نماز را برپا دارید! و از او بپرهیزید! و تنها اوست که به سویش محشور خواهید شد.»

۶۵۵ نماز بر گذشتگان هم واجب بوده

«وَ أَوْحَيْنآ إِلَى مُوسَى وَ أَخِيهِ أَن تَبَوَّءَا لِقَوْمِكُما بِمِصْرَ بُيُوتاً وَ اجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً وَ أَقِيمُوا الصَّلَوةَ وَ بَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ» یونس/۸۷

و به موسی و برادرش وحی کردیم که: «برای قوم خود، خانه هایی در سرزمین مصر انتخاب کنید؛ و خانه هایتان را مقابل یکدیگر (و متمرکز) قرار دهید! و نماز را برپا دارید! و به مؤمنان بشارت ده (که سرانجام پیروز می شوند!)»

۶۵۶ نماز بر زنان هم واجب است

«وَ قَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَ لَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَهِلِيَّةِ الْأُولَى وَ أَقِمْنَ الصَّلَوةَ وَ ءَاتِينَ الزَّكَوةَ وَ أَطِعْنَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ...» احزاب/۳۳

و در خانه های خود بمانید، و همچون دوران جاهلیّت نخستین (در میان مردم) ظاهر نشوید، و نماز را برپا دارید، و زکات را بپردازید، و خدا و رسولش را اطاعت کنید.

۶۵۷ برای یاد خدا نماز بخوانید

«إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَآ إِلَهَ إِلَّآ أَنَا فَاعْبُدْنِي وَ أَقِمِ الصَّلَوةَ لِذِكْرِي» طه/۱۴

من «اللَّه» هستم؛ معبودی جز من نیست! مرا بپرست، و نماز را برای یاد من بپادار!

۶۵۸ فقط برای خدا نماز بخوانید

«فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَ انْحَرْ» کوثر/۲

پس برای پروردگارت نماز بخوان وقربانی کن!

۶۵۹ دیگران را به نماز امر کنید

«وَ أْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَوةِ وَ اصْطَبِرْ عَلَيْها لَا نَسْئَلُكَ رِزْقاً نَّحْنُ نَرْزُقُكَ وَ الْعَقِبَةُ لِلتَّقْوَى طه/۱۳۲

خانواده خود را به نماز فرمان ده؛ و بر انجام آن شکیبا باش! از تو روزی نمی خواهیم؛ (بلکه) ما به تو روزی می دهیم؛ و عاقبت نیک برای تقواست!

۶۶۰ فرزندان را به نماز وصیت کنید

«یٰبُنَیَّ أَقِمِ الصَّلَوهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنکَرِ وَاصْبِرْ عَلَی مآ أَصابَکَ إِنَّ ذلِکَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ» لقمان/۱۷

پسرم! نماز را برپا دار، و امر به معروف و نهی از منکر کن، و در برابر مصایبی که به تو می رسد شکیبا باش که این از کارهای مهمّ است!

۶۶۱ از نماز روی گردانی نکنید

«وَ إِذْ أَخَذْنا مِیثَقَ بَنِی إِسْرَ ءِیلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَ بِالْوَ لِدَیْنِ إِحْساناً وَ ذِی الْقُرْبَی وَ الْیَتَمَی وَ الْمَسَکِینِ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً وَ أَقِیمُوا الصَّلَوهَ وَ ءَاتُواالزَّکَوهَ ثُمَّ تَوَلَّیْتُمْ إِلَّا قَلِیلاً مِّنکُمْ وَ أَنتُم مُّعْرِضُونَ» بقره/۸۳

و (به یاد آورید) زمانی را که از بنی اسرائیل پیمان گرفتیم که جز خداوند یگانه را پرستش نکنید؛ و به پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و بینوایان نیکی کنید؛ و به مردم نیک بگویید؛ نماز را برپا دارید؛ و زکات بدهید. سپس (با این که پیمان بسته بودید) همه شما -جز عده کمی- سرپیچی کردید؛ و (از وفای به پیمان خود) روی گردان شدید.

وقت نماز

۶۶۲ نماز را در ظهر و شب و صبح بخوانید

«أَقِمِ الصَّلَوهَ لِدُلُوکِ الشَّمْسِ إِلَی غَسَقِ الَّیْلِ وَ قُرْءَانَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْءَانَ الْفَجْرِ کانَ مَشْهُوداً» اسرا/۷۸

نماز را از زوال خورشید (هنگام ظهر) تا نهایت تاریکی شب [= نیمه شب برپا دار؛ و همچنین قرآن فجر [= نماز صبح را؛ چرا که قرآن فجر، مشهود (فرشتگان شب و روز) است!

۶۶۳ در اول و آخر روز نماز بخوانید

«وَ أَقِمِ الصَّلَوهَ طَرَفَیِ النَّهارِ وَ زُلَفاً مِّنَ الَّیْلِ إِنَّ الْحَسَنَتِ یُذْهِبْنَ السَّیِّاتِ ذلِکَ ذِکْرَی لِلذَّ کِرِینَ» هود/۱۱۴

ص:۲۰۲

در دو طرف روز، و اوایل شب، نماز را برپا دار؛ چرا که حسنات، سیئات (و آثار آن ها را) از بین می برند؛ این تذکّری است برای کسانی که اهل تذکّرند!

۶۶۴ نماز ظهر را حفظ کنید

«حَفِظُوا عَلَی الصَّلَوَ تِ وَالصَّلَوهِ الْوُسْطَی وَقُومُوا لِلَّهِ قَنِتِینَ» بقره/۲۳۸

در انجام همه نمازها، (به خصوص) نماز وسطی [= نماز ظهر] کوشا باشید! و از روی خضوع و اطاعت، برای خدا بپاخیزید!

۶۶۵ نماز شب و صبح

«وَ مِنَ الَّیْلِ فَسَبِّحْهُ وَ إِدْبَرَ النُّجُومِ» طور/۴۹

(همچنین) به هنگام شب او را تسبیح کن و به هنگام پشت کردن ستارگان (و طلوع صبح)!

۶۶۶ نمازهای پنجگانه روزانه

«فَاصْبِرْ عَلَی ما یَقُولُونَ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّکَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلَ غُرُوبِها وَ مِنْ ءَانآیِ الَّیْلِ فَسَبِّحْ وَ أَطْرَافَ النَّهارِ لَعَلَّکَ تَرْضَی طه/۱۳۰

پس در برابر آنچه می گویند، صبر کن! و پیش از طلوع آفتاب، و قبل از غروب آن؛ تسبیح و حمد پروردگارت را بجا آور؛ و همچنین (برخی) از ساعات شب و اطراف روز (پروردگارت را) تسبیح گوی؛ باشد که (از الطاف الهی) خشنود شوی!

سایر نمازها

۶۶۷ نماز را به جماعت بخوانید

الف: «وَ أَقِیمُوا الصَّلَوهَ وَ ءَاتُوا الزَّکَوهَ وَ ارْکَعُوا مَعَ الرَّ کِعِینَ» بقره/۴۳

و نماز را بپا دارید، و زکات را بپردازید، و همراه رکوع کنندگان رکوع کنید (و نماز را با جماعت بگزارید)!

ب: «یَمَرْیَمُ اقْنُتِی لِرَبِّکِ وَاسْجُدِی وَارْکَعِی مَعَ الرَّ کِعِینَ» آل عمران/۴۳

ص:۲۰۳

ای مریم! (به شکرانه این نعمت) برای پروردگار خود، خضوع کن و سجده بجا آور! و با رکوع کنندگان، رکوع کن!

۶۶۸ به سوی نماز جمعه بشتابید

«یـا أَیُّهَـا الَّذِیـنَ ءَامَنُوا إِذَا نُـودِیَ لِلصَّلَـوهِ مِـن یَـوْمِ الْجُمُعَهِ فَاسْـعَوْا إِلَی ذِکْرِ اللَّهِ وَ ذَرُوا الْبَیْعَ ذَ لِکُمْ خَیْرٌ لَّکُمْ إِنْ کُنتُمْ تَعْلَمُـونَ» جمعه/۹

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که برای نماز روز جمعه اذان گفته شود، به سوی ذکر خدا بشتابید و خرید و فروش را رها کنید که این برای شما بهتر است اگر می دانستید!

۶۶۹ نماز خوف برای هنگام جنگ و خطر است

الف: «وَإِذَا کُنتَ فِیهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَوهَ فَلْتَقُمْ طَآئِفَهٌ مِّنْهُم مَّعَـکَ وَلْیَأْخُذُواأَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْیَکُونُوا مِن وَرَآئِکُمْ وَلْتَأْتِ طَآئِفَهٌ أُخْرَی لَمْ یُصَلُّوا فَلْیُصَلُّوا مَعَکَ وَلْیَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِینَ کَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِکُمْ وَأَمْتِعَتِکُمْ فَیَمِیلُونَ عَلَیْکُم مَّیْلَهً وَاحِدَهً وَلَا جُناحَ عَلَیْکُمْ إِنْ کانَ بِکُمْ أَذیً مِن مَّطَرٍ أَوْ کُنتُم مَّرْضَی أَن تَضَعُوا أَسْلِحَتَکُمْ وَخُذُوا حِذْرَکُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْکَفِرِینَ عَذَاباً مُّهِیناً» نسا/۱۰۲

و هنگـامی که در میان آن ها باشـی، و (در میـدان جنگ) برای آن ها نماز را برپا کنی، بایـد دسته ای از آن ها با تو (به نماز) برخیزند، و سلاح هایشان را با خود برگیرند؛ و هنگامی که سجده کردند (و نماز را به پایان رساندند)، باید به پشتِ سرِ شما (به میدان نبرد) بروند، و آن دسته دیگر که نماز نخوانده اند (و مشغول پیکار بوده اند)، بیایند و با تو نماز بخوانند؛ آن ها باید وسایل دفاعی و سلاح هایشان (را در حال نماز) با خود حمل کنند؛ (زیرا) کافران آرزو دارند که شما از سلاح ها و متاع های خود غافل شویـد و یکباره به شـما هجوم آورنـد. و اگر از باران ناراحتید، و یا بیمار (و مجروح)هستید، مانعی ندارد که سلاح های خود را بر زمین بگذاریـد؛ ولی وسایل دفاعی (ماننـد زره و خود را) با خود برداریـد خداونـد، عذاب خوارکننده ای برای کافران فراهم ساخته است.

ب: «فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالاً أَوْ رُکْبَاناً فَإِذَآ أَمِنتُمْ فَاذْکُرُوا اللَّهَ کَمَا عَلَّمَکُم مَّا لَمْ تَکُونُواتَعْلَمُونَ» بقره/۲۳۹

و اگر (به خاطر جنگ، یا خطر دیگری) بترسید، (نماز را) در حال پیاده یا سواره انجام دهید! اما هنگامی که امنیت خود را بازیافتید، خدا را یاد کنید! [= نماز را به صورت معمولی بخوانید!] همان گونه که خداوند، چیزهایی را که نمی دانستید، به شما تعلیم داد.

۶۷۰ نماز شب بخوانید

الف: «وَ مِنَ الَّیلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نافِلَهً لَّکَ عَسَی أَن یَبْعَثَکَ رَبُّکَ مَقاماً مَّحْمُوداً» اسرا/۷۹

و پاسی از شب را (از خواب برخیز، و) قرآن (و نماز) بخوان! این یک وظیفه اضافی برای توست؛ امید است پروردگارت تو را به مقامی در خور ستایش برانگیزد!(۱)

ب: «قُمِ الَّیلَ إِلَّا قَلِیلاً * نِّصْفَهُ أَوِ انقُصْ مِنْهُ قَلِیلاً» مزمل/۲ و ۳

شب را، جز کمی، بپاخیز! نیمی از شب را، یا کمی از آن کم کن،

ج: «وَ الَّذِینَ یَبِیتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّداً وَ قِیماً» فرقان/۶۴

کسانی که شبانگاه برای پروردگارشان سجده و قیام می کنند؛

د: «وَ مِنَ الَّیلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَ سَبِّحْهُ لَیْلاً طَوِیلاً» انسان/۲۶

و در شبانگاه برای او سجده کن، و مقداری طولانی از شب، او را تسبیح گوی!

۶۷۱ نماز مسافر شکسته است

«وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِی الْأَرْضِ فَلَیْسَ عَلَیْکُمْ جُناحٌ أَن تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَوهِ إِنْ خِفْتُمْ أَن یَفْتِنَکُمُ الَّذِینَ کَفَرُوا إِنَّ الْکَفِرِینَ کانُوا لَکُمْ عَدُوًّا مُّبِیناً» نسا/۱۰۱

هنگامی که سفر می کنید، گناهی بر شما نیست که نماز را کوتاه کنید اگر از فتنه (و خطرِ) کافران بترسید؛ زیرا کافران، برای شما دشمن آشکاری هستند.

۶۷۲ بر منافقان و کافران نماز میت نخوان

«وَلَا تُصَلِّ عَلَی أَحَدٍ مِّنْهُم مَّاتَ أَبَداً وَلَا تَقُمْ عَلَی قَبْرِهِ إِنَّهُمْ کَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَماتُوا وَهُمْ فَسِقُونَ» توبه/۸۴

۱- ۱۰۰. نماز شب برای پیامبر به عنوان یک وظیفه و تکلیف واجب بوده است، لکن برای سایرین، از مستحبات مؤکد است

که اثرات فراوانی بر زندگی دنیا و آخرت انسان دارد.

هرگز بر مرده هیچ یک از آنان، نماز نخوان! و بر کنار قبرش، (برای دعا و طلب آمرزش،) نایست! چرا که آن ها به خدا و رسولش کافر شدند؛ و در حالی که فاسق بودند از دنیا رفتند!

طهارت نمازگزار

۶۷۳ برای نماز وضو بگیرید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَی الصَّلَوهِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَکُمْ وَأَیْدِیَکُمْ إِلَی الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِکُمْ وَأَرْجُلَکُمْ إِلَی الْکَعْبَیْنِ....» مائده/۶

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که به نماز می ایستید، صورت و دست ها را تا آرنج بشویید! و سر و پاها را تا مفصل [= برآمدگی پشت پا] مسح کنید!...

۶۷۴ بعد از جنابت برای نماز غسل کنید(۱)

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَی الصَّلَوهِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَکُمْ وَأَیْدِیَکُمْ إِلَی الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِکُمْ وَأَرْجُلَکُمْ إِلَی الْکَعْبَیْنِ وَإِنْ کُنتُمْ جُنُباً فَاطَّهَّرُوا...» .مائده/۶

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که به نماز می ایستید، صورت و دست ها را تا آرنج بشویید! و سر و پاها را تا مفصل [= برآمدگی پشت پا] مسح کنید! و اگر جنب باشید، خود را بشویید (و غسل کنید)!...

۶۷۵ اگر عذری دارید به جای وضو تیمّم کنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَوهَ وَأَنتُمْ سُکَرَی حَتَّی تَعْلَمُوا ما تَقُولُونَ وَلَاجُنُباً إِلَّا عابِرِی سَبِیلٍ حَتَّی تَغْتَسِلُوا وَإِنْ کُنتُم مَّرْضَی أَوْ عَلَی سَفَرٍ أَوْجَآءَ أَحَدٌ مِّنکُم مِّنَ الْغَآئِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسآءَ فَلَمْ تَجِدُوا مآءً فَتَیَمَّمُوا صَعِیداً طَیِّباً فَامْسَحُوا بِوُجُوهِکُمْ وَأَیْدِیکُمْ إِنَّ اللَّهَ کانَ عَفُوًّا غَفُوراً» نسا/۴۳

ای کسانی که ایمان آورده اید! در حال مستی به نماز نزدیک نشوید، تا بدانید چه می گویید! و همچنین هنگامی که جنب هستید -مگر این که مسافر باشید- تا غسل کنید. و اگر بیمارید، یا

۱- ۱۰۱. آیه مشابه: نسا/۴۳.

مسافر، و یا «قضای حاجت» کرده اید، و یا با زنان آمیزش جنسی داشته اید، و در این حال، آب (برای وضو یا غسل) نیافتید، با خاک پاکی تیمّم کنید! (به این طریق که) صورت ها و دستهایتان را با آن مسح نمایید. خداوند، بخشنده و آمرزنده است.

۶۷۶ اگر برای غسل عذری دارید تیمّم کنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَوهِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنتُمْ جُنُباً فَاطَّهَّرُوا وَإِن كُنتُم مَّرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْجآءَ أَحَدٌ مِّنكُم مِّنَ الْغَآئِطِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسآءَ فَلَمْ تَجِدُوا مآءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيداً طَيِّباً فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُم مِّنْهُ ما يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُم مِّنْ حَرَجٍ وَلَكِن يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ» مائده/۶

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که به نماز می ایستید، صورت و دست ها را تا آرنج بشویید! و سر و پاها را تا مفصل [= برآمدگی پشت پا] مسح کنید! و اگر جنب باشید، خود را بشویید (و غسل کنید)! و اگر بیمار یا مسافر باشید، یا یکی از شما از محل پستی آمده [=قضای حاجت کرده ، یا با آنان تماس گرفته (و آمیزش جنسی کرده اید)، و آب (برای غسل یا وضو) نیابید، با خاک پاکی تیمم کنید! و از آن، بر صورت [= پیشانی و دست ها بکشید! خداوند نمی خواهد مشکلی برای شما ایجاد کند؛ بلکه می خواهد شما را پاک سازد و نعمتش را بر شما تمام نماید؛ شاید شکر او را بجا آورید!

۶۷۷ لباس نمازگزار باید طاهر باشد

«وَ ثِيابَكَ فَطَهِّرْ* وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ» مدثر/۴ و ۵

و لباست را پاک کن، و از پلیدی دوری کن،

قبله نماز

۶۷۸ قدس قبله اوّل مسلمانان

«وَكَذلِكَ جَعَلْنَكُمْ أُمَّةً وَسَطاً لِّتَكُونُوا شُهَدَآءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيداً

وَ ما جَعَلْنا الْقِبْلَهَ الَّتِی کُنتَ عَلَیْهآ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَن یَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّن یَنقَلِبُ عَلَی عَقِبَیْهِ وَ إِنْ کانَتْ لَکَبِیرَهً إِلَّا عَلَی الَّذِینَ هَدَی اللَّهُ وَ ما کانَ اللَّهُ لِیُضِیعَ إِیمَنَکُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِیمٌ» بقره/۱۴۳

همان گونه (که قبله شما، یک قبله میانه است) شما را نیز، امت میانه ای قرار دادیم (در حد اعتدال، میان افراط و تفریط؛) تا بر مردم گواه باشید؛ و پیامبر هم بر شما گواه است. و ما، آن قبله ای را که قبلا بر آن بودی، تنها برای این قرار دادیم که افرادی که از پیامبر پیروی می کنند، از آن ها که به جاهلیت باز می گردند، مشخص شوند. و مسلماً این حکم، جز بر کسانی که خداوند آن ها را هدایت کرده، دشوار بود. (این را نیز بدانید که نمازهای شما در برابر قبله سابق، صحیح بوده است؛) و خدا هرگز ایمان [= نماز] شما را ضایع نمی گرداند؛ زیرا خداوند، نسبت به مردم، رحیم و مهربان است.

۶۷۹ تغییر قبله از قدس به مسجد الحرام

«قَدْ نَرَی تَقَلُّبَ وَجْهِکَ فِی السَّمآءِ فَلَنُوَلِّیَنَّکَ قِبْلَهً تَرْضَیها فَوَلِّ وَجْهَکَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ حَیْثُ ما کُنتُمْ

فَوَلّوا وُجُوهَكَمْ شَطْرَهُ وَ إِنَّ الَّذِينَ أَوتُواالْكِتابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّهِمْ وَ ما اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ» بقره/۱۴۴

نگاه های انتظارآمیز تو را به سوی آسمان (برای تعیین قبله نهایی) می بینیم! اکنون تو را به سوی قبله ای که از آن خشنود باشی، باز می گردانیم. پس روی خود را به سوی مسجد الحرام کن! و هر جا باشید، روی خود را به سوی آن بگردانید! و کسانی که کتاب آسمانی به آن ها داده شده، بخوبی می دانند این فرمانِ حقی است که از ناحیه پروردگارشان صادر شده؛ (و در کتاب های خود خوانده اند که پیغمبر اسلام، به سوی دو قبله، نماز می خواند). و خداوند از اعمال آن ها (در مخفی داشتن این آیات) غافل نیست!

۶۸۰ هر جا هستید به سوی مسجد الحرام نماز بخوانید

«وَ مِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ إِنَّهُ لَلْحَقُّ مِن رَّبِّكَ وَ ما اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ * وَ مِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ حَيْثُ ما كُنتُمْ فَوَلُّواوُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِى وَ لِأُتِمَّ نِعْمَتِى عَلَيْكُمْ وَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ» بقره/۱۴۹ و ۱۵۰

از هر جا (و از هر شهر و نقطه ای) خارج شدی، (به هنگام نماز،) روی خود را به جانب «مسجد الحرام» کن! این دستور حقی از طرف پروردگار توست! و خداوند، از آنچه انجام می دهید، غافل نیست! و از هر جا خارج شدی، روی خود را به جانب مسجد الحرام کن! و هر جا بودید، روی خود را به سوی آن کنید! تا مردم، جز ظالمان (که دست از لجاجت برنمی دارند،) دلیلی بر ضدّ شما نداشته باشند؛ (زیرا از نشانه های پیامبر، که در کتب آسمانی پیشین آمده، این است که او، به سوی دو قبله، نماز می خواند.) از آن ها نترسید! و (تنها) از من بترسید! (این تغییر قبله، به خاطر آن بود که) نعمت خود را بر شما تمام کنم، شاید هدایت شوید!

آداب و اجزای نماز

۶۸۱ قرائت را نه زیاد بلند نه زیاد آهسته بخوانید

«قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَّا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَ لَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَ لَا تُخَافِتْ بِهَا وَ ابْتَغِ بَيْنَ ذلِكَ سَبِيلاً» اسرا/۱۱۰

بگو: ««اللَّه» را بخوانید یا «رحمان» را، هر کدام را بخوانید، (ذات پاکش یکی است؛ و) برای او بهترین نام هاست!» و نمازت را زیاد بلند، یا خیلی آهسته نخوان؛ و در میان آن دو، راهی (معتدل) انتخاب کن!

۶۸۲ رکوع و سجود کنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَ اسْجُدُوا وَ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَ افْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» حج/۷۷

ای کسانی که ایمان آورده اید! رکوع کنید، و سجود بجا آورید، و پروردگارتان را عبادت کنید، و کار نیک انجام دهید،

شاید رستگار شوید!

سجدهای واجب قرآن

سوره های:علق/۱۹، سجده/۱۵، نجم/۶۲، فصلت/۳۷

۶۸۳ در نماز سهل انگاری نکنید

«فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ* الَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ ساهُونَ» ماعون/۴ و ۵

پس وای بر نمازگزارانی که... در نماز خود سهل انگاری می کنند.

۶۸۴ برای ریا نماز نخوانید

« فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ * الَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ ساهُونَ * الَّذِينَ هُمْ يُرَآءُونَ» ماعون/۴ تا ۶

پس وای بر نمازگزارانی که... در نماز خود سهل انگاری می کنند، همان کسانی که ریا می کنند...

۶۸۵ جهنم کیفر نماز نخواندن است

« ما سَلَكَكُمْ فِی سَقَرَ * قالُوا لَمْ نَکُ مِنَ الْمُصَلِّينَ» مدثر/۴۲ و ۴۳

چه چیز شما را به دوزخ وارد ساخت؟!» می گویند: «ما از نمازگزاران نبودیم.

۶۸۶ در حال مستی به نماز نزدیک نشوید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَوةَ وَأَنتُمْ سُكَرَى حَتَّى تَعْلَمُوا ما تَقُولُونَ....» نسا/۴۳

ای کسانی که ایمان آورده اید! در حال مستی به نماز نزدیک نشوید، تا بدانید چه می گویید!...

۶۸۷ نماز شما را از فحشا دور می کند

«اتْلُ مآ أُوحِیَ إِلَيْکَ مِنَ الْکِتابِ وَ أَقِمِ الصَّلَوةَ إِنَّ الصَّلَوةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشآءِ وَ الْمُنكَرِ وَ لَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَ اللَّهُ يَعْلَمُ ما تَصْنَعُونَ» عنکبوت/۴۵

آنچه را از کتاب (آسمانی) به تو وحی شده تلاوت کن، و نماز را برپا دار، که نماز (انسان را) از زشتی ها و گناه باز می دارد، و یاد خدا بزرگتر است؛ و خداوند می داند شما چه کارهایی انجام می دهید!

۶۸۸ به تعقیبات نماز بپرداز

«فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ» شرح/۷

پس هنگامی که از کار مهمّی فارغ می شوی به مهم دیگری پرداز،

ص:۲۱۰

احکام مسجد

۶۸۹ مساجد مال خداست

«وَ أَنَّ الْمَسَجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَداً» جن/۱۸

و این که مساجد از آن خداست، پس هیچ کس را با خدا نخوانید!

۶۹۰ مسجدسازی مخصوص مؤمنان است

«إِنَّمـا يَعْمُرُ مَسَـجِدَ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ بِـاللَّهِ وَالْيَوْمِ الأَـخِرِ وَأَقـامَ الصَّلَوهَ وَءَاتَى الزَّكَوهَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَـى أُولئِـكَ أَن يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ» توبه/۱۸

مساجـد خدا را تنها کسـی آباد می کند که ایمان به خدا و روز قیامت آورده، و نماز را برپا دارد، و زکات را بپردازد، و جز از خدا نترسد؛ امید است چنین گروهی از هدایت یافتگان باشند.

۶۹۱ مشرکان حقّ مسجد سازی ندارند

«ما كانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَن يَعْمُرُوا مَسَجِدَ اللَّهِ شَهِدِينَ عَلَى أَنفُسِهِم بِالْكُفْرِ أُولئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَلُهُمْ وَفِى النَّارِ هُمْ خَلِدُونَ» توبه/۱۷

مشـرکان حق ندارنـد مساجـد خـدا را آبـاد کننـد در حـالی که به کفر خویش گواهی می دهنـد! آن هـا اعمالشان نابود (و بی ارزش) شده؛ و در آتش (دوزخ)، جاودانه خواهند ماند!

۶۹۲ مسجد را پاک نگه دارید

«وَ إِذْ بَوَّأْنا لِإِبْرَ هِيمَ مَكانَ الْبَيْتِ أَن لَّا تُشْرِكْ بِى شَيْأً وَطَهِّرْ بَيْتِىَ لِلطَّآئِفِينَ وَ الْقَآئِمِينَ وَ الرُّكَّعِ السُّجُودِ» حج/۲۶

(به خـاطر بیـاور) زمـانی را که جـای خـانه (کعبه) را برای ابراهیم آمـاده ساختیم (تا خانه را بنا کنـد؛ و به او گفتیم:) چیزی را همتای من قرار مـده! و خانه ام را برای طواف کننـدگان و قیام کنندگان و رکوع کنندگان و سـجودکنندگان (از آلودگی بت ها و از هر گونه آلودگی) پاک ساز!

۶۹۳ عبادت را در مسجد انجام دهید

«قُلْ أَمَرَ رَبِّی بِالْقِسْطِ وَأَقِیمُوا وُجُوهَکُمْ عِندَ کُلِّ مَسْجِدٍ وَ ادْعُوهُ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ کَما بَدَأَکُمْ تَعُودُونَ» اعراف/۲۹

بگو: «پروردگارم امر به عدالت کرده است؛ و توجّه خویش را در هر مسجد (و به هنگام عبادت) به سوی او کنید! و او را بخوانید، در حالی که دین (خود) را برای او خالص گردانید! (و بدانید) همان گونه که در آغاز شما را آفرید، (بار دیگر در رستاخیز) بازمی گردید!

۶۹۴ خود را برای مسجد زینت نمایید

«یَبَنِی ءَادَمَ خُذُوا زِینَتَکُمْ عِندَ کُلِّ مَسْجِدٍ وَکُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا یُحِبُّ الْمُسْرِفِینَ» اعراف/۳۱

ای فرزندان آدم! زینت خود را به هنگام رفتن به مسجد، با خود بردارید! و (از نعمت های الهی) بخورید و بیاشامید، ولی اسراف نکنید که خداوند مسرفان را دوست نمی دارد!

۶۹۵ مسجد الحرام قبله مسلمانان است

«قَدْ نَرَی تَقَلُّبَ وَجْهِکَ فِی السَّمآءِ فَلَنُوَلِّیَنَّکَ قِبْلَةً تَرْضَیها فَوَلِّ وَجْهَکَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَ حَیْثُ ما کُنتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَکُمْ شَطْرَهُ وَ إِنَّ الَّذِینَ أُوتُواالْکِتابَ لَیَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّهِمْ وَ ما اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا یَعْمَلُونَ» بقره/۱۴۴

نگاه های انتظارآمیز تو را به سوی آسمان (برای تعیین قبله نهایی) می بینیم! اکنون تو را به سوی قبله ای که از آن خشنود باشی، باز می گردانیم. پس روی خود را به سوی مسجد الحرام کن! و هر جا باشید، روی خود را به سوی آن بگردانید! و کسانی که کتاب آسمانی به آن ها داده شده، بخوبی می دانند این فرمانِ حقی است که از ناحیه پروردگارشان صادر شده؛ (و در کتاب های خود خوانده اند که پیغمبر اسلام، به سوی دو قبله، نماز می خواند). و خداوند از اعمال آن ها (در مخفی داشتن این آیات) غافل نیست!

۶۹۶ مشرکان را به مسجد راه ندهید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِنَّما الْمُشْرِکُونَ نَجَسٌ فَلَا یَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَیْلَةً فَسَوْفَ یُغْنِیکُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ إِن شآءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِیمٌ حَکِیمٌ» توبه/۲۸

ای کسانی که ایمان آورده اید! مشرکان ناپاکند؛ پس نباید بعد از امسال، نزدیک مسجد الحرام شوند! و اگر از فقر می ترسید، خداوند هرگاه بخواهد، شما را به کرمش بی نیاز می سازد؛ (و از راه دیگر جبران می کند؛) خداوند دانا و حکیم است.

۶۹۷ بستن مسجد از گناهان بزرگ است

«وَ مَنْ أَظْلَمُ مِمَّن مَّنَعَ مَسَجِدَ اللَّهِ أَن يُذْكَرَ فِيها اسْمُهُ وَ سَعَى فِى خَرَابِهآ أُولئِكَ ما كانَ لَهُمْ أَن يَدْخُلُوهآ إِلَّا خآئِفِينَ لَهُمْ فِى الدُّنْيا خِزْىٌ وَ لَهُمْ فِى الْأَخِرَهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ» بقره/۱۱۴

کیست ستمکارتر از آن کس که از بردن نام خدا در مساجد او جلوگیری کرد و سعی در ویرانی آن ها نمود؟! شایسته نیست آنان، جز با ترس و وحشت، وارد این (کانون های عبادت) شوند. بهره آن ها در دنیا (فقط)رسوایی است و در سرای دیگر، عذاب عظیم (الهی)!!

۶۹۸ مسجد واقعی براساس تقوا است

«... لَّمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَن تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجالٌ يُحِبُّونَ أَن يَتَطَهَّرُوا وَ اللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ» توبه/۱۰۸

... آن مسجدی که از روز نخست بر پایه تقوا بنا شده، شایسته تر است که در آن (به عبادت) بایستی؛ در آن، مردانی هستند که دوست می دارند پاکیزه باشند؛ و خداوند پاکیزگان را دوست دارد!

۶۹۹ در مسجد ضرار حاضر نشوید

«وَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِداً ضِرَاراً وَ كُفْراً وَ تَفْرِيقَاً بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ إِرْصاداً لِّمَنْ حارَبَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ مِن قَبْلُ وَ لَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنآ إِلَّا الْحُسْنَى وَ اللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَذِبُونَ لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَداً» توبه/۱۰۷ و ۱۰۸

(گروهی دیگر از آن ها) کسانی هستند که مسجدی ساختند برای زیان (به مسلمانان)، و (تقویت) کفر، و تفرقه افکنی میان مؤمنان، و کمینگاه برای کسی که از پیش با خدا و پیامبرش مبارزه کرده بود؛ آن ها سوگند یاد می کنند که: «جز نیکی (و خدمت)، نظری نداشته ایم!» امّا خداوند گواهی می دهد که آن ها دروغگو هستند! هرگز در آن (مسجد به عبادت) نایست... .

فصل دوم: احکام روزه

۷۰۰ روزه بر شما واجب است

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا کُتِبَ عَلَیْکُمُ الصِّیامُ کَما کُتِبَ عَلَی الَّذِینَ مِن قَبْلِکُمْ لَعَلَّکُمْ تَتَّقُونَ» بقره/۱۸۳

ای افرادی که ایمان آورده اید! روزه بر شما نوشته شده، همان گونه که بر کسانی که قبل از شما بودند نوشته شد؛ تا پرهیزگار شوید.

۷۰۱ ماه رمضان ماه روزه است

«شَهْرُ رَمَضانَ الَّذِی أُنزِلَ فِیهِ الْقُرْءَانُ هُدًی لِّلنَّاسِ وَ بَیِّنَتٍ مِّنَ الْهُدَی وَالْفُرْقانِ فَمَن شَهِدَ مِنکُمُ الشَّهْرَ فَلْیَصُمْهُ...» بقره/۱۸۵

(روزه، در چند روز معدودِ) ماهِ رمضان است؛ ماهی که قرآن، برای راهنمایی مردم، و نشانه های هدایت، و فرق میان حق و باطل، در آن نازل شده است. پس آن کس از شما که در ماه رمضان در حضر باشد، روزه بدارد.

۷۰۲ زمان روزه از صبح تا شام است

«.... وَکُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّی یَتَبَیَّنَ لَکُمُ الْخَیْطُ الْأَبْیَضُ مِنَ الْخَیْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّیامَ إِلَی الَّیْلِ وَلَا تُبَشِرُوهُنَّ وَأَنتُمْ عَکِفُونَ فِی الْمَسَجِدِ تِلْکَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوها کَذلِکَ یُبَیِّنُ اللَّهُ ءَایاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ یَتَّقُونَ» بقره/۱۸۷

... و بخورید و بیاشامید، تا رشته سپید صبح، از رشته سیاه (شب) برای شما آشکار گردد! سپس روزه را تا شب، تکمیل کنید! و در حالی که در مساجد به اعتکاف پرداخته اید، با زنان

آمیزش نکنیـد! این، مرزهـای الهی است؛ پس به آن نزدیـک نشویـد! خداونـد، این چنین آیـات خود را برای مردم، روشن می سازد، باشد که پرهیزگار گردند!

۷۰۳ روزه بر مسافر و مریض واجب نیست

الف: «أَیَّاماً مَّعْدُودَ تٍ فَمَن کانَ مِنکُم مَّرِیضاً أَوْ عَلَی سَـفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَیَّامٍ أُخَرَ وَ عَلَی الَّذِینَ یُطِیقُونَهُ فِدْیَهٌ طَعامُ مِسْکِینٍ فَمَن تَطَوَّعَ خَیْراً فَهُوَ خَیْرٌ لَّهُ وَ أَن تَصُومُواخَیْرٌ لَّکُمْ إِنْ کُنتُمْ تَعْلَمُونَ» بقره/۱۸۴

چند روز معدودی را (باید روزه بدارید!) و هر کس از شـما بیمار یا مسافر باشد تعدادی از روزهای دیگر را (روزه بدارد) و بر کسانی که روزه برای آن ها طاقت فرساست؛ (همچون بیماران مزمن، و پیرمردان و پیرزنان،) لازم است کفّاره بدهند: مسکینی را اطعام کنند؛ و کسی که کارِ خیری انجام دهد، برای او بهتر است؛ و روزه داشتن برای شما بهتر است اگر بدانید!

ب: «شَـهْرُ رَمَضانَ الَّذِی أُنزِلَ فِیهِ الْقُرْءَانُ هُدًی لِّلنَّاسِ وَ بَیِّنَتٍ مِّنَ الْهُدَی وَالْفُرْقانِ فَمَن شَهِدَ مِنکُمُ الشَّهْرَ فَلْیَصُمْهُ وَمَن کانَ مَرِیضاً أَوْ عَلَی سَـفَرٍ فَعِـدَّةٌ مِنْ أَیَّامٍ أُخَرَ یُرِیـدُ اللَّهُ بِکُمُ الْیُسْـرَ وَلَـا یُرِیـدُ بِکُمُ الْعُسْـرَ وَلِتُکْمِلُوا الْعِـدَّهَ وَلِتُکَبِرُوااللَّهَ عَلَی ما هَـدَاکُمْ وَلَعَلَّکُمْ تَشْکُرُونَ» بقره/۱۸۵

(روزه، در چنـد روز معـدودِ) مـاهِ رمضان است؛ ماهی که قرآن، برای راهنمایی مردم، و نشانه های هـدایت، و فرق میان حق و باطل، در آن نازل شـده است. پس آن کس از شـما که در ماه رمضان در حضـر باشـد، روزه بدارد! و آن کس که بیمار یا در سفر است، روزهای دیگری را به جای آن، روزه بگیرد! خداوند، راحتی شما را می خواهد، نه زحمت شما را! هدف این است که این روزها را تکمیل کنید؛ و خدا را بر این که شما را هدایت کرده، بزرگ بشمرید؛ باشد که شکرگزاری کنید!

۷۰۴ آمیزش با همسر در شب ماه رمضان حلال است

«أُحِلَّ لَکُمْ لَیْلَهَ الصِّیامِ الرَّفَثُ إِلَی نِسآئِکُمْ هُنَّ لِباسٌ لَّکُمْ وَأَنتُمْ لِباسٌ لَّهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّکُمْ کُنتُمْ تَخْتانُونَ أَنفُسَکُمْ فَتابَ عَلَیْکُمْ وَعَفا عَنکُمْ فَالْئَنَ بَشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا ما کَتَبَ اللَّهُ لَکُمْ...» بقره/۱۸۷

ص:۲۱۵

آمیزش جنسی با همسرانتان، در شبِ روزهایی که روزه می گیرید، حلال است. آن ها لباس شما هستند؛ و شما لباس آن ها (هر دو زینت هم و سبب حفظ یکدیگرید). خداوند می دانست که شما به خود خیانت می کردید؛ (و این کارِ ممنوع را انجام می دادید؛) پس توبه شما را پذیرفت و شما را بخشید. اکنون با آن ها آمیزش کنید، و آنچه را خدا برای شما مقرر داشته، طلب نمایید!....

ص:۲۱۶

فصل سوم: احکام خمس و انفال

۷۰۵ خمس اموال شما مال خداست

«وَاعْلَمُوا أَنَّما غَنِمْتُم مِن شَیْ ءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِی الْقُرْبَی وَالْیَتَمی وَالْمَسَکِینِ وَابْنِ السَّبِیلِ إِنْ کُنتُمْ ءَامَنتُم بِاللَّهِ وَمآ أَنزَلْنا عَلَی عَبْدِنا یَوْمَ الْفُرْقانِ یَوْمَ الْتَقَی الْجَمْعانِ وَاللَّهُ عَلَی کُلِ شَیْ ءٍ قَدِیرٌ» انفال/۴۱

بدانید هرگونه غنیمتی به دست آورید، خمس آن برای خدا، و برای پیامبر، و برای ذی القربی و یتیمان و مسکینان و واماندگان در راه (از آن ها) است، اگر به خدا و آنچه بر بنده خود در روز جدایی حق از باطل، روز درگیری دو گروه (باایمان و بی ایمان) [= روز جنگ بدر] نازل کردیم، ایمان آورده اید؛ و خداوند بر هر چیزی تواناست!

۷۰۶ سهم مخصوص امام(۱)

«مَّآ أَفَآءَ اللَّهُ عَلَی رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَی فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِی الْقُرْبَی وَالْیَتامَی وَالْمساکِینِ وَابْنِ السَّبِیلِ کَیْ لَا یَکُونَ دُولَةً بَیْنَ الْأَغْنِیَآءِ مِنکُمْ وَما آتاکُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَما نَهاکُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِیدُ الْعِقابِ» حشر/۷

آنچه را خداوند از اهل این آبادیها به رسولش بازگرداند، از آن خدا و رسول و خویشاوندان او، و یتیمان و مستمندان و در راه ماندگان است، تا (این اموال عظیم) در میان ثروتمندان شما دست به دست نگردد! آنچه را رسول خدا برای شما آورده بگیرید (و اجرا کنید)، و از آنچه نهی کرده خودداری نمایید؛ و از (مخالفت) خدا بپرهیزید که خداوند کیفرش شدید است!

ص:۲۱۷

۱- ۱۰۲. امام علی علیه السلام فرموده اند از آنجا که خداوند سهمی از زکات را برای اهل بیت و سادات قرار نداده است، خمس و فی ء را مخصوص ایشان کرده است. اصول کافی ج ۳ ص ۶۰۴.

۷۰۷ خمس را به مصرف خود برسانید

«وَاعْلَمُوا أَنَّما غَنِمْتُم مِن شَیْ ءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِی الْقُرْبَی وَالْیَتَمَی وَالْمَسَکِینِ وَابْنِ السَّبِیلِ....» انفال/۴۱

بدانید هرگونه غنیمتی به دست آورید، خمس آن برای خدا، و برای پیامبر، و برای ذی القربی و یتیمان و مسکینان و واماندگان در راه (از آن ها) است،...

۷۰۸ انفال برای خدا و رسول است

«یَسْئَلُونَکَ عَنِ الأَنفالِ قُلِ الأَنفالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَیْنِکُمْ وَأَطِیعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ کُنتُم مُؤْمِنِینَ» انفال/۱

از تو درباره انفال [= غنایم، و هرگونه مال بدون مالک مشخص] سؤال می کنند؛ بگو: «انفال مخصوص خدا و پیامبر است؛ پس، از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید! و خصومت هایی را که در میان شماست، آشتی دهید! و خدا و پیامبرش را اطاعت کنید اگر ایمان دارید!

ص:۲۱۸

فصل چهارم: احکام زکات و صدقه

۷۰۹ واجب است زکات بپردازید(۱)

«وَ أَقِيمُوا الصَّلَوهَ وَءَاتُوا الزَّكَوهَ وَ ما تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُم مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِندَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِما تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» بقره/۱۱۰

و نماز را برپا دارید و زکات را ادا کنید؛ و هر کار خیری را برای خود از پیش می فرستید، آن را نزد خدا (در سرای دیگر) خواهید یافت؛ خداوند به اعمال شما بیناست.

۷۱۰ پرداخت زکات برای پاک شدن شماست(۲)

«خُذْ مِنْ أَمْوَ لِهِمْ صَدَقَهً تُطَهِّرُهُمْ وَ تُزَكِّيهِم بِها وَ صَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَوتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ وَ اللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ» توبه/۱۰۳

از اموال آن ها صدقه ای (بعنوان زکات) بگیر، تا بوسیله آن، آن ها را پاک سازی و پرورش دهی! و (به هنگام گرفتن زکات،) به آن ها دعا کن؛ که دعای تو، مایه آرامش آن هاست؛ و خداوند شنوا و داناست!

۷۱۱ گیرنده اصلی زکات خداست

«أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَهَ عَنْ عِبادِهِ وَ يَأْخُذُ الصَّدَقَتِ وَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ» توبه/۱۰۴

آیا نمی دانستند که فقط خداوند توبه را از بندگانش می پذیرد، و صدقات را می گیرد، و خداوند توبه پذیر و مهربان است؟!

۱- ۱۰۳. مقدار و نوع مالی که باید زکات آن پرداخت شود را مراجع معظم تقلید در رساله های عملیه مشخص فرموده اند؛ مراجعه شود.

۲- ۱۰۴. ترجمه تفسیر المیزان ج ۹ ص ۵۱۲: اینجا صدقه به معنای زکات واجب مالی است.

۷۱۲ حقّ کشاورزی و زراعت خود را بپردازید(۱)

«وَهُوَ الَّذِی أَنشَأَ جَنَّتٍ مَّعْرُوشَتٍ وَغَیْرَ مَعْرُوشَتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفاً أُکُلُهُ وَالزَّیْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَبِهاً وَغَیْرَ مُتَشَبِهٍ کُلُوا مِن ثَمَرِهِ إِذَآ أَثْمَرَ وَءَاتُواحَقَّهُ یَوْمَ حَصادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا یُحِبُّ الْمُسْرِفِینَ» انعام/۱۴۱

اوست که باغ های معروش [= باغ هایی که درختانش روی داربست ها قرار دارد]، و باغ های غیرمعروش [= باغ هایی که نیاز به داربست ندارد] را آفرید؛ همچنین نخل و انواع زراعت را، که از نظر میوه و طعم با هم متفاوتند؛ و (نیز) درخت زیتون و انار را، که از جهتی با هم شبیه، و از جهتی تفاوت دارند؛ (برگ و ساختمان ظاهریشان شبیه یکدیگر است، در حالی که طعم میوه آن ها متفاوت می باشد.) از میوه آن، به هنگامی که به ثمر می نشیند، بخورید! و حقّ آن را به هنگام درو، بپردازید! و اسراف نکنید، که خداوند مسرفان را دوست ندارد!

۷۱۳ وجوب زکات بر زنان

«وَ قَرْنَ فِی بُیُوتِکُنَّ وَ لَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَهِلِیَّهِ الْأُولَی وَ أَقِمْنَ الصَّلَوهَ وَ ءَاتِینَ الزَّکَوهَ وَ أَطِعْنَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ ...» احزاب/۳۳

و در خانه های خود بمانید، و همچون دوران جاهلیّت نخستین (در میان مردم) ظاهر نشوید، و نماز را برپا دارید، و زکات را بپردازید، و خدا و رسولش را اطاعت کنید؛ ....

۷۱۴ صدقه خود را با منّت باطل نکنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَتِکُم بِالْمَنِ وَالْأَذَی کَالَّذِی یُنفِقُ مالَهُ رِئآءَ النَّاسِ وَلَا یُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْیَوْمِ الْأَخِرِ فَمَثَلُهُ کَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَیْهِ تُرَابٌ فَأَصابَهُ وَابِلٌ فَتَرَکَهُ صَلْداً لَّا یَقْدِرُونَ عَلَی شَیْ ءٍ مِّمَّا کَسَبُوا وَاللَّهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الْکَفِرِینَ» بقره/۲۶۴

ای کسانی که ایمان آورده اید! بخشش های خود را با منت و آزار، باطل نسازید! همانند کسی که مال خود را برای نشان دادن به مردم، انفاق می کند؛ و به خدا و روز رستاخیز،

۱- ۱۰۵. چند آیه مشابه: نور/۵۶، بقره/۴۳، مزمل/۲۰، بقره/۸۳، حج/۷۸، مجادله/۱۳.

ایمان نمی آورد؛ (کار او) همچون قطعه سنگی است که بر آن، (قشر نازکی از) خاک باشد؛ (و بذرهایی در آن افشانده شود؛) و رگبار باران به آن برسد، (و همه خاک ها و بذرها را بشوید،) و آن را صاف (و خالی از خاک و بذر) رها کند. آن ها از کاری که انجام داده اند، چیزی به دست نمی آورند؛ و خداوند، جمعیت کافران را هدایت نمی کند.

۷۱۵ نیازمندان واقعی چه کسانی اند

«لِلْفُقَرَآءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْباً فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجاهِلُ أَغْنِيآءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُم بِسِيمَهُمْ لَا يَسْئَلُونَ النَّاسَ إِلْحافاً وَما تُنفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ» بقره/۲۷۳

(انفاقِ شما، مخصوصاً باید) برای نیازمندانی باشد که در راه خدا، در تنگنا قرار گرفته اند؛ (و توجّه به آیین خدا، آن ها را از وطن های خویش آواره ساخته؛ و شرکت در میدانِ جهاد، به آن ها اجازه نمی دهد تا برای تأمین هزینه زندگی، دست به کسب و تجارتی بزنند؛) نمی توانند مسافرتی کنند (و سرمایه ای به دست آورند؛) و از شدّت خویشتن داری، افراد ناآگاه آن ها را بی نیاز می پندارند؛ امّا آن ها را از چهره هایشان می شناسی؛ و هرگز با اصرار چیزی از مردم نمی خواهند. (این است مشخّصات آن ها!) و هر چیز خوبی در راه خدا انفاق کنید، خداوند از آن آگاه است.

۷۱۶ صدقه سری یا علنی

«إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوها وَتُؤْتُوها الْفُقَرَآءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنكُم مِن سَيِّاتِكُمْ وَاللَّهُ بِما تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ» بقره/۲۷۱

اگر انفاق ها را آشکار کنید، خوب است! و اگر آن ها را مخفی ساخته و به نیازمندان بدهید، برای شما بهتر است! و قسمتی از گناهان شما را می پوشاند؛ (و در پرتو بخشش در راه خدا، بخشوده خواهید شد.) و خداوند به آنچه انجام می دهید، آگاه است.

۷۱۷ اجر صدقه دادن چیست؟

«إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَ الْمُصَّدِّقَتِ وَ أَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضاً حَسَناً يُضَعَفُ لَهُمْ وَ لَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ» حدید/۱۸

مردان و زنان انفاق کننـده، و آن ها که (از این راه) به خـدا «قرض الحسـنه» دهند، (این قرض الحسـنه) برای آنان مضاعف می شود و پاداش پرارزشی دارند!

۷۱۸ موارد مصرف صدقه وزکات کدام است

«إِنَّمـا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَآءِ وَالْمَسَـٰكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهـا وَالْمُؤَلَّفَهِ قُلُوبُهُمْ وَفِى الرِّقـابِ وَالْغَرِمِينَ وَفِى سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَهً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ» توبه/۶۰

زکـات هـا مخصوص فقرا و مسـاکین و کارکنانی است که برای (جمع آوری) آن زحمت می کشـند، و کسانی که برای جلب محبّتشان اقـدام می شود، و برای (آزادی) بردگان، و (ادای دین) بدهکاران، و در راه (تقویت آیین) خدا، و واماندگان در راه؛ این، یک فریضه (مهم) الهی است؛ و خداوند دانا و حکیم است!

ص:۲۲۲

فصل پنجم: احکام حج

قسمت اول

۷۱۹ به جا آوردن حجّ، واجب است

«وَ أَذِّن فِی النَّاسِ بِالْحَجِ ـّ یَأْتُوکَ رِجالاً وَ عَلَی کُلِ ـّ ضامِرٍ یَأْتِینَ مِن کُلِ ـّ فَجٍ ـّ عَمِیقٍ» حج/۲۷

و مردم را دعوت عمومی به حج کن؛ تا پیاده و سواره بر مرکب های لاغر از هر راه دوری به سوی تو بیایند...

۷۲۰ حجّ بر افراد مستطیع واجب است

«... وَلِلَّهِ عَلَی النَّاسِ حِجُّ الْبَیْتِ مَنِ اسْتَطاعَ إِلَیْهِ سَبِیلاً وَمَن کَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِیٌّ عَنِ الْعَلَمِینَ» آل عمران/۹۷

در آن، نشانه های روشن، (از جمله) مقام ابراهیم است؛ و هر کس داخل آن [= خانه خدا] شود؛ در امان خواهد بود، و برای خدا بر مردم است که آهنگ خانه (او) کنند، آن ها که توانایی رفتن به سوی آن دارند. و هر کس کفر ورزد (و حج را ترک کند، به خود زیان رسانده)، خداوند از همه جهانیان، بی نیاز است.

۷۲۱ انجام حجّ در ایام معیّن است

«الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَتٌ فَمَن فَرَضَ فِیهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِی الْحَجِ ـّ وَما تَفْعَلُوا مِنْ خَیْرٍ یَعْلَمْهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَیْرَ الزَّادِ التَّقْوَی وَاتَّقُونِ یَأُولِی الْأَلْبَبِ» بقره/۱۹۷

حج، در ماه های معینی است! و کسانی که (با بستن احرام، و شروع به مناسک حج،) حج را بر خود فرض کرده اند، (باید بدانند که) در حج، آمیزش جنسی با زنان، و گناه و جدال نیست! و آنچه از کارهای نیک انجام دهید، خدا آن را می داند. و زاد و توشه تهیه کنید، که بهترین زاد و توشه، پرهیزگاری است! و از من بپرهیزید ای خردمندان!

۷۲۲ ایام تشریق روزهای معینی است

«وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِى أَيَّامٍ مَّعْدُودَ تٍ فَمَن تَعَجَّلَ فِى يَوْمَيْنِ فَلَآ إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَن تَأَخَّرَ فَلَآ إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى وَ اتَّقُوا اللَّهَ وَ اعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ» بقره /۲۰۳

و خدا را در روزهای معیّنی یاد کنید! (روزهای ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ ماه ذی حجه). و هر کس شتاب کند، (و ذکر خدا را) در دو روز انجام دهد، گناهی بر او نیست، و هر که تأخیر کند، (و سه روز انجام دهد نیز) گناهی بر او نیست؛ برای کسی که تقوا پیشه کند. و از خدا بپرهیزید! و بدانید شما به سوی او محشور خواهید شد!

۷۲۳ در حجّ از مشرکان اعلان برائت کنید

الف: «وَأَذَ نٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِى ءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِن تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِى اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ» توبه/۳

و این، اعلامی است از ناحیه خدا و پیامبرش به (عموم) مردم در روز حج اکبر [= روز عید قربان] که: خداوند و پیامبرش از مشرکان بیزارند! با این حال، اگر توبه کنید، برای شما بهتر است! و اگر سرپیچی نمایید، بدانید شما نمی توانید خدا را ناتوان سازید (و از قلمرو قدرتش خارج شوید)! و کافران را به مجازات دردناک بشارت ده!

ب: «بَرَآءَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَهَدتُّم مِّنَ الْمُشْرِكِينَ» توبه/۱

(این، اعلام) بیزاری از سوی خدا و پیامبر او، به کسانی از مشرکان است که با آن ها عهد بسته اید!

۷۲۴ بیت الحرام محلّ قیام و قوام مردم است

«جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَماً لِّلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْىَ وَالْقَلَئِدَ ذلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ ما فِى السَّمَاوَاتِ وَما فِى الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِ شَىْ ءٍ عَلِيمٌ» مائده/۹۷

خداوند، کعبه -بیت الحرام- را وسیله ای برای استواری و سامان بخشیدن به کار مردم قرار داده؛ و همچنین ماه حرام، و قربانی های بی نشان، و قربانی های نشاندار را؛ این گونه

احکام (حساب شده و دقیق،) به خاطر آن است که بدانید خداوند، آنچه در آسمان ها و آنچه در زمین است، می داند؛ و خدا به هر چیزی داناست.

۷۲۵ بیت الحرام را تطهیر کنید

«.. وَ عَهِدْنآ إِلی إِبْرَهِیمَ وَ إِسْمَعِیلَ أَن طَهِّرَا بَیْتِیَ لِلطَّآئِفِینَ وَ الْعَکِفِینَ وَ الرُّکَّعِ السُّجُودِ» بقره /۱۲۵

... و ما به ابراهیم و اسماعیل امر کردیم که: «خانه مرا برای طواف کنندگان و مجاوران و رکوع کنندگان و سجده کنندگان، پاک و پاکیزه کنید!»

۷۲۶ طواف خانه خدا را به جا آورید

«ثُمَّ لْیَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَ لْیُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْیَطَّوَّفُوا بِالْبَیْتِ الْعَتِیقِ» حج/۲۹

سپس، باید آلودگی هایشان را برطرف سازند؛ و به نذرهای خود وفا کنند؛ و بر گرد خانه گرامی کعبه، طواف کنند.

۷۲۷ سعی بین صفا و مروه کنید

«إِنَّ الصَّفـا وَ الْمَرْوَهَ مِن شَـعآئِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَیْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُناحَ عَلَیْهِ أَن یَطَّوَّفَ بِهِما وَ مَن تَطَوَّعَ خَیْراً فَإِنَّ اللَّهَ شَاکِرٌ عَلِیمٌ» بقره/۱۵۸

«صفا» و «مروه» از شعائر (و نشانه های) خداست! بنابراین، کسانی که حجِ خانه خدا و یا عمره انجام می دهند، مانعی نیست که بر آن دو طواف کنند؛ (و سعیِ صفا و مروه انجام دهند. و هرگز اعمال بی رویّه مشرکان، که بت هایی بر این دو کوه نصب کرده بودند، از موقعیّت این دو مکان مقدّس نمی کاهد!) و کسی که فرمان خدا را در انجام کارهای نیک اطاعت کند، خداوند (در برابر عمل او) شکرگزار، و (از افعال وی) آگاه است.

۷۲۸ در مقام ابراهیم نماز بخوانید

«وَ إِذْ جَعَلْنا الْبَیْتَ مَثابَهً لِّلنَّاسِ وَ أَمْناً وَ اتَّخِذُوا مِن مَّقامِ إِبْرَ هِیمَ مُصَلًّی وَ عَهِدْنآ إِلی إِبْرَ هِیمَ وَ إِسْمَعِیلَ أَن طَهِّرَا بَیْتِیَ لِلطَّآئِفِینَ وَ الْعَکِفِینَ وَ الرُّکَّعِ السُّجُودِ» بقره/۱۲۵

و (به خاطر بیاورید) هنگامی که خانه کعبه را محل بازگشت و مرکز امن و امان برای مردم

قرار دادیم! و (برای تجدید خاطره،) از مقام ابراهیم، عبادتگاهی برای خود انتخاب کنید! و ما به ابراهیم و اسماعیل امر کردیم که: «خانه مرا برای طواف کنندگان و مجاوران و رکوع کنندگان و سجده کنندگان، پاک و پاکیزه کنید!»

۷۲۹ قربانی در حجّ از شعائر اللّه است

«وَ الْبُدْنَ جَعَلْنَها لَکُم مِن شَعَئِرِ اللّهِ لَکُمْ فِیها خَیْرٌ فَاذْکُرُوا اسْمَ اللّهِ عَلَیْها صَوَآفَّ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَکُلُوا مِنْهَا وَ أَطْعِمُوا الْقَانِعَ وَ الْمُعْتَرَّ کَذلِکَ سَخَّرْنَها لَکُم لَعَلَّکُمْ تَشْکُرُونَ» حج/۳۶

و شترهای چاق و فربه را (در مراسم حج) برای شما از شعائر الهی قرار دادیم؛ در آن ها برای شما خیر و برکت است؛ نام خدا را (هنگام قربانی کردن) در حالی که به صف ایستاده اند بر آن ها ببرید؛ و هنگامی که پهلوهایشان آرام گرفت (و جان دادند)، از گوشت آن ها بخورید، و مستمندان قانع و فقیران را نیز از آن اطعام کنید! این گونه ما آن ها را مسخّرتان ساختیم، تا شکر خدا را بجا آورید.

۷۳۰ تقوا، حقیقت قربانی است

«لَن یَنالَ اللّهَ لُحُومُها وَ لَا دِمآؤُها وَ لَکِن یَنالُهُ التَّقْوَی مِنکُمْ کَذلِکَ سَخَّرَها لَکُمْ لِتُکَبِرُوا اللّهَ عَلَی ما هَدَاکُمْ وَ بَشِّرِ الْمُحْسِنِینَ» حج/۳۷

نه گوشت ها و نه خون های آن ها، هرگز به خدا نمی رسد. آنچه به او می رسد، تقوا و پرهیزگاری شماست. این گونه خداوند آن ها را مسخّر شما ساخته، تا او را به خاطر آن که شما را هدایت کرده است بزرگ بشمرید؛ و بشارت ده نیکوکاران را!

۷۳۱ قربانی در حجّ و مصرف آن

«لِّیَشْهَدُوا مَنَفِعَ لَهُمْ وَ یَذْکُرُوا اسْمَ اللّهِ فِی أَیَّامٍ مَّعْلُومَتٍ عَلَی ما رَزَقَهُم مِنْ بَهِیمَهِ الْأَنْعَمِ فَکُلُوا مِنْها وَأَطْعِمُوا الْبآئِسَ الْفَقِیرَ» حج/۲۸

تا شاهد منافع گوناگون خویش (در این برنامه حیاتبخش) باشند؛ و در ایّام معیّنی نام خدا را، بر چهارپایانی که به آنان داده است، (به هنگام قربانی کردن) ببرند؛ پس از گوشت آن ها بخورید؛ و بینوای فقیر را نیز اطعام نمایید!

قسمت دوم

۷۳۲ ما قربانی را واجب کردیم

«وَ لِکُلِ ّ أُمَّهٍ جَعَلْنا مَنسَکاً لِّیَذْکُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَی ما رَزَقَهُم مِنْ بَهِیمَهِ الْأَنْعَمِ فَإِلَهُکُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَ بَشِّرِ الْمُخْبِتِینَ» حج/۳۴

برای هر امّتی قربانگـاهی قرار دادیم، تا نام خـدا را (به هنگام قربانی) بر چهارپایانی که به آنان روزی داده ایم ببرنـد، و خـدای شما معبود واحدی است؛ در برابر (فرمان) او تسلیم شوید و بشارت ده متواضعان و تسلیم شوندگان را.

۷۳۳ برخی احکام و شرایط حجّ

«وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَهَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَیْسَرَ مِنَ الْهَدْیِ وَلَا تَحْلِقُوارُءُوسَکُمْ حَتَّی یَبْلُغَ الْهَدْیُ مَحِلَّهُ فَمَن کانَ مِنکُم مَّرِیضاً أَوْ بِهِ أَذیً مِن رَّأْسِهِ فَفِدْیَهٌ مِن صِیام أَوْ صَدَقهٍ أَوْ نُسُکٍ فَإِذَآ أَمِنتُمْ فَمَن تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَهِ إِلَی الْحَجِ ّفَما اسْتَیْسَرَ مِنَ الْهَدْیِ فَمَن لَّمْ یَجِدْ فَصِیامُ ثَلَثَهِ أَیَّام فِی الْحَجِ ّوَسَبْعَهٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْکَ عَشَرَهٌ کامِلَهٌ ذلِکَ لِمَن لَّمْ یَکُنْ أَهْلُهُ حاضِرِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِیدُ الْعِقابِ» بقره /۱۹۶

و حج و عمره را برای خدا به اتمام برسانید! و اگر محصور شدید، (و مانعی مانند ترس از دشمن یا بیماری، اجازه نداد که پس از احرام بستن، وارد مکه شوید،) آنچه از قربانی فراهم شود (ذبح کنید، و از احرام خارج شوید)! و سرهای خود را نتراشید، تا قربانی به محلش برسد (و در قربانگاه ذبح شود)! و اگر کسـی از شـما بیمار بود، و یا ناراحتی در سر داشت، (و ناچار بود سر خود را بتراشـد،) باید فدیه و کفّاره ای از قبیل روزه یا صدقه یا گوسـفندی بدهد! و هنگامی که (از بیماری و دشـمن) در امان بودید، هر کس با ختم عمره، حج را آغاز کند، آنچه از قربانی برای او میسّر است (ذبح کند)! و هر که نیافت، سه روز در ایام حج، و هفت روز هنگامی که باز می گردید، روزه بدارد! این، ده روز کامل است. (البته) این برای کسـی است که خانواده او، نزد مسجد الحرام نباشد [= اهل مکّه و اطرافِ آن نباشد]. و از خدا بپرهیزید! و بدانید که او، سخت کیفر است!

۷۳۴ ذکر خدا مهم ترین عمل حجّ است

«فَإِذَا قَضَيْتُم مَّنَسِـكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ ءَابآءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْراً فَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَآ ءَاتِنا فِى الدُّنْيا وَما لَهُ فِى الْأَخِرَهِ مِنْ خَلَقٍ» بقره /۲۰۰

و هنگامی که مناسکِ (حجِ) خود را انجام دادید، خدا را یاد کنید، همانند یادآوری از پدرانتان (آن گونه که رسم آن زمان بود) بلکه از آن هم بیشتر! (در این مراسم، مردم دو گروهند:) بعضی از مردم می گویند: «خداوندا! به ما در دنیا، (*نیکی*) عطا کن!» ولی در آخرت، بهره ای ندارند.

۷۳۵ کسب و کار در حجّ حرام نیست

«لَيسَ عَلَيْكُمْ جُناحٌ أَن تَبْتَغُوا فَضْلاً مِن رَّبِّكُمْ....» بقره/۱۹۸

گناهی بر شما نیست که از فضلِ پروردگارتان (و از منافع اقتصادی در ایّام حج) طلب کنید (که یکی از منافع حج، پی ریزیِ یک اقتصادِ صحیح است)... .

۷۳۶ عرفات و مشعر الحرام از مناسک حجّ است

«لَيسَ عَلَيْكُمْ جُناحٌ أَن تَبْتَغُوا فَضْلاً مِن رَّبِّكُمْ فَإِذَآ أَفَضْتُم مِنْ عَرَفَتٍ فَاذْكُرُوااللَّهَ عِندَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدیكُمْ وَإِنْ كُنتُم مِّن قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّآلِّينَ» بقره/۱۹۸

گناهی بر شما نیست که از فضلِ پروردگارتان (و از منافع اقتصادی در ایّام حج) طلب کنید (که یکی از منافع حج، پی ریزیِ یک اقتصادِ صحیح است). و هنگامی که از «عرفات» کوچ کردید، خدا را نزد «مشعَر الحرام» یاد کنید! او را یاد کنید همان طور که شما را هدایت نمود و قطعاً شما پیش از این، از گمراهان بودید.

۷۳۷ برخی از محرمات در حج

«الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَتٌ فَمَن فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِى الْحَجِ وَما تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَاتَّقُونِ يَأُولِى الْأَلْبَبِ» بقره/۱۹۷

حج، در ماه های معینی است! و کسانی که (با بستن احرام، و شروع به مناسک حج،) حج را بر خود فرض کرده اند، (باید بدانند که) در حج، آمیزش جنسی با زنان، و گناه و جدال نیست!

ص:۲۲۸

و آنچه از کارهای نیک انجام دهیـد، خدا آن را می داند. و زاد و توشه تهیه کنید، که بهترین زاد و توشه، پرهیزگاری است! و از من بپرهیزید ای خردمندان!

۷۳۸ شعائر اللّه و محرمات در حج

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُحِلُّوا شَعَئِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْىَ وَلَا الْقَلَئِدَ وَلَآ ءَآمِّينَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِن رَّبِّهِمْ وَرِضْوَناً وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَانُ قَوْمٍ أَن صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَن تَعْتَدُوا وَتَعاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَ نِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ» مائده/۲

ای کسانی که ایمان آورده اید! شعائر و حدود الهی (و مراسم حج را محترم بشمرید! و مخالفت با آن ها) را حلال ندانید! و نه ماه حرام را، و نه قربانی های بی نشان و نشاندار را، و نه آن ها را که به قصد خانه خدا برای به دست آوردن فضل پروردگار و خشنودی او می آیند! اما هنگامی که از احرام بیرون آمدید، صیدکردن برای شما مانعی ندارد. و خصومت با جمعیّتی که شما را از آمدن به مسجد الحرام (در سال حدیبیه) بازداشتند، نباید شما را وادار به تعدّی و تجاوز کند! و (همواره) در راه نیکی و پرهیزگاری با هم تعاون کنید! و (هرگز) در راه گناه و تعدّی همکاری ننمایید! و از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید که مجازات خدا شدید است!

۷۳۹ صید و شکار صحرایی در حجّ حرام است

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنتُمْ حُرُمٌ وَمَن قَتَلَهُ مِنكُم مُّتَعَمِّداً فَجَزَآءٌ مِّثْلُ ما قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ هَدْيَاً بَلِغَ الْكَعْبَةِ أَوْكَفَّرَةٌ طَعامُ مَسَكِينَ أَوْ عَدْلُ ذلِكَ صِيَاماً لِّيَذُوقَ وَبالَ أَمْرِهِ عَفا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عادَ فَيَنتَقِمُ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقامٍ أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعامُهُ مَتَعاً لَّكُمْ وَلِلسَّيَّارَهِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مادُمْتُمْ حُرُماً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِى إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ» مائده/۹۵ و ۹۶

ای کسانی که ایمان آورده اید! در حال احرام، شکار نکنید، و هر کس از شما عمداً آن را به قتل برساند، باید کفاره ای معادل آن از چهارپایان بدهد؛ کفاره ای که دو نفر عادل از شما،

معادل بودن آن را تصدیق کنند؛ و به صورت قربانی به (حریم) کعبه برسد؛ یا (به جای قربانی،) اطعام مستمندان کند؛ یا معادل آن، روزه بگیرد، تا کیفر کار خود را بچشد. خداوند گذشته را عفو کرده، ولی هر کس تکرار کند، خدا از او انتقام می گیرد؛ و خداوند، توانا و صاحب انتقام است. صید دریا و طعام آن برای شما و کاروانیان حلال است؛ تا (در حال احرام) از آن بهره مند شوید؛ ولی مادام که محرم هستید، شکار صحرا برای شما حرام است؛ و از (نافرمانی) خدایی که به سوی او محشور می شوید، بترسید!

۷۴۰ مشرکان نجس اند، آنان را به مسجد الحرام راه ندهید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّما الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ إِن شآءَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ» توبه/۲۸

ای کسانی که ایمان آورده اید! مشرکان ناپاکند؛ پس نباید بعد از امسال، نزدیک مسجد الحرام شوند! و اگر از فقر می ترسید، خداوند هرگاه بخواهد، شما را به کرمش بی نیاز می سازد؛ (و از راه دیگر جبران می کند؛) خداوند دانا و حکیم است.

۱۷۴۱اگر ممنوع از حجّ شدید

«وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوارُءُوسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْىُ مَحِلَّهُ فَمَن كانَ مِنكُم مَّرِيضاً أَوْ بِهِ أَذىً مِن رَّأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِن صِيام أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَآ أَمِنتُمْ فَمَن تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيامُ ثَلَثَةِ أَيَّام فِى الْحَجِ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كامِلَةٌ ذلِكَ لِمَن لَّمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حاضِرِى الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقابِ» بقره/۱۹۶

و حج و عمره را برای خدا به اتمام برسانید! و اگر محصور شدید، (و مانعی مانند ترس از دشمن یا بیماری، اجازه نداد که پس از احرام بستن، وارد مکه شوید،) آنچه از قربانی فراهم شود (ذبح کنید، و از احرام خارج شوید)! و سرهای خود را نتراشید، تا قربانی به محلش برسد (و در قربانگاه ذبح شود)! و اگر کسی از شما بیمار بود، و یا ناراحتی در سر داشت، (و ناچار بود سر خود را بتراشد،) باید فدیه و کفّاره ای از قبیل روزه یا صدقه یا گوسفندی

بدهد! و هنگامی که (از بیماری و دشمن) در امان بودید، هر کس با ختم عمره، حج را آغاز کند، آنچه از قربانی برای او میسّر است (ذبح کند)! و هر که نیافت، سه روز در ایام حج، و هفت روز هنگامی که باز می گردید، روزه بدارد! این، ده روز کامل است. (البته) این برای کسی است که خانواده او، نزد مسجد الحرام نباشد [= اهل مکّه و اطرافِ آن نباشد]. و از خدا بپرهیزید! و بدانید که او، سخت کیفر است!

۷۴۲ همه با هم کوچ کنید

«ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» بقره/۱۹۹

سپس از همان جا که مردم کوچ می کنند، (به سوی سرزمین منی) کوچ کنید! و از خداوند، آمرزش بطلبید، که خدا آمرزنده مهربان است!

ص:۲۳۱

فصل ششم: جهاد و دفاع

جهاد و دفاع ۱)

۷۴۳ جهاد برای آزمایش مردم است

«أَمْ حَسِبْتُمْ أَن تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَهَدُوا مِنكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّبِرِينَ» آل عمران/۱۴۲

آیا چنین پنداشتید که (تنها با ادّعای ایمان) وارد بهشت خواهید شد، در حالی که خداوند هنوز مجاهدان از شما و صابران را مشخصّ نساخته است؟!

۷۴۴ بسیج و آمادگی همه جانبه برای پیشگیری از تجاوز

«وَأَعِدُّوا لَهُم مَّا اسْتَطَعْتُم مِن قُوَّةٍ وَمِن رِّباطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَءَاخَرِينَ مِن دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَما تُنفِقُوا مِن شَیْ ءٍ فِی سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنتُمْ لَا تُظْلَمُونَ» انفال/۶۰

هر نیرویی در قدرت دارید، برای مقابله با آن ها [= دشمنان ، آماده سازید! و (همچنین) اسب های ورزیده (برای میدان نبرد)، تا به وسیله آن، دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید! و (همچنین) گروه دیگری غیر از این ها را، که شما نمی شناسید و خدا آن ها را می شناسد! و هر چه در راه خدا (و تقویت بنیه دفاعی اسلام) انفاق کنید، بطور کامل به شما بازگردانده می شود، و به شما ستم نخواهد شد!

۷۴۵ آمادگی همگانی داشته باشید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانفِرُوا ثُباتٍ أَوِ انفِرُوا جَمِيعاً» نسا/۷۱

ای کسانی که ایمان آورده اید! آمادگی خود را (در برابر دشمن) حفظ کنید و در دسته های متعدّد، یا بصورت دسته واحد، (طبق شرایط هر زمان و هر مکان،) به سوی دشمن حرکت نمایید!

۷۴۶ برای دفاع همه مسئول اند

«انفِرُوا خِفافاً وَثِقالاً وَجٰهِدُوا بِأَمْوٰ لِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِی سَبِيلِ اللَّهِ ذٰ لِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ» توبه/۴۱

(همگی به سوی میدان جهاد) حرکت کنید؛ سبکبار باشید یا سنگین بار! و با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید!

۷۴۷ همه باید آماده باشند

«قُل لِّلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعَوْنَ إِلَى قَوْمٍ أُولِی بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ فَإِن تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْراً حَسَناً وَ إِنْ تَتَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُم مِن قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَاباً أَلِيماً» فتح/۱۶

به متخلّفان از اعراب بگو: «بزودی از شما دعوت می شود که به سوی قومی نیرومند و جنگجو بروید و با آن ها پیکار کنید تا اسلام بیاورند؛ اگر اطاعت کنید، خداوند پاداش نیکی به شما می دهد؛ و اگر سرپیچی نمایید –همان گونه که در گذشته نیز سرپیچی کردید– شما را با عذاب دردناکی کیفر می دهد!»

۷۴۸ جهاد برای شما واجب است

«كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ وَعَسَى أَن تَكْرَهُوا شَيْئاً وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَى أَن تُحِبُّوا شَيْئاً وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» بقره/۲۱۶

جهاد در راه خدا، بر شما مقرّر شد؛ در حالی که برایتان ناخوشایند است. چه بسا چیزی را خوش نداشته باشید، حال آن که خیرِ شما در آن است. و یا چیزی را دوست داشته باشید، حال آن که شرِّ شما در آن است. و خدا می داند، و شما نمی دانید.

۷۴۹ با متجاوزان جهاد کنید

«وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُم مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَ الْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَ لَا تُقَتِلُوهُمْ عِندَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُقَتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِن قَتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذٰلِكَ جَزَآءُ الْكَفِرِينَ» بقره/۱۹۱

و آن هـا را [= بت پرسـتانی که از هیـچ گونه جنایتی ابا ندارنـد] هر کجا یافتیـد، به قتل برسانیـد! و از آن جا که شـما را بیرون ساختنـد [= مکه ، آن هـا را بیرون کنیـد! و فتنه (و بت پرستی) از کشـتار هم بـدتر است! و با آن ها، در نزد مسـجد الحرام (در منطقه حرم)، جنگ نکنیـد! مگر این که در آن جا با شـما بجنگنـد. پس اگر (در آن جا) با شـما پیکار کردند، آن ها را به قتل برسانید! چنین است جزای کافران!

۷۵۰ با کافران جهاد کنید

الف: «فَلَا تُطِعِ الْكَفِرِينَ وَ جَهِدْهُم بِهِ جهادا كَبِيراً» فرقان/۵۲

بنابر این از کافران اطاعت مکن، و بوسیله آن [= قرآن با آنان جهاد بزرگی بنما!

ب: «وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كما كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَآءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَآءَ حَتَّى يُهاجِرُوا فِى سَبِيلِ اللَّهِ فَإِن تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدتُّمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلَا نَصِيراً» نسا/۸۹

آنان آرزو می کنند که شـما هم مانند ایشان کافر شوید، و مساوی یکدیگر باشـید. بنابر این، از آن ها دوستانی انتخاب نکنید، مگر این که (توبه کننـد، و) در راه خدا هجرت نمایند. هرگاه از این کار سـر باز زنند، (و به اقدام بر ضدّ شـما ادامه دهند،) هر جـا آن هـا را یافتیـد، اسـیر کنیـد! و (در صورت احسـاس خطر) به قتـل برسانیـد! و از میان آن ها، دوست و یار و یاوری اختیار نکنید!

۷۵۱ با کافران و منافقان جهاد کنید

«يا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَفِقِينَ وَ اغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَ بِئْسَ الْمَصِيرُ» تحریم/۹

ای پیامبر! با کفّار و منافقین پیکار کن و بر آنان سخت بگیر! جایگاهشان جهنم است، و بد فرجامی است!

۷۵۲ با سران پیمان شکن جهاد کنید

«وَإِنْ نَّكَثُوا أَيْمَنَهُم مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِى دِينِكُمْ فَقَتِلُوا أَئِمَّةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَآ أَيْمَنَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنتَهُونَ» توبه/۱۲

و اگر پیمان های خود را پس از عهد خویش بشکنند، و آیین شما را مورد طعن قرار دهند، با پیشوایان کفر پیکار کنید؛ چرا که آن ها پیمانی ندارند؛ شاید (با شدّت عمل) دست بردارند!

۷۵۳ چرا با پیمان شکنان جهاد نمی کنید

«أَلَا تُقَتِلُونَ قَوْماً نَّكَثُوا أَيْمَنَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُم بَدَءُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخْشَوْهُ إِنْ كُنتُم مُّؤْمِنِينَ» توبه/۱۳

آیا با گروهی که پیمان های خود را شکستند، و تصمیم به اخراج پیامبر گرفتند، پیکار نمی کنید؟! در حالی که آن ها نخستین بار (پیکار با شما را) آغاز کردند؛ آیا از آن ها می ترسید؟! با این که خداوند سزاوارتر است که از او بترسید، اگر مؤمن هستید!

۷۵۴ تا رفع فتنه جهاد کنید

الف: «وَقَتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنِ انتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِما يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» انفال/۳۹

و با آن ها پیکار کنید، تا فتنه [= شرک و سلب آزادی] برچیده شود، و دین (و پرستش) همه مخصوص خدا باشد! و اگر آن ها (از راه شرک و فساد بازگردند، و از اعمال نادرست) خودداری کنند، (خداوند آن ها را می پذیرد؛) خدا به آنچه انجام می دهند بیناست.

ب: «وَقَتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنِ انتَهَوْا فَلَا عُدْوَ نَ إِلَّا عَلَى الظَّلِمِينَ» بقره/۱۹۳

و با آن ها پیکار کنید! تا فتنه (و بت پرستی، و سلب آزادی از مردم،) باقی نماند؛ و دین، مخصوص خدا گردد. پس اگر (از روش نادرست خود) دست برداشتند، (مزاحم آن ها نشوید! زیرا) تعدّی جز بر ستمکاران روا نیست.

۷۵۵ جهاد شما برای خدا باشد

الف: «وَ جَهِدُوا فِى اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ هُوَ اجْتَبَيكُمْ وَ ما جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِى الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّلَّهَ أَبِيكُمْ إِبْرَ هِيمَ هُوَ سَمَّيكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِن قَبْلُ وَ فِى هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيداً عَلَيْكُمْ وَ تَكُونُوا شُهَدَآءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَوةَ وَ ءَاتُواالزَّكَوةَ وَ اعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَيكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَ نِعْمَ النَّصِيرُ» حج/۷۸

و در راه خدا جهاد کنید، و حقّ جهادش را ادا نمایید! او شما را برگزید، و در دین (اسلام) کار سنگین و سختی بر شما قرار ندارد؛ از آیین پدرتان ابراهیم پیروی کنید؛ خداوند شما را در کتاب های پیشین و در این کتاب آسمانی «مسلمان» نامید، تا پیامبر گواه بر شما باشد، و شما گواهان بر مردم! پس نماز را برپا دارید، و زکات را بدهید، و به خدا تمسّک جویید، که او مولا و سرپرست شماست! چه مولای خوب، و چه یاور شایسته ای!

ب: «وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعالَوْا قَتِلُوا فِى سَبِيلِ اللَّهِ أَوِ ادْفَعُوا قالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتالاً لَّاتَّبَعْنَكُمْ هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَنِ يَقُولُونَ بِأَفْوَ هِهِم مَّا لَيْسَ فِى قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِما يَكْتُمُونَ» آل عمران/۱۶۷

و نیز برای این بود که منافقان شناخته شوند؛ آن هایی که به ایشان گفته شد: «بیایید در راه خدا نبرد کنید! یا (حداقل) از حریم خود، دفاع نمایید!» گفتند: «اگر می دانستیم جنگی روی خواهد داد، از شما پیروی می کردیم. (اما می دانیم جنگی نمی شود.)» آن ها در آن هنگام، به کفر نزدیکتر بودند تا به ایمان؛ به زبان خود چیزی می گویند که در دل هایشان نیست! و خداوند از آنچه کتمان می کنند، آگاهتر است.

۷۵۶ در راه خدا جهاد کنید

الف: «فَلْيُقَتِلْ فِى سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَوةَ الدُّنْيا بِالْأَخِرَةِ وَمَن يُقَتِلْ فِى سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْراً عَظِيماً» نسا/۷۴

کسانی که زندگی دنیا را به آخرت فروخته اند، باید در راه خدا پیکار کنند!و آن کس که در راه خدا پیکار کند، و کشته شود یا پیروز گردد، پاداش بزرگی به او خواهیم داد.

ب: «وَقَتِلُوا فِى سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ» بقره/۲۴۴

و در راه خدا، پیکار کنید! و بدانید خداوند، شنوا و داناست.

۷۵۷ از مرزهای خود مراقبت کنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اصْبِرُوا وَصابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» آل عمران/۲۰۰

ای کسانی که ایمان آورده اید! (در برابر مشکلات و هوس ها،) استقامت کنید! و در برابر

دشمنان (نیز)، پایدار باشید و از مرزهای خود، مراقبت کنید و از خدا بپرهیزید، شاید رستگار شوید!

۷۵۸ هجرت مقدمه ایمان است

«إِنَّ الَّذِینَ تَوَفَّیهُمُ الْمَلائِکَهُ ظالِمِی أَنفُسِهِمْ قالُوا فِیمَ کُنتُمْ قالُوا کُنَّا مُسْتَضْعَفِینَ فِی الْأَرْضِ قالُوا أَلَمْ تَکُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَ سِعَهً فَتُهاجِرُوا فِیها فَأُولئِکَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسآءَتْ مَصِیراً» نسا/۹۷

کسانی که فرشتگان (قبض ارواح)، روح آن ها را گرفتند در حالی که به خویشتن ستم کرده بودند، به آن ها گفتند: «شما در چه حالی بودید؟ (و چرا با این که مسلمان بودید، در صفِ کفّار جای داشتید؟!)» گفتند: «ما در سرزمین خود، تحت فشار و مستضعف بودیم.» آن ها [= فرشتگان] گفتند: «مگر سرزمین خدا، پهناور نبود که مهاجرت کنید؟!» آن ها (عذری نداشتند، و) جایگاهشان دوزخ است، و سرانجام بدی دارند.

۷۵۹ معاف شدگان از هجرت

«إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِینَ مِنَ الرِّجالِ وَالنِّسآءِ وَالْوِلْدَ نِ لَا یَسْتَطِیعُونَ حِیلَهً وَلَا یَهْتَدُونَ سَبِیلًا» نسا/۹۸

مگر آن دسته از مردان و زنان و کودکانی که براستی تحت فشار قرار گرفته اند (و حقیقتاً مستضعفند)؛ نه چاره ای دارند، و نه راهی (برای نجات از آن محیط آلوده) می یابند.

۷۶۰ مؤمنان را به جهاد تشویق کن

الف: «یا أَیُّهَا النَّبِیُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِینَ عَلَی الْقِتالِ إِنْ یَکُن مِّنکُمْ عِشْرُونَ صَبِرُونَ یَغْلِبُوا مِائَتَیْنِ وَإِنْ یَکُن مِّنکُم مِّائَهٌ یَغْلِبُوا أَلْفاً مِّنَ الَّذِینَ کَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّایَفْقَهُونَ * الْنَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنکُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِیکُمْ ضَعْفاً فَإِن یَکُن مِّنکُم مِّائَهٌ صَابِرَهٌ یَغْلِبُوا مِائَتَیْنِ وَإِنْ یَکُن مِّنکُمْ أَلْفٌ یَغْلِبُوا أَلْفَیْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّبِرِینَ» انفال/۶۵ و ۶۶

ای پیامبر! مؤمنان را به جنگ (با دشمن) تشویق کن! هرگاه بیست نفر با استقامت از شما باشند، بر دویست نفر غلبه می کنند؛ و اگر صد نفر باشند، بر هزار نفر از کسانی که کافر

شدند، پیروز می گردند؛ چرا که آن ها گروهی هستند که نمی فهمند! هم اکنون خداوند به شما تخفیف داد، و دانست که در شما ضعفی است؛ بنابراین، هرگاه یکصد نفر با استقامت از شما باشند، بر دویست نفر پیروز می شوند؛ و اگر یکهزار نفر باشند، بر دو هزار نفر به فرمان خدا غلبه خواهند کرد! و خدا با صابران است!

ب: «فَقَتِلْ فِی سَبِیلِ اللَّهِ لَا تُکَلَّفُ إِلَّا نَفْسَکَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِینَ عَسَی اللَّهُ أَن یَکُفَّ بَأْسَ الَّذِینَ کَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْساً وَأَشَدُّ تَنکِیلًا» نسا/۸۴

در راه خدا پیکار کن! تنها مسؤول وظیفه خود هستی! و مؤمنان را (بر این کار) تشویق نما! امید است خداوند از قدرت کافران جلوگیری کند (حتی اگر تنها خودت به میدان بروی)! و خداوند قدرتش بیشتر، و مجازاتش دردناکتر است.

۷۶۱ چرا از مستضعفان و مظلومان دفاع نمی کنید

«وَما لَکُمْ لَا تُقَتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِینَ مِنَ الرِّجالِ وَالنِّسآءِ وَالْوِلْدَنِ الَّذِینَ یَقُولُونَ رَبَّنَآ أَخْرِجْنا مِنْ هَذِهِ الْقَرْیَهِ الظَّالِمِ أَهْلُها وَاجْعَل لَّنا مِن لَّدُنکَ وَلِیًّا وَاجْعَل لَّنا مِن لَّدُنکَ نَصِیراً» نسا/۷۵

چرا در راه خدا، و (در راه) مردان و زنان و کودکانی که (به دست ستمگران)تضعیف شده اند، پیکار نمی کنید؟! همان افراد (ستمدیده ای) که می گویند: «پروردگارا! ما را از این شهر (مکه)، که اهلش ستمگرند، بیرون ببر! و از طرف خود، برای ما سرپرستی قرار ده! و از جانب خود، یار و یاوری برای ما تعیین فرما!

۷۶۲ به مظلومان اذن جهاد داده شده است

«أُذِنَ لِلَّذِینَ یُقَتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَ إِنَّ اللَّهَ عَلَی نَصْرِهِمْ لَقَدِیرٌ» حج/۳۹

به کسانی که جنگ بر آنان تحمیل گردیده، اجازه جهاد داده شده است؛ چرا که مورد ستم قرار گرفته اند؛ و خدا بر یاری آن ها تواناست.

جهاد و دفاع ۲)

۷۶۳ با هجرت و جان و مال دفاع کنید

«إِنَّ الَّذِینَ ءَامَنُوا وَهاجَرُوا وَجَهَدُوا بِأَمْوَ لِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِی سَبِیلِ اللَّه وَالَّذِینَ ءَاوَوا

وَّنَصَرُوا أَولئِکَ بَعْضُهُمْ أَوْلِیآءُ بَعْضٍ وَالَّذِینَ ءَامَنُوا وَلَمْ یُهاجِرُوا ما لَکُم مِن وَلَیَتِهِم مِن شَیْ ءٍ حَتَّی یُهاجِرُوا وَإِنِ اسْتَنصَرُوکُمْ فِی الدِّینِ فَعَلَیْکُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَی قَوْمٍ بَیْنَکُمْ وَبَیْنَهُم مِّیثَقٌ وَاللَّهُ بِما تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ» انفال/۷۲

کسانی که ایمان آوردنـد و هجرت نمودند و با اموال و جان های خود در راه خدا جهاد کردند، و آن ها که پناه دادند و یاری نمودنـد، آن ها یاران یکدیگرنـد؛ و آن ها که ایمان آوردنـد و مهاجرت نکردنـد، هیـچ گونه ولایت [= دوستی و تعّهـدی] در برابر آن ها ندارید تا هجرت کنند! و (تنها) اگر در (حفظ) دین (خود) از شما یاری طلبند، بر شماست که آن ها را یاری کنید، جز بر ضدّ گروهی که میان شما و آن ها، پیمان (ترک مخاصمه) است؛ و خداوند به آنچه عمل می کنید، بیناست!

۷۶۴ شما هم مقابله به مثل کنید

الف: «وَ إِنْ عاقَبْتُمْ فَعاقِبُوا بِمِثْلِ ما عُوقِبْتُم بِهِ وَ لَئِن صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَیْرٌ لِّلصَّبِرِینَ» نحل/۱۲۶

و هر گـاه خواستیـد مجازات کنیـد، تنهـا بمقـداری که به شـما تعـدّی شـده کیفر دهیـد! و اگر شـکیبایی کنیـد، این کار برای شکیبایان بهتر است.

ب: «الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتُ قِصاصٌ فَمَنِ اعْتَدَی عَلَیْکُمْ فَاعْتَدُوا عَلَیْهِ بِمِثْلِ ما اعْتَدَی عَلَیْکُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِینَ» بقره/۱۹۴

ماهِ حرام، در برابر ماهِ حرام! (اگر دشـمنان، احترام آن را شکسـتند، و در آن با شـما جنگیدند، شـما نیز حق دارید مقابله به مثل کنیـد.) و تمام حرام ها، (قابلِ) قصاص است. و (به طور کلّی) هر کس به شـما تجاوز کرد، هماننـد آن بر او تعـدّی کنیـد! و از خدا بپرهیزید (و زیاده روی ننمایید)! و بدانید خدا با پرهیزگاران است!

۷۶۵ دفاع کنید امّا تجاوز از حدّ نکنید

«وَقَتِلُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ الَّذِینَ یُقَتِلُونَکُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ الْمُعْتَدِینَ» بقره/۱۹۰

و در راه خدا، با کسانی که با شما می جنگند، نبرد کنید! و از حدّ تجاوز نکنید، که خدا تعدّی کنندگان را دوست نمی دارد!

ص:۲۳۹

۷۶۶ با پیمان شکنان برخورد کنید

«وَإِمَّا تَخافَنَّ مِن قَوْمٍ خِیانَهً فَانْبِذْ إِلَیْهِمْ عَلَی سَوَآءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ الْخَآئِنِینَ» انفال/۵۸

و هرگاه (با ظهور نشانه هایی،) از خیانت گروهی بیم داشته باشی (که عهد خود را شکسته، حمله غافلگیرانه کنند)، بطور عادلانه به آن ها اعلام کن که پیمانشان لغو شده است؛ زیرا خداوند، خائنان را دوست نمی دارد!

۷۶۷ برای خودنمایی و ریا جنگ نکنید

«وَلَا تَکُونُوا کالَّذِینَ خَرَجُوا مِن دِیَرِهِم بَطَراً وَرِئآءَ النَّاسِ وَیَصُدُّونَ عَن سَبِیلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِما یَعْمَلُونَ مُحِیطٌ» انفال/۴۷

و مانند کسانی نباشید که از روی هوی پرستی و غرور و خودنمایی در برابر مردم، از سرزمین خود به (سوی میدان بدر) بیرون آمدند؛ و (مردم را) از راه خدا باز می داشتند؛ (و سرانجام شکست خوردند) و خداوند به آنچه عمل می کنند، احاطه (و آگاهی) دارد!

۷۶۸ کافران محارب را بکشید

«قَتِلُوهُمْ یُعَذِّبْهُمُ اللَّهُ بِأَیْدِیکُمْ وَیُخْزِهِمْ وَیَنصُرْکُمْ عَلَیْهِمْ وَیَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِینَ» توبه/۱۴

با آن ها پیکار کنید، که خداوند آنان را به دست شما مجازات می کند؛ و آنان را رسوا می سازد؛ و سینه گروهی از مؤمنان را شفا می بخشد(؛ و بر قلب آن ها مرهم می نهد)

۷۶۹ در جهاد پایداری کنید

الف: «یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِیتُمْ فِئَهً فَاثْبُتُوا وَاذْکُرُوا اللَّهَ کَثِیراً لَّعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ» انفال/۴۵

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که (در میدان نبرد) با گروهی رو به رو می شوید، ثابت قدم باشید! و خدا را فراوان یاد کنید، تا رستگار شوید!

ب: «إِذْ یُوحِی رَبُّکَ إِلَی الْمَلائِکَهِ أَنِّی مَعَکُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِینَ ءَامَنُوا سَأُلْقِی فِی قُلُوبِ الَّذِینَ کَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْناقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ کُلَّ بَنانٍ» انفال/۱۲

و (به یاد آر) موقعی را که پروردگارت به فرشتگان وحی کرد: «من با شما هستم؛ کسانی را

که ایمان آورده اند، ثابت قدم دارید! بزودی در دل های کافران ترس و وحشت می افکنم؛ ضربه ها را بر بالاتر از گردن (بر سرهای دشمنان) فرود آرید! و همه انگشتانشان را قطع کنید!

۷۷۰ پرهیزگاری در جهاد را رعایت کنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا اصْبِرُوا وَصابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ» آل عمران/۲۰۰

ای کسانی که ایمان آورده اید! (در برابر مشکلات و هوس ها،) استقامت کنید! و در برابر دشمنان (نیز)، پایدار باشید و از مرزهای خود، مراقبت کنید و از خدا بپرهیزید، شاید رستگار شوید!

۷۷۱ با تحقیق و اطلاعات وارد جنگ شوید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَتَبَیَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَی إِلَیْکُمُ السَّلَمَ لَسْتَ مُؤْمِناً تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَیَوهِ الدُّنْیا فَعِندَ اللَّهِ مَغانِمُ کَثِیرَهٌ کَذلِکَ کُنتُم مِن قَبْلُ فَمَنَّ اللَّهُ عَلَیْکُمْ فَتَبَیَّنُوا إِنَّ اللَّهَ کانَ بِما تَعْمَلُونَ خَبِیراً» نسا/۹۴

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که در راه خدا گام می زنید (و به سفری برای جهاد می روید)، تحقیق کنید! و به خاطر این که سرمایه ناپایدار دنیا (و غنایمی) به دست آورید، به کسی که اظهار صلح و اسلام می کند نگویید: «مسلمان نیستی» زیرا غنیمت های فراوانی (برای شما) نزد خداست. شما قبلاً چنین بودید؛ و خداوند بر شما منّت نهاد (و هدایت شدید). پس، (به شکرانه این نعمت بزرگ،) تحقیق کنید! خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است.

۷۷۲ پس از در هم کوبیدن دشمن اسیر بگیرید

«فَإِذَا لَقِیتُمُ الَّذِینَ کَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّی إِذَآ أَثْخَنتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ فَإِمَّا مَنَّاً بَعْدُ وَ إِمَّا فِدَآءً حَتَّی تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذلِکَ وَلَوْ یَشَآءُ اللَّهُ لَانتَصَرَ مِنْهُمْ وَ لَکِن لِّیَبْلُوَا بَعْضَکُم بِبَعْضٍ وَ الَّذِینَ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَلَن یُضِلَّ أَعْمَلَهُمْ» محمد/۴

و هنگامی که با کافران (جنایت پیشه) در میدان جنگ روبه رو شدید گردن هایشان را بزنید، (و این کار را همچنان ادامه دهید) تا به اندازه کافی دشمن را در هم بکوبید؛ در این هنگام

اسیران را محکم ببندید؛ سپس یا بر آنان منّت گذارید (و آزادشان کنید) یا در برابر آزادی از آنان فدیه [= غرامت] بگیرید؛ (و این وضع باید همچنان ادامه یابد) تا جنگ بار سنگین خود را بر زمین نهد، (آری) برنامه این است! و اگر خدا می خواست خودش آن ها را مجازات می کرد، اما می خواهد بعضی از شما را با بعضی دیگر بیازماید؛ و کسانی که در راه خدا کشته شدند، خداوند هرگز اعمالشان را از بین نمی برد!

۷۷۳ تا پیروز نشدید اسیر نگیرید

«ما كانَ لِنَبِيٍّ أَن يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْأَخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ» انفال/۶۷

هیچ پیامبری حق ندارد اسیرانی (از دشمن) بگیرد تا کاملاً بر آن ها پیروز گردد (؛و جای پای خود را در زمین محکم کند)! شما متاع ناپایدار دنیا را می خواهید؛ (و مایلید اسیران بیشتری بگیرید، و در برابر گرفتن فدیه آزاد کنید؛ ولی خداوند، سرای دیگر را (برای شما) می خواهد؛ و خداوند قادر و حکیم است!

۷۷۴ در جنگ با کافران سخت و شدید باشید

الف: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُم مِّنَ الْكُفَّارِ وَ لْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ» توبه/۱۲۳

ای کسانی که ایمان آورده اید! با کافرانی که به شما نزدیک ترند، پیکار کنید! (و دشمن دورتر، شما را از دشمنان نزدیک غافل نکند!) آن ها باید در شما شدّت و خشونت (و قدرت) احساس کنند؛ و بدانید خداوند با پرهیزگاران است!

ب: «فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّى إِذَآ أَثْخَنتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَ إِمَّا فِدَآءً حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذلِكَ وَلَوْ يَشَآءُ اللَّهُ لَانتَصَرَ مِنْهُمْ وَ لَكِن لِّيَبْلُوَا بَعْضَكُم بِبَعْضٍ وَ الَّذِينَ قُتِلُوا فِى سَبِيلِ اللَّهِ فَلَن يُضِلَّ أَعْمَلَهُمْ» محمد/۴

و هنگامی که با کافران (جنایت پیشه) در میدان جنگ روبه رو شدید گردن هایشان را بزنید، (و این کار را همچنان ادامه دهید) تا به اندازه کافی دشمن را در هم بکوبید؛ در این هنگام

اسیران را محکم ببندید؛ سپس یا بر آنان منّت گذارید (و آزادشان کنید) یا در برابر آزادی از آنان فدیه [= غرامت] بگیرید؛ (و این وضع باید همچنان ادامه یابد) تا جنگ بار سنگین خود را بر زمین نهد، (آری) برنامه این است! و اگر خدا می خواست خودش آن ها را مجازات می کرد، اما می خواهد بعضی از شما را با بعضی دیگر بیازماید؛ و کسانی که در راه خدا کشته شدند، خداوند هرگز اعمالشان را از بین نمی برد!

ج: «مُّحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ وَ الَّذِینَ مَعَهُ أَشِدَّآءُ عَلَی الْكُفَّارِ رُحَمآءُ بَیْنَهُمْ...» فتح/۲۹

محمّد (ص) فرستاده خداست؛ و کسانی که با او هستند در برابر کفّار سرسخت و شدید، و در میان خود مهربانند...؛

د: «فَإِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِی الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِم مَّنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ یَذَّكَّرُونَ» انفال/۵۷

اگر آن ها را در (میدان) جنگ بیابی، آنچنان به آن ها حمله کن که جمعیّت هایی که پشت سر آن ها هستند، پراکنده شوند؛ شاید متذکّر گردند (و عبرت گیرند)!

۷۷۵ بر کافران و منافقان سخت بگیرید(۱)

«یا أَیُّهَا النَّبِیُّ جَهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَفِقِینَ وَاغْلُظْ عَلَیْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِیرُ» توبه/۷۳

ای پیامبر! با کافران و منافقان جهاد کن، و بر آن ها سخت بگیر! جایگاهشان جهنم است؛ و چه بد سرنوشتی دارند!

۷۷۶ ابتدا با دشمنان نزدیک بجنگید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا قَتِلُوا الَّذِینَ یَلُونَكُم مِّنَ الْكُفَّارِ وَ لْیَجِدُوا فِیكُمْ غِلْظَةً وَ اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِینَ * وَإِذَا مَآ أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُم مَّن یَقُولُ أَیُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِیمَناً فَأَمَّا الَّذِینَ ءَامَنُوا فَزَادَتْهُمْ إِیمَناً وَ هُمْ یَسْتَبْشِرُونَ» توبه/۱۲۳ و ۱۲۴

ای کسانی که ایمان آورده اید! با کافرانی که به شما نزدیکترند، پیکار کنید! (و دشمن دورتر، شما را از دشمنان نزدیک غافل نکند!) آن ها باید در شما شدّت و خشونت (و قدرت) احساس

۱- ۱۰۶. آیه مشابه: تحریم/۹.

کنند؛ و بدانید خداوند با پرهیزگاران است!و هنگامی که سوره ای نازل می شود، بعضی از آنان (به دیگران) می گویند: «این سوره، ایمان کدام یک از شما را افزون ساخت؟!» (به آن ها بگو:) اما کسانی که ایمان آورده اند، بر ایمانشان افزوده؛ و آن ها (به فضل و رحمت الهی) خوشحالند.

۷۷۷ با یاران شیطان جهاد کنید

«الَّذِینَ ءَامَنُوا یُقَتِلُونَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَالَّذِینَ کَفَرُوا یُقَتِلُونَ فِی سَبِیلِ الطَّغُوتِ فَقَتِلُوا أَوْلِیآءَ الشَّیْطَنِ إِنَّ کَیْدَ الشَّیْطَنِ کانَ ضَعِیفاً» نسا/۷۶

کسانی که ایمان دارند، در راه خدا پیکار می کنند؛ و آن ها که کافرند، در راه طاغوت [= بت و افراد طغیانگر]. پس شما با یاران شیطان، پیکار کنید! (و از آن ها نهراسید!) زیرا که نقشه شیطان، (همانند قدرتش) ضعیف است.

۷۷۸ با ظالمان جهاد کنید

«فَقَتِلُوا الَّتِی تَبْغِی حَتَّی تَفِیءَ إِلی أَمْرِ اللَّهِ فَإِن فآءَتْ فَأَصْلِحُوابَیْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَ أَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ الْمُقْسِطِینَ» حجرات/۹

... با گروه متجاوز پیکار کنید تا به فرمان خدا بازگردد؛ و هرگاه بازگشت (و زمینه صلح فراهم شد)، در میان آن دو به عدالت صلح برقرار سازید؛ و عدالت پیشه کنید که خداوند عدالت پیشگان را دوست می دارد.

۷۷۹ در جنگ سستی نکنید

الف: «وَلَا تَهِنُوا فِی ابْتِغآءِ الْقَوْمِ إِنْ تَکُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ یَأْلَمُونَ کَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ ما لَا یَرْجُونَ وَکانَ اللَّهُ عَلِیماً حَکِیماً» نسا/۱۰۴

و در راه تعقیب دشمن، (هرگز) سست نشوید! (زیرا) اگر شما درد و رنج می بینید، آن ها نیز همانند شما درد و رنج می بینند؛ ولی شما امیدی از خدا دارید که آن ها ندارند؛ و خداوند، دانا و حکیم است.

ب: «وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ کُنتُم مُّؤْمِنِینَ» آل عمران/۱۳۹

و سست نشوید! و غمگین نگردید! و شما برترید اگر ایمان داشته باشید!

۱۷۸۰اگر صلح خواستند صلح کنید

«وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَها وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ» انفال/۶۱

و اگر تمایل به صلح نشان دهند، تو نیز از در صلح درآی؛ و بر خدا توکّل کن، که او شنوا و داناست!

۷۸۱ غنیمت جنگی برای خودتان است

«فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَلًا طَيِّباً وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» انفال/۶۹

از آنچه به غنیمت گرفته اید، حلال و پاکیزه بخورید؛ و از خدا بپرهیزید؛ خداوند آمرزنده و مهربان است!

۷۸۲ شکست خوردگان اهل کتاب باید جزیه بدهند

«قَتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْأَخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ ما حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَهَ عَن يَدٍ وَهُمْ صَغِرُونَ» توبه/۲۹

با کسانی از اهل کتاب که نه به خدا، و نه به روز جزا ایمان دارند، و نه آنچه را خدا و رسولش تحریم کرده حرام می شمرند، و نه آیین حق را می پذیرند، پیکار کنید تا زمانی که با خضوع و تسلیم، جزیه را به دست خود بپردازند!

فرار از جنگ

۷۸۳ از جنگ فرار نکنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفاً فَلَا تُوَلُّوهُمُ الْأَدْبارَ» انفال/۱۵

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که با انبوه کافران در میدان نبرد روبه رو شوید، به آن ها پشت نکنید (و فرار ننمایید)!

۷۸۴ چرا از جنگ فرار می کنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ما لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انفِرُوا فِى سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُم

بِالْحَيَوهِ الدُّنْيا مِنَ الأخِرَهِ فَما مَتَعُ الْحَيَوهِ الدُّنْيا فِى الأخِرَهِ إلَّا قَلِيلٌ» توبه/۳۸

ای کسانی که ایمان آورده اید! چرا هنگامی که به شما گفته می شود: «به سوی جهاد در راه خدا حرکت کنید!» بر زمین سنگینی می کنید (و سستی به خرج می دهید)؟! آیا به زندگی دنیا به جای آخرت راضی شده اید؟! با این که متاع زندگی دنیا، در برابر آخرت، جز اندکی نیست!

۷۸۵ برای فرار از جنگ بهانه نیاورید

الف: «وَ إذْ قالَت طَّآئِفَهٌ مِّنْهُمْ يَأَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا وَ يَسْتَئْذِنُ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ النَّبِیَّ يَقُولُونَ إنَّ بُيُوتَنا عَوْرَهٌ وَما هِیَ بِعَوْرَهٍ إن يُرِيدُونَ إلَّا فِرَاراً» احزاب/۱۳

و (نیز) به خاطر آورید زمانی را که گروهی از آن ها گفتند: «ای اهل یثرب (ای مردم مدینه)! اینجا جای توقف شما نیست؛ به خانه های خود بازگردید!» و گروهی از آنان از پیامبر اجازه بازگشت می خواستند و می گفتند: «خانه های ما بی حفاظ است!»، در حالی که بی حفاظ نبود؛ آن ها فقط می خواستند (از جنگ) فرار کنند.

ب: «... إنَّما السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَئْذِنُونَكَ وَ هُمْ أَغْنِيَآءُ رَضُوا بِأَن يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ * سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إذَا انقَلَبْتُمْ إلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إنَّهُمْ رِجْسٌ وَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَآءً بِما كانُوا يَكْسِبُونَ» توبه/۹۳ تا ۹۵

...راه مؤاخذه تنها به روی کسانی باز است که از تو اجازه می خواهند در حالی که توانگرند؛ (و امکانات کافی برای جهاد دارند؛) آن ها راضی شدند که با متخلّفان [= زنان و کودکان و بیماران] بمانند؛ و خداوند بر دل هایشان مهر نهاده؛ به همین جهت چیزی نمی دانند!هنگامی که به سوی آن ها (که از جهاد تخلّف کردند) باز گردید، از شما عذرخواهی می کنند؛ بگو: «عذرخواهی نکنید، ما هرگز به شما ایمان نخواهیم آورد! چرا که خدا ما را از اخبارتان آگاه ساخته؛ و خدا و رسولش، اعمال شما را می بینند؛ سپس به سوی کسی که دانای پنهان و آشکار است بازگشت داده می شوید؛ و او شما را به آنچه انجام می دادید، آگاه می کند (و جزا می دهد!)»هنگامی که به سوی آنان بازگردید، برای شما به

خدا سوگند یاد می کنند، تا از آن ها اعراض (و صرف نظر) کنید؛ از آن ها اعراض کنید (و روی بگردانید)؛ چرا که پلیدند! و جایگاهشان دوزخ است، بکیفر اعمالی که انجام می دادند.

۷۸۶ فرار و عقب نشینی تاکتیکی گناه نیست

«وَمَن يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفاً لِّقِتالٍ أَوْ مُتَحَيِّزاً إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَآءَ بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ» انفال/۱۶

و هر کس در آن هنگام به آن ها پشت کند -مگر آن که هدفش کناره گیری از میدان برای حمله مجدد، و یا به قصد پیوستن به گروهی (از مجاهدان) بوده باشد- (چنین کسی) به غضب خدا گرفتار خواهد شد؛ و جایگاه او جهنم، و چه بد جایگاهی است!

۷۸۷ اگر از جنگ فرار کنید مجازات می شوید

الف: «إِلَّا تَنفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَاباً أَلِيماً وَيَسْتَبْدِلْ قَوْماً غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئاً وَاللَّهُ عَلَى كُلِ ّشَيْ ءٍ قَدِيرٌ» توبه/۳۹

اگر (به سوی میدان جهاد) حرکت نکنید، شما را مجازات دردناکی می کند، و گروه دیگری غیر از شما را به جای شما قرار می دهد؛ و هیچ زیانی به او نمی رسانید؛ و خداوند بر هر چیزی تواناست!

ب: «وَمَن يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفاً لِّقِتالٍ أَوْ مُتَحَيِّزاً إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَآءَ بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ» انفال/۱۶

و هر کس در آن هنگام به آن ها پشت کند -مگر آن که هدفش کناره گیری از میدان برای حمله مجدد، و یا به قصد پیوستن به گروهی (از مجاهدان) بوده باشد- (چنین کسی) به غضب خدا گرفتار خواهد شد؛ و جایگاه او جهنم، و چه بد جایگاهی است!

۷۸۸ معاف شدگان از جنگ کدامند

الف: «لَّيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ SΠلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَ لَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَ مَن يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِها الْأَنْهَرُ وَ مَن يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَاباً أَلِيماً» فتح/۱۷

بر نابینا و لنگ و بیمار گناهی نیست (اگر در میدان جهاد شرکت نکنند)؛ و هر کس خدا و رسولش را اطاعت نماید، او را در باغ های (از بهشت) وارد می کند که نهرها از زیر

(درختانش) جاری است؛ و آن کس که سرپیچی کند، او را به عذاب دردناکی گرفتار می سازد!

ب: «لَّيْسَ عَلَى الضُّعَفَآءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ ما يُنفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ ما عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِن سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» توبه/۹۱

بر ضعیفان و بیماران و آن ها که وسیله ای برای انفاق (در راه جهاد) ندارند، ایرادی نیست (که در میدان جنگ شرکت نجویند،) هرگاه برای خدا و رسولش خیرخواهی کنند (؛و از آنچه در توان دارند، مضایقه ننمایند). بر نیکوکاران راه مؤاخذه نیست؛ و خداوند آمرزنده و مهربان است!

ج: «وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَآ أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَآ أَجِدُ مَآ أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّواوَّ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَناً أَلَّا يَجِدُوا ما يُنفِقُونَ» توبه/۹۲

و (نیز) ایرادی نیست بر آن ها که وقتی نزد تو آمدند که آنان را بر مرکبی (برای جهاد) سوار کنی، گفتی: «مرکبی که شما را بر آن سوار کنم، ندارم!» (از نزد تو) بازگشتند در حالی که چشمانشان از اندوه اشکبار بود؛ زیرا چیزی نداشتند که در راه خدا انفاق کنند (و با آن به میدان بروند).

جهاد در حرم و ماه های حرام

۷۸۹ تعداد ماه های حرام

«إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِندَ اللَّهِ اثْنا عَشَرَ شَهْراً فِي كِتَبِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّماواتِ وَالْأَرْضَ مِنْهآ أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنفُسَكُمْ وَقَتِلُواالْمُشْرِكِينَ كآفَّةً كَما يُقَتِلُونَكُمْ كآفَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ» توبه/۳۶

تعداد ماه ها نزد خداوند در کتاب الهی، از آن روز که آسمان ها و زمین را آفریده، دوازده ماه است؛ که چهار ماه از آن، ماه حرام است؛ (و جنگ در آن ممنوع می باشد.) این، آیین ثابت و پابرجا(ی الهی) است! بنابر این، در این ماه ها به خود ستم نکنید (و از هرگونه خونریزی

بپرهیزید)! و (به هنگام نبرد) با مشرکان، دسته جمعی پیکار کنید، همان گونه که آن ها دسته جمعی با شما پیکار می کنند؛ و بدانید خداوند با پرهیزگاران است!

۷۹۰ دفاع در ماه های حرام نیز واجب است

«یَسْـَٔلُونَکَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَام قِتالٍ فِیهِ قُلْ قِتالٌ فِیهِ کَبِیرٌ وَصَدٌّ عَن سَبِیلِ اللَّهِ وَکُفْرٌ بِهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَام وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَکْبَرُ عِندَ اللَّهِ وَالْفِتْنَهُ أَکْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا یَزَالُونَ یُقَتِلُونَکُمْ حَتَّی یَرُدُّوکُمْ عَن دِینِکُمْ إِنِ اسْتَطَعُوا وَمَن یَرْتَدِدْ مِنکُمْ عَن دِینِهِ فَیَمُتْ وَهُوَ کافِرٌ فَأُولئِکَ حَبِطَتْ أَعْمَلُهُمْ فِی الدُّنْیا وَالْأَخِرَهِ وَأُولئِکَ أَصْحاب النَّارِ هُمْ فِیها خَلِدُونَ» بقره/۲۱۷

از تو، در باره جنگ کردن در ماه حرام، سؤال می کنند؛ بگو: «جنگ در آن، (گناهی) بزرگ است؛ ولی جلوگیری از راه خدا (و گرایش مردم به آیین حق) و کفر ورزیدن نسبت به او و هتک احترام مسجد الحرام، و اخراج ساکنان آن، نزد خداوند مهمتر از آن است؛ و ایجاد فتنه، (و محیط نامساعد، که مردم را به کفر، تشویق و از ایمان بازمی دارد) حتّی از قتل بالاتر است. و مشرکان، پیوسته با شما می جنگند، تا اگر بتوانند شما را از آیینتان برگردانند؛ ولی کسی که از آیینش برگردد، و در حال کفر بمیرد، تمام اعمال نیک (گذشته) او، در دنیا و آخرت، برباد می رود؛ و آنان اهل دوزخند؛ و همیشه در آن خواهند بود.

۷۹۱ حرمت ماه های حرام را نگه دارید

«فَإِذَا انسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِکِینَ حَیْثُ وَجَدتُّمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ کُلَّ مَرْصَدٍ فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَوهَ وَ ءَاتَوُا الزَّکَوهَ فَخَلُّوا سَبِیلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِیمٌ» توبه/۵

(امّا) وقتی ماه های حرام پایان گرفت، مشرکان را هر جا یافتید به قتل برسانید؛ و آن ها را اسیر سازید؛ و محاصره کنید؛ و در هر کمینگاه، بر سر راه آن ها بنشینید! هرگاه توبه کنند، و نماز را برپا دارند، و زکات را بپردازند، آن ها را رها سازید؛ زیرا خداوند آمرزنده و مهربان است!

۷۹۲ حرمت حرم امن الهی را رعایت بکنید

«وَاقْتُلُوهُمْ حَیْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُم مِنْ حَیْثُ أَخْرَجُوکُمْ وَ الْفِتْنَهُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ

وَ لَا تُقَتِلُوهُمْ عِندَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّی يُقَتِلُوکُمْ فِيهِ فَإِن قَتَلُوکُمْ فَاقْتُلُوهُمْ کَذلِکَ جَزَآءُ الْکَفِرِينَ» بقره/۱۹۱

و آن ها را [= بت پرستانی که از هیچ گونه جنایتی ابا ندارند] هر کجا یافتید، به قتل برسانید! و از آن جا که شما را بیرون ساختند [= مکه ، آن ها را بیرون کنید! و فتنه (و بت پرستی) از کشتار هم بدتر است! و با آن ها، در نزد مسجد الحرام (در منطقه حرم)، جنگ نکنید! مگر این که در آن جا با شما بجنگند. پس اگر (در آن جا) با شما پیکار کردند، آن ها را به قتل برسانید! چنین است جزای کافران!

مزد جهاد

۷۹۳ جهاد معامله با خداست

«إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَی مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَ أَمْوَ لَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّهَ يُقَتِلُونَ فِی سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَ يُقْتَلُونَ وَعْداً عَلَيْهِ حَقًّا فِی التَّوْرَاهِ وَ الْإِنجِيلِ وَ الْقُرْءَانِ وَ مَنْ أَوْفَی بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِکُمُ الَّذِی بايَعْتُم بِهِ وَ ذلِکَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ» توبه/۱۱۱

خداوند از مؤمنان، جان ها و اموالشان را خریداری کرده، که (در برابرش) بهشت برای آنان باشد؛ (به این گونه که:) در راه خدا پیکار می کنند، می کشند و کشته می شوند؛ این وعده حقّی است بر او، که در تورات و انجیل و قرآن ذکر فرموده؛ و چه کسی از خدا به عهدش وفادارتر است؟! اکنون بشارت باد بر شما، به داد و ستدی که با خدا کرده اید؛ و این است آن پیروزی بزرگ!

۷۹۴ مدال جانبازی و پاداش بزرگ آن(۱)

«يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَهٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَالْمُؤْمِنِينَ * الَّذِينَ اسْتَجابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِمآ أَصابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ» آل عمران/۱۷۱ و۱۷۲

۱- ۱۰۷. آیه مشابه: آل عمران/۱۴۰.

و از نعمت خدا و فضل او (نسبت به خودشان نیز) مسرورند؛ و (می بینند که) خداوند، پاداش مؤمنان را ضایع نمی کند؛ (نه پاداش شهیدان، و نه پاداش مجاهدانی که شهید نشدند). آن ها که دعوت خدا و پیامبرصلی الله علیه وآله را، پس از آن همه جراحاتی که به ایشان رسید، اجابت کردند؛ (و هنوز زخم های میدان احد التیام نیافته بود، به سوی میدان «حمراء الاسد» حرکت نمودند؛) برای کسانی از آن ها، که نیکی کردند و تقوا پیش گرفتند، پاداش بزرگی است.

۷۹۵ جراحت و زحمت شما اجر دارد

«وَلَا تَهِنُوا فِی ابْتِغَآءِ الْقَوْمِ إِنْ تَکُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ یَأْلَمُونَ کَما تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ ما لَا یَرْجُونَ وَکانَ اللَّهُ عَلِیماً حَکِیماً» نسا/۱۰۴

و در راه تعقیب دشمن، (هرگز) سست نشوید! (زیرا) اگر شما درد و رنج می بینید، آن ها نیز همانند شما درد و رنج می بینند؛ ولی شما امیدی از خدا دارید که آن ها ندارند؛ و خداوند، دانا و حکیم است.

۷۹۶ آمرزش گناهان و بهشت، مزد مجاهدان است

«فَاسْتَجابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّی لَآ أُضِیعُ عَمَلَ عَمِلٍ مِّنکُم مِن ذَکَرٍ أَوْ أُنثَی بَعْضُکُم مِنْ بَعْضٍ فَالَّذِینَ هاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِن دِیَرِهِمْ وَأُوذُوا فِی سَبِیلِی وَقَتَلُواوَقُتِلُوا لَأُکَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَیِّاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّتٍ تَجْرِی مِن تَحْتِها الْأَنْهَرُ ثَوَاباً مِنْ عِندِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِندَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ» آل عمران/۱۹۵

خداوند، درخواست آن ها را پذیرفت؛ (و فرمود:) من عمل هیچ عمل کننده ای از شما را، زن باشد یا مرد، ضایع نخواهم کرد؛ شما همنوعید، و از جنس یکدیگر! آن ها که در راه خدا هجرت کردند، و از خانه های خود بیرون رانده شدند و در راه من آزار دیدند، و جنگ کردند و کشته شدند، بیقین گناهانشان را می بخشم؛ و آن ها را در باغ های بهشتی، که از زیر درختانش نهرها جاری است، وارد می کنم. این پاداشی است از طرف خداوند؛ و بهترین پاداش ها نزد پروردگار است.

۷۹۷ شهیدان جنگ زنده اند

الف: «وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِینَ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ أَمْوَ تَاً بَلْ أَحْیآءٌ عِندَ رَبِّهِمْ یُرْزَقُونَ * فَرِحِینَ بِمآ

ءَاتَیهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَیَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِینَ لَمْ یَلْحَقُوا بِهِم مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُونَ» آل عمران/۱۶۹ و ۱۷۰

(ای پیامبر!) هرگز گمان مبر کسانی که در راه خدا کشته شدند، مردگانند! بلکه آنان زنده اند، و نزد پروردگارشان روزی داده می شوند. آن ها به خاطر نعمت های فراوانی که خداوند از فضل خود به ایشان بخشیده است، خوشحالند؛ و به خاطر کسانی که هنوز به آن ها ملحق نشده اند [= مجاهدان و شهیدان آینده] ، خوشوقتند؛ (زیرا مقامات برجسته آن ها را در آن جهان می بینند؛ و می دانند) که نه ترسی بر آن هاست، و نه غمی خواهند داشت.

ب: «وَلَا تَقُولُوا لِمَن یُقْتَلُ فِی سَبِیلِ اللَّهِ أَمْوَتٌ بَلْ أَحْیآءٌ وَ لَکِن لَّا تَشْعُرُونَ» بقره/۱۵۴

و به آن ها که در راه خدا کشته می شوند، مرده نگویید! بلکه آنان زنده اند، ولی شما نمی فهمید!

۷۹۸ شهیدان رزق نیکو دارند

«وَ الَّذِینَ هاجَرُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ ماتُوا لَیَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقاً حَسَناً وَ إِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَیْرُ الرَّ زِقِینَ» حج/۵۸

و کسانی که در راه خدا هجرت کردند، سپس کشته شدند یا به مرگ طبیعی از دنیا رفتند، خداوند به آن ها روزی نیکویی می دهد؛ که او بهترین روزی دهندگان است!

۷۹۹ شهیدان اجر عظیم دارند

«فَلْیُقَتِلْ فِی سَبِیلِ اللَّهِ الَّذِینَ یَشْرُونَ الْحَیَوهَ الدُّنْیا بِالْأَخِرَهِ وَمَن یُقَتِلْ فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَیُقْتَلْ أَوْ یَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِیهِ أَجْراً عَظِیماً» نسا/۷۴

کسانی که زندگی دنیا را به آخرت فروخته اند، باید در راه خدا پیکار کنند!و آن کس که در راه خدا پیکار کند، و کشته شود یا پیروز گردد، پاداش بزرگی به او خواهیم داد.

۸۰۰ اجر مجاهدان و شهیدان ضایع نمی شود

«وَ الَّذِینَ قُتِلُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَلَن یُضِلَّ أَعْمَلَهُمْ» محمد/۴

... و کسانی که در راه خدا کشته شدند، خداوند هرگز اعمالشان را از بین نمی برد!

ص:۲۵۲

۸۰۱ شهیدان آمرزیده شده اند

«وَلَئِن قُتِلْتُمْ فِی سَبِیلِ اللَّهِ أَوْمُتُّمْ لَمَغْفِرَهٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَحْمَهٌ خَیْرٌ مِّمَّا یَجْمَعُونَ * وَلَئِن مُّتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَی اللَّهِ تُحْشَرُونَ» آل عمران/۱۵۷و ۱۵۸

اگر هم در راه خدا کشته شوید یا بمیرید، (زیان نکرده اید؛ زیرا) آمرزش و رحمت خدا، از تمام آنچه آن ها (در طول عمر خود،) جمع آوری میکنند، بهتر است! و اگر بمیرید یا کشته شوید، به سوی خدا محشور می شوید. (بنابراین، فانی نمی شوید که از فنا، وحشت داشته باشید.)

۸۰۲ مجاهدان بر دیگران برتری دارند

«لَّا یَسْتَوِی الْقَعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِینَ غَیْرُ أُولِی الضَّرَرِ وَالْمُجَهِدُونَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ بِأَمْوَ لِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَهِدِینَ بِأَمْوَ لِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ عَلَی الْقَعِدِینَ دَرَجَهً وَکُلاًّ وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَی وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَهِدِینَ عَلَی الْقَعِدِینَ أَجْراً عَظِیماً * دَرَجَتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَهً وَرَحْمَهً وَکَانَ اللَّهُ غَفُوراً رَّحِیماً» نسا/۹۵ و ۹۶

(هرگز) افراد باایمانی که بدون بیماری و ناراحتی، از جهاد بازنشستند، با مجاهدانی که در راه خدا با مال و جان خود جهاد کردند، یکسان نیستند! خداوند، مجاهدانی را که با مال و جان خود جهاد نمودند، بر قاعدان [= ترک کنندگان جهاد] برتری مهمّی بخشیده؛ و به هر یک از این دو گروه (به نسبت اعمال نیکشان،) خداوند وعده پاداش نیک داده، و مجاهدان را بر قاعدان، با پاداش عظیمی برتری بخشیده است. درجات (مهمّی) از ناحیه خداوند، و آمرزش و رحمت (نصیب آنان می گردد)؛ و (اگر لغزش هایی داشته اند،) خداوند آمرزنده و مهربان است.

۸۰۳ جهاد، مایه رستگاری است

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَیْهِ الْوَسِیلَهَ وَجَهِدُوا فِی سَبِیلِهِ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ» مائده/۳۵

ای کسانی که ایمان آورده اید! از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید! و وسیله ای برای تقرب به او بجوئید! و در راه او جهاد کنید، باشد که رستگار شوید!

ص:۲۵۳

۸۰۴ مجاهدان، مؤمنان واقعی هستند

«وَالَّذِینَ ءَامَنُوا وَهاجَرُوا وَجَهَدُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَالَّذِینَ ءَاوَوا وَّنَصَرُواأُو لَئِکَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَّهُم مَّغْفِرَهٌ وَرِزْقٌ کَرِیمٌ» انفال/۷۴

و آن ها که ایمان آوردنـد و هجرت نمودنـد و در راه خـدا جهاد کردنـد، و آن ها که پناه دادنـد و یاری نمودند، آنان مؤمنان حقیقی اند؛ برای آن ها، آمرزش (و رحمت خدا) و روزی شایسته ای است.

ص:۲۵۴

فصل هفتم: امر به معروف و نهی از منکر

۸۰۵امر به معروف و نهی از منکر واجب است

«وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» آل عمران/۱۰۴

باید از میان شما، جمعی دعوت به نیکی، و امر به معروف و نهی از منکر کنند! و آن ها همان رستگارانند.

۸۰۶به نیکی ها دعوت کنید

«خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَهِلِينَ» اعراف/۱۹۹

(به هر حال) با آن ها مدارا کن و عذرشان را بپذیر، و به نیکی ها دعوت نما، و از جاهلان روی بگردان (و با آنان ستیزه مکن)!

۸۰۷امر به معروف و نهی از منکر کنید

«يَبُنَىَّ أَقِمِ الصَّلَوةَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنكَرِ وَاصْبِرْ عَلَى مآ أَصابَكَ إِنَّ ذلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ» لقمان/۱۷

پسرم! نماز را برپا دار، و امر به معروف و نهی از منکر کن، و در برابر مصایبی که به تو می رسد شکیبا باش که این از کارهای مهمّ است!

۸۰۸اگر ترک امر به معروف و نهی از منکر کنید گرفتار می شوید

«وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَّا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنكُمْ خآصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقابِ» انفال/۲۵

و از فتنه ای بپرهیزید که تنها به ستمکاران شما نمی رسد؛ (بلکه همه را فرا خواهد گرفت؛ چرا که دیگران سکوت اختیار کردند.) و بدانید خداوند کیفر شدید دارد!

۸۰۹ خودتان عمل به معروف و دوری از منکر را فراموش نکنید

«أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَ تَنسَوْنَ أَنفُسَكُمْ وَ أَنتُمْ تَتْلُونَ الْكِتابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ» بقره/۴۴

آیا مردم را به نیکی (و ایمان به پیامبری که صفات او آشکارا در تورات آمده) دعوت می کنید، اما خودتان را فراموش می نمایید؛ با این که شما کتاب (آسمانی) را می خوانید! آیا نمی اندیشید؟!

ص:۲۵۶

فصل هشتم: تولّی و تبرّی

۸۱۰ با دشمنان خدا دوستی نکنید

الف: «لَّا تَجِدُ قَوْماً یُؤْمِنُونَ بِـاللَّهِ وَ الْیَوْمِ الْـأَخِرِ یُوَآدُّونَ مَنْ حـآدَّ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لَوْ کـانُوا ءَابـآءَهُمْ أَوْ أَبْنـآءَهُمْ أَوْ إِخْوَ نَهُمْ أَوْ عَشِـیرَتَهُمْ أُولئِکَ کَتَبَ فِی قُلُوبِهِمُ الْإِیمَنَ وَ أَیَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَ یُدْخِلُهُمْ جَنَّتٍ تَجْرِی مِن تَحْتِها الْأَنْهَرُ خَلِدِینَ فِیها رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ أُولئِکَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَآ إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» مجادله/۲۲

هیـچ قومی را که ایمان به خـدا و روز رسـتاخیز دارنـد نمی یابی که با دشـمنان خدا و رسولش دوستی کنند، هر چند پدران یا فرزنـدان یا برادران یا خویشاونـدانشان باشـند؛ آنان کسانی هسـتند که خدا ایمان را بر صـفحه دل هایشان نوشـته و با روحی از نـاحیه خودش آن هـا را تقویت فرموده، و آن هـا را در بـاغ هـایی از بهشت وارد می کنـد که نهرهـا از زیر (درختانش) جاری است، جاودانه در آن میماننـد؛ خدا از آن ها خشـنود است، و آنان نیز از خدا خشـنودند؛ آن ها «حزب اللَّه»اند؛ بدانید «حزب اللَّه» پیروزان و رستگارانند.

ب: «یـا أَیُّهَـا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَـا تَتَّخِـذُوا عَـدُوِّی وَ عَـدُوَّکُمْ أَوْلِیـآءَ تُلْقُونَ إِلَیْهِم بِالْمَوَدَّهِ وَ قَدْ کَفَرُوا بِما جآءَکُم مِّنَ الْحَقِّ یُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَ إِیَّاکُمْ أَن تُؤْمِنُوا بِـاللَّهِ رَبِّکُمْ إِنْ کُنتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَـداً فِی سَبِیلِی وَ ابْتِغـآءَ مَرْضـاتِی تُسِـرُّونَ إِلَیْهِم بِـالْمَوَدَّهِ وَ أَنَا أَعْلَمُ بِمآ أَخْفَیْتُمْ وَ مآ أَعْلَنتُمْ وَ مَن یَفْعَلْهُ مِنکُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِیلِ» ممتحنه/۱

ای کسانی که ایمان آورده اید! دشـمن من و دشـمن خودتان را دوست نگیرید! شـما نسبت به آنان اظهار محبّت می کنید، در حالی که آن ها به آنچه از حقّ برای شما آمده کافر شده اند

و رسول اللّه و شما را به خاطر ایمان به خداوندی که پروردگار همه شماست از شهر و دیارتان بیرون می رانند؛ اگر شما برای جهاد در راه من و جلب خشنودیم هجرت کرده اید؛ (پیوند دوستی با آنان برقرار نسازید!) شما مخفیانه با آن ها رابطه دوستی برقرار می کنید در حالی که من به آنچه پنهان یا آشکار می سازید از همه داناترم! و هر کس از شما چنین کاری کند، از راه راست گمراه شده است!

۸۱۱ با غضب شدگان خدا دوست نشوید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْماً غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْأَخِرَهِ كَما يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحاب الْقُبُورِ» ممتحنه/۱۳

ای کسانی که ایمان آورده اید! با قومی که خداوند آنان را مورد غضب قرار داده دوستی نکنید؛ آنان از آخرت مأیوسند همان گونه که کفار مدفون در قبرها مأیوس می باشند!

۸۱۲ با اهل کتاب و مشرکان دوست نشوید

«يـا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُواً وَلَعِباً مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ أَوْلِيآءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنتُم مُّؤْمِنِينَ» مائده/۵۷

ای کسانی که ایمان آورده اید! افرادی که آیین شما را به باد استهزاء و بازی می گیرند از (اهل کتاب و مشرکان) ولیّ خود انتخاب نکنید و از خدا بپرهیزید اگر ایمان دارید!

۸۱۳ کافران را دوست نگیرید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَفِرِينَ أَوْلِيَآءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَتُرِيدُونَ أَن تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَناً مُّبِيناً» نسا/۱۴۴

ای کسانی که ایمان آورده اید! غیر از مؤمنان، کافران را ولّی و تکیه گاه خود قرار ندهید! آیا می خواهید (با این عمل،) دلیل آشکاری بر ضدّ خود در پیشگاه خدا قرار دهید؟!

۸۱۴ مؤمن کافر را دوست نمی گیرد

«لَّا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكافِرِينَ أَوْلِيَآءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِى شَىْ ءٍ إِلَّآ أَن تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَياهً وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ» آل عمران/۲۸

افراد باایمان نباید به جای مؤمنان، کافران را دوست و سرپرست خود انتخاب کنند؛ و هر کس چنین کند، هیچ رابطه ای با خدا ندارد (و پیوند او بکلّی از خدا گسسته می شود)؛ مگر این که از آن ها بپرهیزید (و به خاطر هدفهای مهمتری تقیّه کنید). خداوند شما را از (نافرمانی) خود، برحذر می دارد؛ و بازگشت (شما) به سوی خداست.

۸۱۵ حتی با نزدیکان کافر خود دوست نشوید

«يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمانِ وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّلِمُونَ» توبه/۲۳

ای کسانی که ایمان آورده اید! هرگاه پدران و برادران شما، کفر را بر ایمان ترجیح دهند، آن ها را ولیّ (و یار و یاور و تکیه گاه) خود قرار ندهید! و کسانی از شما که آنان را ولیّ خود قرار دهند، ستمگرند!

ص:۲۵۹

بخش سوم :احکام خانواده

فصل اوّل: پدر ومادر

۸۱۶ در مورد پدر و مادر به شما سفارش می کنیم

«وَ وَصَّیْنا الْإِنسَنَ بِوَ لِدَیْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْناً عَلَی وَهْنٍ وَ فِصَلُهُ فِی عامَیْنِ أَنِ اشْکُرْ لِی وَ لِوَ لِدَیْکَ إِلَیَّ الْمَصِیرُ» لقمان/۱۴

و ما به انسان درباره پدر و مادرش سفارش کردیم؛ مادرش او را با ناتوانی روی ناتوانی حمل کرد (به هنگام بارداری هر روز رنج و ناراحتی تازه ای را متحمّل می شد)، و دوران شیرخوارگی او در دو سال پایان می یابد؛ (آری به او توصیه کردم) که برای من و برای پدر و مادرت شکر بجا آور که بازگشت (همه شما)به سوی من است!

۸۱۷ زحمات پدر و مادر چه سنگین است

«وَ وَصَّیْنا الْإِنسَنَ بِوَ لِدَیْهِ إِحْسَناً حَمَلَتْهُ أُمُّهُ کُرْهاً وَ وَضَعَتْهُ کُرْهاً وَ حَمْلُهُ وَ فِصَلُهُ ثَلَثُونَ شَهْراً حَتَّی إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَ بَلَغَ أَرْبَعِینَ سَنَهً قالَ رَبِّ أَوْزِعْنِی أَنْ أَشْکُرَ نِعْمَتَکَ الَّتِی أَنْعَمْتَ عَلَیَّ وَ عَلَی وَ لِدَیَّ وَ أَنْ أَعْمَلَ صَلِحاً تَرْضَیهُ وَ أَصْلِحْ لِی فِی ذُرِّیَّتِی إِنِّی تُبْتُ إِلَیْکَ وَ إِنِّی مِنَ الْمُسْلِمِینَ» احقاف/۱۵

ما به انسان توصیه کردیم که به پدر و مادرش نیکی کند، مادرش او را با ناراحتی حمل می کند و با ناراحتی بر زمین می گذارد؛ و دوران حمل و از شیر بازگرفتنش سی ماه است؛ تا زمانی که به کمال قدرت و رشد برسد و به چهل سالگی بالغ گردد می گوید: «پروردگارا! مرا توفیق ده تا شکر نعمتی را که به من و پدر و مادرم دادی بجا آورم و کار شایسته ای انجام

دهم که از آن خشنود باشی، و فرزندان مرا صالح گردان؛ من به سوی تو باز می گردم و توبه می کنم، و من از مسلمانانم!»

۸۱۸ به پدر و مادر نیکی کنید(۱)

الف: «وَ قَضَی رَبُّکَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّآ إِیَّاهُ وَبِالْوَ لِدَیْنِ إِحْسَناً إِمَّا یَبْلُغَنَّ عِندَکَ الْکِبَرَ أَحَدُهُمآ أَوْ کِلَاهُما فَلَا تَقُل لَّهُمآ أُفٍّ وَ لَا تَنْهَرْهُما وَ قُل لَّهُما قَوْلاً کَرِیماً» اسرا/۲۳

و پروردگارت فرمان داده: جز او را نپرستید! و به پدر و مادر نیکی کنید! هرگاه یکی از آن دو، یا هر دوی آن ها، نزد تو به سن پیری رسند، کمترین اهانتی به آن ها روا مدار! و بر آن ها فریاد مزن! و گفتار لطیف و سنجیده و بزرگوارانه به آن ها بگو!

ب: «وَ وَصَّیْنا الْإِنسَنَ بِوَ لِدَیْهِ حُسْناً وَ إِنْ جَهَدَاکَ لِتُشْرِکَ بِی ما لَیْسَ لَکَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمآ إِلَیَّ مَرْجِعُکُمْ فَأُنَبِّئُکُم بِما کُنتُمْ تَعْمَلُونَ» عنکبوت/۸

ما به انسان توصیه کردیم که به پدر و مادرش نیکی کند، و اگر آن دو (مشرک باشند و) تلاش کنند که برای من همتایی قائل شوی که به آن علم نداری، از آن ها پیروی مکن! بازگشت شما به سوی من است، و شما را از آنچه انجام می دادید با خبر خواهم ساخت!

۸۱۹ به پدر و مادر نهایت تواضع و احترام را داشته باشید

«وَ اخْفِضْ لَهُما جَناحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَهِ وَ قُل رَّبِّ ارْحَمْهُما کَما رَبَّیانِی صَغِیراً» اسرا/۲۴

و بال های تواضع خویش را از محبّت و لطف، در برابر آنان فرود آر! و بگو: «پروردگارا! همان گونه که آن ها مرا در کوچکی تربیت کردند، مشمول رحمتشان قرار ده!»

۸۲۰ کجا از پدر و مادر اطاعت نکنید؟(۲)

«وَ إِنْ جَهَدَاکَ عَلَی أَن تُشْرِکَ بِی ما لَیْسَ لَکَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُما وَ صاحِبْهُما فِی الدُّنْیا مَعْرُوفاً وَ اتَّبِعْ سَبِیلَ مَنْ أَنَابَ إِلَیَّ ثُمَّ إِلَیَّ مَرْجِعُکُمْ فَأُنَبِّئُکُم بِما کُنتُمْ تَعْمَلُونَ» لقمان/۱۵

و هرگاه آن دو، تلاش کنند که تو چیزی را همتای من قرار دهی، که از آن آگاهی نداری (بلکه می دانی باطل است)، از ایشان اطاعت مکن، ولی با آن دو، در دنیا به طرز شایسته ای رفتار

۱- ۱۰۸. چند آیه مشابه: انعام/۱۵۱، نسا/۳۶.

۲- ۱۰۹. آیه مشابه: عنکبوت/۸.

کن؛ و از راه کسانی پیروی کن که توبه کنان به سوی من آمده اند؛ سپس بازگشت همه شما به سوی من است و من شما را از آنچه عمل می کردید آگاه می کنم.

۸۲۱ به پدر و مادر اُف هم نگویید(۱)

«وَ قَضَی رَبُّکَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّآ إِيَّاهُ وَبِالْوَ لِدَيْنِ إِحْسَناً إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمآ أَوْ كِلَاهُما فَلَا تَقُل لَّهُمآ أُفٍّ وَ لَا تَنْهَرْهُما وَ قُل لَّهُما قَوْلاً كَرِيماً» اسرا/۲۳

و پروردگارت فرمان داده: جز او را نپرستید! و به پدر و مادر نیکی کنید! هرگاه یکی از آن دو، یا هر دوی آن ها، نزد تو به سن پیری رسند، کمترین اهانتی به آن ها روا مدار! و بر آن ها فریاد مزن! و گفتار لطیف و سنجیده و بزرگوارانه به آن ها بگو!

۸۲۲ ورود به اطاق پدر و مادر با اجازه آنان

«وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَلُ مِنكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَْذِنُوا كَما اسْتَْذَنَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَذلِکَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءاياتِهِ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ» نور/۵۹

و هنگامی که اطفال شما به سنّ بلوغ رسند باید اجازه بگیرند، همان گونه که اشخاصی که پیش از آنان بودند اجازه می گرفتند؛ اینچنین خداوند آیاتش را برای شما بیان می کند، و خدا دانا و حکیم است!

۸۲۳ زمان های ممنوعیت ورود به اطاق پدر و مادر

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِيَسْتَْذِنكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَنُكُمْ وَ الَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُواالْحُلُمَ مِنكُمْ ثَلَثَ مَرَّتٍ مِن قَبْلِ صَلَوهِ الْفَجْرِ وَ حِينَ تَضَعُونَ ثِيابَكُم مِّنَ الظَّهِيرَهِ وَ مِنْ بَعْدِ صَلَوهِ الْعِشآءِ ثَلَثُ عَوْرَتٍ لَّكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُناحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّ فُونَ عَلَيْكُم بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذلِکَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْأَيَتِ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ» نور/۵۸

ای کسانی که ایمان آورده اید! بردگان شما، و همچنین کودکانتان که به حدّ بلوغ نرسیده اند، در سه وقت باید از شما اجازه بگیرند: پیش از نماز صبح، و نیمروز هنگامی که لباس های (معمولی) خود را بیرون می آورید، و بعد از نماز عشا؛ این سه وقت خصوصی برای

۱- ۱۱۰. آیه مشابه: احقاف/۱۷.

شماست؛ امّا بعـد از این سه وقت، گناهی بر شـما و بر آنان نیست (که بـدون اذن وارد شونـد) و بر گرد یکـدیگر بگردید (و با صفا و صمیمیّت به یکدیگر خدمت نمایید). این گونه خداوند آیات را برای شما بیان می کند، و خداوند دانا و حکیم است!

ص:۲۶۵

فصل دوم: ازدواج

اشاره

۸۲۴ مجردان خود را همسر دهید

«وَ أَنکِحُوا الْأَیَمَی مِنکُمْ وَ الصَّلِحِینَ مِنْ عِبادِکُمْ وَ إِمآئِکُمْ إِنْ یَکُونُوافُقَرَآءَ یُغْنِهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَ اللَّهُ وَ سِعٌ عَلِیمٌ» نور/۳۲

مردان و زنانِ بی همسر خود را همسر دهید، همچنین غلامان و کنیزان صالح و درستکارتان را؛ اگر فقیر و تنگدست باشند، خداوند از فضل خود آنان را بی نیاز می سازد؛ خداوند گشایش دهنده و آگاه است.

۸۲۵ با هم کفو خود ازدواج کنید(۱)

«الْخَبِیثَتُ لِلْخَبِیثِینَ وَ الْخَبِیثُونَ لِلْخَبِیثَتِ وَ الطَّیِّبَتُ لِلطَّیِّبِینَ وَ الطَّیِّبُونَ لِلطَّیِّبَتِ أُولئِکَ مُبَرَّءُونَ مِمَّا یَقُولُونَ لَهُم مَّغْفِرَهٌ وَ رِزْقٌ کَرِیمٌ» نور/۲۶

زنان ناپاک از آنِ مردان ناپاکند، و مردان ناپاک نیز به زنان ناپاک تعلق دارند؛ و زنان پاک از آنِ مردان پاک، و مردان پاک از آنِ زنان پاکند! اینان از نسبت های ناروائی که (ناپاکان) به آنان می دهند مبرّا هستند؛ و برای آنان آمرزش (الهی) و روزی پرارزشی است.

۸۲۶ برای ازدواج جوانان کمک مالی کنید

«وَ لْیَسْتَعْفِفِ الَّذِینَ لَا یَجِدُونَ نِکاحاً حَتَّی یُغْنِیَهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَ الَّذِینَ یَبْتَغُونَ الْکِتابَ مِمَّا مَلَکَتْ أَیْمَنُکُمْ فَکاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِیهِمْ خَیْراً وَ ءَاتُوهُم مِن مَّالِ اللَّهِ الَّذِی ءَاتَیکُمْ

ص:۲۶۶

۱- ۱۱۱. چند آیه مشابه: نسا/آیه ۳، ۲۴ و ۲۵، مائده/۵.

وَ لَا تُكْرِهُوا فَتَيَتِكَمْ عَلَى الْبِغَآءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّناً لِّتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَوهِ الـدُّنْيا وَ مَن يُكْرِههُّنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَ هِهِنَّ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» نور/۳۳

و کسانی که امکانی برای ازدواج نمی یابند، باید پاکدامنی پیشه کنند تا خداوند از فضل خود آنان را بی نیاز گرداند. و آن بردگانتان که خواستار مکاتبه [= قرارداد مخصوص برای آزاد شدن] هستند، با آنان قرارداد ببندید اگر رشد و صلاح در آنان احساس می کنید (که بعد از آزادی، توانایی زندگی مستقل را دارند)؛ و چیزی از مال خدا را که به شما داده است به آنان بدهید. و کنیزان خود را برای دستیابی به متاع ناپایدار زندگی دنیا مجبور به خود فروشی نکنید اگر خودشان می خواهند پاک بمانند. و هر کس آن ها را (بر این کار) اجبار کند، (سپس پشیمان گردد،) خداوند بعد از این اجبار آن ها آمرزنده و مهربان است. (توبه کنید و بازگردید، تا خدا شما را ببخشد.)

۸۲۷ دوران مجردی را به پاکدامنی بگذرانید

«وَ لْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكاحاً حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ....» نور/۳۳

و کسانی که امکانی برای ازدواج نمی یابند، باید پاکدامنی پیشه کنند تا خداوند از فضل خود آنان را بی نیاز گرداند...

۸۲۸ اگر عدالت دارید، چهار همسر دائم اختیار نمایید

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِى الْيَتـامَى فَانكِحُوا مـا طـابَ لَكُم مِّنَ النِّسَآءِ مَثْنَى وَثُلثَ وَرُبعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ ما مَلَكَتْ أَيْمانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلَّا تَعُولُوا» نسا/۳

و اگر می ترسید که (به هنگام ازدواج با دختران یتیم،) عدالت را رعایت نکنید، (از ازدواج با آنان، چشم پوشی کنید و) با زنان پاک (دیگر) ازدواج نمایید، دو یا سه یا چهار همسر و اگر می ترسید عدالت را (درباره همسران متعدد) رعایت نکنید، تنها یک همسر بگیرید، و یا از زنانی که مالک آن هایید استفاده کنید، این کار، از ظلم و ستم بهتر جلوگیری می کند.

۸۲۹ بین همسران خود مساوات را رعایت کنید

«وَلَن تَسْتَطِيعُوا أَن تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسآءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوها كالْمُعَلَّقَهِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُوراً رَّحِيماً» نسا/۱۲۹

شما هرگز نمی توانید (از نظر محّبت قلبی) در میان زنان، عدالت برقرار کنید، هر چند کوشش نمایید! ولی تمایل خود را بکلّی متوجّه یک طرف نسازید که دیگری را بصورت زنی که شوهرش را از دست داده درآورید! و اگر راه صلاح و پرهیزگاری پیش گیرید، خداوند آمرزنده و مهربان است.

۸۳۰ مهریه همسران خود را بپردازید

«وَءَاتُوا النِّسآءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَیْ ءٍ مِّنْهُ نَفْساً فَكُلُوهُ هَنِیئاً مَّرِیئاً» نسا/۴

و مهر زنان را (بطور کامل) بعنوان یک بدهی (یا عطیه،) به آنان بپردازید! (ولی) اگر آن ها چیزی از آن را با رضایت خاطر به شما ببخشند، حلال و گوارا مصرف کنید!

۸۳۱ ازدواج موقت جایز است و مهریه دارد(۱)

«وَالْمُحْصَنَتُ مِنَ النِّسآءِ إِلَّا ما مَلَكَتْ أَیْمَنُكُمْ كِتَبَ اللَّهِ عَلَیْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُم مَّا وَرَآءَ ذَ لِكُمْ أَن تَبْتَغُوا بِأَمْوَ لِكُم مُّحْصِنِینَ غَیْرَ مُسَفِحِینَ فَما اسْتَمْتَعْتُم بِهِ مِنْهُنَّ فَاتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِیضَةً وَلَاجُناحَ عَلَیْكُمْ فِیما تَرَ ضَیْتُم بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِیضَهِ إِنَّ اللَّهَ كانَ عَلِیماً حَكِیماً» نسا/۲۴

و زنان شوهردار (بر شما حرام است؛) مگر آن ها را که (از راه اسارت) مالک شده اید؛ (زیرا اسارت آن ها در حکم طلاق است؛) این ها احکامی است که خداوند بر شما مقرّر داشته است. اما زنان دیگر غیر از این ها (که گفته شد)، برای شما حلال است که با اموال خود، آنان را اختیار کنید؛ در حالی که پاکدامن باشید و از زنا، خودداری نمایید. و زنانی را که متعه [=ازدواج موقت] می کنید، واجب است مهر آن ها را بپردازید. و گناهی بر شما نیست در آنچه بعد از تعیین مهر، با یکدیگر توافق کرده اید. (بعداً می توانید با توافق، آن را کم یا زیاد کنید.) خداوند، دانا و حکیم است.

۸۳۲ ازدواج با بیوه بعد از مدت عدّه

«وَالَّذِینَ یُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَیَذَرُونَ أَزْوَ جاً یَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَهَ أَشْهُرٍ وَعَشْراً فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَیْكُمْ فِیمَا فَعَلْنَ فِی أَنفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِیرٌ» بقره/۲۳۴

ص:۲۶۸

۱- ۱۱۲. آیه مشابه: نسا/۲۵.

و کسانی که از شما می میرند و همسرانی باقی می گذارند، باید چهار ماه و ده روز، انتظار بکشند (و عدّه نگه دارند)! و هنگامی که به آخر مدتشان رسیدند، گناهی بر شما نیست که هر چه می خواهند، در باره خودشان به طور شایسته انجام دهند (و با مرد دلخواه خود، ازدواج کنند). و خدا به آنچه عمل می کنید، آگاه است.

۸۳۳ زمان خواستگاری و ازدواج با بیوه؟

«وَلَا جُناحَ عَلَيْكُمْ فِيما عَرَّضْتُم بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّساۤءِ أَوْ أَكْنَنتُمْ فِي أَنفُسِكُمْ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ وَلَكِن لَّا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّآ أَن تَقُولُوا قَوْلاً مَّعْرُوفاً وَلَا تَعْزِمُوا عُقْدَةَ النِّكاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتابُ أَجَلَهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ ما فِي أَنفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ» بقره/۲۳۵

و گناهی بر شما نیست که به طور کنایه، (از زنانی که همسرانشان مرده اند) خواستگاری کنید، و یا در دل تصمیم بر این کار بگیرید (بدون این که آن را اظهار کنید). خداوند می دانست شما به یاد آن ها خواهید افتاد؛ (و با خواسته طبیعی شما به شکل معقول، مخالف نیست؛) ولی پنهانی با آن ها قرار زناشویی نگذارید، مگر این که به طرز پسندیده ای (به طور کنایه) اظهار کنید! (ولی در هر حال،) اقدام به ازدواج ننمایید، تا عدّه آن ها سر آید! و بدانید خداوند آنچه را در دل دارید، می داند! از مخالفت او بپرهیزید! و بدانید خداوند، آمرزنده و بردبار است (و در مجازات بندگان، عجله نمی کند)!

۸۳۴ ازدواج با زنان مطلّقه بر شما حلال است

«وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّساۤءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَن يَنكِحْنَ أَزْوَ جَهُنَّ إِذَا تَرَ ضَوْا بَيْنَهُم بِالْمَعْرُوفِ ذلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَن كانَ مِنكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْأَخِرِ ذَ لِكُمْ أَزْكَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَ اللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» بقره/۲۳۲

و هنگامی که زنان را طلاق دادید و عدّه خود را به پایان رساندند، مانع آن ها نشوید که با همسران (سابق) خویش، ازدواج کنند! اگر در میان آنان، به طرز پسندیده ای تراضی برقرار گردد. این دستوری است که تنها افرادی از شما، که ایمان به خدا و روز قیامت دارند،

از آن، پند می گیرند (و به آن، عمل می کنند). این (دستور)، برای رشد (خانواده های) شما مؤثرتر، و برای شستن آلودگی ها مفیدتر است؛ و خدا می داند و شما نمی دانید.

برخی ازدواج های حرام

۸۳۵ ازدواج با محارم، حرام است

«حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَلَتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ الَّتِى أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَهِ وَأُمَّهَاتُ نِسَآئِكُمْ وَرَبَآئِبُكُمُ الَّتِى فِى حُجُورِكُم مِن نِّسَآئِكُمُ الَّتِى دَخَلْتُم بِهِنَّ فَإِن لَّمْ تَكُونُوا دَخَلْتُم بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَآئِلُ أَبْنَآئِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَن تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا ما قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كانَ غَفُوراً رَّحِيماً» نسا/۲۳

حرام شده است بر شما، مادرانتان، و دختران، و خواهران، و عمه ها، و خاله ها، و دختران برادر، و دختران خواهر شما، و مادرانی که شما را شیر داده اند، و خواهران رضاعی شما، و مادران همسرانتان، و دختران همسرتان که در دامان شما پرورش یافته اند از همسرانی که با آن ها آمیزش جنسی داشته اید -و چنانچه با آن ها آمیزش جنسی نداشته اید، (دختران آن ها) برای شما مانعی ندارد- و (همچنین) همسرهای پسرانتان که از نسل شما هستند (-نه پسرخوانده ها-) و (نیز حرام است بر شما) جمع میان دو خواهر کنید؛ مگر آنچه در گذشته واقع شده؛ چرا که خداوند، آمرزنده و مهربان است.

۸۳۶ با مشرکان ازدواج نکنید

«وَلَا تَنكِحُوا الْمُشْرِكَتِ حَتَّى يُؤْمِنَّ وَلَأَمَهٌ مُّؤْمِنَهٌ خَيْرٌ مِن مُّشْرِكَهٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّى يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِن مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَى الْجَنَّهِ وَالْمَغْفِرَهِ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ ءَايَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ» بقره/۲۲۱

و با زنان مشرک و بت پرست، تا ایمان نیاورده اند، ازدواج نکنید! (اگر چه جز به ازدواج با

ص: ۲۷۰

کنیزان، دسترسی نداشته باشید؛ زیرا) کنیز باایمان، از زن آزاد بت پرست، بهتر است؛ هر چند (زیبایی، یا ثروت، یا موقعیت او) شما را به شگفتی آورد. و زنان خود را به ازدواج مردان بت پرست، تا ایمان نیاورده اند، در نیاورید! (اگر چه ناچار شوید آن ها را به همسری غلامان باایمان درآورید؛ زیرا) یک غلام باایمان، از یک مرد آزاد بت پرست، بهتر است؛ هر چند (مال و موقعیت و زیبایی او،) شما را به شگفتی آورد. آن ها دعوت به سوی آتش می کنند؛ و خدا دعوت به بهشت و آمرزش به فرمان خود می نماید، و آیات خویش را برای مردم روشن می سازد؛ شاید متذکر شوند!

۸۳۷ با زن پدر، ازدواج نکنید

«وَلَا تَنكِحُوا ما نَكَحَ ءَابآؤُكُم مِّنَ النِّسآءِ إِلَّا ما قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كانَ فَحِشَةً وَمَقْتاً وَسآءَ سَبِيلًا» نسا/۲۲

با زنانی که پدران شما با آن ها ازدواج کرده اند، هرگز ازدواج نکنید! مگر آنچه درگذشته (پیش از نزول این حکم) انجام شده است؛ زیرا این کار، عملی زشت و تنفرآور و راه نادرستی است.

۸۳۸ ازدواج با زناکار حرام است(۱)

«الزَّانِى لَا يَنكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَ الزَّانِيَةُ لَا يَنكِحُهآ إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَ حُرِّمَ ذلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ» نور/۳

مرد زناکار جز با زن زناکار یا مشرک ازدواج نمی کند؛ و زن زناکار را، جز مرد زناکار یا مشرک، به ازدواج خود درنمی آورد؛ و این کار بر مؤمنان حرام شده است!

۸۳۹ ازدواج با زن همسردار حرام است

«وَالْمُحْصَنَتُ مِنَ النِّسآءِ إِلَّا ما مَلَكَتْ أَيْمَنُكُمْ كِتَبَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ...» نسا/۲۴

و زنان شوهردار (بر شما حرام است؛) مگر آن ها را که (از راه اسارت) مالک شده اید؛ (زیرا اسارت آن ها در حکم طلاق است؛) این ها احکامی است که خداوند بر شما مقرّر داشته است.

۱- ۱۱۳. منظور زناکاری است که زنای او مشهور شده، مجازات هم شده و توبه هم نکرده است. ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱۵، ص ۱۱۴.

فصل سوم: زن و شوهر

۸۴۰ مدیریت خانواده با شوهر است

«الرِّجالُ قَوَّ مُونَ عَلَى النِّسآءِ بِما فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِماَ أَنفَقُوا مِنْ أَمْوَ لِهِمْ فَالصَّلِحَتُ قَنِتَتٌ حَفِظَتٌ لِّلْغَيْبِ بِما حَفِظَ اللَّهُ وَالَّتِى تَخافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهجُرُوهُنَّ فِى الْمَضاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُواعَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كانَ عَلِيًّا كَبِيراً» نسا/۳۴

مردان، سرپرست و نگهبان زنانند، به خاطر برتری هایی که خداوند (از نظر نظام اجتماع) برای بعضی نسبت به بعضی دیگر قرار داده است، و به خاطر انفاق هایی که از اموالشان (در مورد زنان) می کنند. و زنان صالح، زنانی هستند که متواضعند، و در غیاب (همسر خود،) اسرار و حقوق او را، در مقابل حقوقی که خدا برای آنان قرار داده، حفظ می کنند. و (امّا) آن دسته از زنان را که از سرکشی و مخالفتشان بیم دارید، پند و اندرز دهید! (و اگر مؤثر واقع نشد،) در بستر از آن ها دوری نمایید! و (اگر هیچ راهی جز شدت عمل، برای وادار کردن آن ها به انجام وظایفشان نبود،) آن ها را تنبیه کنید! و اگر از شما پیروی کردند، راهی برای تعدّی بر آن ها نجویید! (بدانید) خداوند، بلندمرتبه و بزرگ است. (و قدرت او، بالاترین قدرت هاست.)

۸۴۱ همسر و فرزند، وسیله آزمایش انسان هستند

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَ جِكُمْ وَ أَوْلَدِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَ إِنْ تَعْفُوا وَ تَصْفَحُوا وَ تَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» تغابن/۱۴

ص:۲۷۲

ای کسانی که ایمان آورده اید! بعضی از همسران و فرزندانتان دشمنان شما هستند، از آن ها برحذر باشید؛ و اگر عفو کنید و چشم بپوشید و ببخشید، (خدا شما را می بخشد)؛ چرا که خداوند بخشنده و مهربان است!

۸۴۲ آمیزش زن و شوهر حلال است

«نِسآؤُکُمْ حَرْثٌ لَّکُمْ فَأْتُوا حَرْثَکُمْ أَنَّی شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنفُسِکُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّکُم مُّلَقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِینَ» بقره/۲۲۳

زنان شما، محل بذرافشانی شما هستند؛ پس هر زمان که بخواهید، می توانید با آن ها آمیزش کنید. و (سعی نمائید از این فرصت بهره گرفته، با پرورش فرزندان صالح) اثر نیکی برای خود، از پیش بفرستید! و از خدا بپرهیزید و بدانید او را ملاقات خواهید کرد و به مؤمنان، بشارت ده!

۸۴۳ آمیزش در شب ماه رمضان نیز حلال است

«أُحِلَّ لَکُمْ لَیْلَهَ الصِّیامِ الرَّفَثُ إِلَی نِسآئِکُمْ هُنَّ لِباسٌ لَّکُمْ وَأَنتُمْ لِباسٌ لَّهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّکُمْ کُنتُمْ تَخْتانُونَ أَنفُسَکُمْ فَتابَ عَلَیْکُمْ وَعَفا عَنکُمْ فَالْئَنَ بَشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا ما کَتَبَ اللَّهُ لَکُمْ وَکُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّی یَتَبَیَّنَ لَکُمُ الْخَیْطُ الْأَبْیَضُ مِنَ الْخَیْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّیامَ إِلَی الَّیْلِ وَلَا تُبَشِرُوهُنَّ وَأَنتُمْ عَکِفُونَ فِی الْمَسَجِدِ تِلْکَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوها کَذلِکَ یُبَیِّنُ اللَّهُ ءَایاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ یَتَّقُونَ» بقره/۱۸۷

آمیزش جنسی با همسرانتان، در شبِ روزهایی که روزه می گیرید، حلال است. آن ها لباس شما هستند؛ و شما لباس آن ها (هر دو زینت هم و سبب حفظ یکدیگرید). خداوند می دانست که شما به خود خیانت می کردید؛ (و این کارِ ممنوع را انجام می دادید؛) پس توبه شما را پذیرفت و شما را بخشید. اکنون با آن ها آمیزش کنید، و آنچه را خدا برای شما مقرر داشته، طلب نمایید! و بخورید و بیاشامید، تا رشته سپید صبح، از رشته سیاه (شب) برای شما آشکار گردد! سپس روزه را تا شب، تکمیل کنید! و در حالی که در مساجد به اعتکاف پرداخته اید، با زنان آمیزش نکنید! این، مرزهای الهی است؛ پس به آن نزدیک نشوید!

خداوند، این چنین آیات خود را برای مردم، روشن می سازد، باشد که پرهیزگار گردند!

۸۴۴ در ایام حیض آمیزش نکنید

«وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذىً فَاعْتَزِلُوا النِّسآءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّ بِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ» بقره/۲۲۲

و از تو، در باره خون حیض سؤال می کنند، بگو: «چیز زیانبار و آلوده ای است؛ از این رو در حالت قاعدگی، از آنان کناره گیری کنید! و با آن ها نزدیکی ننمایید، تا پاك شوند! و هنگامی که پاك شدند، از طریقی که خدا به شما فرمان داده، با آن ها آمیزش کنید! خداوند، توبه کنندگان را دوست دارد، و پاکان را (نیز) دوست دارد.

۸۴۵ همسران خود را اذیت نکنید

الف: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَرِثُوا النِّسآءَ كَرْهاً وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوابِبَعْضِ مآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّآ أَن يَأْتِينَ بِفَحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ وَعاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَن تَكْرَهُوا شَيْئاً وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْراً كَثِيراً» نسا/۱۹

ای کسانی که ایمان آورده اید! برای شما حلال نیست که از زنان، از روی اکراه (و ایجاد ناراحتی برای آن ها،) ارث ببرید! و آنان را تحت فشار قرار ندهید که قسمتی از آنچه را به آن ها داده اید (از مهر)، تملك کنید! مگر این که آن ها عمل زشت آشکاری انجام دهند. و با آنان، بطور شایسته رفتار کنید! و اگر از آن ها، (بجهتی) کراهت داشتید، (فوراً تصمیم به جدایی نگیرید!) چه بسا چیزی خوشایند شما نباشد، و خداوند خیر فراوانی در آن قرار می دهد!

ب: «وَإِنْ أَرَدتُّمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَّكانَ زَوْجٍ وَءَاتَيْتُمْ إِحْداهُنَّ قِنطاراً فَلَا تَأْخُذُوامِنْهُ شَيْئاً أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَناً وَإِثْماً مُّبِيناً * وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنكُم مِّيثَقاً غَلِيظاً» نسا/۲۰ و ۲۱

و اگر تصمیم گرفتید که همسر دیگری به جای همسر خود انتخاب کنید، و مال فراوانی (بعنوان مهر) به او پرداخته اید، چیزی از آن را پس نگیرید! آیا برای باز پس گرفتن مهر آنان،

به تهمت و گناه آشکار متوسل می شوید؟! و چگونه آن را باز پس می گیرید، در حالی که شما با یکدیگر تماس و آمیزش کامل داشته اید؟ و (از این گذشته،) آن ها (هنگام ازدواج،) از شما پیمان محکمی گرفته اند!

۸۴۶ زنان امانت دار شوهرند

«... فَالصَّلِحَتُ قَنِتَتٌ حَفِظَتٌ لِّلْغَيْبِ بِما حَفِظَ اللَّهُ....» نسا/۳۴

... و زنان صالح، زنانی هستند که متواضعند، و در غیاب (همسر خود،) اسرار و حقوق او را، در مقابل حقوقی که خدا برای آنان قرار داده، حفظ می کنند....

۸۴۷ مراحل برخورد با زنان ناشزه

«الرِّجالُ قَوَّ مُونَ عَلَى النِّسآءِ بِما فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمآ أَنفَقُوا مِنْ أَمْوَ لِهِمْ فَالصَّلِحَتُ قَنِتَتٌ حَفِظَتٌ لِّلْغَيْبِ بِما حَفِظَ اللَّهُ وَالَّتِى تَخافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهجُرُوهُنَّ فِى الْمَضاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كانَ عَلِيّاً كَبِيراً» نسا/۳۴

مردان، سرپرست و نگهبان زنانند، به خاطر برتری هایی که خداوند (از نظر نظام اجتماع) برای بعضی نسبت به بعضی دیگر قرار داده است، و به خاطر انفاق هایی که از اموالشان (در مورد زنان) می کنند. و زنان صالح، زنانی هستند که متواضعند، و در غیاب (همسر خود،) اسرار و حقوق او را، در مقابل حقوقی که خدا برای آنان قرار داده، حفظ می کنند. و (امّا) آن دسته از زنان را که از سرکشی و مخالفتشان بیم دارید، پند و اندرز دهید! (و اگر مؤثر واقع نشد،) در بستر از آن ها دوری نمایید! و (اگر هیچ راهی جز شدت عمل، برای وادار کردن آن ها به انجام وظایفشان نبود،) آن ها را تنبیه کنید! و اگر از شما پیروی کردند، راهی برای تعدّی بر آن ها نجویید! (بدانید) خداوند، بلندمرتبه و بزرگ است. (و قدرت او، بالاترین قدرت هاست.)

۸۴۸ نفقه زن و فرزند به عهده شوهر است

الف: «أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم مِن وُجْدِكُمْ وَ لَا تُضآرُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَ إِنْ كُنَّ أُولَتِ حَمْلٍ فَأَنفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَاتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَ أْتَمِرُوا بَيْنَكُم بِمَعْرُوفٍ وَ إِنْ تَعاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْرَى لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِن سَعَتِهِ وَ مَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ

فَلْيُنفِقْ مِمَّآ ءَاتَيهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْساً إِلَّا مآ ءَاتَيها سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْراً» طلاق/۶و ۷

آن ها [= زنان مطلّقه را هر جا خودتان سکونت دارید و در توانایی شماست سکونت دهید؛ و به آن ها زیان نرسانید تا کار را بر آنان تنگ کنید (و مجبور به ترک منزل شوند)؛ و اگر باردار باشند، نفقه آن ها را بپردازید تا وضع حمل کنند؛ و اگر برای شما (فرزند را) شیر می دهند، پاداش آن ها را بپردازید؛ و (درباره فرزندان، کار را) با مشاوره شایسته انجام دهید؛ و اگر به توافق نرسیدید، آن دیگری شیردادن آن بچه را بر عهده می گیرد. آنان که امکانات وسیعی دارند، باید از امکانات وسیع خود انفاق کنند و آن ها که تنگدستند، از آنچه که خدا به آن ها داده انفاق نمایند؛ خداوند هیچ کس را جز به مقدار توانایی که به او داده تکلیف نمی کند؛ خداوند بزودی بعد از سختی ها آسانی قرار می دهد!

ب: «وَالْوَ لِـٰدَ تُ يُرْضِعْنَ أَوْلَـٰدَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَن يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَها لَا تُضَآرَّ وَ لِـٰدَةٌ بِوَلَدِها وَلَا مَوْلُودٌ لَّهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَٰلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالاً عَن تَرَاضٍ مِّنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدتُّمْ أَن تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَدَكُمْ فَلَا جُناحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُم مَّآ ءَاتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِما تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» بقره/۲۳۳

مادران، فرزندان خود را دو سال تمام، شیر می دهند. (این) برای کسی است که بخواهد دوران شیرخوارگی را تکمیل کند. و بر آن کس که فرزند برای او متولّد شده [= پدر]، لازم است خوراک و پوشاک مادر را به طور شایسته (در مدت شیر دادن بپردازد؛ حتی اگر طلاق گرفته باشد.) هیچ کس موظّف به بیش از مقدار توانایی خود نیست! نه مادر (به خاطر اختلاف با پدر) حق ضرر زدن به کودک را دارد، و نه پدر. و بر وارث او نیز لازم است این کار را انجام دهد [= هزینه مادر را در دوران شیرخوارگی تأمین نماید]. و اگر آن دو، با رضایت یکدیگر و مشورت، بخواهند کودک را (زودتر) از شیر بازگیرند، گناهی بر آن ها نیست. و اگر (با عدم توانایی، یا عدم موافقت مادر) خواستید دایه ای برای فرزندان خود بگیرید، گناهی بر شما نیست؛ به شرط این که حق گذشته مادر را به طور شایسته بپردازید. و از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید! و بدانید خدا، به آنچه انجام می دهید، بیناست!

فصل چهارم: اختلاف و طلاق

توضیح

۸۴۹ اختلافات زن و شوهر را اصلاح کنید

«وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمـا فَابْعَثُوا حَكَمـاً مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمـاً مِنْ أَهْلِهـآ إِن يُرِيـدَآ إِصْلَحاً يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمآ إِنَّ اللَّهَ كانَ عَلِيماً خَبِيراً» نسا/۳۵

و اگر از جدایی و شکاف میان آن دو (همسر) بیم داشته باشید، یک داور از خانواده شوهر، و یک داور از خانواده زن انتخاب کنید (تا به کار آنان رسیدگی کنند). اگر این دو داور، تصمیم به اصلاح داشته باشند، خداوند به توافق آن ها کمک می کند؛ زیرا خداوند، دانا و آگاه است (و از نیات همه، با خبر است).

۸۵۰ با هم سازش کنید

«وَإِنِ امْرَأَةٌ خافَتْ مِنْ بَعْلِها نُشُوزاً أَوْ إِعْرَاضاً فَلَا جُناحَ عَلَيْهِمآ أَن يُصْلِحا بَيْنَهُما صُلْحاً وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيراً» نسا/۱۲۸

و اگر زنی، از طغیان و سرکشی یا اعراضِ شوهرش، بیم داشته باشد، مانعی ندارد با هم صلح کنند (و زن یا مرد، از پاره ای از حقوق خود، به خاطر صلح، صرف نظر نمایـد.) و صلح، بهتر است؛ اگر چه مردم (طبق غریزه حبّ ذات، در این گونه موارد) بخل می ورزنـد. و اگر نیکی کنیـد و پرهیزگاری پیشه سازیـد (و به خاطر صلح، گـذشت نماییـد)، خداوند به آنچه انجام می دهید، آگاه است (و پاداش شایسته به شما خواهد داد).

۸۵۱ طلاق، آخرین چاره است

الف: «وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ» بقره/۲۲۷

و اگر تصمیم به جدایی گرفتند، (آن هم با شرایطش مانعی ندارد؛) خداوند شنوا و داناست.

ب: «وَإِنْ يَتَفَرَّقا يُغْنِ اللَّهُ كُلاًّ مِن سَعَتِهِ وَكانَ اللَّهُ وَ سِعاً حَكِيماً» نسا/۱۳۰

(اما) اگر (راهی برای اصلاح در میان خود نیابند، و) از هم جدا شوند، خداوند هر کدام از آن ها را با فضل و کرم خود، بی نیاز می کند؛ و خداوند، دارای فضل و کرم، و حکیم است.

۸۵۲ زمان و نحوه طلاق دادن

«يا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّساءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَ أَحْصُوا الْعِدَّةَ وَ اتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّآ أَن يَأْتِينَ بِفَحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ وَ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَ مَن يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِى لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذلِكَ أَمْراً» طلاق/۱

ای پیامبر! هر زمان خواستید زنان را طلاق دهید، در زمان عدّه، آن ها را طلاق گویید [=زمانی که از عادت ماهانه پاک شده و با همسرشان نزدیکی نکرده باشند]، و حساب عدّه را نگه دارید؛ و از خدایی که پروردگار شماست بپرهیزید؛ نه شما آن ها را از خانه هایشان بیرون کنید و نه آن ها (در دوران عدّه) بیرون روند، مگر آن که کار زشت آشکاری انجام دهند؛ این حدود خداست، و هر کس از حدود الهی تجاوز کند به خویشتن ستم کرده؛ تو نمی دانی شاید خداوند بعد از این، وضع تازه (و وسیله اصلاحی) فراهم کند!

۸۵۳ شاهد در طلاق لازم است

«... وَ أَشْهِدُوا ذَوَىْ عَدْلٍ مِّنكُمْ وَ أَقِيمُوا الشَّهَدَةَ لِلَّهِ ذَ لِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَن كانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَ الْيَوْمِ الْأَخِرِ وَ مَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجاً» طلاق/۲

... و دو مرد عادل از خودتان را گواه گیرید؛ و شهادت را برای خدا برپا دارید؛ این چیزی است که مؤمنان به خدا و روز قیامت به آن اندرز داده می شوند! و هر کس تقوای الهی پیشه کند، خداوند راه نجاتی برای او فراهم می کند،

۸۵۴ همسران خود را بعد از طلاق اذیت نکنید

الف: «فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْفَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ ....» طلاق/۲

و چون عده آن ها سرآمد، آن ها را بطرز شایسته ای نگه دارید یا بطرز شایسته ای از آنان جدا شوید... .

ب: «وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسآءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَاراً لِّتَعْتَدُوا وَمَن يَفْعَلْ ذلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا ءَايَتِ اللَّهِ هُزُواً وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمآ أَنزَلَ عَلَيْكُم مِّنَ الْكِتابِ وَالْحِكْمَهِ يَعِظُكُم بِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ» بقره/۲۳۱

و هنگامی که زنان را طلاق دادید، و به آخرین روزهای «عدّه» رسیدند، یا به طرز صحیحی آن ها را نگاه دارید (و آشتی کنید)، و یا به طرز پسندیده ای آن ها را رها سازید! و هیچ گاه به خاطر زیان رساندن و تعدّی کردن، آن ها را نگاه ندارید! و کسی که چنین کند، به خویشتن ستم کرده است. (و با این اعمال، و سوء استفاده از قوانین الهی،) آیات خدا را به استهزا نگیرید! و به یاد بیاورید نعمت خدا را بر خود، و کتاب آسمانی و علم و دانشی که بر شما نازل کرده، و شما را با آن، پند می دهد! و از خدا بپرهیزید! و بدانید خداوند از هر چیزی آگاه است (و از نیات کسانی که از قوانین او، سوء استفاده می کنند، با خبر است)!

ج: «وَإِنْ أَرَدتُّمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَّكانَ زَوْجٍ وَءَاتَيْتُمْ إِحْداهُنَّ قِنطاراً فَلَا تَأْخُذُوامِنْهُ شَيْئاً أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَناً وَإِثْماً مُّبِيناً * وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنكُم مِّيثَقاً غَلِيظاً» نسا/۲۰ و ۲۱

و اگر تصمیم گرفتید که همسر دیگری به جای همسر خود انتخاب کنید، و مال فراوانی (بعنوان مهر) به او پرداخته اید، چیزی از آن را پس نگیرید! آیا برای باز پس گرفتن مهر آنان، به تهمت و گناه آشکار متوسل می شوید؟! و چگونه آن را باز پس می گیرید، در حالی که شما با یکدیگر تماس و آمیزش کامل داشته اید؟ و (از این گذشته،) آن ها (هنگام ازدواج،) از شما پیمان محکمی گرفته اند!

۸۵۵ به نیکی از هم جدا شوید و هدیه بدهید

«وَلِلْمُطَلَّقَتِ مَتَعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ» بقره/۲۴۱

ص:۲۷۹

و برای زنان مطلقه، هدیه مناسبی لازم است (که از طرف شوهر، پرداخت گردد). این، حقی است بر مردان پرهیزگار.

۸۵۶ طلاق رجعی چگونه است

«الطَّلَقُ مَرَّتانِ فَإِمْسَاکٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِیحٌ بِإِحْسَنٍ وَلَا یَحِلُّ لَکُمْ أَن تَأْخُذُوا مِمَّآ ءَاتَیْتُمُوهُنَّ شَیْئاً إِلَّآ أَن یَخافَآ أَلَّا یُقِیما حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا یُقِیمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَیْهِما فِیما افْتَدَتْ بِهِ تِلْکَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوها وَمَن یَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولئِکَ هُمُ الظَّلِمُونَ» بقره/۲۲۹

طلاق، (طلاقی که رجوع و بازگشت دارد،) دو مرتبه است؛ (و در هر مرتبه،) باید به طور شایسته همسر خود را نگاهداری کند (و آشتی نماید)، یا با نیکی او را رها سازد (و از او جدا شود). و برای شما حلال نیست که چیزی از آنچه به آن ها داده اید، پس بگیرید؛ مگر این که دو همسر، بترسند که حدود الهی را برپا ندارند. اگر بترسید که حدود الهی را رعایت نکنند، مانعی برای آن ها نیست که زن، فدیه و عوضی بپردازد (و طلاق بگیرد). این ها حدود و مرزهای الهی است؛ از آن، تجاوز نکنید! و هر کس از آن تجاوز کند، ستمگر است.

۸۵۷ طلاق بائن و محلّل(۱)

«فَإِن طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ حَتَّی تَنکِحَ زَوْجاً غَیْرَهُ فَإِن طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَیْهِمآ أَن یَتَرَاجَعآ إِنْ ظَنَّآ أَن یُقِیما حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْکَ حُدُودُ اللَّهِ یُبَیِّنُها لِقَوْمٍ یَعْلَمُونَ» بقره/۲۳۰

اگر (بعد از دو طلاق و رجوع، بار دیگر) او را طلاق داد، از آن به بعد، زن بر او حلال نخواهد بود؛ مگر این که همسر دیگری انتخاب کند (و با او، آمیزش جنسی نماید. در این صورت،) اگر (همسر دوم) او را طلاق گفت، گناهی ندارد که بازگشت کنند؛ (و با همسر اول، دوباره ازدواج نماید؛) در صورتی که امید داشته باشند که حدود الهی را محترم میشمرند. این ها حدود الهی است که (خدا) آن را برای گروهی که آگاهند، بیان می نماید.

۸۵۸ زن مطلّقه باید عدّه نگه دارد

«وَالْمُطَلَّقَتُ یَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلَثَهَ قُرُوءٍ وَلَا یَحِلُّ لَهُنَّ أَن یَکْتُمْنَ ما خَلَقَ اللَّهُ فِی

۱- ۱۱۴. محلّل و ازدواج وی با زن مطلّقه شرایط خاصی دارد که حتماً باید به رساله مرجع تقلید مراجعه کرد.

أَرْحامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِى ذلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحاً وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِى عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَهٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ» بقره/۲۲۸

زنان مطلقه، باید به مدت سه مرتبه عادت ماهانه دیدن (و پاک شدن) انتظار بکشند! [= عده نگه دارند] و اگر به خدا و روز رستاخیز، ایمان دارند، برای آن ها حلال نیست که آنچه را خدا در رحم هایشان آفریده، کتمان کنند. و همسرانشان، برای بازگرداندن آن ها (و از سر گرفتن زندگی زناشویی) در این مدت، (از دیگران) سزاوارترند؛ در صورتی که (براستی) خواهان اصلاح باشند. و برای آنان، همانند وظایفی که بر دوش آن هاست، حقوق شایسته ای قرار داده شده؛ و مردان بر آنان برتری دارند؛ و خداوند توانا و حکیم است.

۸۵۹ مهریه معین وطلاق قبل از آمیزش

«وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَهً فَنِصْفُ ما فَرَضْتُمْ إِلَّآ أَن يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوَا الَّذِى بِيَدِهِ عُقْدَهُ النِّكاحِ وَأَن تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَنسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِما تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» بقره/۲۳۷

و اگر آنان را، پیش از آن که با آن ها تماس بگیرید و (آمیزش جنسی کنید) طلاق دهید، در حالی که مهری برای آن ها تعیین کرده اید، (لازم است) نصف آنچه را تعیین کرده اید (به آن ها بدهید) مگر این که آن ها (حق خود را) ببخشند؛ یا (در صورتی که صغیر و سفیه باشند، ولیّ آن ها، یعنی) آن کس که گره ازدواج به دست اوست، آن را ببخشد. و گذشت کردن شما (و بخشیدن تمام مهر به آن ها) به پرهیزگاری نزدیکتر است، و گذشت و نیکوکاری را در میان خود فراموش نکنید، که خداوند به آنچه انجام می دهید، بیناست!

۸۶۰ مهریه غیر معین و طلاق قبل از آمیزش

الف: «لَّا جُناحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَّقْتُمُ النِّسآءَ ما لَمْ تَمَسُّوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَهً وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ مَتَعَاً بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ» بقره/۲۳۶

اگر زنان را قبل از آمیزش جنسی یا تعیین مهر، (به عللی) طلاق دهید، گناهی بر شما نیست. (و در این موقع،) آن ها را (با هدیه ای مناسب،) بهره مند سازید! آن کس که توانایی دارد، به

انـدازه تواناييش، و آن كس كه تنگـدست است، به انـدازه خودش، هـديه اى شايسـته (كه مناسب حال دهنده و گيرنده باشد) بدهد! و اين بر نيكوكاران، الزامى است.

ب: «يـا أَيُّهَـا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَتِ ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَما لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَها فَمَتِّعُوهُنَّ وَ سَرِّحُوهُنَّ سَرَاحاً جَمِيلاً» احزاب/۴۹

اى كسانى كه ايمان آورده ايـد! هنگامى كه با زنان با ايمان ازدواج كرديـد و قبل از همبستر شـدن طلاق داديـد، عدّه اى براى شمـا بر آن هـا نيست كه بخواهيـد حسـاب آن را نگـاه داريـد؛ آن هـا را بـا هـديه مناسبى بهره منـد سازيـد و بطرز شايسـته اى رهايشان كنيد.

۸۶۱ ايلاء و حكم آن

«لِلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسآئِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَهِ أَشْهُرٍ فَإِن فآءُو فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» بقره/۲۲۶

كسانى كه زنان خود را «ايلاء» مى نماينـد [= سوگنـد ياد مى كننـد كه با آن ها، آميزش جنسـى ننماينـد،] حق دارند چهار ماه انتظار بكشـند. (و در ضمن اين چهار ماه، وضع خود را با همسر خويش، از نظر ادامه زندگى يا طلاق، روشن سازند.) اگر (در اين فرصت،) بازگشت كنند، (چيزى بر آن ها نيست؛ زيرا) خداوند، آمرزنده و مهربان است.

۸۶۲ ظهار كردن همسر كار زشتى است(۱)

«الَّذِينَ يُظَهِرُونَ مِنكُم مِن نِّسآئِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَتِهِمْ إِنْ أُمَّهَتُهُمْ إِلَّا الِّى وَ لَدْنَهُمْ وَ إِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنكَراً مِّنَ الْقَوْلِ وَ زُوراً وَ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ» مجادله/۲

كسانى كه از شـما نسـبت به همسـرانشان «ظهار» مى كننـد (و مى گويند: «أَنتِ عَلىَّ كَظَهَرِ أُمّى = تو نسـبت به من بمنزله مادرم هستى)»، آنان هرگز مادرانشان نيسـتند؛ مادرانشان تنها كسانى انـد كه آن ها را به دنيا آورده انـد! آن ها سـخنى زشت و باطل مى گويند؛ و خداوند بخشنده و آمرزنده است!

۸۶۳ كفّاره ظهار چيست؟

«وَ الَّذِينَ يُظَهِرُونَ مِن نِّسآئِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِما قالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِن قَبْلِ أَن يَتَمآسَّا ذَ لِكُمْ

۱- ۱۱۵. آيه مشابه: احزاب/۴.

تُوعَظُونَ بِهِ وَ اللَّهُ بِما تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيامُ شَهْرَيْنِ مُتَتابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمآسَّا فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِيناً ذلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَ لِلْكَفِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ» مجادله/۳ و ۴

کسانی که همسران خود را «ظِهار» می کنند، سپس از گفته خود بازمی گردند، باید پیش از آمیزش جنسی با هم، برده ای را آزاد کنند؛ این دستوری است که به آن اندرز داده می شوید؛ و خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است! و کسی که توانایی (آزاد کردن برده ای) نداشته باشد، دو ماه پیاپی قبل از آمیزش روزه بگیرد؛ و کسی که این را هم نتواند، شصت مسکین را اطعام کند؛ این برای آن است که به خدا و رسولش ایمان بیاورید؛ این ها مرزهای الهی است؛ و کسانی که با آن مخالفت کنند، عذاب دردناکی دارند!

عدّه نگه داشتن

۸۶۴ زن مطلّقه باید عدّه نگه دارد

«وَالْمُطَلَّقَتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلَثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ ما خَلَقَ اللَّهُ فِى أَرْحامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْأَخِرِ وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِى ذلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَحاً وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِى عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ» بقره/۲۲۸

زنان مطلقه، باید به مدت سه مرتبه عادت ماهانه دیدن (و پاک شدن) انتظار بکشند! [= عده نگه دارند] و اگر به خدا و روز رستاخیز، ایمان دارند، برای آن ها حلال نیست که آنچه را خدا در رحم هایشان آفریده، کتمان کنند. و همسرانشان، برای بازگرداندن آن ها (و از سرگرفتن زندگی زناشویی) در این مدت، (از دیگران) سزاوارترند؛ در صورتی که (براستی) خواهان اصلاح باشند. و برای آنان، همانند وظایفی که بر دوش آن هاست، حقوق شایسته ای قرار داده شده؛ و مردان بر آنان برتری دارند؛ و خداوند توانا و حکیم است.

۸۶۵ زن یائسه نیز باید عدّه نگه دارد

«وَ الَّی یَئِسْنَ مِنَ الْمَحِیضِ مِن نِّسآئِکُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَثَهُ أَشْهُرٍ...» طلاق/۴

و از زنانتان، آنان که از عادت ماهانه مأیوسند، اگر در وضع آن ها (از نظر بارداری) شک کنید، عده آنان سه ماه است،...

۸۶۶ عده وفات چقدر است

«وَالَّذِینَ یُتَوَفَّوْنَ مِنکُمْ وَیَذَرُونَ أَزْوَ جاً یَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَهَ أَشْهُرٍ وَعَشْراً فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَیْکُمْ فِیمَا فَعَلْنَ فِی أَنفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِیرٌ» بقره/۲۳۴

و کسانی که از شما می میرند و همسرانی باقی می گذارند، باید چهار ماه و ده روز، انتظار بکشند (و عدّه نگه دارند)! و هنگامی که به آخر مدتشان رسیدند، گناهی بر شما نیست که هر چه می خواهند، در باره خودشان به طور شایسته انجام دهند (و با مرد دلخواه خود، ازدواج کنند). و خدا به آنچه عمل می کنید، آگاه است.

۸۶۷ عده زنان باردار تا چه موقع است؟

«... وَ أُولَتُ الْأَحْمالِ أَجَلُهُنَّ أَن یَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَ مَن یَتَّقِ اللَّهَ یَجْعَل لَّهُ مِنْ أَمْرِهِ یُسْراً» طلاق/۴

... و عده زنان باردار این است که بار خود را بر زمین بگذارند؛ و هر کس تقوای الهی پیشه کند، خداوند کار را بر او آسان می سازد!

فصل پنجم: فرزندان

۸۶۸ فرزند، هدیه و امانت خداست

«لِّلَّهِ مُلْكُ السَّمَاواتِ وَ الْأَرْضِ يَخْلُقُ ما يَشآءُ يَهَبُ لِمَن يَشآءُ إِنَثاً وَ يَهَبُ لِمَن يَشآءُ الـذُّكُورَ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَاناً وَ إِنَثاً وَ يَجْعَلُ مَن يَشآءُ عَقِيماً إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ» شورا/۴۹ و ۵۰

مالکیّت و حاکمیّت آسمان ها و زمین از آن خداست؛ هر چه را بخواهد می آفریند؛ به هر کس اراده کند دختر می بخشد و به هر کس بخواهـد پسـر،یا (اگر بخواهد) پسـر و دختر -هر دو- را برای آنان جمع میکند و هر کس را بخواهد عقیم می گذارد؛ زیرا که او دانا و قادر است.

۸۶۹ فرزند وسیله امتحان شماست

«إِنَّمَآ أَمْوَ لُكُمْ وَ أَوْلَدُكُمْ فِتْنَةٌ وَ اللَّهُ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ» تغابن/۱۵

اموال و فرزندانتان فقط وسیله آزمایش شما هستند؛ و خداست که پاداش عظیم نزد اوست!

۸۷۰ همسر و فرزند، وسیله آزمایش شمایند

«يـا أَيُّهَـا الَّذِينَ ءَامَنُـوا إِنَّ مِنْ أَزْوَ جِكُمْ وَ أَوْلَـدِكُمْ عَـدُوًّا لَّكُمْ فَاحْـذَرُوهُمْ وَ إِنْ تَعْفُوا وَ تَصْـفَحُوا وَ تَغْفِرُوا فَـإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» تغابن/۱۴

ای کسانی که ایمان آورده اید! بعضـی از همسـران و فرزندانتان دشمنان شما هستند، از آن ها برحذر باشید؛ و اگر عفو کنید و چشم بپوشید و ببخشید، (خدا شما را می بخشد)؛ چرا که خداوند بخشنده و مهربان است!

۸۷۱ فرزندانتان شما را غافل نکنند

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوالَا تُلْهِكُمْ أَمْوَ لُكُمْ وَ لَآ أَوْلَدُكُمْ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَ مَن يَفْعَلْ ذلِكَ فَأُو لَئِكَ هُمُ الْخَسِرُونَ» منافقون/۹

ص:۲۸۵

ای کسانی که ایمان آورده اید! اموال و فرزندانتان شما را از یاد خدا غافل نکند! و کسانی که چنین کنند، زیانکارانند!

۸۷۲ فرزندان خود را دو سال شیر بدهید

الف: «وَالْوَ لِدَ تُ يُرْضِعْنَ أَوْلَـدَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَن يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَها..... وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالاً عَن تَرَاضٍ مِّنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُناحَ عَلَيْهِما وَإِنْ أَرَدتُّمْ أَن تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَدَكُمْ فَلَا جُناحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُم مَّآ ءَاتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِما تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» بقره/۲۳۳

مادران، فرزندان خود را دو سال تمام، شیر می دهند. (این) برای کسی است که بخواهد دوران شیرخوارگی را تکمیل کند. و بر آن کس که فرزند برای او متولّد شده [= پدر]، لازم است خوراک و پوشاک مادر را به طور شایسته (در مدت شیر دادن بپردازد؛ حتی اگر طلاق گرفته باشد.) هیچ کس موظّف به بیش از مقدار توانایی خود نیست!.... و بر وارث او نیز لازم است این کار را انجام دهد [= هزینه مادر را در دوران شیرخوارگی تأمین نماید]. و اگر آن دو، با رضایت یکدیگر و مشورت، بخواهند کودک را (زودتر) از شیر بازگیرند، گناهی بر آن ها نیست. و اگر (با عدم توانایی، یا عدم موافقت مادر) خواستید دایه ای برای فرزندان خود بگیرید، گناهی بر شما نیست؛ به شرط این که حق گذشته مادر را به طور شایسته بپردازید. و از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید! و بدانید خدا، به آنچه انجام می دهید، بیناست!

ب: «وَ وَصَّيْنا الْإِنسَنَ بِوَ لِدَيْهِ إِحْسَناً حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهاً وَ وَضَعَتْهُ كُرْهاً وَ حَمْلُهُ وَ فِصَلُهُ ثَلَثُونَ شَهْراً حَتَّى إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَ بَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِى أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِى أَنْعَمْتَ عَلَىَّ وَ عَلَى وَ لِدَىَّ وَ أَنْ أَعْمَلَ صَلِحاً تَرْضَيهُ وَ أَصْلِحْ لِى فِى ذُرِّيَّتِى إِنِّى تُبْتُ إِلَيْكَ وَ إِنِّى مِنَ الْمُسْلِمِينَ» احقاف/۱۵

ما به انسان توصیه کردیم که به پدر و مادرش نیکی کند، مادرش او را با ناراحتی حمل می کند و با ناراحتی بر زمین می گذارد؛ و دوران حمل و از شیر باز گرفتنش سی ماه است؛ تا

زمانی که به کمال قدرت و رشد برسد و به چهل سالگی بالغ گردد می گوید: «پروردگارا! مرا توفیق ده تا شکر نعمتی را که به من و پدر و مادرم دادی بجا آورم و کار شایسته ای انجام دهم که از آن خشنود باشی، و فرزندان مرا صالح گردان؛ من به سوی تو باز می گردم و توبه می کنم، و من از مسلمانانم!»

۸۷۳ به فرزندان خود ضرر نرسانید

«لَا تُضآرَّ وَ لِدَهٌ بِوَلَدِها وَلَا مَوْلُودٌ لَّهُ بِوَلَدِهِ» بقره/۲۳۳

نه مادر (به خاطر اختلاف با پدر) حق ضرر زدن به کودک را دارد، و نه پدر.

۸۷۴ نفقه مادر و فرزند در مدت شیر دادن به عهده پدر است

«وَالْوَ لِدَ تُ یُرْضِعْنَ أَوْلَدَهُنَّ حَوْلَیْنِ کامِلَیْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَن یُتِمَّ الرَّضاعَهَ وَعَلَی الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَکِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُکَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَها... .» بقره/۲۳۳

مادران، فرزندان خود را دو سال تمام، شیر می دهند. (این) برای کسی است که بخواهد دوران شیرخوارگی را تکمیل کند. و بر آن کس که فرزند برای او متولّد شده [= پدر]، لازم است خوراک و پوشاک مادر را به طور شایسته (در مدت شیر دادن بپردازد؛ حتی اگر طلاق گرفته باشد.) هیچ کس موظّف به بیش از مقدار توانایی خود نیست!...

۸۷۵ دایه گرفتن برای فرزند

«... وَإِنْ أَرَدتُّمْ أَن تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَدَکُمْ فَلَا جُناحَ عَلَیْکُمْ إِذَا سَلَّمْتُم مَّآ ءَاتَیْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِما تَعْمَلُونَ بَصِیرٌ» بقره/۲۳۳

... و اگر (با عدم توانایی، یا عدم موافقت مادر) خواستید دایه ای برای فرزندان خود بگیرید، گناهی بر شما نیست؛ به شرط این که حق گذشته مادر را به طور شایسته بپردازید. و از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید! و بدانید خدا، به آنچه انجام می دهید، بیناست!

۸۷۶ فرزندان خود را به خاطر فقر نکشید

الف: «وَ لَا تَقْتُلُوا أَوْلَدَکُمْ خَشْیَهَ إِمْلَقٍ نَّحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَ إِیَّاکُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ کانَ خِطْأً کَبِیراً» اسرا/۳۱

و فرزندانتان را از ترس فقر، نکشید! ما آن ها و شما را روزی می دهیم؛ مسلماً کشتن آن ها گناه بزرگی است!

ب: «قُلْ تَعالَوْا أَتْلُ ما حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئاً وَبِالْوَ لِدَيْنِ إِحْسَناً وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَدَكُم مِنْ إِمْلَقٍ نَّحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَ حِشَ ماظَهَرَ مِنْها وَما بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِ ذَ لِكُمْ وَصَّيكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ» انعام/۱۵۱

بگو: «بیایید آنچه را پروردگارتان بر شما حرام کرده است برایتان بخوانم: این که چیزی را شریک خدا قرار ندهید! و به پدر و مادر نیکی کنید! و فرزندانتان را از (ترس) فقر، نکشید! ما شما و آن ها را روزی می دهیم؛ و نزدیک کارهای زشت نروید، چه آشکار باشد چه پنهان! و انسانی را که خداوند محترم شمرده، به قتل نرسانید! مگر بحق (و از روی استحقاق)؛ این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش کرده، شاید درک کنید!

۸۷۷ فرزند در رحم را کتمان نکنید

«وَالْمُطَلَّقَتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلَثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ ما خَلَقَ اللَّهُ فِی أَرْحامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْأَخِرِ وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِی ذلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَحاً وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِی عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ» بقره/۲۲۸

زنان مطلقه، باید به مدت سه مرتبه عادت ماهانه دیدن (و پاک شدن) انتظار بکشند! [= عده نگه دارند] و اگر به خدا و روز رستاخیز، ایمان دارند، برای آن ها حلال نیست که آنچه را خدا در رحم هایشان آفریده، کتمان کنند. و همسرانشان، برای بازگرداندن آن ها (و از سر گرفتن زندگی زناشویی) در این مدت، (از دیگران) سزاوارترند؛ در صورتی که (براستی) خواهان اصلاح باشند. و برای آنان، همانند وظایفی که بر دوش آن هاست، حقوق شایسته ای قرار داده شده؛ و مردان بر آنان برتری دارند؛ و خداوند توانا و حکیم است.

۸۷۸ فرزند خواندگی

«ما جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِّن قَلْبَيْنِ فِی جَوْفِهِ وَما جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ الَّی تُظَهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهتِكُمْ وَ ما جَعَلَ أَدْعِيَآءَكُمْ أَبْنَآءَكُمْ ذَلِكُمْ قَوْلُكُم بِأَفْوَاهِكُمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِی السَّبِيلَ

ص:۲۸۸

ادْعُوهُمْ لِأَبَآئِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنـدَ اللَّهِ فَإِن لَّمْ تَعْلَمُوا ءَابَآءَهُمْ فَإِخْوَ نُكَمْ فِى الـدِّينِ وَ مَوَ لِيكَمْ وَ لَيْسَ عَلَيْكَمْ جُنَاحٌ فِيمآ أَخْطَأْتُم بِهِ وَ لَكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَ كانَ اللَّهُ غَفُوراً رَّحِيماً» احزاب/۴ و ۵

خداونـد برای هیـچ کس دو دل در درونش نیافریـده؛ و هر گز همسـرانتان را که مورد «ظهـار» قرار می دهیـد مادران شـما قرار نـداده؛ و (نیز) فرزند خوانده های شـما را فرزند حقیقی شـما قرار نداده است؛ این سـخن شـماست که به دهان خود می گوييد (سـخنی باطل و بی پایه)؛ امّا خداونـد حقّ را می گوید و او به راه راست هدایت می کند. آن ها را به نام پدرانشان بخوانید که این کار نزد خدا عادلانه تر است؛ و اگر پدرانشان را نمی شناسـید، آن ها برادران دینی و موالی شـما هستند؛ امّا گناهی بر شما نیست در خطاهایی که از شـما سرمی زنـد (و بی توجّه آن ها را به نام دیگران صـدا می زنیـد)، ولی آنچه را از روی عمد می گویید (مورد حساب قرار خواهد داد)؛ و خداوند آمرزنده و رحیم است.

۸۷۹ حقّ فرزندان یتیم را رعایت کنید

«وَيَسْتَفْتُونَكَ فِى النِّسـآءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَما يُتْلَى عَلَيْكُمْ فِى الْكِتابِ فِى يَتَمَى النِّسآءِ الَّتِى لَا تُؤْتُونَهُنَّ ما كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَن تَنكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوِلْدَ نِ وَأَن تَقُومُوا لِلْيَتَمَى بِالْقِسْطِ وَما تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيماً» نسا/۱۲۷

از تو درباره حکم زنان سؤال می کنند؛ بگو: «خداوند درباره آنان به شما پاسخ می دهد: آنچه در قرآن درباره زنان یتیمی که حقوقشان را به آن ها نمی دهید، و می خواهید با آن ها ازدواج کنید، و نیز آنچه درباره کودکان صغیر و ناتوان برای شما بیان شده است، (قسمتی از سفارش های خداوند در این زمینه می باشد؛ و نیز به شما سفارش می کند که) با یتیمان به عدالت رفتار کنید! و آنچه از نیکی ها انجام می دهید؛ خداوند از آن آگاه است (و به شما پاداش شایسته می دهد).

فصل ششم: وصیت

۸۸۰ وصیت کردن واجب است

«كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْراً الْوَصِيَّةُ لِلْوَ لِدَيْنِ وَ الْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ» بقره/۱۸۰

بر شما نوشته شده: «هنگامی که یکی از شما را مرگ فرا رسد، اگر چیز خوبی [= مالی] از خود به جای گذارده، برای پدر و مادر و نزدیکان، بطور شایسته وصیت کند! این حقّی است بر پرهیزگاران!»

۸۸۱ هنگام وصیت کردن شاهد بگیرید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا شَهَدَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ أَوْ ءَاخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَبَتْكُم مُّصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْبِسُونَهُما مِنْ بَعْدِ الصَّلَوةِ فَيُقْسِمانِ بِاللَّهِ إِنِ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِى بِهِ ثَمَناً وَلَوْ كانَ ذَاقُرْبَى وَلَا نَكْتُمُ شَهَدَةَ اللَّهِ إِنَّآ إِذاً لَّمِنَ الْأَثِمِينَ» مائده/۱۰۶

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که مرگ یکی از شما فرا رسد، در موقع وصیت باید از میان شما، دو نفر عادل را به شهادت بطلبد؛ یا اگر مسافرت کردید، و مصیبت مرگ شما فرا رسید، (و در آن جا مسلمانی نیافتید،) دو نفر از غیر خودتان را به گواهی بطلبید، و اگر به هنگام ادای شهادت، در صدق آن ها شک کردید، آن ها را بعد از نماز نگاه می دارید تا سوگند

یاد کنند که: «ما حاضر نیستیم حق را به چیزی بفروشیم، هر چند در مورد خویشاوندان ما باشد! و شهادت الهی را کتمان نمی کنیم، که از گناهکاران خواهیم بود!»

۸۸۲ تغییر و تبدیل وصیت گناه است

«فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ ما سَمِعَهُ فَإِنَّمآ إِثْمُهُ عَلَی الَّذِینَ یُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِیعٌ عَلِیمٌ فَمَنْ خافَ مِن مُّوصٍ جَنَفاً أَوْ إِثْماً فَأَصْلَحَ بَیْنَهُمْ فَلَآ إِثْمَ عَلَیْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِیمٌ» بقره/۱۸۱ و ۱۸۲

پس کسانی که بعد از شنیدنش آن را تغییر دهند، گناه آن، تنها بر کسانی است که آن (وصیّت) را تغییر می دهند؛ خداوند، شنوا و داناست و کسی که از انحرافِ وصیت کننده (و تمایل یک جانبه او به بعض ورثه)، یا از گناه او (که مبادا وصیّت به کار خلافی کند) بترسد، و میان آن ها را اصلاح دهد، گناهی بر او نیست؛ (و مشمولِ حکم تبدیلِ وصیّت نمی باشد.) خداوند، آمرزنده و مهربان است.

۸۸۳ برای زنان خود نیز وصیت کنید

«وَالَّذِینَ یُتَوَفَّوْنَ مِنکُمْ وَیَذَرُونَ أَزْوَ جاً وَصِیَّةً لِأَزْوَ جِهِم مَّتَعاً إِلَی الْحَوْلِ غَیْرَ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَیْکُمْ فِی مَا فَعَلْنَ فِی أَنفُسِهِنَّ مِن مَّعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِیزٌ حَکِیمٌ» بقره/۲۴۰

و کسانی که از شما در آستانه مرگ قرارمی گیرند و همسرانی از خود به جا می گذارند، باید برای همسران خود وصیت کنند که تا یک سال، آن ها را (با پرداختن هزینه زندگی) بهره مند سازند؛ به شرط این که آن ها (از خانه شوهر) بیرون نروند (و اقدام به ازدواج مجدد نکنند). و اگر بیرون روند، (حقی در هزینه ندارند؛ ولی) گناهی بر شما نیست نسبت به آنچه در باره خود، به طور شایسته انجام می دهند. و خداوند، توانا و حکیم است.

ص:۲۹۱

فصل هفتم: ارث

۸۸۴ هر کسی وارثی دارد

«وَلِکُلٍّ جَعَلْنا مَوَ لِیَ مِمَّا تَرَکَ الْوَ لِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَالَّذِینَ عَقَدَتْ أَیْمَنُکُمْ فَاتُوهُمْ نَصِیبَهُمْ إِنَّ اللَّهَ کانَ عَلَی کُلِّ شَیْءٍ شَهِیداً» نسا/۳۳

برای هر کسی، وارثانی قرار دادیم، که از میراث پدر و مادر و نزدیکان ارث ببرند؛ و (نیز) کسانی که با آن ها پیمان بسته اید، نصیبشان را بپردازید! خداوند بر هر چیز، شاهد و ناظر است.

۸۸۵ همه فرزندان ارث می برند

«لِّلرِّجالِ نَصِیبٌ مِّمَّا تَرَکَ الْوَ لِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّساَءِ نَصِیبٌ مِّمَّا تَرَکَ الْوَ لِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْکَثُرَ نَصِیباً مَّفْرُوضاً» نسا/۷

برای مردان، از آنچه پدر و مادر و خویشاوندان از خود بر جای می گذارند، سهمی است؛ و برای زنان نیز، از آنچه پدر و مادر و خویشاوندان می گذارند، سهمی؛ خواه آن مال، کم باشد یا زیاد؛ این سهمی است تعیین شده و پرداختنی.

۸۸۶ خویشاوندان نیز در طبقه بندی ارث هستند

«وَالَّذِینَ ءَامَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهاجَرُوا وَجَهَدُوا مَعَکُمْ فَأُولَئِکَ مِنکُمْ وَأُولُواالْأَرْحامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَی بِبَعْضٍ فِی کِتَبِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِکُلِّ شَیْءٍ عَلِیمٌ» انفال/۷۵

و کسانی که بعداً ایمان آوردند و هجرت کردند و با شما جهاد نمودند، از شما هستند؛ و خویشاوندان نسبت به یکدیگر، در احکامی که خدا مقرّر داشته، (از دیگران) سزاوارترند؛ خداوند به همه چیز داناست.

۸۸۷ ارث پدر و مادر چه مقدار است

«.... وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُما السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِن لَّمْ يَكُن لَّهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِن كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِى بِهآ أَوْ دَيْنٍ ءَابآؤُكُمْ وَأَبْنآؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعاً فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كانَ عَلِيماً حَكِيماً» نسا/۱۱

.. . و برای هر یک از پدر و مادر او، یک ششم میراث است، اگر (میت) فرزندی داشته باشد؛ و اگر فرزندی نداشته باشد، و (تنها) پدر و مادر از او ارث برند، برای مادر او یک سوم است (و بقیه از آن پدر است)؛ و اگر او برادرانی داشته باشد، مادرش یک ششم می برد (و پنج ششم باقیمانده، برای پدر است). (همه این ها،) بعد از انجام وصیتی است که او کرده، و بعد از ادای دین است -شما نمی دانید پدران و مادران و فرزندانتان، کدامیک برای شما سودمندترند!- این فریضه الهی است؛ و خداوند، دانا و حکیم است.

۸۸۸ ارث پسر دو برابر دختر است

«يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِى أَوْلَدِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ....))نسا/۱۱

خداوند در باره فرزندانتان به شما سفارش می کند که سهم (میراث) پسر، به اندازه سهم دو دختر باشد؛...

۸۸۹ ارث پسر و دختر در حالات مختلف

«يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِى أَوْلَدِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِن كُنَّ نِسآءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ...» نسا/۱۱

خداوند در باره فرزندانتان به شما سفارش می کند که سهم (میراث) پسر، به اندازه سهم دو دختر باشد؛ و اگر فرزندان شما، (دو دختر و) بیش از دو دختر باشند، دو سوم میراث از آن آن هاست؛ و اگر یکی باشد، نیمی (از میراث،) از آن اوست....

۸۹۰ ارث خواهر و برادر در حالات مختلف

«يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِى الْكَلَلَهِ إِنِ امْرُؤٌا هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَها نِصْفُ ما تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهآ إِنْ لَّمْ يَكُن لَّها وَلَدٌ فَإِن كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ وَإِنْ كانُوا إِخْوَةً

رِّجالاً وَنِسآءً فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَن تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ» نسا/۱۷۶

از تو (در باره ارث خواهران و برادران) سؤال می کنند، بگو: «خداوند، حکم کلاله (خواهر و برادر) را برای شما بیان می کند: اگر مردی از دنیا برود، که فرزند نداشته باشد، و برای او خواهری باشد، نصف اموالی را که به جا گذاشته، از او (ارث) می برد؛ و (اگر خواهری از دنیا برود، وارث او یک برادر باشد،) او تمام مال را از آن خواهر به ارث می برد، در صورتی که (میّت) فرزند نداشته باشد؛ و اگر دو خواهر (از او) باقی باشند دو سوم اموال را می برند؛ و اگر برادران و خواهران با هم باشند، (تمام اموال را میان خود تقسیم می کنند؛ و) برای هر مذکّر، دو برابر سهم مؤنّث است. خداوند (احکام خود را) برای شما بیان می کند تا گمراه نشوید؛ و خداوند به همه چیز داناست.»

۸۹۱ ارث همسردر حالات مختلف

«وَلَكُمْ نِصْفُ ما تَرَكَ أَزْوَ جُكُمْ إِنْ لَّمْ يَكُن لَّهُنَّ وَلَدٌ فَإِن كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهآ أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ إِنْ لَّمْ يَكُن لَّكُمْ وَلَدٌ فَإِن كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُم مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهآ أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَلَةً أَوِ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُما السُّدُسُ فَإِن كَانُوا أَكْثَرَ مِن ذلِكَ فَهُمْ شُرَكَآءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهآ أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضآرٍّ وَصِيَّةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ» نسا/۱۲

و برای شما، نصف میراث زنانتان است، اگر آن ها فرزندی نداشته باشند؛ و اگر فرزندی داشته باشند، یک چهارم از آن شماست؛ پس از انجام وصیتی که کرده اند، و ادای دین (آن ها). و برای زنان شما، یک چهارم میراث شماست، اگر فرزندی نداشته باشید؛ و اگر برای شما فرزندی باشد، یک هشتم از آن آن هاست؛ بعد از انجام وصیتی که کرده اید، و ادای دین. و اگر مردی بوده باشد که کلاله [= خواهر یا برادر] از او ارث می برد، یا زنی که برادر یا خواهری دارد، سهم هر کدام، یک ششم است (اگر برادران و خواهران مادری باشند)؛ و اگر بیش از یک نفر باشند، آن ها در یک سوم شریکند؛ پس از انجام وصیتی که شده،

و ادای دین؛ بشرط آن که (از طریق وصیت و اقرار به دین،) به آن ها ضرر نزند. این سفارش خداست؛ و خدا دانا و بردبار است.

۸۹۲ سهم غیر وارث را هم بدهید

«وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَهَ أُولُوا الْقُرْبَی وَالْیَتَمَی وَالْمَسَکِینُ فَارْزُقُوهُم مِّنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلاً مَّعْرُوفاً» نسا/۸

و اگر بهنگام تقسیم (ارث)، خویشاوندان (و طبقه ای که ارث نمی برند) و یتیمان و مستمندان، حضور داشته باشند، چیزی از آن اموال را به آن ها بدهید! و با آنان به طور شایسته سخن بگویید!

۸۹۳ تقسیم ارث بعد از وصیت و دین است(۱)

«وَلِأَبَوَیْهِ لِکُلِ ّوَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَکَ إِنْ کانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِن لَّمْ یَکُن لَّهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِن کَانَ لَهُ إِخْوَهٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِیَّهٍ یُوصِی بِهآ أَوْ دَیْنٍ ءَابآؤُکُمْ وَأَبْنآؤُکُمْ لَا تَدْرُونَ أَیُّهُمْ أَقْرَبُ لَکُمْ نَفْعاً فَرِیضَهً مِّنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ کانَ عَلِیماً حَکِیماً» نسا/۱۱

و برای هر یک از پدر و مادر او، یک ششم میراث است، اگر (میت) فرزندی داشته باشد؛ و اگر فرزندی نداشته باشد، و (تنها) پدر و مادر از او ارث برند، برای مادر او یک سوم است (و بقیه از آن پدر است)؛ و اگر او برادرانی داشته باشد، مادرش یک ششم می برد (و پنج ششم باقیمانده، برای پدر است). (همه این ها،) بعد از انجام وصیتی است که او کرده، و بعد از ادای دین است -شما نمی دانید پدران و مادران و فرزندانتان، کدامیک برای شما سودمندترند!- این فریضه الهی است؛ و خداوند، دانا و حکیم است.

۱- ۱۱۶. آیه مشابه: نسا/۱۲.

بخش چهارم :اخلاقی – اجتماعی

آداب راه رفتن

۸۹۴ مغرورانه راه نروید فصل اول

«وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّکَ لِلنَّاسِ وَ لَا تَمْشِ فِی الْأَرْضِ مَرَحاً إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ کُلَّ مُخْتالٍ فَخُورٍ» لقمان/۱۸

(پسرم!) با بی اعتنایی از مردم روی مگردان، و مغرورانه بر زمین راه مرو که خداوند هیچ متکبّر مغروری را دوست ندارد.

۸۹۵ با اعتدال راه بروید

«وَ اقْصِدْ فِی مَشْیِکَ وَاغْضُضْ مِن صَوْتِکَ إِنَّ أَنکَرَ الْأَصْوَ تِ لَصَوْتُ الْحَمِیرِ» لقمان/۱۹

(پسرم!) در راه رفتن، اعتدال را رعایت کن؛ از صدای خود بکاه (و هرگز فریاد مزن) که زشت ترین صداها صدای خران است.

۸۹۶ با تکبر راه نرو

«وَ لَا تَمْشِ فِی الْأَرْضِ مَرَحاً إِنَّکَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَ لَن تَبْلُغَ الْجِبالَ طُولاً» اسرا/۳۷

و روی زمین، با تکبر راه مرو! تو نمی توانی زمین را بشکافی، و طول قامتت هرگز به کوه ها نمی رسد!

۸۹۷ با آرامش راه برو

«وَ عِبادُ الرَّحْمَنِ الَّذِینَ یَمْشُونَ عَلَی الْأَرْضِ هَوْناً وَ إِذَا خاطَبَهُمُ الْجَهِلُونَ قالُوا سَلَماً» فرقان/۶۳

بندگان (خاص خداوند) رحمان، کسانی هستند که با آرامش و بی تکبر بر زمین راه می روند؛

ص:۲۹۸

و هنگـامی که جاهلاـن آن هـا را مخـاطب سازنـد (و سـخنان نابخردانه گوینـد)، به آن ها سـلام می گوینـد (و با بی اعتنایی و بزرگواری می گذرند)؛

آداب سخن گفتن

۸۹۸ خوب سخن بگویید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَقُولُوا رَ عِنا وَ قُولُوا انظُرْنا وَ اسْمَعُوا وَلِلْکَفِرِینَ عَذَابٌ أَلِیمٌ» بقره/۱۰۴

ای افراد باایمـان! (هنگـامی کـه از پیغمـبر تقاضـای مهلـت برای درک آیـات قرآن می کنیـد) نگوییـد: «راعنـا»؛ بلکه بگوییـد: «انظرنا». (زیرا کلمه اول، هم به معنی «ما را مهلت بده!»، و هم به معنی «ما را تحمیق کن!» می باشد؛ و دسـتاویزی برای دشمنان است.) و (آنچه به شما دستور داده می شود) بشنوید! و برای کافران (و استهزاکنندگان) عذاب دردناکی است.

۸۹۹ سخن خوب بگویید

«وَلْیَخْشَ الَّذِینَ لَوْ تَرَکُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّیَّهً ضِعَفاً خافُوا عَلَیْهِمْ فَلْیَتَّقُوا اللَّهَ وَلْیَقُولُوا قَوْلاً سَدِیداً» نسا/۹

کسانی که اگر فرزندان ناتوانی از خود بیادگار بگذارند از آینده آنان می ترسـند، باید (از ستم درباره یتیمان مردم) بترسند! از (مخالفت) خدا بپرهیزند، و سخنی استوار بگویند.

۹۰۰ آرام صحبت کنید

«وَ اقْصِدْ فِی مَشْیِکَ وَاغْضُضْ مِن صَوْتِکَ إِنَّ أَنکَرَ الْأَصْوَ تِ لَصَوْتُ الْحَمِیرِ» لقمان/۱۹

(پسـرم!) در راه رفتن، اعتـدال را رعـایت کن؛ از صـدای خود بکـاه (و هرگز فریـاد مزن) که زشت ترین صـداها صـدای خران است.

۹۰۱ خوش زبان باشید

«قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَهٌ خَیْرٌ مِن صَدَقَهٍ یَتْبَعُهآ أَذیً وَاللَّهُ غَنِیٌّ حَلِیمٌ» بقره/۲۶۳

گفتار پسندیده (در برابر نیازمندان)، و عفو (و گذشت از خشونت های آن ها)، از بخششی که آزاری به دنبال آن باشد، بهتر است؛ و خداوند، بی نیاز و بردبار است.

۹۰۲ به عدالت سخن بگویید

«وَلَا تَقْرَبُوا مالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِىَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْساً إِلَّا وُسْعَها وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كانَ ذَاقُرْبَى وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَ لِكُمْ وَصَّيكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ» انعام/۱۵۲

و به مال یتیم، جز به بهترین صورت (و برای اصلاح)، نزدیک نشوید، تا به حد رشد خود برسد! و حق پیمانه و وزن را بعدالت ادا کنید! -هیچ کس را، جز بمقدار تواناییش، تکلیف نمی کنیم- و هنگامی که سخنی می گویید، عدالت را رعایت نمایید، حتی اگر در مورد نزدیکان (شما) بوده باشد و به پیمان خدا وفا کنید، این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش می کند، تا متذکّر شوید!

۹۰۳ برای تبلیغ با زبان نرم سخن بگویید

الف: «فَقُولَا لَهُ قَوْلاً لَّيِناً لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى طه/۴۴

اما بنرمی با او سخن بگویید؛ شاید متذکّر شود، یا (از خدا) بترسد!

ب: «وَ إِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ابْتِغآءَ رَحْمَةٍ مِن رَّبِّكَ تَرْجُوها فَقُل لَّهُمْ قَوْلاً مَّيْسُوراً» اسرا/۲۸

و هرگاه از آنان [= مستمندان روی برتابی، و انتظار رحمت پروردگارت را داشته باشی (تا گشایشی در کارت پدید آید و به آن ها کمک کنی)، با گفتار نرم و آمیخته با لطف با آن ها سخن بگو!

۹۰۴ زنان به گونه ای هوس انگیز سخن نگویند

«يَنِسآءَ النَّبِىِ ّلَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِّنَ النِّسآءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِى فِى قَلْبِهِ مَرَضٌ وَ قُلْنَ قَوْلاً مَّعْرُوفاً» احزاب/۳۲

ای همسران پیامبر! شما همچون یکی از آنان معمولی نیستید اگر تقوا پیشه کنید؛ پس به گونه ای هوس انگیز سخن نگویید که بیماردلان در شما طمع کنند، و سخن شایسته بگویید!

۹۰۵ سخن حقّ بگویید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ قُولُوا قَوْلاً سَدِیداً * یُصْلِحْ لَکُمْ أَعْمَلَکُمْ وَ یَغْفِرْ لَکُمْ ذُنُوبَکُمْ وَ مَن یُطِعِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَدْ فازَ فَوْزاً عَظِیماً» احزاب/۷۰ و ۷۱

ای کسانی که ایمان آورده اید! تقوای الهی پیشه کنید و سخن حق بگویید...تا خدا کارهای شما را اصلاح کند و گناهانتان را بیامرزد؛ و هر کس اطاعت خدا و رسولش کند، به رستگاری (و پیروزی) عظیمی دست یافته است!

۹۰۶ گفتار بی عمل نداشته باشید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لِمَ تَقُولُونَ ما لَاتَفْعَلُونَ * کَبُرَ مَقْتاً عِندَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا ما لَا تَفْعَلُونَ» صف/۲ و ۳

ای کسانی که ایمان آورده اید! چرا سخنی می گویید که عمل نمی کنید؟!نزد خدا بسیار موجب خشم است که سخنی بگویید که عمل نمی کنید!

۹۰۷ هنگام سخن گفتن لقب بد نگذارید

«وَ لَا تَنابَزُوابِالْأَلْقَبِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِیمَنِ وَ مَن لَّمْ یَتُبْ فَأُو لَئِکَ هُمُ الظَّلِمُونَ» حجرات/۱۱

... و با القاب زشت و ناپسند یکدیگر را یاد نکنید، بسیار بد است که بر کسی پس از ایمان نام کفرآمیز بگذارید؛ و آن ها که توبه نکنند، ظالم و ستمگرند!

۹۰۸ مدح بی جا نکنید

«لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِینَ یَفْرَحُونَ بِمآ أَتَوا وَّیُحِبُّونَ أَن یُحْمَدُوا بِما لَمْ یَفْعَلُوافَلَا تَحْسَبَنَّهُم بِمَفازَةٍ مِّنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِیمٌ» آل عمران/۱۸۸

گمان مبر آن ها که از اعمال (زشت) خود خوشحال می شوند، و دوست دارند در برابر کار (نیکی) که انجام نداده اند مورد ستایش قرار گیرند، از عذاب (الهی) برکنارند! (بلکه) برای آن ها، عذاب دردناکی است!

۹۰۹ جز به نیکی نجوا نکنید

الف: «یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِذَا تَنَجَیْتُمْ فَلَا تَتَنَجَوْا بِالْإِثْم وَ الْعُدْوَ نِ وَ مَعْصِیَتِ الرَّسُولِ وَ تَنَجَوْا بِالْبِرِّ وَ التَّقْوَی وَ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِی إِلَیْهِ تُحْشَرُونَ* إِنَّما النَّجْوَی مِنَ الشَّیْطَنِ لِیَحْزُنَ الَّذِینَ ءَامَنُوا وَ لَیْسَ بِضَآرِّهِمْ شَیْئاً إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَ عَلَی اللَّهِ فَلْیَتَوَکَّلِ الْمُؤْمِنُونَ» مجادله/۹ و ۱۰

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که نجوا می کنید، به گناه و تعدّی و نافرمانی رسول (خدا) نجوا نکنید، و به کار نیک و تقوا نجوا کنید، و از خدایی که همگی نزد او جمع می شوید بپرهیزید! نجوا تنها از سوی شیطان است؛ می خواهد با آن مؤمنان غمگین شوند؛ ولی نمی تواند هیچ گونه ضرری به آن ها برساند جز بفرمان خدا؛ پس مؤمنان تنها بر خدا توکّل کنند!

ب: «لَّا خَیْرَ فِی کَثِیرِ مِن نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَهٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَحِ بَیْنَ النَّاسِ وَمَن یَفْعَلْ ذلِکَ ابْتِغآءَ مَرْضاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِیهِ أَجْراً عَظِیماً» نسا/۱۱۴

در بسیاری از سخنانِ درِگوشی (و جلسات محرمانه) آن ها، خیر و سودی نیست؛ مگر کسی که (به این وسیله،) امر به کمک به دیگران، یا کار نیک، یا اصلاح در میان مردم کند؛ و هر کس برای خشنودی پروردگار چنین کند، پاداش بزرگی به او خواهیم داد.

احسان و نیکوکاری

۹۱۰ احسان، امر خداست

«إِنَّ اللَّهَ یَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسَنِ وَ إِیتآیِ ذِی الْقُرْبَی وَ یَنْهَی عَنِ الْفَحْشآءِ وَالْمُنکَرِ وَ الْبَغْیِ یَعِظُکُمْ لَعَلَّکُمْ تَذَکَّرُونَ» نحل/۹۰

خداوند به عدل و احسان و بخشش به نزدیکان فرمان می دهد؛ و از فحشا و منکر و ستم، نهی می کند؛ خداوند به شما اندرز می دهد، شاید متذکّر شوید!

۹۱۱ به چه کسانی احسان و نیکی کنیم؟

الف: «وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِکُوا بِهِ شَیْأً وَبِالْوَ لِدَیْنِ إِحْسَناً وَبِذِی الْقُرْبَی وَالْیَتَمَی

ص:۳۰۲

وَالْمَسَـكِينِ وَالْجارِ ذِی الْقُرْبَی وَالْجارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِیلِ وَما مَلَکَتْ أَیْمَنُکَمْ إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ مَن کانَ مُخْتالاً فَخُوراً» نسا/۳۶

و خـدا را بپرستیـد! و هیـچ چیز را همتـای او قرار ندهیـد! و بـه پـدر و مـادر، نیکی کنیـد؛ همچنین به خویشاونـدان و یتیمـان و مسـکینان، و همسایه نزدیک، و همسایه دور، و دوست و همنشـین، و وامانـدگان در سـفر، و بردگانی که مالک آن ها هستید؛ زیرا خداوند، کسی را که متکبر و فخر فروش است، (و از ادای حقوق دیگران سرباز می زند،) دوست نمی دارد.

ب: «وَ إِذْ أَخَذْنا مِیثَقَ بَنِی إِسْرَ ءِیلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَ بِالْوَ لِدَیْنِ إِحْساناً وَ ذِی الْقُرْبَی وَ الْیَتَمَی وَ الْمَسَکِینِ وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً وَ أَقِیمُوا الصَّلَوهَ وَ ءَاتُواالزَّکَوهَ ثُمَّ تَوَلَّیْتُمْ إِلَّا قَلِیلاً مِّنکُمْ وَ أَنتُم مُّعْرِضُونَ» بقره/۸۳

و (به یاد آورید) زمانی را که از بنی اسـرائیل پیمان گرفتیم که جز خداوند یگانه را پرسـتش نکنید؛ و به پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و بینوایان نیکی کنید؛ و به مردم نیک بگویید؛ نماز را برپا دارید؛ و زکات بدهید. سپس (با این که پیمان بسته بودید) همه شما -جز عده کمی- سرپیچی کردید؛ و (از وفای به پیمان خود) روی گردان شدید.

۹۱۲ فقیر را از خود نرانید

«وَ أَمَّا السَّآئِلَ فَلَا تَنْهَرْ» ضحی/۱۰

و سؤال کننده را از خود مران،

۹۱۳ مسکین را دریابید

«أَوْ مِسْکِیناً ذَا مَتْرَبَهٍ» بلد/۱۶

یا مستمندی خاک نشین را،

۹۱۴ بر نیکوکار راه مؤاخذه نیست

«لَّیْسَ عَلَی الضُّعَفَـآءِ وَلَـا عَلَی الْمَرْضَـی وَلَـا عَلَی الَّذِینَ لَا یَجِـدُونَ ما یُنفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَـحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ ما عَلَی الْمُحْسِـنِینَ مِن سَبِیلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِیمٌ» توبه/۹۱

بر ضعیفان و بیماران و آن ها که وسیله ای برای انفاق (در راه جهاد) ندارند، ایرادی نیست

(که در میـدان جنـگ شـرکت نجوینـد،) هرگـاه برای خـدا و رسـولش خیرخواهی کننـد (؛و از آنچه در توان دارنـد، مضـایقه ننمایند). بر نیکوکاران راه مؤاخذه نیست؛ و خداوند آمرزنده و مهربان است!

۹۱۵ بدی را با نیکی جواب دهید

الف: «وَ لَا تَسْتَوِی الْحَسَنَهُ وَ لَا السَّیِّئَهُ ادْفَعْ بِالَّتِی هِیَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِی بَیْنَکَ وَ بَیْنَهُ عَدَ وَهٌ کَأَنَّهُ وَلِیٌّ حَمِیمٌ» فصلت/۳۴

هرگز نیکی و بـدی یکسـان نیست؛ بـدی را بـا نیکی دفع کن، ناگـاه (خواهی دیـد) همان کس که میان تو و او دشـمنی است، گویی دوستی گرم و صمیمی است!

ب: «ادْفَعْ بِالَّتِی هِیَ أَحْسَنُ السَّیِّئَهَ نَحْنُ أَعْلَمُ بِما یَصِفُونَ» مؤمنون/۹۶

بدی را به بهترین راه و روش دفع کن (و پاسخ بدی را به نیکی ده)! ما به آنچه توصیف می کنند آگاهتریم!

۹۱۶ احسان، شکر احسان خداست

«وَ ابْتَغِ فِیمـآ ءَاتَیـکَ اللَّهُ الـدَّارَ الْأَخِرَهَ وَ لَا تَنسَ نَصِ یبَکَ مِنَ الـدُّنْیا وَ أَحْسِن کَمآ أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَیْکَ وَ لَا تَبْغِ الْفَسادَ فِی الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ الْمُفْسِدِینَ» قصص/۷۷

و در آنچه خـدا به تو داده، سـرای آخرت را بطلب؛ و بهره ات را از دنیا فراموش مکن؛ و همان گونه که خدا به تو نیکی کرده نیکی کن؛ و هرگز در زمین در جستجوی فساد مباش، که خدا مفسدان را دوست ندارد!

۹۱۷ جواب احسان، احسان است

«هَلْ جَزَآءُ الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ» رحمان/۶۰

آیا جزای نیکی جز نیکی است؟!

۹۱۸ ثمره نیکی و بدی به خودتان می رسد

«إِنْ أَحْسَ نتُمْ أَحْسَنتُمْ لِأَنفُسِکُمْ وَ إِنْ أَسَأْتُمْ فَلَها فَإِذَا جآءَ وَعْدُ الْأَخِرَهِ لِیَسُوءُوا وُجُوهَکُمْ وَ لِیَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ کَما دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّهٍ وَ لِیُتَبِّرُوا ما عَلَوْاتَتْبِیراً» اسرا/۷

اگر نیکی کنید، به خودتان نیکی می کنید؛ و اگر بدی کنید باز هم به خود می کنید. و هنگامی که

وعـده دوم فرا رسـد، (آنچنان دشـمن بر شـما سـخت خواهـد گرفت که) آثار غم و انـدوه در صورت هایتان ظاهر می شود؛ و داخل مسجد (الاقصی) می شوند همان گونه که بار اول وارد شدند؛ و آنچه را زیر سلطه خود می گیرند، در هم می کوبند.

۹۱۹ نیکوکار، محبوب خداست

وَأَنفِقُوافِی سَبِیلِ اللَّهِ وَلَاتُلْقُوا بِأَیْدِیکُمْ إِلَی التَّهْلُکَهِ وَأَحْسِنُوا إِنَ اللَّهَ یُحِبُّ الْمُحْسِنِینَ» بقره/۱۹۵

و در راهِ خدا، انفاق کنید! و (با ترک انفاق،) خود را به دست خود، به هلاکت نیفکنید! و نیکی کنید! که خداوند، نیکوکاران را دوست می دارد.

۹۲۰ پاسخ احسان و نیکی را بهتر بدهید

«وَإِذَا حُیِّیتُم بِتَحِیَّهٍ فَحَیُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهآ أَوْ رُدُّوهآ إِنَّ اللَّهَ کانَ عَلَی کُلِ شَیْ ءٍ حَسِیباً» نسا/۸۶

هرگاه به شـما تحیّت گوینـد، پاسخ آن را بهتر از آن بدهید؛ یا (لااقل) به همان گونه پاسخ گویید! خداوند حساب همه چیز را دارد.

۹۲۱ حتی به کافر غیر دشمن نیز نیکی کنید

«لَّا یَنْهَیکُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِینَ لَمْ یُقَتِلُوکُمْ فِی الـدِّینِ وَ لَمْ یُخْرِجُوکُم مِن دِیَرِکُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَ تُقْسِـطُوا إِلَیْهِمْ إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ الْمُقْسِـطِینَ إِنَّمـا یَنْهَیکُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِینَ قَتَلُوکُمْ فِی الـدِّینِ وَ أَخْرَجُوکُم مِن دِیَرِکُمْ وَ ظَهَرُوا عَلَی إِخْرَاجِکُمْ أَن تَوَلَّوْهُمْ وَ مَن یَتَوَلَّهُمْ فَأُولئِکَ هُمُ الظَّلِمُونَ» ممتحنه/۸ و ۹

خـدا شـما را از نیکی کردن و رعایت عـدالت نسبت به کسانی که در راه دین با شـما پیکار نکردند و از خانه و دیارتان بیرون نراندنـد نهی نمی کنـد؛ چرا که خداوند عدالت پیشگان را دوست دارد. تنها شـما را از دوستی و رابطه با کسانی نهی می کند که در امر دین با شـما پیکار کردنـد و شـما را از خانه هایتان بیرون راندنـد یا به بیرون رانـدن شـما کمک کردند و هر کس با آنان رابطه دوستی داشته باشد ظالم و ستمگر است!

۹۲۲ پاداش احسان بیش از آن است

«لِّلَّذِینَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَی وَ زِیادَهٌ وَ لَا یَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَ لَا ذِلَّهٌ أُولئِکَ أَصْحاب الْجَنَّهِ هُمْ فِیها خَلِدُونَ» یونس/۲۶

ص:۳۰۵

کسانی که نیکی کردند، پاداش نیک و افزون بر آن دارند؛ و تاریکی و ذلّت، چهره هایشان را نمی پوشاند؛ آن ها اهل بهشتند، و جاودانه در آن خواهند ماند.

۹۲۳ پاداش احسان ده برابر است

«مَن جآءَ بِالْحَسَنَهِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثالِها وَمَن جآءَ بِالسَّيِّئَهِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَها وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ» انعام/۱۶۰

هر کس کار نیکی بجا آورد، ده برابر آن پاداش دارد، و هر کس کار بدی انجام دهد، جز بمانند آن، کیفر نخواهد دید؛ و ستمی بر آن ها نخواهد شد.

سلام کردن

۹۲۴ به یکدیگر سلام کنید

«وَإِذَا جآءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِايَتِنا فَقُلْ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَهَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنكُمْ سُوءاً بِجَهَلَهٍ ثُمَّ تابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» انعام/۵۴

هر گاه کسانی که به آیات ما ایمان دارند نزد تو آیند، به آن ها بگو: «سلام بر شما پروردگارتان، رحمت را بر خود فرض کرده؛ هر کس از شما کار بدی از روی نادانی کند، سپس توبه و اصلاح (و جبران) نماید، (مشمول رحمت خدا می شود چرا که) او آمرزنده مهربان است.»

۹۲۵ هنگام ورود به خانه ها سلام کنید

«یا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتاً غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُواعَلَى أَهْلِها ذَ لِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ» نور/۲۷

ای کسانی که ایمان آورده اید! در خانه هایی غیر از خانه خود وارد نشوید تا اجازه بگیرید و بر اهل آن خانه سلام کنید؛ این برای شما بهتر است؛ شاید متذکّر شوید.

۹۲۶ جواب سلام را به بهترین وجه بدهید

«وَإِذَا حُيِّيتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهآ أَوْ رُدُّوهآ إِنَّ اللَّهَ كانَ عَلَى كُلِ ّ شَىْ ءٍ حَسِيباً» نسا/۸۶

هرگاه به شما تحیّت گویند، پاسخ آن را بهتر از آن بدهید؛ یا (لااقل) به همان گونه پاسخ گویید! خداوند حساب همه چیز را دارد.

اسراف و تبذیر

۹۲۷ اسراف نکنید

الف: «يَبَنِى ءَادَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِ ّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ» اعراف/۳۱

ای فرزندان آدم! زینت خود را به هنگام رفتن به مسجد، با خود بردارید! و (از نعمت های الهی) بخورید و بیاشامید، ولی اسراف نکنید که خداوند مسرفان را دوست نمی دارد!

ب: «وَهُوَ الَّذِى أَنشَأَ جَنَّتٍ مَّعْرُوشَتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفاً أُكُلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَبِهاً وَغَيْرَ مُتَشَبِهٍ كُلُوا مِن ثَمَرِهِ إِذَآ أَثْمَرَ وَءَاتُواحَقَّهُ يَوْمَ حَصادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ» انعام/۱۴۱

اوست که باغ های معروش [= باغ هایی که درختانش روی داربست ها قرار دارد]، و باغ های غیرمعروش [= باغ هایی که نیاز به داربست ندارد] را آفرید؛ همچنین نخل و انواع زراعت را، که از نظر میوه و طعم با هم متفاوتند؛ و (نیز) درخت زیتون و انار را، که از جهتی با هم شبیه، و از جهتی تفاوت دارند؛ (برگ و ساختمان ظاهریشان شبیه یکدیگر است، در حالی که طعم میوه آن ها متفاوت می باشد.) از میوه آن، به هنگامی که به ثمر می نشیند، بخورید! و حقّ آن را به هنگام درو، بپردازید! و اسراف نکنید، که خداوند مسرفان را دوست ندارد!

۹۲۸ خدا اسراف کنندگان رادوست ندارد

.... وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ» انعام/۱۴۱

... و اسراف نکنید، که خداوند مسرفان را دوست ندارد!

۹۲۹ اسراف و تبذير نكنيد

«وَ ءَاتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَ الْمِسْكِينَ وَ ابْنَ السَّبِيلِ وَ لَا تُبَذِّرْ تَبْذِيراً إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كانُوا إِخْوَ نَ الشَّيَطِينِ وَ كانَ الشَّيْطَنُ لِرَبِّهِ كَفُوراً» اسرا/۲۶ و ۲۷

و حقّ نزديكان را بپرداز، و (همچنين حق) مستمند و وامانده در راه را! و هرگز اسراف و تبذير مكن، چرا كه تبذيركنندگان، برادران شياطينند؛ و شيطان در برابر پروردگارش، بسيار ناسپاس بود!

۹۳۰ از اسراف كنندگان تبعيت نكنيد

«وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ * الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِى الْأَرْضِ وَ لَا يُصْلِحُونَ» شعرا/۱۵۱ و ۱۵۲

و فرمان مسرفان را اطاعت نكنيد! همان ها كه در زمين فساد مى كنند و اصلاح نمى كنند!

اتحاد و اختلاف

۹۳۱ همه شما برادر و برابريد

«إِنَّما الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ» حجرات/۱۰

مؤمنان برادر يكديگرند؛ پس دو برادر خود را صلح و آشتى دهيد و تقواى الهى پيشه كنيد، باشد كه مشمول رحمت او شويد!

۹۳۲ متحد باشيد و متفرق نشويد

«وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعاً وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنتُمْ أَعْدَآءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُم بِنِعْمَتِهِ إِخْوَ ناً وَكُنتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِّنَ النَّارِ فَأَنقَذَكُم مِّنْها كَذلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءَايتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ» آل عمران/۱۰۳

و همگى به ريسمان خدا [= قرآن و اسلام، و هرگونه وسيله وحدت ، چنگ زنيد، و پراكنده نشويد! و نعمت (بزرگِ) خدا را بر خود، به ياد آريد كه چگونه دشمن يكديگر بوديد، و او ميان دل هاى شما، الفت ايجاد كرد، و به بركتِ نعمتِ او، برادر شديد! و شما بر لبِ حفره اى از آتش

بودید، خدا شما را از آن نجات داد؛ این چنین، خداوند آیات خود را برای شما آشکار می سازد؛ شاید پذیرای هدایت شوید.

۹۳۳ متفرق نشوید که آبرویتان می رود

«وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَزَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَ اللَّهَ مَعَ الصَّبِرِينَ» انفال/۴۶

و (فرمان) خدا و پیامبرش را اطاعت نمایید! و نزاع (و کشمکش) نکنید، تا سست نشوید، و قدرت (و شوکت) شما از میان نرود! و صبر و استقامت کنید که خداوند با استقامت کنندگان است!

۹۳۴ همه شما یک امّت هستید

«وَ إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَ أَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ زُبُراً كُلُّ حِزْبٍ بِما لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ» مؤمنون/۵۲ و ۵۳

و این امّت شما امّت واحدی است؛ و من پروردگار شما هستم؛ پس، از مخالفت فرمان من بپرهیزید! امّا آن ها کارهای خود را در میان خویش به پراکندگی کشاندند، و هر گروهی به راهی رفتند؛ (و عجب این که) هر گروه به آنچه نزد خود دارند خوشحالند!

انفاق

۹۳۵ انفاق، قرض الحسنه به خداست

«مَّن ذَا الَّذِى يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضاً حَسَناً فَيُضَعِفَهُ لَهُ أَضْعافاً كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ وَ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ» بقره/۲۴۵

کیست که به خدا «قرض الحسنه ای» دهد، (و از اموالی که خدا به او بخشیده، انفاق کند،) تا آن را برای او، چندین برابر کند؟ و خداوند است (که روزی بندگان را) محدود یا گسترده می سازد؛ (و انفاق، هرگز باعث کمبود روزی آن ها نمی شود). و به سوی او باز می گردید (و پاداش خود را خواهید گرفت).

۹۳۶ به خدا قرض الحسنه بدهید

«... وَ أَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضاً حَسَناً...» مزمل/۲۰

... و به خدا «قرض الحسنه» دهید [= در راه او انفاق نمایید].

۹۳۷ از آنچه به شما دادیم انفاق کنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا أَنفِقُوا مِن طَیِّبَتِ ما کَسَبْتُمْ وَمِمَّآ أَخْرَجْنا لَکُم مِّنَ الْأَرْضِ وَلَا تَیَمَّمُوا الْخَبِیثَ مِنْهُ تُنفِقُونَ وَلَسْتُم بِاخِذِیهِ إِلَّآ أَن تُغْمِضُوا فِیهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِیٌّ حَمِیدٌ» بقره/۲۶۷

ای کسانی که ایمان آورده اید! از قسمت های پاکیزه اموالی که (از طریق تجارت) به دست آورده اید، و از آنچه از زمین برای شما خارج ساخته ایم (از منابع و معادن و درختان و گیاهان)، انفاق کنید! و برای انفاق، به سراغ قسمت های ناپاک نروید در حالی که خود شما، (به هنگام پذیرش اموال،) حاضر نیستید آن ها را بپذیرید؛ مگر از روی اغماض و کراهت! و بدانید خداوند، بی نیاز و شایسته ستایش است.

۹۳۸ سرمایه داران حتماً انفاق کنند

«وَ لَا یَأْتَلِ أُوْلُوا الْفَضْلِ مِنکُمْ وَ السَّعَهِ أَن یُؤْتُوا أُولِی الْقُرْبَی وَالْمَسَکِینَ وَ الْمُهَجِرِینَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَ لْیَعْفُوا وَلْیَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَن یَغْفِرَ اللَّهُ لَکُمْ وَ اللَّهُ غَفُورٌ رَّحِیمٌ» نور/۲۲

آن ها که از میان شما دارای برتری (مالی) و وسعت زندگی هستند نباید سوگند یاد کنند که از انفاق نسبت به نزدیکان و مستمندان و مهاجران در راه خدا دریغ نمایند؛ آن ها باید عفو کنند و چشم بپوشند؛ آیا دوست نمی دارید خداوند شما را ببخشد؟! و خداوند آمرزنده و مهربان است.

۹۳۹ چرا در راه خدا انفاق نمی کنید؟

«وَ ما لَکُمْ أَلَّا تُنفِقُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَ لِلَّهِ مِیرَثُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ لَا یَسْتَوِی مِنکُم مَّنْ أَنفَقَ مِن قَبْلِ الْفَتْحِ وَ قَتَلَ أُولَئِکَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ الَّذِینَ أَنفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَ قَتَلُوا وَ کُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَی وَ اللَّهُ بِما تَعْمَلُونَ خَبِیرٌ» حدید/۱۰

چرا در راه خدا انفاق نکنید در حالی که میراث آسمان ها و زمین همه از آن خداست (و کسی چیزی را با خود نمی برد)! کسانی که قبل از پیروزی انفاق کردند و جنگیدند (با کسانی که پس از پیروزی

انفاق کردنـد) یکسان نیسـتند؛ آن ها بلنـدمقامتر از کسانی هسـتند که بعد از فتح انفاق نمودند و جهاد کردند؛ و خداوند به هر دو وعده نیک داده؛ و خدا به آنچه انجام می دهید آگاه است.

۹۴۰ انفاق کنید که راه خدا خواهی است

«فَاتِ ذَا الْقُرْبَی حَقَّهُ وَالْمِسْکِینَ وَ ابْنَ السَّبِیلِ ذلِکَ خَیْرٌ لِّلَّذِینَ یُرِیدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَ أُولئِکَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» روم/۳۸

پس حقّ نزدیکـان و مسـکینان و در راه مانـدگان را ادا کن! این برای آن هـا که رضـای خـدا را می طلبنـد بهـتر است، و چنین کسانی رستگارانند.

۹۴۱ انفاق به نفع خود شماست

«فَاتَّقُوا اللَّهَ ما اسْتَطَعْتُمْ وَ اسْمَعُوا وَ أَطِیعُوا وَ أَنفِقُوا خَیْراً لِّأَنفُسِکُمْ وَ مَن یُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِکَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» تغابن/۱۶

پس تا می توانیـد تقوای الهی پیشه کنیـد و گوش دهید و اطاعت نمایید و انفاق کنید که برای شـما بهتر است؛ و کسانی که از بخل و حرص خویشتن مصون بمانند رستگارانند!

۹۴۲ چه پنهانی و چه آشکارا انفاق کنید

«قُل لِّعِبادِیَ الَّذِینَ ءَامَنُوا یُقِیمُوا الصَّلَوهَ وَ یُنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَهُمْ سِرًّا وَ عَلَانِیَهً مِن قَبْلِ أَن یَأْتِیَ یَوْمٌ لَّا بَیْعٌ فِیهِ وَلَا خِلَلٌ» ابراهیم/۳۱

به بنـدگان من که ایمـان آورده انـد بگو نماز را برپا دارنـد؛ و از آنچه به آن ها روزی داده ایم، پنهان و آشـکار، انفاق کننـد؛ پیش از آن که روزی فرا رسد که نه در آن خرید و فروش است، و نه دوستی! (نه با مال می توانند از کیفر خدا رهایی یابند، و نه با پیوندهای مادی!)

۹۴۳ از بهترین ها انفاق کنید

«لَن تَنالُوا الْبِرَّ حَتَّی تُنفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَما تُنفِقُوا مِن شَیْ ءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِیمٌ» آل عمران/۹۲

هرگز به (حقیقت) نیکوکاری نمی رسـید مگر این که از آنچه دوست می داریـد، (در راه خـدا) انفاق کنیـد؛ و آنچه انفاق می کنید، خداوند از آن آگاه است.

۹۴۴ انفاق، نجات از هلاکت است

«وَأَنفِقُوا فِی سَبِیلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَیْدِیکُمْ إِلَی التَّهْلُکَهِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ الْمُحْسِنِینَ» بقره/۱۹۵

و در راهِ خدا، انفاق کنید! و (با ترک انفاق،) خود را به دست خود، به هلاکت نیفکنید! و نیکی کنید! که خداوند، نیکوکاران را دوست می دارد.

۹۴۵ به اندازه و متعادل انفاق کنید

الف: «وَ لَا تَجْعَلْ یَدَکَ مَغْلُولَهً إِلَی عُنُقِکَ وَلَا تَبْسُطْها کُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُوماً مَّحْسُوراً» اسرا/۲۹

هرگز دستت را بر گردنت زنجیر مکن، (و ترک انفاق و بخشش منما) و بیش از حدّ (نیز) دست خود را مگشای، تا مورد سرزنش قرار گیری و از کار فرومانی!

ب: «وَ الَّذِینَ إِذَآ أَنفَقُوا لَمْ یُسْرِفُوا وَ لَمْ یَقْتُرُوا وَ کانَ بَیْنَ ذلِکَ قَوَاماً» فرقان/۶۷

و کسانی که هرگاه انفاق کنند، نه اسراف می نمایند و نه سخت گیری؛ بلکه در میان این دو، حدّ اعتدالی دارند.

ج: «وَ ءَاتِ ذَا الْقُرْبَی حَقَّهُ وَ الْمِسْکِینَ وَ ابْنَ السَّبِیلِ وَ لَا تُبَذِّرْ تَبْذِیراً» اسرا/۲۶

و حقّ نزدیکان را بپرداز، و (همچنین حق) مستمند و وامانده در راه را! و هرگز اسراف و تبذیر مکن،

۹۴۶ تا دیر نشده انفاق کنید

الف: «یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا أَنفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَکُم مِن قَبْلِ أَن یَأْتِیَ یَوْمٌ لَّا بَیْعٌ فِیهِ وَلَا خُلَّهٌ وَلَا شَفَعَهٌ وَ الْکَفِرُونَ هُمُ الظَّلِمُونَ» بقره/۲۵۴

ای کسانی که ایمان آورده اید! از آنچه به شما روزی داده ایم، انفاق کنید! پیش از آن که روزی فرا رسد که در آن، نه خرید و فروش است (تا بتوانید سعادت و نجات از کیفر را برای خود خریداری کنید)، و نه دوستی (و رفاقت های مادی سودی دارد)، و نه شفاعت؛ (زیرا شما شایسته شفاعت نخواهید بود.) و کافران، خود ستمگرند؛ (هم به خودشان ستم می کنند، هم به دیگران).

ب: «وَ أَنفِقُوا مِن مَّا رَزَقْنَكُم مِن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَآ أَخَّرْتَنِى إِلى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَ أَكُن مِّنَ الصَّلِحِينَ» منافقون/۱۰

از آنچه به شما روزی داده ایم انفاق کنید، پیش از آن که مرگ یکی از شما فرا رسد و بگوید: «پروردگارا! چرا (مرگ) مرا مدت کمی به تأخیر نینداختی تا (در راه خدا) صدقه دهم و از صالحان باشم؟!»

۹۴۷ اموال امانت خداست پس انفاق کنید

«ءَامِنُوا بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ أَنفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُم مُّسْتَخْلَفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَ أَنفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ» حدید/۷

به خدا و رسولش ایمان بیاورید و از آنچه شما را جانشین و نماینده (خود) در آن قرار داده انفاق کنید؛ (زیرا) کسانی که از شما ایمان بیاورند و انفاق کنند، اجر بزرگی دارند!

۹۴۸ به خویشان خود انفاق کنید

«إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسَنِ وَ إِيتَآيِ ذِى الْقُرْبَى وَ يَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ وَ الْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ» نحل/۹۰

خداوند به عدل و احسان و بخشش به نزدیکان فرمان می دهد؛ و از فحشا و منکر و ستم، نهی می کند؛ خداوند به شما اندرز می دهد، شاید متذکّر شوید!

۹۴۹ انفاق به فقرا را تشویق کنید

«وَلَا تَحَضُّونَ عَلَى طَعامِ الْمِسْكِينِ» فجر/۱۸

و یکدیگر را بر اطعام مستمندان تشویق نمی کنید

۹۵۰ ایثار، نهایت انفاق است

«... وَ يُؤْثِرُونَ عَلَى أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كانَ بِهِمْ خَصاصَةٌ وَ مَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» حشر/۹

... و آن ها را بر خود مقدّم می دارند هر چند خودشان بسیار نیازمند باشند؛ کسانی که از بخل و حرص نفس خویش باز داشته شده اند رستگارانند!

ص:۳۱۳

۹۵۱ منافقان برای ریا انفاق می کنند

«وَالَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَ لَهُمْ رِئَآءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْأَخِرِ وَمَن يَكُنِ الشَّيْطَنُ لَهُ قَرِيناً فَسآءَ قَرِيناً» نسا/۳۸

و آن ها کسانی هستند که اموال خود را برای نشان دادن به مردم انفاق می کنند، و ایمان به خدا و روز بازپسین ندارند؛ (چرا که شیطان، رفیق و همنشین آن هاست؛) و کسی که شیطان قرین او باشد، بد همنشین و قرینی است.

۹۵۲ از انفاق نترسید

«قُل لَّوْ أَنتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَآئِنَ رَحْمَهِ رَبِّى إِذاً لَّأَمْسَكْتُمْ خَشْيَهَ الْإِنفاقِ وَكانَ الْإِنسَنُ قَتُوراً» اسرا/۱۰۰

بگو: «اگر شما مالک خزائن رحمت پروردگار من بودید. در آن صورت، (به خاطر تنگ نظری) امساک می کردید، مبادا انفاق، مایه تنگدستی شما شود» و انسان تنگ نظر است!

۹۵۳ در انفاق بخیل نباشید

«إِنْ يَسْئَلْكُمُوها فَيُحْفِكُمْ تَبْخَلُوا وَ يُخْرِجْ أَضْغَنَكُمْ * هاأَنتُمْ هَؤُلَآءِ تُدْعَوْنَ لِتُنفِقُوا فِى سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنكُم مَّن يَبْخَلُ وَ مَن يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَن نَّفْسِهِ وَ اللَّهُ الْغَنِىُّ وَ أَنتُمُ الْفُقَرَآءُ وَ إِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْماً غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُم» محمد/۳۷ و ۳۸

چرا که هر گاه اموال شما را مطالبه کند و حتّی اصرار نماید، بخل می ورزید؛ و کینه و خشم شما را آشکار می سازد! آری، شما همان گروهی هستید که برای انفاق در راه خدا دعوت می شوید، بعضی از شما بخل می ورزند؛ و هر کس بخل ورزد، نسبت به خود بخل کرده است؛ و خداوند بی نیاز است و شما همه نیازمندید؛ و هرگاه سرپیچی کنید، خداوند گروه دیگری را جای شما می آورد پس آن ها مانند شما نخواهند بود (و سخاوتمندانه در راه خدا انفاق می کنند).

۹۵۴ متکبران بخیل هستند

« لِّكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى ما فاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمآ ءَاتَيكُمْ وَ اللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتالٍ فَخُورٍ * الَّذِينَ

يَبْخَلُونَ وَ يَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَ مَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» حدید/۲۳ و ۲۴

این به خاطر آن است که برای آنچه از دست داده اید تأسف نخورید، و به آنچه به شما داده است دلبسته و شادمان نباشید؛ و خداوند هیچ متکبّر فخرفروشی را دوست ندارد! همان ها که بخل می ورزند و مردم را به بخل دعوت می کنند؛ و هر کس (از این فرمان) روی گردان شود، (به خود زیان می رساند نه به خدا)، چرا که خداوند بی نیاز و شایسته ستایش است!

۹۵۵ متکبر و بخیل نباشید

«.... إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتالاً فَخُوراً * الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مآ ءَاتَيهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَأَعْتَدْنا لِلْكَفِرِينَ عَذَاباً مُّهِيناً» نسا/۳۶ و ۳۷

...زیرا خداوند، کسی را که متکبر و فخر فروش است، (و از ادای حقوق دیگران سرباز می زند،) دوست نمی دارد. آن ها کسانی هستند که بخل می ورزند، و مردم را به بخل دعوت می کنند، و آنچه را که خداوند از فضل (و رحمت) خود به آن ها داده، کتمان می نمایند. (این عمل، در حقیقت از کفرشان سرچشمه گرفته؛) و ما برای کافران، عذاب خوارکننده ای آماده کرده ایم.

حجاب

۹۵۶ دختران و زنان مسلمان، خود را بپوشانند

«يا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِأَزْوَ جِكَ وَ بَناتِكَ وَ نِسآءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَبِيبِهِنَّ ذلِكَ أَدْنَى أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَ كانَ اللَّهُ غَفُوراً رَّحِيماً» احزاب/۵۹

ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمنان بگو: «جلباب ها [= روسری های بلند] خود را بر خویش فروافکنند، این کار برای این که شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند بهتر است؛ (و اگر تاکنون خطا و کوتاهی از آن ها سر زده توبه کنند) خداوند همواره آمرزنده رحیم است.

۹۵۷ مردان مؤمن از نامحرم چشم پوشی کنند

«قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَرِهِمْ وَ يَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِما يَصْنَعُونَ» نور/۳۰

به مؤمنان بگو چشم های خود را (از نگاه به نامحرمان) فرو گیرند، و عفاف خود را حفظ کنند؛ این برای آنان پاکیزه تر است؛ خداوند از آنچه انجام می دهند آگاه است.

۹۵۸ حفظ حجاب زنان و چشم پوشی از نامحرم

«وَ قُل لِّلْمُؤْمِنَتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا ما ظَهَرَ مِنْها وَ لْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ ءَابَآئِهِنَّ أَوْ ءَابَآءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَآئِهِنَّ أَوْ أَبْنَآءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَ نِهِنَّ أَوْ بَنِى إِخْوَ نِهِنَّ أَوْ بَنِى أَخَوَ تِهِنَّ أَوْ نِسآئِهِنَّ أَوْ مـا مَلَكَتْ أَيْمَنُهُنَّ أَوِ التَّبِعِينَ غَيْرِ أُولِى الْإِرْبَهِ مِنَ الرِّجالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَ تِ النِّسآءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ ما يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَ تُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعاً أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» نور/۳۱

به زنـان بـا ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرنـد، و دامان خویش را حفظ کننـد و زینت خود را – جز آن مقـدار که نمایـان است – آشـکار ننماینـد، و (اطراف) روسـری هـای خود را بر سـینه خود افکننـد (تـا گردن و سـینه با آن پوشانـده شود)، و زینت خود را آشـکار نسازند مگر برای شوهرانشان، یا پدرانشان، یا پدر شوهرانشان، یا پسـرانشان، یا پسـران همسـرانشان، یـا برادرانشـان، یا پسـران برادرانشان، یا پسـران خواهرانشان، یا زنان هم کیشـشان، یا بردگانشان [= کنیزانشان ، یا افراد سـفیه که تمایلی به زن ندارند، یا کودکانی که از امور جنسـی مربوط به زنان آگاه نیسـتند؛ و هنگام راه رفتن پاهای خود را به زمین نزننـد تـا زینتِ پنهانیشان دانسته شود (و صـدای خلخال که بر پا دارنـد به گوش رسـد). و همگی به سوی خـدا باز گردید ای مؤمنان، تا رستگار شوید.

۹۵۹ زنان مسلمان خودنمایی نکنند(۱)

«وَ قَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَ لَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَهِلِيَّهِ الْأُولَى وَ أَقِمْنَ الصَّلَوهَ وَ ءَاتِينَ الزَّكَوهَ وَ أَطِعْنَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ....» احزاب/۳۳

و در خانه های خود بمانید، و همچون دوران جاهلیّت نخستین (در میان مردم) ظاهر

۱– ۱۱۷. آیه مشابه: نور/۳۱.

نشوید، و نماز را برپا دارید، و زکات را بپردازید، و خدا و رسولش را اطاعت کنید؛..

۹۶۰ حجاب پیرزنان چگونه است

«وَ الْقَوَ عِدُ مِنَ النِّسآءِ الَّتِی لَا یَرْجُونَ نِکاحاً فَلَیْسَ عَلَیْهِنَّ جُناحٌ أَن یَضَعْنَ ثِیابَهُنَّ غَیْرَ مُتَبَرِّجتٍ بِزِینَهٍ وَ أَن یَسْتَعْفِفْنَ خَیْرٌ لَّهُنَّ وَ اللَّهُ سَمِیعٌ عَلِیمٌ» نور/۶۰

و زنان از کارافتاده ای که امید به ازدواج ندارند، گناهی بر آنان نیست که لباس های (رویین) خود را بر زمین بگذارند، بشرط این که در برابر مردم خودآرایی نکنند؛ و اگر خود را بپوشانند برای آنان بهتر است؛ و خداوند شنوا و داناست.

۹۶۱ چه کسانی محرم هستند؟

الف: «لَّا جُناحَ عَلَیْهِنَّ فِی ءَابآئِهِنَّ وَ لَآ أَبْنآئِهِنَّ وَ لَآ إِخْوَ نِهِنَّ وَ لَآ أَبْنآءِ إِخْوَ نِهِنَّ وَ لَآ أَبْنآءِ أَخَوَ تِهِنَّ وَلَا نِسآئِهِنَّ وَ لَا ما مَلَکَتْ أَیْمَنُهُنَّ وَ اتَّقِینَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ کانَ عَلَی کُلِ شَیْ ءٍ شَهِیداً» احزاب/۵۵

بر آنان [= همسران پیامبر] گناهی نیست در مورد پدران و فرزندان و برادران و فرزندان برادران و فرزندان خواهران خود و زنان مسلمان و بردگان خویش (که بدون حجاب و پرده با آن ها تماس بگیرند)؛ و تقوای الهی را پیشه کنید که خداوند نسبت به هر چیزی شاهد و آگاه است.

ب: «وَ قُل لِّلْمُؤْمِنَتِ یَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ وَیَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا یُبْدِینَ زِینَتَهُنَّ إِلَّا ما ظَهَرَ مِنْها وَ لْیَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَی جُیُوبِهِنَّ وَ لَا یُبْدِینَ زِینَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ ءَابآئِهِنَّ أَوْ ءَابآءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنآئِهِنَّ أَوْ أَبْنآءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَ نِهِنَّ أَوْ بَنِی إِخْوَ نِهِنَّ أَوْ بَنِی أَخَوَ تِهِنَّ أَوْ نِسآئِهِنَّ أَوْ ما مَلَکَتْ أَیْمَنُهُنَّ أَوِ التَّبِعِینَ غَیْرِ أُولِی الْإِرْبَهِ مِنَ الرِّجالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِینَ لَمْ یَظْهَرُوا عَلَی عَوْرَ تِ النِّسآءِ وَلَا یَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِیُعْلَمَ ما یُخْفِینَ مِن زِینَتِهِنَّ وَ تُوبُوا إِلَی اللَّهِ جَمِیعاً أَیُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ» نور/۳۱

به زنان با ایمان بگو چشم های خود را (از نگاه هوس آلود) فرو گیرند، و دامان خویش را حفظ کنند و زینت خود را - جز آن مقدار که نمایان است - آشکار ننمایند، و (اطراف) روسری های خود را بر سینه خود افکنند (تا گردن و سینه با آن پوشانده شود)، و زینت

خود را آشکار نسازند مگر برای شوهرانشان، یا پدرانشان، یا پدر شوهرانشان، یا پسرانشان، یا پسران همسرانشان، یا برادرانشان، یا پسران برادرانشان، یا پسران خواهرانشان، یا زنان هم کیششان، یا بردگانشان [= کنیزانشان ، یا افراد سفیه که تمایلی به زن ندارند، یا کودکانی که از امور جنسی مربوط به زنان آگاه نیستند؛ و هنگام راه رفتن پاهای خود را به زمین نزنند تا زینتِ پنهانیشان دانسته شود (و صدای خلخال که بر پا دارند به گوش رسد). و همگی به سوی خدا باز گردید ای مؤمنان، تا رستگار شوید.

تقوا و پرهیزگاری

۹۶۲ ای مردم نسبت به پروردگارتان تقوا داشته باشید

الف: «یـا أَیُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّکُمُ الَّذِی خَلَقَکُم مِن نَّفْسٍ وَاحِـدَهٍ وَخَلَقَ مِنْها زَوْجَها وَبَثَّ مِنْهُما رِجالاً کَثِیراً وَنِسآءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِی تَسآءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحامَ إِنَّ اللَّهَ کانَ عَلَیْکُمْ رَقِیباً» نسا/۱

ای مردم! از (مخالفت) پروردگارتان بپرهیزید! همان کسـی که همه شما را از یک انسان آفرید؛ و همسر او را (نیز) از جنس او خلق کرد؛ و از آن دو، مردان و زنـان فراوانی (در روی زمین) منتشر سـاخت. و از خـدایی بپرهیزیـد که (همگی به عظمت او معترفیـد؛ و) هنگامی که چیزی از یکـدیگر می خواهیـد، نام او را می بریـد! (و نیز) (از قطع رابطه با) خویشاونـدان خود، پرهیز کنید! زیرا خداوند، مراقب شماست.

۹۶۳ تقوا و پرهیزگاری داشته باشید(۱)

ب: «یا أَیُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّکُمْ وَ اخْشَوْا یَوْماً لَّا یَجْزِی وَالِدٌ عَن وَلَدِهِ وَ لَا مَوْلُودٌ هُوَ جازٍ عَن وَالِدِهِ شَیْاً إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّکُمُ الْحَیَوهُ الدُّنْیا وَ لَا یَغُرَّنَّکُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ» لقمان/۳۳

ای مردم! تقوای الهی پیشه کنید و بترسید از روزی که نه پدر کیفر اعمال فرزندش را تحمّل

---

۱ – ۱۱۸. چنـد آیه مشابه: بقره/۱۸۹ و ۲۰۳ و ۲۰۶ و ۲۳۱ و۲۳۳، مائده/۴، ۷، ۱۱، ۹۶، ۱۰۸، هود/۷۸، انفال/۱ و ۶۹، روم/۳۱، عنکبوت/۱۶، مؤمنون/۵۲، انعام/۷۲، شعرا/۱۳۲، حجرات/۱ و۱۲، حجر/۶۹، طلاق/۱۰، احزاب/۱.

می کنـد، و نه فرزند چیزی از کیفر (اعمال) پدرش را؛ به یقین وعده الهی حقّ است؛ پس مبادا زندگانی دنیا شـما را بفریبد، و مبادا (شیطان) فریبکار شما را (به کرم) خدا مغرور سازد!

۹۶۴ در برابر آفریدگار خود پرهیزکار باشید(۱)

«وَ اتَّقُوا الَّذِی خَلَقَکُمْ وَ الْجِبِلَّهَ الْأَوَّلِینَ» شعرا/۱۸۴

و از (نافرمانی) کسی که شما و اقوام پیشین را آفرید بپرهیزید!»

۹۶۵ نسبت به خدای یگانه تقوا داشته باشید

«یُنَزِّلُ الْمَلائِکَهَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَی مَن یَشآءُ مِنْ عِبادِهِ أَنْ أَنذِرُوا أَنَّهُ لَآ إِلَهَ إِلَّآ أَنَا فَاتَّقُونِ» نحل/۲

فرشـتگان را با روح (الهی) بفرمانش بر هر کس از بنـدگانش بخواهد نازل می کند؛ (و به آن ها دسـتور می دهد) که مردم را انذار کنید؛ (و بگویید:) معبودی جز من نیست؛ از (مخالفت دستور) من، بپرهیزید!

۹۶۶ تقوا، بهترین توشه قیامت است

«... وَما تَفْعَلُوا مِنْ خَیْرٍ یَعْلَمْهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَیْرَ الزَّادِ التَّقْوَی وَاتَّقُونِ یَأُولِی الْأَلْبَبِ» بقره/۱۹۷

و آنچه از کارهای نیک انجام دهیـد، خدا آن را می داند. و زاد و توشه تهیه کنید، که بهترین زاد و توشه، پرهیزگاری است! و از من بپرهیزید ای خردمندان!

۹۶۷ پرهیزگاری، وصیت خداست

«وَلِلَّهِ مـا فِی السَّمَاواتِ وَما فِی الْأَرْضِ وَلَقَـدْ وَصَّیْنا الَّذِینَ أُوتُوا الْکِتابَ مِن قَبْلِکُمْ وَإِیَّاکُمْ أَنِ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ تَکْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِی السَّمَاواتِ وَمَا فِی الْأَرْضِ وَکانَ اللَّهُ غَنِیًّا حَمِیداً» نسا/۱۳۱

آنچه در آسـمان ها و آنچه در زمین است، از آن خداست. و ما به کسانی که پیش از شـما، کتاب آسـمانی به آن ها داده شده بود، سفارش کردیم، (همچنین) به شما (نیز) سفارش

۱- ۱۱۹. آیه مشابه: زمر/۱۰.

می کنیم که از (نافرمانی) خدا بپرهیزید! و اگر کافر شوید، (به خدا زیانی نمی رسد؛ زیرا) برای خداست آنچه در آسمان ها و آنچه در زمین است، و خداوند، بی نیاز و ستوده است.

۹۶۸ بر نیکی و پرهیزگاری همکاری کنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا ... وَتَعاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَالتَّقْوَی وَلَا تَعاوَنُوا عَلَی الْإِثْمِ وَالْعُدْوَ نِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِیدُ الْعِقابِ» مائده/۲

ای کسانی که ایمان آورده اید!.. و (همواره) در راه نیکی و پرهیزگاری با هم تعاون کنید! و (هرگز) در راه گناه و تعدّی همکاری ننمایید! و از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید که مجازات خدا شدید است!

۹۶۹ پرهیزگاری، معیار همه کارهاست

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا کُونُوا قَوَّ مِینَ لِلَّهِ شُهَدَآءَ بِالْقِسْطِ وَلَا یَجْرِمَنَّکُمْ شَنَانُ قَوْمٍ عَلَی أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَی وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِیرٌ بِما تَعْمَلُونَ» مائده/۸

ای کسانی که ایمان آورده اید! همواره برای خدا قیام کنید، و از روی عدالت،گواهی دهید! دشمنی با جمعیّتی، شما را به گناه و ترک عدالت نکشاند! عدالت کنید، که به پرهیزگاری نزدیکتر است! و از (معصیت) خدا بپرهیزید، که از آنچه انجام می دهید، با خبر است!

۹۷۰ پرهیزگاری، نشانه ایمان است(۱)

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِینَ اتَّخَذُوا دِینَکُمْ هُزُواً وَلَعِباً مِّنَ الَّذِینَ أُوتُوا الْکِتابَ مِن قَبْلِکُمْ وَالْکُفَّارَ أَوْلِیَآءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنْ کُنتُم مُّؤْمِنِینَ» مائده/۵۷

ای کسانی که ایمان آورده اید! افرادی که آیین شما را به باد استهزاء و بازی می گیرند -از اهل کتاب و مشرکان- ولیّ خود انتخاب نکنید۱ و از خدا بپرهیزید اگر ایمان دارید!

۹۷۱ پرهیزگاری، نشانه شکرگزاری است

«وَلَقَدْ نَصَرَکُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنتُمْ أَذِلَّهٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّکُمْ تَشْکُرُونَ» آل عمران/۱۲۳

خداوند شما را در «بدر» یاری کرد (و بر دشمنان خطرناک، پیروز ساخت)؛ در حالی که شما (نسبت به آن ها)، ناتوان بودید. پس، از خدا بپرهیزید (و در برابر دشمن، مخالفتِ فرمانِ پیامبر نکنید)، تا شکر نعمت او را بجا آورده باشید!

۱- ۱۲۰. چند آیه مشابه: مائده/۱۱۲، ۸۸.

۹۷۲ پرهیزگاری از خدا و اطاعت پیامبران(۱)

الف: «فَاتَّقُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُونِ» شعرا/۱۰۸

تقوای الهی پیشه کنید و مرا اطاعت نمایید!

ب: «أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَ اتَّقُوهُ وَ أَطِيعُونِ» نوح/۳

که خدا را پرستش کنید و از مخالفت او بپرهیزید و مرا اطاعت نمایید!

۹۷۳ پرهیزگاری، راه رستگاری است(۲)

«قُل لَّا يَسْتَوِى الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَأُولِى الْأَلْبَبِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» مائده/۱۰۰

بگو: («هیچ گاه) ناپاک و پاک مساوی نیستند؛ هر چند فزونی ناپاک ها، تو را به شگفتی اندازد! از (مخالفت) خدا بپرهیزید ای صاحبان خرد، شاید رستگار شوید!

۹۷۴ پرهیزگار باشید تا عالم شوید

«یاایها الذین آمنوا... وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَىْ ءٍ عَلِيمٌ» بقره/۲۸۲

ای کسانی که ایمان آورده اید!... . از خدا بپرهیزید! و خداوند به شما تعلیم می دهد؛ خداوند به همه چیز داناست.

۹۷۵ پرهیزگاری، شرط قبولی اعمال است

«وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَىْ ءَادَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبا قُرْباناً فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِما وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْأَخَرِ قالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قالَ إِنَّما يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ» مائده/۲۷

و داستان دو فرزند آدم را بحقّ بر آن ها بخوان: هنگامی که هر کدام، کاری برای تقرّب (به پروردگار) انجام دادند؛ امّا از یکی پذیرفته شد، و از دیگری پذیرفته نشد؛ (برادری که عملش مردود شده بود، به برادر دیگر) گفت: «به خدا سوگند تو را خواهم کشت!» (برادر دیگر) گفت: («من چه گناهی دارم؟ زیرا) خدا، تنها از پرهیزگاران می پذیرد!

۱- ۱۲۱. چند آیه مشابه: زخرف/۶۳، آل عمران/۵۰، شعرا/۱۱۰، ۱۲۶، ۱۳۱، ۱۴۴، ۱۵۰، ۱۶۳، ۱۷۹.

۲- ۱۲۲. چند آیه مشابه: مائده/۳۵، آل عمران/۱۳۰.

۹۷۶ به حقیقت پرهیزگاری برسید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ» آل عمران/۱۰۲

ای کسانی که ایمان آورده اید! آن گونه که حق تقوا و پرهیزگاری است، از خدا بپرهیزید! و از دنیا نروید، مگر این که مسلمان باشید! (باید گوهر ایمان را تا پایان عمر، حفظ کنید!)

۹۷۷ آیا پرهیزگار نمی شوید؟

«سَیَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ» مؤمنون/۸۷

بزودی خواهند گفت: «همه این ها از آن خداست!» بگو: «آیا تقوا پیشه نمی کنید (و از خدا نمی ترسید و دست از شرک بر نمی دارید)؟!»

۹۷۸ تا توان دارید پرهیزکاری کنید

«فَاتَّقُوا اللَّهَ ما اسْتَطَعْتُمْ وَ اسْمَعُوا وَ أَطِیعُواوَ أَنفِقُوا خَیْراً لِّأَنفُسِکُمْ وَ مَن یُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِکَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» تغابن/۱۶

پس تا می توانید تقوای الهی پیشه کنید و گوش دهید و اطاعت نمایید و انفاق کنید که برای شما بهتر است؛ و کسانی که از بخل و حرص خویشتن مصون بمانند رستگارانند!

۹۷۹ تقوای خدا را در مورد ایتام رعایت کنید

«وَلْیَخْشَ الَّذِینَ لَوْ تَرَکُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّیَّهً ضِعَفاً خافُوا عَلَیْهِمْ فَلْیَتَّقُوا اللَّهَ وَلْیَقُولُوا قَوْلاً سَدِیداً» نسا/۹

کسانی که اگر فرزندان ناتوانی از خود به یادگار بگذارند از آینده آنان می ترسند، باید (از ستم درباره یتیمان مردم) بترسند! از (مخالفت) خدا بپرهیزند، و سخنی استوار بگویند.

۹۸۰ نتیجه پرهیزگاری شناخت حقّ از باطل است(۱)

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ یَجْعَل لَّکُمْ فُرْقاناً وَیُکَفِّرْ عَنکُمْ سَیِّاتِکُمْ وَیَغْفِرْ لَکُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیمِ» انفال/۲۹

ای کسانی که ایمان آورده اید! اگر از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید، برای شما وسیله ای

۱- ۱۲۳. آیه مشابه: حدید/۲۸.

جهت جدا ساختن حق از باطل قرارمی دهد؛ (روشن بینی خاصّی که در پرتو آن، حق را از باطل خواهید شناخت؛) و گناهانتان را می پوشاند؛ و شما را می آمرزد؛ و خداوند صاحب فضل و بخشش عظیم است!

۹۸۱ مزد پرهیزگاری چیست؟

«قُلْ أَؤُنَبِّئُكُم بِخَيْرٍ مِن ذَ لِكُمْ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّتٌ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَرُ خَلِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَ جٌ مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَ نٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ)آل عمران/۱۵

بگو: «آیا شما را از چیزی آگاه کنم که از این (سرمایه های مادی)، بهتر است؟» برای کسانی که پرهیزگاری پیشه کرده اند، (و از این سرمایه ها، در راه مشروع و حق و عدالت، استفاده می کنند،) در نزد پروردگارشان (در جهان دیگر)، باغ هایی است که نهرها از پایِ درختانش می گذرد؛ همیشه در آن خواهند بود؛ و همسرانی پاکیزه، و خشنودی خداوند (نصیب آن هاست). و خدا به (امورِ) بندگان، بیناست.

۹۸۲ خدا با پرهیزگاران است

«الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتُ قِصاصٌ فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ ما اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ» بقره/۱۹۴

ماهِ حرام، در برابر ماهِ حرام! (اگر دشمنان، احترام آن را شکستند، و در آن با شما جنگیدند، شما نیز حق دارید مقابله به مثل کنید.) و تمام حرام ها، (قابلِ) قصاص است. و (به طور کلّی) هر کس به شما تجاوز کرد، همانند آن بر او تعدّی کنید! و از خدا بپرهیزید (و زیاده روی ننمایید)! و بدانید خدا با پرهیزگاران است!

۹۸۳ پرهیزگاری، معیار برتری افراد است

«يا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَكُم مِن ذَكَرٍ وَ أُنثَى وَ جَعَلْنَكُمْ شُعُوباً وَ قَبَآئِلَ لِتَعارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَيكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ» حجرات/۱۳

ای مردم! ما شما را از یک مرد و زن آفریدیم و شما را تیره ها و قبیله ها قرار دادیم تا یکدیگر را بشناسید؛ (این ها ملاک امتیاز نیست،) گرامی ترین شما نزد خداوند با تقواترین شماست؛ خداوند دانا و آگاه است!

۹۸۴ پرهیزگاری موجب امنیت در آخرت است(۱)

«یا أَیُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّکُمْ إِنَّ زَلْزَلَهَ السَّاعَهِ شَیْ ءٌ عَظِیمٌ» حج/۱

ای مردم! از (عذاب) پروردگارتان بترسید، که زلزله رستاخیز امر عظیمی است!

۹۸۵ تقوا با ربا نمی سازد(۲)

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا ما بَقِیَ مِنَ الرِّبَوا إِنْ کُنتُم مُّؤْمِنِینَ» بقره/۲۷۸

ای کسانی که ایمان آورده اید! از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید، و آنچه از (مطالبات) ربا باقی مانده، رها کنید؛ اگر ایمان دارید!

۹۸۶ تقوای در سخن گفتن

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ قُولُوا قَوْلاً سَدِیداً» احزاب/۷۰

ای کسانی که ایمان آورده اید! تقوای الهی پیشه کنید و سخن حق بگویید...

هوی و هوس

۹۸۷ از هوای نفس پیروی نکنید که گمراه می شوید

«یَداوُدُ إِنَّا جَعَلْنَکَ خَلِیفَهً فِی الْأَرْضِ فَاحْکُم بَیْنَ النَّاسِ بِالْحَقِ وَ لَا تَتَّبِعِ الْهَوَی فَیُضِلَّکَ عَن سَبِیلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِینَ یَضِلُّونَ عَن سَبِیلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِیدٌ بِما نَسُوا یَوْمَ الْحِسابِ» ص/۲۶

ای داوود! ما تو را خلیفه و (نماینده خود) در زمین قرار دادیم؛ پس در میان مردم بحق داوری کن، و از هوای نفس پیروی مکن که تو را از راه خدا منحرف سازد؛ کسانی که از راه خدا گمراه شوند، عذاب شدیدی به خاطر فراموش کردن روز حساب دارند!

۹۸۸ از هواهای مردم پیروی نکنید

«وَأَنِ احْکُم بَیْنَهُم بِمآ أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَن یَفْتِنُوکَ عَنْ بَعْضِ ما أَنزَلَ اللَّهُ إِلَیْکَ فَإِن تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ أَنَّمَا یُرِیدُ اللَّهُ أَن یُصِیبَهُم بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِنَّ کَثِیراً مِّنَ النَّاسِ لَفَسِقُونَ» مائده/۴۹

۱- ۱۲۴. چند آیه مشابه: حشر/۱۸، زمر/۱۶.

۲– ۱۲۵. آیه مشابه: آل عمران/۱۳۰.

و در میـان آن هـا [= اهـل کتـاب ، طبق آنچه خداونـد نـازل کرده، داوری کن! و از هوس هـای آنـان پیروی مکن! و از آن ها برحـذر باش، مبادا تو را از بعض احکامی که خـدا بر تو نازل کرده، منحرف سازند! و اگر آن ها (از حکم و داوری تو)، روی گردانند، بدان که خداوند می خواهد آنان را به خاطر پاره ای از گناهانشان مجازات کند؛ و بسیاری از مردم فاسقند.

۹۸۹ هوی پرستی شرک است

«أَفَرَءَیْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَ أَضَـلَّهُ اللَّهُ عَلَی عِلْمٍ وَ خَتَمَ عَلَی سَـمْعِهِ وَ قَلْبِهِ وَ جَعَلَ عَلَی بَصَـرِهِ غِشَوَهً فَمَن یَهْدِیهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَکَّرُونَ» جاثیه/۲۳

آیا دیدی کسـی را که معبود خود را هوای نفس خویش قرار داده و خداوند او را با آگاهی (بر این که شایسـته هدایت نیست) گمراه ساخته و بر گوش و قلبش مُهر زده و بر چشـمش پرده ای افکنده است؟! با این حال چه کسی می تواند غیر از خدا او را هدایت کند؟! آیا متذکّر نمی شوید؟!

۹۹۰ نفس انسان امر به سوء می کند

«وَ مآ أُبَرِّئُ نَفْسِی إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَهٌ بِالسُّوءِ إِلَّا ما رَحِمَ رَبِّی إِنَّ رَبِّی غَفُورٌ رَّحِیمٌ» یوسف/۵۳

من هرگز خـودم را تـبرئه نمی کنم، که نفس (سـرکش) بسیار به بـدی هـا امر می کنـد؛ مگر آنچه را پروردگـارم رحم کنـد! پروردگارم آمرزنده و مهربان است.»

پند و تذکر

۹۹۱ چرا متذکّر نمی شوید؟

«... أَفَلَا تَذَکَّرُونَ» جاثیه/۲۳

... آیا متذکّر نمی شوید؟!

۹۹۲ وظیفه شما تذکّر است(۱)

«فَذَکِّرْ إِنَّمآ أَنتَ مُذَکِّرٌ» غاشیه/۲۱

پس تذکّر ده که تو فقط تذکّر دهنده ای!

۱- ۱۲۶. آیه مشابه: طور/۲۹.

۹۹۳ تذکّر نافع است

الف: «وَ ذَکِّرْ فَإِنَّ الذِّکْرَی تَنفَعُ الْمُؤْمِنِینَ» ذاریات/۵۵

و پیوسته تذکّر ده، زیرا تذکّر مؤمنان را سود می بخشد.

ب: «فَذَکِّرْ إِنْ نَّفَعَتِ الذِّکْرَی اعلی/۹

پس تذکّر ده اگر تذکّر مفید باشد!

۹۹۴ از تذکّر فرار نکنید

«فَما لَهُمْ عَنِ التَّذْکِرَهِ مُعْرِضِینَ» مدثر/۴۹

چرا آن ها از تذکّر روی گردانند؟!

تزکیه نفس

۹۹۵ تزکیه نفس موجب رستگاری است

الف: «قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَکَّی اعلی/۱۴

به یقین کسی که پاکی جست (و خود را تزکیه کرد)، رستگار شد.

ب: «قَدْ أَفْلَحَ مَن زَکَّیها * وَقَدْ خابَ مَن دَسَّیها» شمس/۹ و ۱۰

که هر کس نفس خود را پاك و تزکیه کرده، رستگار شده؛ و آن کس که نفس خویش را با معصیت و گناه آلوده ساخته، نومید و محروم گشته است!

۹۹۶ اثر تزکیه نفس به خودتان برمی گردد

«... وَ مَن تَزَکَّی فَإِنَّمَا یَتَزَکَّی لِنَفْسِهِ وَ إِلَی اللَّهِ الْمَصِیرُ» فاطر/۱۸

...و هرکس پاکی (و تقوا) پیشه کند، نتیجه آن به خودش باز می گردد؛ و بازگشت (همگان) به سوی خداست!

دعا

۹۹۷ از خدا بخواهید

«وَ قالَ رَبُّكَمُ ادْعُونِی أَسْتَجِبْ لَكَمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبادَتِی سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ» غافر/۶۰

پروردگار شما گفته است: «مرا بخوانید تا (دعای) شما را بپذیرم! کسانی که از عبادت من تکبر می ورزند به زودی با ذلّت وارد دوزخ می شوند!»

۹۹۸ خدا اجابت کننده دعا است

«وَإِذَا سَأَلَکَ عِبادِی عَنِّی فَإِنِّی قَرِیبٌ أُجِیبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْیَسْتَجِیبُوا لِی وَلْیُؤْمِنُوا بِی لَعَلَّهُمْ یَرْشُدُونَ» بقره/۱۸۶

و هنگامی که بندگان من، از تو در باره من سؤال کنند، (بگو:) من نزدیکم! دعای دعا کننده را، به هنگامی که مرا می خواند، پاسخ می گویم! پس باید دعوت مرا بپذیرند، و به من ایمان بیاورند، تا راه یابند (و به مقصد برسند)!

۹۹۹ خدا را با اسامی نیکویش بخوانید

الف: «وَلِلَّهِ الأَسْمَآءُ الْحُسْنَی فَادْعُوهُ بِها وَذَرُوا الَّذِینَ یُلْحِدُونَ فِی أَسْمَئِهِ سَیُجْزَوْنَ ما کانُوا یَعْمَلُونَ» اعراف/۱۸۰

و برای خدا، نام های نیک است؛ خدا را به آن (نام ها) بخوانید! و کسانی را که در اسماء خدا تحریف می کنند (و بر غیر او می نهند، و شریک برایش قائل می شوند)، رها سازید! آن ها بزودی جزای اعمالی را که انجام می دادند، می بینند!

ب: «قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَیًّا مَّا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَآءُ الْحُسْنَی وَ لَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِکَ وَ لَا تُخافِتْ بِها وَ ابْتَغِ بَیْنَ ذلِکَ سَبِیلًا» اسرا/۱۱۰

بگو: ««اللّه» را بخوانید یا «رحمان» را، هر کدام را بخوانید، (ذات پاکش یکی است؛ و) برای او بهترین نام هاست!» و نمازت را زیاد بلند، یا خیلی آهسته نخوان؛ و در میان آن دو، راهی (معتدل) انتخاب کن!

۱۰۰۰ خدا را با اخلاص بخوانید

«هُوَ الْحَیُّ لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِینَ لَهُ الدِّینَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِ الْعَلَمِینَ» غافر/۶۵

زنده (واقعی) اوست؛ معبودی جز او نیست؛ پس او را بخوانید در حالی که دین خود را برای

او خالص کرده اید! ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است!

۱۰۰۱ به درگاه خدا تضرع کنید

«ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعاً وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ» اعراف/۵۵

پروردگار خود را (آشکارا) از روی تضرّع، و در پنهانی، بخوانید! (و از تجاوز، دست بردارید که) او متجاوزان را دوست نمی دارد!

۱۰۰۲ با واسطه به خدا تقرب جویید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» مائده/۳۵

ای کسانی که ایمان آورده اید! از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید! و وسیله ای برای تقرب به او بجوئید! و در راه او جهاد کنید، باشد که رستگار شوید!

توبه و استغفار

۱۰۰۳ به درگاه خدا استغفار کنید(۱)

الف: «وَيَقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمآءَ عَلَيْكُم مِّدْرَاراً وَ يَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَ لَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ» هود/۵۲

و ای قوم من! از پروردگارتان طلب آمرزش کنید، سپس به سوی او بازگردید، تا (باران) آسمان را پی در پی بر شما بفرستد؛ و نیرویی بر نیرویتان بیفزاید! و گنهکارانه، روی (از حق) بر نتابید!»

ب: «وَ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّى رَحِيمٌ وَدُودٌ» هود/۹۰

از پروردگار خود، آمرزش بطلبید؛ و به سوی او بازگردید؛ که پروردگارم مهربان و دوستدار (بندگان توبه کار) است!»

۱- ۱۲۷. چند آیه مشابه: بقره/۵۴ و۱۹۹، فصلت/۶، هود/۶۱ و ۹۰.

ج: «وَ إِلَى ثَمُودَ أَخـاهُمْ صَـٰلِحاً قالَ يَقَوْمِ اعْبُـدُوا اللَّهَ ما لَكَم مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَ اسْـتَعْمَرَكُمْ فِيها فَاسْـتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّى قَرِيبٌ مُّجِيبٌ» هود/۶۱

و به سوی قوم «ثمود»، برادرشان «صالح» را (فرستادیم)؛ گفت: «ای قوم من! خدا را پرستش کنید، که معبودی جز او برای شما نیست! اوست که شما را از زمین آفرید، و آبادی آن را به شما واگذاشت! از او آمرزش بطلبید، سپس به سوی او بازگردید، که پروردگارم (به بندگان خود) نزدیک، و اجابت کننده (خواسته های آن ها) است!»

۱۰۰۴ به سوی خدا برگردید و توبه کنید

الف: «وَ أَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَ أَسْلِمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ» زمر/۵۴

و به درگاه پروردگارتان بازگردید و در برابر او تسلیم شوید، پیش از آن که عذاب به سراغ شما آید، سپس از سوی هیچ کس یاری نشوید!

ب: «وَ أَنِ اسْـتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُم مَّتَعاً حَسَـناً إِلى أَجَلٍ مُّسَـمًّى وَ يُؤْتِ كُلَّ ذِى فَضْلٍ فَضْـلَهُ وَ إِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّى أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ» هود/۳

و این که: از پروردگار خویش آمرزش بطلبید؛ سپس به سوی او بازگردید؛ تا شما را تا مدّت معیّنی، (از مواهب زندگی این جهان،) به خوبی بهره مند سازد؛ و به هر صاحب فضیلتی، به مقدار فضیلتش ببخشد! و اگر (از این فرمان) روی گردان شوید، من بر شما از عذاب روز بزرگی بیمناکم!

۱۰۰۵ توبه نصوح کنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحاً عَسَـى رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنكُمْ سَـيِّاتِكُمْ وَ يُدْخِلَكُمْ جَنَّتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِها الْأَنْهرُ يَوْمَ لَا يُخْزِى اللَّهُ النَّبِىَّ وَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْـعَى بَيْنَ أَيْـدِيهِمْ وَ بِأَيْمنِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَآ أَتْمِمْ لَنا نُورَنا وَ اغْفِرْ لَنَآ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَىْ ءٍ قَدِيرٌ» تحریم/۸

ای کسانی که ایمان آورده اید به سوی خدا توبه کنید، توبه ای خالص؛ امید است (با این کار) پروردگارتان گناهانتان را ببخشد و شما را در باغ هایی از بهشت که نهرها از زیر درختانش

جاری است وارد کنـد، در آن روزی که خداونـد پیامبر و کسانی را که با او ایمان آوردند خوار نمی کند؛ این در حالی است که نورشـان پیشـاپیش آنان و از سوی راسـتشان در حرکت است، و می گوینـد: «پروردگارا! نور ما را کامل کن و ما را ببخش که تو بر هر چیز توانائی!»

۱۰۰۶ توبه کنید وآثار آن را ببینید

«وَيَقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمآءَ عَلَيْكُم مِّدْرَاراً وَ يَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَ لَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ» هود/۵۲

و ای قوم من! از پروردگارتان طلب آمرزش کنید، سپس به سوی او بازگردید، تا (باران) آسمان را پی در پی بر شما بفرستد؛ و نیرویی بر نیرویتان بیفزاید! و گنهکارانه، روی (از حق) بر نتابید!»

۱۰۰۷ خدا توبه پذیر است

«وَإِذَا جآءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِايَتِنا فَقُلْ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنكُمْ سُوءاً بِجَهَلَةٍ ثُمَّ تابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» انعام/۵۴

هرگـاه کسـانی که به آیـات ما ایمان دارنـد نزد تو آینـد، به آن ها بگو: «سـلام بر شـما پروردگارتان، رحمت را بر خود فرض کرده؛ هر کس از شـما کار بدی از روی نادانی کند، سپس توبه و اصلاح (و جبران) نماید، (مشمول رحمت خدا می شود چرا که) او آمرزنده مهربان است.»

۱۰۰۸ پذیرش توبه برای گناه جاهلانه است

«إِنَّما التَّوْبَهُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَلَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِن قَرِيبٍ فَأُولئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكانَ اللَّهُ عَلِيماً حَكِيماً» نسا/۱۷

پـذیرش توبه از سوی خـدا، تنها برای کسانی است که کار بـدی را از روی جهالت انجام می دهنـد، سپس زود توبه می کنند. خداوند، توبه چنین اشخاصی را می پذیرد؛ و خدا دانا و حکیم است.

۱۰۰۹ توبه در آخرین لحظه قابل پذیرش نیست

«وَلَيْسَتِ التَّوْبَهُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قالَ إِنِّى تُبْتُ الَنَ

وَلَا الَّذِینَ یَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولئِكَ أَعْتَدْنا لَهُمْ عَذاباً أَلِیماً» نسا/۱۸

برای کسانی که کارهای بد را انجام می دهند، و هنگامی که مرگ یکی از آن ها فرا می رسد می گوید: «الان توبه کردم!» توبه نیست؛ و نه برای کسانی که در حال کفر از دنیا می روند؛ این ها کسانی هستند که عذاب دردناکی برایشان فراهم کرده ایم.

۱۰۱۰ از گناه خود استغفار کنید

«فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِیِّ وَ الْإِبْكَرِ» غافر/۵۵

پس (ای پیامبر!) صبر و شکیبایی پیشه کن که وعده خدا حقّ است، و برای گناهت استغفار کن، و هر صبح و شام تسبیح و حمد پروردگارت را بجا آور!

۱۰۱۱ برای خود ودیگران استغفار کنید

«فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَ لِلْمُؤْمِنِینَ وَ الْمُؤْمِنَتِ وَ اللَّهُ یَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ» محمد/۱۹

پس بدان که معبودی جز «اللّه» نیست؛ و برای گناه خود و مردان و زنان باایمان استغفار کن! و خداوند محل حرکت و قرارگاه شما را می داند!

۱۰۱۲ اگر استغفار کنید آمرزیده می شوید(۱)

الف: «وَمَن یَعْمَلْ سُوءاً أَوْ یَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ یَسْتَغْفِرِ اللَّهَ یَجِدِ اللَّهَ غَفُوراً رَّحِیماً» نسا/۱۱۰

کسی که کار بدی انجام دهد یا به خود ستم کند، سپس از خداوند طلب آمرزش نماید، خدا را آمرزنده و مهربان خواهد یافت.

ب: «... وَ اسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِیمٌ» مزمل/۲۰

... و از خدا آمرزش بطلبید که خداوند آمرزنده و مهربان است!

۱۰۱۳ استغفار و آثار دنیوی و اخروی آن

الف: «وَ أَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَیْهِ یُمَتِّعْكُم مَّتَعاً حَسَناً إِلی أَجَلٍ مُّسَمًّی وَ یُؤْتِ كُلَّ ذِی فَضْلٍ فَضْلَهُ وَ إِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّی أَخَافُ عَلَیْكُمْ عَذَابَ یَوْمٍ كَبِیرٍ» هود/۳

۱ – ۱۲۸. چند آیه مشابه: نوح/۱۰، نسا/۱۰۶.

و این که: از پروردگار خویش آمرزش بطلبید؛ سپس به سوی او بازگردید؛ تا شما را تا مدّت معیّنی، (از مواهب زندگی این جهان،) به خوبی بهره مند سازد؛ و به هر صاحب فضیلتی، به مقدار فضیلتش ببخشد! و اگر (از این فرمان) روی گردان شوید، من بر شما از عذاب روز بزرگی بیمناکم!

ب: « فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كانَ غَفَّاراً يُرْسِلِ السَّماءَ عَلَيْكُم مِّدْرَاراً وَ يُمْدِدْكُم بِأَمْوَلٍ وَ بَنِينَ وَ يَجْعَل لَّكُمْ جَنَّتٍ وَ يَجْعَل لَّكُمْ أَنْهراً» نوح/۱۰ تا ۱۲

به آن ها گفتم: «از پروردگار خویش آمرزش بطلبید که او بسیار آمرزنده است... تا باران های پربرکت آسمان را پی در پی بر شما فرستد،و شما را با اموال و فرزندان فراوان کمک کند و باغ های سرسبز و نهرهای جاری در اختیارتان قرار دهد!

شب زنده داری

۱۰۱۴ برخی از شب را به شب زنده داری بپردازید

الف: «وَ مِنَ الَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نافِلَةً لَّک عَسَى أَن يَبْعَثَک رَبُّک مَقاماً مَّحْمُوداً» اسرا/۷۹

و پاسی از شب را (از خواب برخیز، و) قرآن (و نماز) بخوان! این یک وظیفه اضافی برای توست؛ امید است پروردگارت تو را به مقامی در خور ستایش برانگیزد!

ب: «قُمِ الَّيْلَ إِلَّا قَلِيلاً نِّصْفَهُ أَوِ انقُصْ مِنْهُ قَلِيلاً» مزمل/۲ و ۳

شب را، جز کمی، بپاخیز! نیمی از شب را، یا کمی از آن کم کن،

ج: «وَ مِنَ الَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَ سَبِّحْهُ لَيْلاً طَوِيلاً» انسان/۲۶

و در شبانگاه برای او سجده کن، و مقداری طولانی از شب، او را تسبیح گوی!

د: «وَ مِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَ أَدْبَرَ السُّجُودِ» ق/۴۰

و در بخشی از شب او را تسبیح کن، و بعد از سجده ها!

ه: «وَ الَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّداً وَ قِيَماً» فرقان/۶۴

کسانی که شبانگاه برای پروردگارشان سجده و قیام می کنند.

ص:۳۳۲

۱۰۱۵ شب زنده داران ارزشمندند

«أَمَّنْ هُوَ قَنِتٌ ءَانَآءَ الَّيْلِ ساجِداً وَ قَآئِماً يَحْذَرُ الْأَخِرَةَ وَ يَرْجُوا رَحْمَهَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى الَّذِينَ يعْلَمُونَ وَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّما يَتَذَكَّرُ أُولُواالْأَلْبَبِ» زمر/۹

(آیا چنین کسی با ارزش است) یا کسی که در ساعات شب به عبادت مشغول است و در حال سجده و قیام، از عذاب آخرت می ترسد و به رحمت پروردگارش امیدوار است؟! بگو: «آیا کسانی که می دانند با کسانی که نمی دانند یکسانند؟! تنها خردمندان متذکّر می شوند!»

صبر و استقامت

۱۰۱۶ صبر و استقامت داشته باشید

«قالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُها مَن يَشآءُ مِنْ عِبادِهِ وَالْعَقِبَهُ لِلْمُتَّقِينَ» اعراف/۱۲۸

موسی به قوم خود گفت: «از خدا یاری جویید، و استقامت پیشه کنید، که زمین از آن خداست، و آن را به هر کس از بندگانش که بخواهد، واگذار می کند؛ و سرانجام (نیک) برای پرهیزگاران است!»

۱۰۱۷ صبر داشته باشید و به صبر دعوت کنید

الف: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اصْبِرُوا وَصابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» آل عمران/۲۰۰

ای کسانی که ایمان آورده اید! (در برابر مشکلات و هوس ها،) استقامت کنید! و در برابر دشمنان (نیز)، پایدار باشید و از مرزهای خود، مراقبت کنید و از خدا بپرهیزید، شاید رستگار شوید!

ب: «إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَ عَمِلُواالصَّلِحَتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِ ّوَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ» عصر/۳

مگر کسانی که ایمان آورده و اعمال صالح انجام داده اند، و یکدیگر را به حق سفارش کرده و یکدیگر را به شکیبایی و استقامت توصیه نموده اند!

۱۰۱۸ بر ایمان نیاوردن دیگران صبر کنید

«وَإِنْ كانَ طَآئِفَةٌ مِّنكُمْ ءَامَنُوا بالَّذِی أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَآئِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّی يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنا وَهُوَ خَيْرُ الْحَكِمِينَ» اعراف/۸۷

و اگر گروهی از شما به آنچه من به آن فرستاده شده ام ایمان آورده اند، و گروهی ایمان نیاورده اند، صبر کنید تا خداوند میان ما داوری کند، که او بهترین داوران است!

۱۰۱۹ بر حکم خدا صبر داشته باشید

الف: «فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَ لَا تَكُن كَصاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نادَی وَ هُوَ مَكْظُومٌ» قلم/۴۸

اکنون که چنین است صبر کن و منتظر فرمان پروردگارت باش، و مانند صاحب ماهی [=یونس] مباش (که در تقاضای مجازات قومش عجله کرد و گرفتار مجازات ترک اولی شد) در آن زمان که با نهایت اندوه خدا را خواند.

ب: «وَ اتَّبِعْ ما يُوحَی إِلَيْكَ وَ اصْبِرْ حَتَّی يَحْكُمَ اللَّهُ وَ هُوَ خَيْرُ الْحَكِمِينَ» یونس/۱۰۹

و از آنچه بر تو وحی می شود پیروی کن، و شکیبا باش (و استقامت نما)، تا خداوند فرمان (پیروزی) را صادر کند؛ و او بهترین حاکمان است!

۱۰۲۰ به خاطر خدا صابر باشید

«وَ لِرَبِّكَ فَاصْبِرْ» مدثر/۷

و به خاطر پروردگارت شکیبایی کن!

۱۰۲۱ بر گفتار کفّار صبر کنید

«وَ اصْبِرْ عَلَی ما يَقُولُونَ وَ اهْجُرْهُمْ هَجْراً جَمِيلاً» مزمل/۱۰

و در برابر آنچه (دشمنان) می گویند شکیبا باش و بطرزی شایسته از آنان دوری گزین!

۱۰۲۲ بر مصایب صبر کنید

«يَبُنَیَّ أَقِمِ الصَّلَوةَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنكَرِ وَاصْبِرْ عَلَی مَآ أَصابَكَ إِنَّ ذلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ» لقمان/۱۷

پسرم! نماز را برپا دار، و امر به معروف و نهی از منکر کن، و در برابر مصایبی که به تو می رسد شکیبا باش که این از کارهای مهمّ است!

۱۰۲۳ به کمک خدا صبر داشته باشید

«وَ اصْبِرْ وَ ما صَبْرُکَ إِلَّا بِاللَّهِ وَ لَا تَحْزَنْ عَلَیْهِمْ وَ لَا تَکُ فِی ضَیْقٍ مِّمَّا یَمْکُرُونَ» نحل/۱۲۷

صبر کن، و صبر تو فقط برای خدا و به توفیق خدا باشد! و به خاطر (کارهای) آن ها، اندوهگین و دلسرد مشو! و از توطئه های آن ها، در تنگنا قرار مگیر!

۱۰۲۴ صبر زیبا و جمیل داشته باشید

«فَاصْبِرْ صَبْراً جَمِیلًا» معارج/۵

پس صبر جمیل پیشه کن،

۱۰۲۵ صبر کنید که وعده خدا حقّ است

«فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِکَ وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّکَ بِالْعَشِیِّ وَ الْإِبْکَرِ» غافر/۵۵

پس (ای پیامبر!) صبر و شکیبایی پیشه کن که وعده خدا حقّ است، و برای گناهت استغفار کن، و هر صبح و شام تسبیح و حمد پروردگارت را بجا آور!

۱۰۲۶ صبر کنید که عاقبت از صابران است

«تِلْکَ مِنْ أَنْبَآءِ الْغَیْبِ نُوحِیهآ إِلَیْکَ ما کُنتَ تَعْلَمُهآ أَنتَ وَ لَا قَوْمُکَ مِن قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَقِبَةَ لِلْمُتَّقِینَ» هود/۴۹

این ها از خبرهای غیب است که به تو (ای پیامبر) وحی می کنیم؛ نه تو، و نه قومت، این ها را پیش از این نمی دانستید! بنابر این، صبر و استقامت کن، که عاقبت از آن پرهیزگاران است!

۱۰۲۷ خدا اجر صابران را ضایع نمی کند

«وَ اصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا یُضِیعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِینَ» هود/۱۱۵

و شکیبایی کن، که خداوند پاداش نیکوکاران را ضایع نخواهد کرد!

۱۰۲۸ خدا با صابران است

«وَأَطِیعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَزَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِیحُکُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِینَ» انفال/۴۶

و (فرمان) خدا و پیامبرش را اطاعت نمایید! و نزاع (و کشمکش) نکنید، تا سست نشوید، و قدرت (و شوکت) شما از میان

نرود! و صبر و استقامت کنید که خداوند با استقامت کنندگان است!

ص:۳۳۵

خیانت

۱۰۲۹ خیانت نکنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَنَتِکُمْ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ» انفال/۲۷

ای کسانی که ایمان آورده ایـد! به خـدا و پیامبر خیانت نکنید! و (نیز) در امانات خود خیانت روا مدارید، در حالی که میدانید (این کار، گناه بزرگی است)!

۱۰۳۰ به خائنان کمک نکنید

«إِنَّآ أَنزَلْنَآ إِلَیْکَ الْکِتابَ بِالْحَقِ ـلِتَحْکُمَ بَیْنَ النَّاسِ بِمآ أَرَیکَ اللَّهُ وَلَا تَکُن لِّلْخَآئِنِینَ خَصِیماً» نسا/۱۰۵

ما این کتاب را بحق بر تو نازل کردیم؛ تا به آنچه خداونـد به تو آموخته، در میان مردم قضاوت کنی؛ و از کسانی مباش که از خائنان حمایت نمایی!

۱۰۳۱ خدا خیانت کاران را دوست ندارد

«إِنَّ اللَّهَ یُدَ فِعُ عَنِ الَّذِینَ ءَامَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ کُلَّ خَوَّانٍ کَفُورٍ» حج/۳۸

خداوند از کسانی که ایمان آورده اند دفاع می کند؛ خداوند هیچ خیانتکار ناسپاسی را دوست ندارد!

۱۰۳۲ از خیانت کار حمایت نکنید

«وَلَا تُجَدِلْ عَنِ الَّذِینَ یَخْتانُونَ أَنفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ مَن کانَ خَوَّاناً أَثِیماً» نسا/۱۰۷

و از آن ها که به خود خیانت کردند، دفاع مکن! زیرا خداوند، افراد خیانت پیشه گنهکار را دوست ندارد.

۱۰۳۳ خدا از چشم خیانت کار مطلع است

«یَعْلَمُ خآئِنَهَ الْأَعْیُنِ وَ ما تُخْفِی الصُّدُورُ» غافر/۱۹

او چشم هایی را که به خیانت می گردد و آنچه را سینه ها پنهان می دارند، می داند.

ظلم و ستم

۱۰۳۴ خدا از ظلم نهی می کند

«إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسَنِ وَ إِيتآيِ ذِى الْقُرْبَى وَ يَنْهَى عَنِ الْفَحْشآءِ وَالْمُنكَرِ وَ الْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ» نحل/۹۰

خداوند به عدل و احسان و بخشش به نزدیکان فرمان می دهد؛ و از فحشا و منکر و ستم، نهی می کند؛ خداوند به شما اندرز می دهد، شاید متذّکر شوید!

۱۰۳۵ مظلوم می تواند داد بزند

«وَ لَمَنِ انتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولئِكَ ما عَلَيْهِم مِن سَبِيلٍ» شورا/۴۱

و کسی که بعد از مظلوم شدن یاری طلبد، ایرادی بر او نیست؛

۱۰۳۶ خدا فریاد مظلوم را بد نمی دانند

«لَّا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَن ظُلِمَ وَكانَ اللَّهُ سَمِيعاً عَلِيماً» نسا/۱۴۸

خداوند دوست ندارد کسی با سخنان خود، بدی ها(ی دیگران) را اظهار کند؛ مگر آن کس که مورد ستم واقع شده باشد. خداوند، شنوا و داناست.

۱۰۳۷ عفو کنید که ارزش دارد

«وَ لَمَن صَبَرَ وَ غَفَرَ إِنَّ ذلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ» شورا/۴۳

امّا کسانی که شکیبایی و عفو کنند، این از کارهای پرارزش است!

۱۰۳۸ ظالمان مجازات خواهند شد

«إِنَّما السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَ يَبْغُونَ فِى الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِ ۚ أُولئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ» شورا/۴۲

ایراد و مجازات بر کسانی است که به مردم ستم می کنند و در زمین بناحق ظلم روا می دارند؛ برای آنان عذاب دردناکی است!

۱۰۳۹ خدا از ظلم و فحشا نهی می کند

«إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسَنِ وَ إِيتآيِ ذِى الْقُرْبَى وَ يَنْهَى عَنِ الْفَحْشآءِ وَالْمُنكَرِ وَ الْبَغْىِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ» نحل/۹۰

خداوند به عدل و احسان و بخشش به نزدیکان فرمان می دهد؛ و از فحشا و منکر و ستم، نهی می کند؛ خداوند به شما اندرز می دهد، شاید متذکّر شوید!

۱۰۴۰ از ظلم و فساد نهی کنید

«فَلَوْلَا كانَ مِنَ الْقُرُونِ مِن قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسادِ فِى الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلاً مِّمَّنْ أَنجَيْنا مِنْهُمْ وَ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مآ أُتْرِفُوا فِيهِ وَ كانُوامُجْرِمِينَ» هود/۱۱۶

چرا در قرون (و اقوام) قبل از شما، دانشمندان صاحب قدرتی نبودند که از فساد در زمین جلوگیری کنند؟! مگر اندکی از آن ها، که نجاتشان دادیم! و آنان که ستم می کردند، از تنعّم و کامجوئی پیروی کردند؛ و گناهکار بودند (و نابود شدند)!

۱۰۴۱ خدا از منکر نهی می کند

«إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسَنِ وَ إِيتآيِ ذِى الْقُرْبَى وَ يَنْهَى عَنِ الْفَحْشآءِ وَالْمُنكَرِ وَ الْبَغْىِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ» نحل/۹۰

خداوند به عدل و احسان و بخشش به نزدیکان فرمان می دهد؛ و از فحشا و منکر و ستم، نهی می کند؛ خداوند به شما اندرز می دهد، شاید متذکّر شوید!

عهد و پیمان

۱۰۴۲ به عهد و پیمان ها وفا کنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُم بَهِيمَةُ الْأَنْعَمِ إِلَّا ما يُتْلَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّى الصَّيْدِ وَأَنتُمْ حُرُمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ ما يُرِيدُ» مائده/۱

ای کسانی که ایمان آورده اید! به پیمان ها (و قراردادها) وفا کنید! چهارپایان (و جنین آن ها)

برای شما حلال شده است؛ مگر آنچه بر شما خوانده می شود (و استثنا خواهد شد). و به هنگام احرام، صید را حلال نشمرید! خداوند هر چه بخواهد (و مصلحت باشد) حکم می کند.

۱۰۴۳ به عهد خود وفا کنید

«وَ لَا تَقْرَبُوا مالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَ أَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كانَ مَسْؤُلاً» اسرا/۳۴

و به مال یتیم، جز به بهترین راه نزدیک نشوید، تا به سر حد بلوغ رسد! و به عهد (خود) وفا کنید، که از عهد سؤال می شود!

۱۰۴۴ به عهد و پیمان خدا وفا کنید

«وَلَا تَقْرَبُوا مالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْساً إِلَّا وُسْعَها وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كانَ ذَاقُرْبَى وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَ لِكُمْ وَصَّيكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ» انعام/۱۵۲

و به مال یتیم، جز به بهترین صورت (و برای اصلاح)، نزدیک نشوید، تا به حد رشد خود برسد! و حق پیمانه و وزن را به عدالت ادا کنید! -هیچ کس را، جز بمقدار تواناییش، تکلیف نمی کنیم- و هنگامی که سخنی می گویید، عدالت را رعایت نمایید، حتی اگر در مورد نزدیکان (شما) بوده باشد و به پیمان خدا وفا کنید، این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش می کند، تا متذکّر شوید!

یتیم

۱۰۴۵ به مال یتیم نزدیک نشوید

الف: «وَلَا تَقْرَبُوا مالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْساً إِلَّا وُسْعَها وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كانَ ذَاقُرْبَى وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَ لِكُمْ وَصَّيكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ» انعام/۱۵۲

و به مال یتیم، جز به بهترین صورت (و برای اصلاح)، نزدیک نشوید، تا به حد رشد خود برسد! و حق پیمانه و وزن را بعدالت ادا کنید! -هیچ کس را، جز بمقدار تواناییش، تکلیف نمی کنیم- و هنگامی که سخنی می گویید، عدالت را رعایت نمایید، حتی اگر در مورد نزدیکان (شما) بوده باشد و به پیمان خدا وفا کنید، این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش می کند، تا متذکّر شوید!

ب: «وَ لَا تَقْرَبُوا مالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِى هِىَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَ أَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كانَ مَسْؤلاً» اسرا/۳۴

و به مال یتیم، جز به بهترین راه نزدیک نشوید، تا به سر حد بلوغ رسد! و به عهد (خود) وفا کنید، که از عهد سؤال می شود!

۱۰۴۶ اموال یتیم را هنگام بلوغ پس بدهید

«وَابْتَلُوا الْيَتَمَى حَتَّى إِذَا بَلَغُوا النِّكاحَ فَإِنْ ءَانَسْتُم مِّنْهُمْ رُشْداً فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَ لَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهآ إِسْرَافاً وَبِدَاراً أَن يَكْبَرُوا وَمَن كانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَن كانَ فَقِيراً فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَ لَهُمْ فَأَشْهِدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيباً» نسا/۶

و یتیمان را چون به حد بلوغ برسند، بیازمایید! اگر در آن ها رشد (کافی) یافتید، اموالشان را به آن ها بدهید! و پیش از آن که بزرگ شوند، اموالشان را از روی اسراف نخورید! هر کس که بی نیاز است، (از برداشت حق الزحمه) خودداری کند؛ و آن کس که نیازمند است، به طور شایسته (و مطابق زحمتی که می کشد،) از آن بخورد. و هنگامی که اموالشان را به آن ها بازمی گردانید، شاهد بگیرید! اگر چه خداوند برای محاسبه کافی است.

۱۰۴۷ اموال یتیمان را مخلوط نکنید

«وَءَاتُوا الْيَتَمَى أَمْوَ لَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَ لَهُمْ إِلى أَمْوَ لِكُمْ إِنَّهُ كانَ حُوباً كَبِيراً» نسا/۲

و اموال یتیمان را (هنگامی که به حد رشد رسیدند) به آن ها بدهید! و اموال بد (خود) را، با اموال خوب (آن ها) عوض نکنید! و اموال آنان را همراه اموال خودتان (با مخلوط کردن یا تبدیل نمودن) نخورید، زیرا این گناه بزرگی است!

۱۰۴۸ به یتیمان کمک کنید

«فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ وَیَسْئَلُونَکَ عَنِ الْیَتَمَی قُلْ إِصْلَاحٌ لَّهُمْ خَیْرٌ وَإِنْ تُخالِطُوهُمْ فَإِخْوَ نُکُمْ وَاللَّهُ یَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شآءَ اللَّهُ لَأَعْنَتَکُمْ إِنَّ اللَّهَ عَزِیزٌ حَکِیمٌ» بقره/۲۲۰

(تا اندیشه کنید) درباره دنیا و آخرت! و از تو در باره یتیمان سؤال می کنند، بگو: «اصلاح کار آنان بهتر است. و اگر زندگی خود را با زندگی آنان بیامیزید، (مانعی ندارد؛) آن ها برادر (دینی) شما هستند.» (و همچون یک برادر با آن ها رفتار کنید!) خداوند، مفسدان را از مصلحان، باز می شناسد. و اگر خدا بخواهد، شما را به زحمت می اندازد؛ (و دستور می دهد در عین سرپرستی یتیمان، زندگی و اموال آن ها را به کلی از اموال خود، جدا سازید؛ ولی خداوند چنین نمی کند؛) زیرا او توانا و حکیم است.

۱۰۴۹ یتیم را تحقیر نکنید

«فَأَمَّا الْیَتِیمَ فَلَا تَقْهَرْ» ضحی/۹

حال که چنین است یتیم را تحقیر مکن،

۱۰۵۰ یتیم را از خود نرانید

«فَذَ لِکَ الَّذِی یَدُعُّ الْیَتِیمَ» ماعون/۲

او همان کسی است که یتیم را با خشونت می راند،

۱۰۵۱ یتیم نوازی کنید

«کَلَّا بَل لَّا تُکْرِمُونَ الْیَتِیمَ» فجر/۱۷

چنان نیست که شما می پندارید؛ شما یتیمان را گرامی نمی دارید،

۱۰۵۲ یتیمان خویشاوند را اطعام کنید

«أَوْ إِطْعامٌ فِی یَوْمٍ ذِی مَسْغَبَهٍ * یَتِیماً ذَا مَقْرَبَهٍ» بلد/۱۵

یا غذا دادن در روز گرسنگی...یتیمی از خویشاوندان.

ص:۳۴۱

احکام خوردنی ها

۱۰۵۳ در غذای خود دقت کنید

«فَلْیَنظُرِ الْإِنسَنُ إِلَی طَعامِهِ» عبس/۲۴

انسان باید به غذای خویش (و آفرینش آن) بنگرد!

۱۰۵۴ حیوانات را ذبح شرعی کنید

«فَکُلُوا مِمَّا ذُکِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَیْهِ إِنْ کُنتُم بِایَتِهِ مُؤْمِنِینَ» انعام/۱۱۸

از (گوشت) آنچه نام خدا (هنگام سر بریدن) بر آن گفته شده، بخورید (و غیر از آن نخورید) اگر به آیات او ایمان دارید!

۱۰۵۵ از حیوانی که ذبح شرعی نشده نخورید(۱)

«وَلَا تَأْکُلُوا مِمَّا لَمْ یُذْکَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَیْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّیَطِینَ لَیُوحُونَ إِلی أَوْلِیَآئِهِمْ لِیُجَدِلُوکُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّکُمْ لَمُشْرِکُونَ» انعام/۱۲۱

و از آنچه نام خدا بر آن برده نشده، نخورید! این کار گناه است؛ و شیاطین به دوستان خود مطالبی مخفیانه القا می کنند، تا با شما به مجادله برخیزند؛ اگر از آن ها اطاعت کنید، شما هم مشرک خواهید بود!

۱۰۵۶ از خوردنی های حلال بخورید(۲)

الف: «وَکُلُوا مِمَّا رَزَقَکُمُ اللَّهُ حَلَلًا طَیِّباً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِی أَنتُم بِهِ مُؤْمِنُونَ» مائده/۸۸

و از نعمت های حلال و پاکیزه ای که خداوند به شما روزی داده است، بخورید! و از (مخالفت) خداوندی که به او ایمان دارید، بپرهیزید!

ب: «فَکُلُوا مِمَّا رَزَقَکُمُ اللَّهُ حَلَلًا طَیِّباً وَ اشْکُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ کُنتُمْ إِیَّاهُ تَعْبُدُونَ» نحل/۱۱۴

۱- ۱۲۹. چند آیه مشابه: حج/۳۴، مائده/۴، انعام/۱۱۹.

۲- ۱۳۰. چند آیه مشابه: مؤمنون/۵۱، اعراف/۱۶۰.

پس، از آنچه خدا روزیتان کرده است، حلال و پاکیزه بخورید؛ و شکر نعمت خدا را بجا آورید اگر او را می پرستید!

۱۰۵۷ گوشت های حلال کدام است

«يَسْئَلُونَكَ ماذَآ أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَتُ وَما عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّآ أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسابِ» مائده/۴

از تو سؤال می کنند چه چیزهایی برای آن ها حلال شده است؟ بگو: «آنچه پاکیزه است، برای شما حلال گردیده؛ (و نیز صید) حیوانات شکاری و سگ های آموخته (و تربیت یافته) که از آنچه خداوند به شما تعلیم داده به آن ها یاد داده اید، (بر شما حلال است؛) پس، از آنچه این حیوانات برای شما (صید می کنند و) نگاه می دارند، بخورید؛ و نام خدا را (به هنگام فرستادن حیوان برای شکار،) بر آن ببرید؛ و از (معصیت) خدا بپرهیزید که خداوند سریع الحساب است!»

۱۰۵۸ حیوانات حلال گوشت کدام است

الف: «ثَمَنِيَةَ أَزْوَ جٍ مِّنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ قُلْ ءَآلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحامُ الْأُنثَيَيْنِ نَبِّئُونِى بِعِلْمٍ إِنْ كُنتُمْ صَدِقِينَ» انعام/۱۴۳

هشت جفت از چهارپایان (برای شما) آفرید؛ از میش دو جفت، و از بز دو جفت؛ بگو: «آیا خداوند نرهای آن ها را حرام کرد یا ماده ها را؟ یا آنچه شکم ماده ها در برگرفته؟ اگر راست می گویید (و بر تحریم این ها دلیلی دارید)، به من خبر دهید!»

ب: «وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ ءَآلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحامُ الْأُنثَيَيْنِ أَمْ كُنتُمْ شُهَدَآءَ إِذْ وَصَّيكُمُ اللَّهُ بِهَذَا فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِباً لِّيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّلِمِينَ» انعام/۱۴۴

و از شتر یک جفت، و از گاو هم یک جفت (برای شما آفرید)؛ بگو: «کدامیک از این ها را خدا حرام کرده است؟ نرها یا ماده ها را؟ یا آنچه را شکم ماده ها دربرگرفته؟ یا هنگامی که خدا

شما را به این موضوع توصیه کرد، شما گواه (بر این تحریم) بودید؟! پس چه کسی ستمکارتر است از آن کس که بر خدا دروغ می بندد، تا مردم را از روی جهل گمراه سازد؟! خداوند هیچ گاه ستمگران را هدایت نمی کند»

ج: «یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَکُم بَهِیمَهُ الْأَنْعَمِ إِلَّا ما یُتْلَی عَلَیْکُمْ غَیْرَ مُحِلِّی الصَّیْدِ وَأَنتُمْ حُرُمٌ إِنَّ اللَّهَ یَحْکُمُ ما یُرِیدُ» مائده/۱

ای کسانی که ایمان آورده اید! به پیمان ها (و قراردادها) وفا کنید! چهارپایان (و جنین آن ها) برای شما حلال شده است؛ مگر آنچه بر شما خوانده می شود (و استثنا خواهد شد). و به هنگام احرام، صید را حلال نشمرید! خداوند هر چه بخواهد (و مصلحت باشد) حکم می کند.

۱۰۵۹ خود و چهار پایانتان، از روزی های حلال بخورید

«کُلُوا وَ ارْعَوْا أَنْعَمَکُمْ إِنَّ فِی ذلِکَ لَأَیَتٍ لِّأُولِی النُّهَی طه/۵۴

هم خودتان بخورید؛ و هم چهارپایانتان را در آن به چرا برید! مسلّماً در این ها نشانه های روشنی برای خردمندان است!

۱۰۶۰ بخورید و طغیان نکنید

«کُلُوا مِن طَیِّبَتِ ما رَزَقْنَکُمْ وَ لَا تَطْغَوْا فِیهِ فَیَحِلَّ عَلَیْکُمْ غَضَبِی وَ مَن یَحْلِلْ عَلَیْهِ غَضَبِی فَقَدْ هَوَی طه/۸۱

بخورید از روزی های پاکیزه ای که به شما داده ایم؛ و در آن طغیان نکنید، که غضب من بر شما وارد شود و هر کس غضبم بر او وارد شود، سقوط می کند!

۱۰۶۱ روزی های پاکیزه بر شما حلال است

«قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِینَهَ اللَّهِ الَّتِی أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّیِّبَتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِیَ لِلَّذِینَ ءَامَنُوا فِی الْحَیَوهِ الدُّنْیا خالِصَهً یَوْمَ الْقِیَمَهِ کَذلِکَ نُفَصِّلُ الأَیَتِ لِقَوْمٍ یَعْلَمُونَ» اعراف/۳۲

بگو: «چه کسی زینت های الهی را که برای بندگان خود آفریده، و روزی های پاکیزه را حرام کرده است؟!» بگو: «این ها در زندگی دنیا، برای کسانی است که ایمان آورده اند؛ (اگر چه دیگران نیز با آن ها مشارکت دارند؛ ولی) در قیامت، خالص (برای مؤمنان) خواهد بود.» این گونه آیات (خود) را برای کسانی که آگاهند، شرح می دهیم!

۱۰۶۲ گوشت های حرام کدام است؟

«حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَآ أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا ما ذَكَّيْتُمْ وَما ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَن تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَمِ ذَ لِكُمْ فِسْقٌ الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَمَ دِيناً فَمَنِ اضْطُرَّ فِی مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» مائده/۳

گوشت مردار، و خون، و گوشت خوک، و حیواناتی که به غیر نام خدا ذبح شوند، و حیوانات خفه شده، و به زجر کشته شده، و آن ها که بر اثر پرت شدن از بلندی بمیرند، و آن ها که به ضرب شاخ حیوان دیگری مرده باشند، و باقیمانده صید حیوان درنده - مگر آن که (به موقع به آن حیوان برسید، و) آن را سرببرید - و حیواناتی که روی بت ها (یا در برابر آن ها) ذبح می شوند، (همه) بر شما حرام شده است؛ و (همچنین) قسمت کردن گوشت حیوان به وسیله چوبه های تیر مخصوص بخت آزمایی؛ تمام این اعمال، فسق و گناه است -امروز، کافران از (زوال) آیین شما،مأیوس شدند؛ بنابر این، از آن ها نترسید! و از (مخالفت) من بترسید! امروز، دین شما را کامل کردم؛ و نعمت خود را بر شما تمام نمودم؛ و اسلام را به عنوان آیین (جاودان) شما پذیرفتم - امّا آن ها که در حال گرسنگی، دستشان به غذای دیگری نرسد، و متمایل به گناه نباشند، (مانعی ندارد که از گوشت های ممنوع بخورند؛) خداوند، آمرزنده و مهربان است.

۱۰۶۳ خوردنی های حلال اهل کتاب

«الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَتُ وَطَعامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتابَ حِلٌّ لَّكُمْ وَطَعامُكُمْ حِلٌّ لَّهُمْ وَالْمُحْصَنَتُ مِنَ الْمُؤْمِنَتِ وَالْمُحْصَنَتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتابَ مِن قَبْلِكُمْ إِذَآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَفِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِی أَخْدَانٍ وَمَن يَكْفُرْ بِالْإِيمَنِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِی الْأَخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ» مائده/۵

امروز چیزهای پاکیزه برای شما حلال شده؛ و (همچنین) طعام اهل کتاب، برای شما حلال

است؛ و طعام شما برای آن ها حلال؛ و (نیز) پاکدامنان از مسلمانان، و پاکدامنان از اهل کتاب، حلالند؛ هنگامی که مهر آن ها را بپردازید و پاکدامن باشید؛ نه زناکار، و نه دوست پنهانی و نامشروع گیرید. و کسی که انکار کند آنچه را باید به آن ایمان بیاورد، اعمال او تباه می گردد؛ و در سرای دیگر، از زیانکاران خواهد بود.

۱۰۶۴ حلال و حرام خدا را تبدیل نکنید

«ما جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سآئِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حامٍ وَ لَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوايَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ» مائده/۱۰۳

خداوند هیچ گونه «بحیره» و «سائبه» و «وصیله» و «حام» قرار نداده است [اشاره به چهار نوع از حیوانات اهلی است که در زمان جاهلیت، استفاده از آن ها را به عللی حرام می دانستند؛ و این بدعت، در اسلام ممنوع شد.] ولی کسانی که کافر شدند، بر خدا دروغ می بندند؛ و بیشتر آن ها نمی فهمند!

۱۰۶۵ موارد استفاده از گوشت حرام

«إِنَّما حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَ الدَّمَ وَ لَحْمَ الْخِنزِيرِ وَ مآ أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ باغٍ وَ لَا عادٍ فَلَآ إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» بقره/۱۷۳

خداوند، تنها (گوشت) مردار، خون، گوشت خوک و آنچه را نام غیرِ خدا به هنگام ذبح بر آن گفته شود، حرام کرده است. (ولی) آن کس که مجبور شود، در صورتی که ستمگر و متجاوز نباشد، گناهی بر او نیست؛ (و می تواند برای حفظ جان خود، در موقع ضرورت، از آن بخورد؛) خداوند بخشنده و مهربان است.

۱۰۶۶ حلال خدا را حرام نکنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَتِ مآ أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ» مائده/۸۷

ای کسانی که ایمان آورده اید! چیزهای پاکیزه را که خداوند برای شما حلال کرده است، حرام نکنید! و از حدّ، تجاوز ننمایید! زیرا خداوند متجاوزان را دوست نمی دارد.

۱۰۶۷ حلال و حرام خدا را تبدیل نکنید

«قُلْ أَرَءَیْتُم مَّآ أَنزَلَ اللَّهُ لَکُم مِن رِّزْقٍ فَجَعَلْتُم مِّنْهُ حَرَاماً وَ حَلَلًا قُلْ ءَآللَّهُ أَذِنَ لَکُمْ أَمْ عَلَی اللَّهِ تَفْتَرُونَ» یونس/۵۹

بگو: «آیا روزی هایی را که خداوند بر شما نازل کرده دیده اید، که بعضی از آن را حلال، و بعضی را حرام نموده اید؟!» بگو: «آیا خداوند به شما اجازه داده، یا بر خدا افترا می بندید (و از پیش خود، حلال و حرام می کنید؟!)»

۱۰۶۸ شراب نجس و حرام است

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِنَّما الْخَمْرُ وَالْمَیْسِرُ وَالْأَنصابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّیْطَنِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ» مائده/۹۰

ای کسانی که ایمان آورده اید! شراب و قمار و بت ها و ازلام [= نوعی بخت آزمایی] ، پلید و از عمل شیطان است، از آن ها دوری کنید تا رستگار شوید!

۱۰۶۹ ضرر شراب بیشتر است

«یَسْـَٔلُونَکَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَیْسِرِ قُلْ فِیهِمآ إِثْمٌ کَبِیرٌ وَمَنَفِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمآ أَکْبَرُ مِن نَّفْعِهِما وَیَسْـَٔلُونَکَ ماذَا یُنفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ کَذلِکَ یُبَیِّنُ اللَّهُ لَکُمُ الْأَیَتِ لَعَلَّکُمْ تَتَفَکَّرُونَ» بقره/۲۱۹

در باره شراب و قمار از تو سؤال می کنند، بگو: «در آن ها گناه و زیان بزرگی است؛ و منافعی (از نظر مادی) برای مردم در بردارد؛ (ولی) گناه آن ها از نفعشان بیشتر است. و از تو می پرسند چه چیز انفاق کنند؟ بگو: از مازاد نیازمندی خود.» اینچنین خداوند آیات را برای شما روشن می سازد، شاید اندیشه کنید!

۱۰۷۰ خون، گوشت خوک و مردار حرام است(۱)

الف: «إِنَّما حَرَّمَ عَلَیْکُمُ الْمَیْتَهَ وَ الدَّمَ وَ لَحْمَ الْخِنزِیرِ وَ مآ أُهِلَّ لِغَیْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَیْرَ باغٍ وَ لَا عادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِیمٌ» نحل/۱۱۵

ص:۳۴۷

۱- ۱۳۱. چند آیه مشابه: بقره/۱۷۳، انعام/۱۴۵، مائده/۳، نحل/۱۱۵.

خداوند، تنها مردار، خون، گوشت خوک و آنچه را با نام غیر خدا سر بریده اند، بر شما حرام کرده است؛ امّا کسانی که ناچار شوند، در حالی که تجاوز و تعدّی از حدّ ننمایند، (خدا آن ها را می بخشد؛ چرا که) خدا بخشنده و مهربان است.

ب: «قُل لَّآ أَجِدُ فِی مآ أُوحِیَ إِلَیَّ مُحَرَّماً عَلَی طاعِمٍ یَطْعَمُهُ إِلَّآ أَن یَکُونَ مَیْتَةً أَوْ دَماً مَّسْفُوحاً أَوْ لَحْمَ خِنزِیرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقاً أُهِلَّ لِغَیْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَیْرَ بَاغٍ وَلَا عادٍ فَإِنَّ رَبَّکَ غَفُورٌ رَّحِیمٌ» انعام/۱۴۵

بگو: «در آنچه بر من وحی شده، هیچ غذای حرامی نمی یابم؛ بجز این که مردار باشد، یا خونی که (از بدن حیوان) بیرون ریخته، یا گوشت خوک -که این ها همه پلیدند- یا حیوانی که به گناه، هنگام سر بریدن، نام غیر خدا [= نام بت ها] بر آن برده شده است.» اما کسی که مضطر (به خوردن این محرمات) شود، بی آن که خواهان لذت باشد و یا زیاده روی کند (گناهی بر او نیست)؛ زیرا پروردگارت، آمرزنده مهربان است.

۱۰۷۱ بخورید و حقّ مالی آن را بپردازید

«وَهُوَ الَّذِی أَنشَأَ جَنَّتٍ مَّعْرُوشَتٍ وَغَیْرَ مَعْرُوشَتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفاً أُکُلُهُ وَالزَّیْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَبِهاً وَغَیْرَ مُتَشَبِهٍ کُلُوا مِن ثَمَرِهِ إِذَآ أَثْمَرَ وَءَاتُوا حَقَّهُ یَوْمَ حَصادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا یُحِبُّ الْمُسْرِفِینَ» انعام/۱۴۱

اوست که باغ های معروش [= باغ هایی که درختانش روی داربست ها قرار دارد]، و باغ های غیرمعروش [= باغ هایی که نیاز به داربست ندارد] را آفرید؛ همچنین نخل و انواع زراعت را، که از نظر میوه و طعم با هم متفاوتند؛ و (نیز) درخت زیتون و انار را، که از جهتی با هم شبیه، و از جهتی تفاوت دارند؛ (برگ و ساختمان ظاهریشان شبیه یکدیگر است، در حالی که طعم میوه آن ها متفاوت می باشد.) از میوه آن، به هنگامی که به ثمر می نشیند، بخورید! و حقّ آن را به هنگام درو، بپردازید! و اسراف نکنید، که خداوند مسرفان را دوست ندارد!

قسم

۱۰۷۲ بیهوده به خدا قسم نخورید

«وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِّأَيْمَنِكُمْ أَن تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ» بقره/۲۲۴

خدا را در معرض سوگندهای خود قرار ندهید! و برای این که نیکی کنید، و تقوا پیشه سازید، و در میان مردم اصلاح کنید (سوگند یاد ننمایید)! و خداوند شنوا و داناست.

۱۰۷۳ قسم خود را حفظ کن

«...وَاحْفَظُوا أَيْمَنَكُمْ كَذلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءَاياتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ» مائده/۸۹

... و سوگندهای خود را حفظ کنید (و نشکنید!) خداوند آیات خود را این چنین برای شما بیان می کند، شاید شکر او را بجا آورید!

۱۰۷۴ به قسم خود عمل کنید

«وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثاً فَاضْرِبْ بِّهِ وَ لَا تَحْنَثْ إِنَّا وَجَدْنَهُ صابِراً نِّعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ» ص/۴۴

(و به او گفتیم:) بسته ای از ساقه های گندم (یا مانند آن) را برگیر و با آن (همسرت را) بزن و سوگند خود را مشکن! ما او را شکیبا یافتیم؛ چه بنده خوبی که بسیار بازگشت کننده (به سوی خدا) بود!

۱۰۷۵ از قسم های خود سوء استفاده نکنید

«وَ لَا تَتَّخِذُوا أَيْمَنَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِها وَ تَذُوقُوا السُّوءَ بِما صَدَدتُّمْ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَ لَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ» نحل/۹۴

سوگندهایتان را وسیله تقلّب و خیانت در میان خود قرار ندهید، مبادا گامی بعد از ثابت گشتن (بر ایمان) متزلزل شود؛ و به خاطر بازداشتن (مردم) از راه خدا، آثار سوء آن را بچشید! و برای شما، عذاب عظیمی خواهد بود!

ص:۳۴۹

۱۰۷۶ حفظ قسم شوخی لازم نیست

«لَّا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِى أَيْمَنِكُمْ وَلَكِن يُؤَاخِذُكُم بِما كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ» بقره/۲۲۵

خداوند شما را به خاطر سوگندهایی که بدون توجه یاد می کنید، مؤاخذه نخواهد کرد، اما به آنچه دل های شما کسب کرده، (و سوگندهایی که از روی اراده و اختیار، یاد می کنید،) مؤاخذه می کند. و خداوند، آمرزنده و بردبار است.

۱۰۷۷ شما مسؤول قسم های خود هستید

«لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِى أَيْمَنِكُمْ وَلَكِن يُؤَاخِذُكُم بِما عَقَّدتُّمُ الْأَيْمَنَ...» مائده/۸۹

خداوند شما را به خاطر سوگندهای بیهوده (و خالی از اراده،) مؤاخذه نمی کند؛ ولی در برابر سوگندهایی که (از روی اراده) محکم کرده اید، مؤاخذه می نماید...

۱۰۷۸ قسم خود را نشکنید و به آن عمل کنید

«وَ أَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَهَدتُّمْ وَ لَا تَنقُضُوا الْأَيْمَنَ بَعْدَ تَوْكِيدِها وَ قَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ ما تَفْعَلُونَ * وَلَا تَكُونُوا كَالَّتِى نَقَضَتْ غَزْلَها مِنْ بَعْدِ قُوَّهٍ أَنكَثاً تَتَّخِذُونَ أَيْمَنَكُمْ دَخَلاً بَيْنَكُمْ أَن تَكُونَ أُمَّهٌ هِىَ أَرْبَى مِنْ أُمَّهٍ إِنَّما يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ وَ لَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَهِ ما كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ» نحل/۹۱ و ۹۲

و هنگامی که با خدا عهد بستید، به عهد او وفا کنید! و سوگندها را بعد از محکم ساختن نشکنید، در حالی که خدا را کفیل و ضامن بر (سوگند) خود قرار داده اید، به یقین خداوند از آنچه انجام می دهید، آگاه است! همانند آن زن (سبک مغز) نباشید که پشم های تابیده خود را، پس از استحکام، وا می تابید! در حالی که (سوگند و پیمان) خود را وسیله خیانت و فساد قرار می دهید؛ به خاطر این که گروهی، جمعیّتشان از گروه دیگر بیشتر است (و کثرت دشمن را بهانه ای برای شکستن بیعت با پیامبر می شمرید)! خدا فقط شما را با این وسیله آزمایش می کند؛ و به یقین روز قیامت، آنچه را در آن اختلاف داشتید، برای شما روشن می سازد!

ص:۳۵۰

۱۰۷۹ شکستن قسم مجازات و کفاره دارد

«لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِى أَيْمَنِكُمْ وَلَكِن يُؤَاخِذُكُم بِما عَقَّدتُّمُ الْأَيْمَنَ فَكَفَّرَتُهُ إِطْعامُ عَشَرَهِ مَسَكِينَ مِنْ أَوْسَطِ ما تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَهٍ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيامُ ثَلَثَهِ أَيَّامٍ ذلِكَ كَفَّرَهُ أَيْمَنِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَنَكُمْ كَذلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءَاياتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ» مائده/۸۹

خداوند شما را به خاطر سوگندهای بیهوده (و خالی از اراده،) مؤاخذه نمی کند؛ ولی در برابر سوگندهایی که (از روی اراده) محکم کرده اید، مؤاخذه می نماید. کفاره این گونه قسم ها، اطعام ده نفر مستمند، از غذاهای معمولی است که به خانواده خود می دهید؛ یا لباس پوشاندن بر آن ده نفر؛ و یا آزاد کردن یک برده؛ و کسی که هیچ کدام از این ها را نیابد، سه روز روزه می گیرد؛ این، کفاره سوگندهای شماست به هنگامی که سوگند یاد می کنید (و مخالفت می نمایید). و سوگندهای خود را حفظ کنید (و نشکنید!) خداوند آیات خود را این چنین برای شما بیان می کند، شاید شکر او را بجا آورید!

۱۰۸۰ باید به نذر و قسم عمل کرد

«ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَ لْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ» حج/۲۹

و به نذرهای خود وفا کنند؛ و بر گرد خانه گرامی کعبه، طواف کنند.

۱۰۸۱ نیکان به نذر خود وفا می کنند

«يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَ يَخافُونَ يَوْماً كانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيراً» انسان/۷

آن ها به نذر خود وفا می کنند، و از روزی که شرّ و عذابش گسترده است می ترسند،

احکام داد و ستد

۱۰۸۲ اموال خود را با رضایت داد و ستد کنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَ لَكُم بَيْنَكُم بِالْبَطِلِ إِلَّآ أَن تَكُونَ تِجَرَهً عَن تَرَاضٍ مِّنكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كانَ بِكُمْ رَحِيماً» نسا/۲۹

ای کسانی که ایمان آورده اید! اموال یکدیگر را به باطل (و از طرق نامشروع) نخورید مگر این که تجارتی با رضایت شما انجام گیرد. و خودکشی نکنید! خداوند نسبت به شما مهربان است.

۱۰۸۳ بر معامله شاهد بگیرید

«...وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبايَعْتُمْ» بقره/۲۸۲

. ولی هنگامی که خرید و فروش (نقدی) می کنید، شاهد بگیرید!...

۱۰۸۴ برای معامله نسیه، رهن و گرو بگیرید

«وَإِنْ كُنتُم عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كاتِباً فَرِهَنٌ مَّقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضاً فَلْيُؤَدِّ الَّذِى اؤْتُمِنَ أَمَنَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَدَةَ وَمَن يَكْتُمْها فَإِنَّهُ ءَاثِمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ» بقره/۲۸۳

و اگر در سفر بودید، و نویسنده ای نیافتید، گروگان بگیرید! (گروگانی که در اختیار طلبکار قرار گیرد.) و اگر به یکدیگر اطمینان (کامل) داشته باشید، (گروگان لازم نیست، و) باید کسی که امین شمرده شده (و بدون گروگان، چیزی از دیگری گرفته)، امانت (و بدهی خود را بموقع) بپردازد؛ و از خدایی که پروردگار اوست. بپرهیزد! و شهادت را کتمان نکنید! و هر کس آن را کتمان کند، قلبش گناهکار است. و خداوند، به آنچه انجام می دهید، داناست.

۱۰۸۵ بهترین معامله چیست؟

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَرَةٍ تُنجِيكُم مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَتُجَهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَ لِكُمْ وَ أَنفُسِكُمْ ذَ لِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ» صف/۱۰ و ۱۱

ای کسانی که ایمان آورده اید! آیا شما را به تجارتی راهنمایی کنم که شما را از عذاب دردناک رهایی می بخشد؟! به خدا و رسولش ایمان بیاورید و با اموال و جان هایتان در راه خدا جهاد کنید؛ این برای شما (از هر چیز) بهتر است اگر بدانید!

۱۰۸۶ نماز بهتر از تجارت است

«وَ إِذَا رَأَوْا تِجَرَةً أَوْ لَهْواً انفَضُّوا إِلَيْها وَ تَرَكُوكَ قآئِماً قُلْ ما عِندَ اللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ اللَّهْوِ وَ مِنَ التِّجَرَةِ وَ اللَّهُ خَيْرُ الرَّ زِقِينَ» جمعه/۱۱

ص:۳۵۲

هنگامی که آن ها تجارت یا سرگرمی و لهوی را ببینند پراکنده می شوند و به سوی آن می روند و تو را ایستاده به حال خود رها می کنند؛ بگو: آنچه نزد خداست بهتر از لهو و تجارت است، و خداوند بهترین روزی دهندگان است.

۱۰۸۷ در معامله انصاف داشته باشید

«وَ لَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَآءَهُمْ وَ لَا تَعْثَوْا فِى الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ» شعرا/۱۸۳

و حق مردم را کم نگذارید، و در زمین تلاش برای فساد نکنید!

۱۰۸۸ درست وزن کنید

الف: «وَ أَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذلِكَ خَيْرٌ وَ أَحْسَنُ تَأْوِيلًا» اسرا/۳۵

و هنگامی که پیمانه می کنید، حق پیمانه را ادا نمایید، و با ترازوی درست وزن کنید! این برای شما بهتر، و عاقبتش نیکوتر است.

ب: «وَلَا تَقْرَبُوا مالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِى هِىَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْساً إِلَّا وُسْعَها وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كانَ ذَاقُرْبَى وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَ لِكُمْ وَصَّيكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ» انعام/۱۵۲

و به مال یتیم، جز به بهترین صورت (و برای اصلاح)، نزدیک نشوید، تا به حد رشد خود برسد! و حق پیمانه و وزن را به عدالت ادا کنید! -هیچ کس را، جز بمقدار تواناییش، تکلیف نمی کنیم- و هنگامی که سخنی می گویید، عدالت را رعایت نمایید، حتی اگر در مورد نزدیکان (شما) بوده باشد و به پیمان خدا وفا کنید، این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش می کند، تا متذکّر شوید!

۱۰۸۹ با ترازوی درست، وزن کنید

«وَزِنُوا بِالْقِسْطاسِ الْمُسْتَقِيمِ» شعرا/۱۸۲

و با ترازوی صحیح وزن کنید!

۱۰۹۰ عدالت در ترازو را رعایت کنید

الف: «وَ السَّمآءَ رَفَعَها وَ وَضَعَ الْمِيزَانَ * أَلَّا تَطْغَوْا فِى الْمِيزَانِ * وَ أَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ» رحمان/۷ تا ۹

و آسـمان را برافراشت، و میزان و قانون (در آن) گذاشت، تا در میزان طغیان نکنید (و از مسـیر عدالت منحرف نشوید)، و وزن را بر اساس عدل برپا دارید و میزان را کم نگذارید!

ب: «وَ یَقَوْمِ أَوْفُوا الْمِکْیالَ وَالْمِیزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْیآءَهُمْ وَ لَا تَعْثَوْا فِی الْأَرْضِ مُفْسِدِینَ» هود/۸۵

و ای قوم من! پیمانه و وزن را با عـدالت، تمام دهیـد! و بر اشـیاء (و اجناس) مردم، عیب نگذاریـد؛ و از حق آنان نکاهید! و در زمین به فساد نکوشید!

۱۰۹۱ کم فروشی نکنید(۱)

الف: «أَوْفُوا الْکَیْلَ وَ لَا تَکُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِینَ» شعرا/۱۸۱

حق پیمانه را ادا کنید (و کم فروشی نکنید)، و دیگران را به خسارت نیفکنید!

ب: «وَإِلَی مَدْیَنَ أَخاهُمْ شُعَیْباً قالَ یَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ ما لَکُم مِنْ إِلَهٍ غَیْرُهُ قَدْ جآءَتْکُم بَیِّنَهٌ مِن رَّبِّکُمْ فَأَوْفُوا الْکَیْلَ وَالْمِیزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْیآءَهُمْ وَ لَا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَحِها ذَ لِکُمْ خَیْرٌ لَّکُمْ إِنْ کُنتُم مُّؤْمِنِینَ» اعراف/۸۵

و به سوی مدین، برادرشان شـعیب را (فرسـتادیم)؛ گفت: «ای قوم من! خدا را بپرستید، که جز او معبودی ندارید! دلیل روشنی از طرف پروردگارتان برای شـما آمده است؛ بنابر این، حق پیمانه و وزن را ادا کنید! و از اموال مردم چیزی نکاهید! و در روی زمین، بعـد از آن که (در پرتو ایمـان و دعوت انبیـاء) اصـلاح شـده است، فسـاد نکنیـد! این برای شـما بهتر است اگر بـا ایمـان هستید!

۱۰۹۲ وای بر کم فروشان

«وَیْلٌ لِّلْمُطَفِّفِینَ * الَّذِینَ إِذَا اکْتالُوا عَلَی النَّاسِ یَسْتَوْفُونَ * وَ إِذَا کالُوهُمْ أَو وَّزَنُوهُمْ یُخْسِرُونَ» مطففین/۱ تا ۳

وای بر کم فروشـان! آنان که وقتی برای خود پیمانه می کننـد، حق خود را بطور کامل می گیرنـد؛ امّا هنگامی که می خواهند برای دیگران پیمانه یا وزن کنند، کم می گذارند!

۱- ۱۳۲. آیه مشابه: هود/۸۴.

ربا خواری

۱۰۹۳ خدا ربا را نابود می کند

«يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَوا وَيُرْبِى الصَّدَقَتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ» بقره/۲۷۶

خداوند، ربا را نابود می کند؛ و صدقات را افزایش می دهد! و خداوند، هیچ انسانِ ناسپاسِ گنهکاری را دوست نمی دارد.

۱۰۹۴ ربا را ترک کنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا ما بَقِىَ مِنَ الرِّبَوا إِنْ كُنتُم مُّؤْمِنِينَ» بقره/۲۷۸

ای کسانی که ایمان آورده اید! از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید، و آنچه از (مطالبات) ربا باقی مانده، رها کنید؛ اگر ایمان دارید!

۱۰۹۵ ربا جنگ با خداست

«فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَ لِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ» بقره/۲۷۹

اگر (چنین) نمی کنید، بدانید خدا و رسولش، با شما پیکار خواهند کرد! و اگر توبه کنید، سرمایه های شما، از آنِ شماست [= اصل سرمایه، بدون سود]؛ نه ستم می کنید، و نه بر شما ستم وارد می شود.

۱۰۹۶ ربا برکت ندارد(۱)

«وَ مآ ءَاتَيْتُم مِن رِّباً لِّيَرْبُوَا فِى أَمْوَ لِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوا عِنـدَ اللَّهِ وَ مآ ءَاتَيْتُم مِن زَكَوةٍ تُرِيـدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ» روم/۳۹

آنچه بعنوان ربا می پردازید تا در اموال مردم فزونی یابد، نزد خدا فزونی نخواهد یافت؛

ص:۳۵۵

۱- ۱۳۳. چند آیه مشابه: نسا/۱۶۱، آل عمران/۱۳۰.

و آنچه را بعنوان زکات می پردازید و تنها رضای خدا را می طلبید (مایه برکت است؛ و) کسانی که چنین می کنند دارای پاداش مضاعفند.

۱۰۹۷ عاقبت رباخواری و رباخواران چیست؟

«الَّذِینَ یَأْکُلُونَ الرِّبَوا لَا یَقُومُونَ إِلَّا کَمَا یَقُومُ الَّذِی یَتَخَبَّطُهُ الشَّیْطَنُ مِنَ الْمَسِ ذَلِکَ بِأَنَّهُمْ قالُوا إِنَّما الْبَیْعُ مِثْلُ الرِّبَوا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَیْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَوا فَمَن جآءَهُ مَوْعِظَةٌ مِن رَّبِّهِ فَانتَهَی فَلَهُ ماسَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَی اللَّهِ وَمَنْ عادَ فَأُولَئِکَ أَصْحاب النَّارِ هُمْ فِیها خَلِدُونَ» بقره/۲۷۵

کسانی که ربا می خورند، (در قیامت) برنمی خیزند مگر مانند کسی که بر اثر تماسّ شیطان، دیوانه شده (و نمی تواند تعادل خود را حفظ کند؛ گاهی زمین می خورد، گاهی بپا می خیزد). این، به خاطر آن است که گفتند: «داد و ستد هم مانند ربا است (و تفاوتی میان آن دو نیست.)» در حالی که خدا بیع را حلال کرده، و ربا را حرام! (زیرا فرق میان این دو، بسیار است.) و اگر کسی اندرز الهی به او رسد، و (از رباخواری) خودداری کند، سودهایی که در سابق [= قبل از نزول حکم تحریم] به دست آورده، مال اوست؛ (و این حکم، گذشته را شامل نمی گردد؛) و کار او به خدا واگذار می شود؛ (و گذشته او را خواهد بخشید.) امّا کسانی که بازگردند (و بار دیگر مرتکب این گناه شوند)، اهل آتشند؛ و همیشه در آن می مانند.

قرض

۱۰۹۸ قرض و بدهی خود را حتماً ثبت کنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِذَا تَدَایَنتُم بِدَیْنٍ إِلی أَجَلٍ مُّسَمًّی فَاکْتُبُوهُ» بقره/۲۸۲

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که بدهی مدّت داری (به خاطر وام یا داد و ستد) به یکدیگر پیدا کنید، آن را بنویسید!...

۱۰۹۹ قرض چه کم چه زیاد را بنویسید

«...وَلَا تَسَمُوا أَن تَکْتُبُوهُ صَغِیراً أَوْ کَبِیراً إِلی أَجَلِهِ ذَلِکُمْ أَقْسَطُ عِندَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَدَهِ

وَأَدْنَى أَلَّا تَرْتابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجارَةً حاضِرَةً تُدِيرُونَها بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُناحٌ أَلَّا تَكْتُبُوها» بقره/۲۸۲

...و از نوشتن (بدهی خود،) چه کوچک باشد یا بزرگ،ملول نشوید (هر چه باشد بنویسید)! این، در نزد خدا به عدالت نزدیکتر، و برای شهادت مستقیم تر، و برای جلوگیری از تردید و شک (و نزاع و گفتگو) بهتر می باشد؛ مگر این که داد و ستد نقدی باشد که بین خود، دست به دست می کنید. در این صورت، گناهی بر شما نیست که آن را ننویسید....

۱۱۰۰ کسی که نوشتن می داند باید سند را بنویسد

«...وَلْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كاتِبٌ أَن يَكْتُبَ كَما عَلَّمَهُ اللَّهُ» بقره/۲۸۲

..و باید نویسنده ای از روی عدالت، (سند را) در میان شما بنویسد! و کسی که قدرت بر نویسندگی دارد، نباید از نوشتن - همان طور که خدا به او تعلیم داده- خودداری کند!...

۱۱۰۱ کاتب چیزی را کم ننویسد

«....وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئاً» بقره/۲۸۲

...و از خدا که پروردگار اوست بپرهیزد، و چیزی را فروگذار ننماید! ...

۱۱۰۲ بدهکار باید امضاء کند

«...فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِى عَلَيْهِ الْحَقُّ» بقره/۲۸۲

...پس باید بنویسد، و آن کس که حق بر عهده اوست، باید املا کند،...

۱۱۰۳ اگر بدهکار محجور است و نمی تواند امضاء کند...

«... فَإِن كَانَ الَّذِى عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهاً أَوْضَعِيفاً أَوْلَا يَسْتَطِيعُ أَن يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِن رِّجالِكُمْ» بقره/۲۸۲

...و اگر کسی که حق بر ذمه اوست، سفیه (یا از نظر عقل) ضعیف (و مجنون) است، یا (به خاطر لال بودن،) توانایی بر املاکردن ندارد، باید ولیّ او (به جای او،) با رعایت عدالت، املا کند! و دو نفر از مردان (عادل) خود را (بر این حقّ) شاهد بگیرید!...

۱۱۰۴ هنگام قرض دادن، شاهد بگیرید

«...وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِن رِّجالِكُمْ فَإِن لَّمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتانِ مِمَّن تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَآءِ أَن تَضِلَّ إِحْدَاهُما فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُما الْأُخْرَى بقره/۲۸۲

...و دو نفر از مردان (عادل) خود را (بر این حقّ) شاهد بگیرید! و اگر دو مرد نبودند، یک مرد و دو زن، از کسانی که مورد رضایت و اطمینان شما هستند، انتخاب کنید! (و این دو زن، باید با هم شاهد قرار گیرند،) تا اگر یکی انحرافی یافت، دیگری به او یادآوری کند...

۱۱۰۵ شاهدان به هنگام نیاز باید شهادت دهند

«...وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَآءُ إِذَا مادُعُوا» بقره/۲۸۲

...و شهود نباید به هنگامی که آن ها را (برای شهادت) دعوت می کنند، خودداری نمایند!..

۱۱۰۶ شاهد و کاتب نباید ضرر کنند

«...وَلَا يُضآرَّ كاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ» بقره/۲۸۲

...و نباید به نویسنده و شاهد، (به خاطر حقگویی،) زیانی برسد (و تحت فشار قرار گیرند)! و اگر چنین کنید، از فرمان پروردگار خارج شده اید...

۱۱۰۷ به بدهکار مهلت بدهید

«..وَإِنْ كانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَى مَيْسَرَةٍ وَأَن تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ» بقره/۲۸۰

و اگر (بدهکار،) قدرت پرداخت نداشته باشد، او را تا هنگام توانایی، مهلت دهید! (و در صورتی که براستی قدرت پرداخت را ندارد،) برای خدا به او ببخشید بهتر است؛ اگر (منافع این کار را) بدانید!

دنیا

۱۱۰۸ دنیا، محل آزمایش مردم است

«أَحَسِبَ النَّاسُ أَن يُتْرَكُوا أَن يَقُولُوا ءَامَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ * وَ لَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ

فَلَیَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِینَ صَدَقُوا وَ لَیَعْلَمَنَّ الْکَذِبِینَ» عنکبوت/۲ و ۳

آیا مردم گمان کردند همین که بگویند: «ایمان آوردیم»، به حال خود رها می شوند و آزمایش نخواهند شد؟! ما کسانی را که پیش از آنان بودند آزمودیم (و این ها را نیز امتحان می کنیم)؛ باید علم خدا درباره کسانی که راست می گویند و کسانی که دروغ می گویند تحقق یابد!

۱۱۰۹ دنیا، محل آزمایش و امتحان است

«وَ لَنَبْلُوَنَّکُمْ حَتَّی نَعْلَمَ الْمُجَهِدِینَ مِنکُمْ وَالصَّبِرِینَ وَ نَبْلُوَاأَخْبارَکُمْ» محمد/۳۱

ما همه شما را قطعاً می آزمائیم تا معلوم شود مجاهدان واقعی و صابران از میان شما کیانند، و اخبار شما را بیازماییم!

۱۱۱۰ از دنیا پرستان اعراض کنید

«فَأَعْرِضْ عَن مَّن تَوَلَّی عَن ذِکْرِنا وَ لَمْ یُرِدْ إِلَّا الْحَیَوةَ الدُّنْیا» نجم/۲۹

حال که چنین است از کسی که از یاد ما روی می گرداند و جز زندگی مادی دنیا را نمی طلبد، اعراض کن!

۱۱۱۱ زندگی ظاهری دنیا بازیچه ای بیشتر نیست

«إِنَّما الْحَیَوةُ الدُّنْیا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ إِنْ تُؤْمِنُوا وَ تَتَّقُوا یُؤْتِکُمْ أُجُورَکُمْ وَ لَا یَسَلْکُمْ أَمْوَ لَکُمْ» محمد/۳۶

زندگی دنیا تنها بازی و سرگرمی است؛ و اگر ایمان آورید و تقوا پیشه کنید، پاداش های شما را می دهد و اموال شما را نمی طلبد،

۱۱۱۲ مراحل پنجگانه زندگی مردم در دنیا

«اعْلَمُوا أَنَّما الْحَیَوةُ الدُّنْیا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِینَهٌ وَ تَفاخُرٌ بَیْنَکُمْ وَ تَکاثُرٌ فِی الْأَمْوَ لِ وَ الْأَوْلَدِ کَمَثَلِ غَیْثٍ أَعْجَبَ الْکُفَّارَ نَباتُهُ ثُمَّ یَهِیجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ یَکُونُ حُطَماً وَ فِی الْأَخِرَهِ عَذَابٌ شَدِیدٌ وَ مَغْفِرَهٌ مِّنَ اللَّهِ وَ رِضْوَ نٌ وَ ما الْحَیَوةُ الدُّنْیآ إِلَّا مَتَعُ الْغُرُورِ» حدید/۲۰

بدانید زندگی دنیا تنها بازی و سرگرمی و تجمّل پرستی و فخرفروشی در میان شما و افزون

طلبی در اموال و فرزندان است، همانند بارانی که محصولش کشاورزان را در شگفتی فرو می برد، سپس خشک می شود بگونه ای که آن را زردرنگ می بینی؛ سپس تبدیل به کاه می شود! و در آخرت، عذاب شدید است یا مغفرت و رضای الهی؛ و (به هر حال) زندگی دنیا چیزی جز متاع فریب نیست!(۱)

۱۱۱۳ به دنیا دل بستگی نداشته باشید

«وَ لَا تَمُدَّنَّ عَیْنَیْکَ إِلَی ما مَتَّعْنا بِهِ أَزْوَجاً مِّنْهُمْ زَهْرَهَ الْحَیَوهِ الدُّنْیا لِنَفْتِنَهُمْ فِیهِ وَ رِزْقُ رَبِّکَ خَیْرٌ وَ أَبْقَی طه/۱۳۱

و هرگز چشمان خود را به نعمت های مادّی، که به گروه هایی از آنان داده ایم، میفکن! این ها شکوفه های زندگی دنیاست؛ تا آنان را در آن بیازماییم؛ و روزی پروردگارت بهتر و پایدارتر است!

۱۱۱۴ به فکر خوش گذرانی نباشید

«إِنَّ قَرُونَ کانَ مِن قَوْمِ مُوسَی فَبَغَی عَلَیْهِمْ وَءَاتَیْنَهُ مِنَ الْکُنُوزِ مآ إِنَّ مَفاتِحَهُ لَتَنُوأُ بِالْعُصْبَهِ أُولِی الْقُوَّهِ إِذْ قالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ الْفَرِحِینَ» قصص/۷۶

قارون از قوم موسی بود، اما بر آنان ستم کرد؛ ما آنقدر از گنج ها به او داده بودیم که حمل کلیدهای آن برای یک گروه زورمند مشکل بود! (به خاطر آورید) هنگامی را که قومش به او گفتند: «این همه شادی مغرورانه مکن، که خداوند شادی کنندگان مغرور را دوست نمی دارد!

۱۱۱۵ ثروت اندوزی نابجا نکنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِنَّ کَثِیراً مِّنَ الْأَحْبارِ وَالرُّهْبانِ لَیَأْکُلُونَ أَمْوَ لَ النَّاسِ بِالْبَطِلِ وَیَصُدُّونَ عَن سَبِیلِ اللَّهِ وَالَّذِینَ یَکْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّهَ وَلَا یُنفِقُونَها فِی سَبِیلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِیمٍ * یَوْمَ یُحْمَی عَلَیْها فِی نارِ جَهَنَّمَ فَتُکْوَی بِها جِباهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا ما کَنَزْتُمْ لِأَنفُسِکُمْ فَذُوقُوا ما کُنتُمْ تَکْنِزُونَ» توبه/۳۴ و ۳۵

---

۱ – ۱۳۴. بنابراین بچه که به دنیا می آید ابتدا فقط به فکر بازی است، کمی که بزرگ تر می شود به سرگرمی مشغول می شود، جوان که شد به تجمل و زیبایی، آن گاه که بزرگ تر شد فخرفروشی می کند و در حال پیری تازه به فکر افزون طلبی می افتد.

ای کسانی که ایمان آورده اید! بسیاری از دانشمندان (اهل کتاب) و راهبان، اموال مردم را به باطل می خورند، و (آنان را) از راه خدا باز می دارند! و کسانی که طلاـ و نقره را گنجینه (و ذخیره و پنهان) می سازند، و در راه خدا انفاق نمی کنند، به مجازات دردناکی بشارت ده! در آن روز که آن را در آتش جهنم، گرم و سوزان کرده، و با آن صورت ها و پهلوها و پشت هایشان را داغ می کنند؛ (و به آن ها می گویند): این همان چیزی است که برای خود اندوختید (و گنجینه ساختید)! پس بچشید چیزی را که برای خود می اندوختید!

۱۱۱۶ ثروت زیاد مایه نجات نیست

«الَّذِی جَمَعَ مالاً وَ عَدَّدَهُ * یَحْسَبُ أَنَّ مالَهُ أَخْلَدَهُ» همزه/۲ و ۳

همان کس که مال فراوانی جمع آوری و شماره کرده (بی آن که مشروع و نامشروع آن را حساب کند)! او گمان می کند که اموالش او را جاودانه می سازد!

۱۱۱۷ مال دوستی نکنید

«وَ تُحِبُّونَ الْمالَ حُبًّا جَمًّا» فجر/۲۰

و مال و ثروت را بسیار دوست دارید (و به خاطر آن گناهان زیادی مرتکب می شوید)!

۱۱۱۸ به مال دنیا اعتنا نداشته باشید

«لَا تَمُدَّنَّ عَیْنَیْکَ إِلَی ما مَتَّعْنا بِهِ أَزْوَ جاً مِّنْهُمْ وَ لَا تَحْزَنْ عَلَیْهِمْ وَ اخْفِضْ جَناحَکَ لِلْمُؤْمِنِینَ» حجر/۸۸

(بنابر این،) هرگز چشم خود را به نعمت های (مادّی)، که به گروه هایی از آن ها [= کفّار] دادیم، میفکن! و به خاطر آنچه آن ها دارند، غمگین مباش! و بال (عطوفت) خود را برای مؤمنین فرود آر!

۱۱۱۹ آخرت بهتر از دنیاست

«وَما الْحَیَوةُ الدُّنْیآ إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَلَلدَّارُ الْأَخِرَةُ خَیْرٌ لِّلَّذِینَ یَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ» انعام/۳۲

زندگی دنیا، چیزی جز بازی و سرگرمی نیست! و سرای آخرت، برای آن ها که پرهیزگارند، بهتر است! آیا نمی اندیشید؟!

۱۱۲۰ تلاش گران در دنیا و آخرت مقدم اند

«انظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَ لَلْأَخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَتٍ وَ أَكْبَرُ تَفْضِيلاً» اسرا/۲۱

ببین چگونه بعضی را (در دنیا به خاطر تلاششان) بر بعضی دیگر برتری بخشیده ایم؛ درجات آخرت و برتری هایش، از این هم بیشتر است!

۱۱۲۱ عذاب دنیوی هم هست

«فَذُوقُوا عَذَابِى وَ نُذُرِ» قمر/۳۹

(و گفتیم:) پس بچشید عذاب و انذارهای مرا!

۱۱۲۲ دنیا شما را فریب ندهد

«يا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَ اخْشَوْا يَوْماً لَّا يَجْزِى وَالِدٌ عَن وَلَدِهِ وَ لَا مَوْلُودٌ هُوَ جازٍ عَن وَالِدِهِ شَيْئاً إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَوةُ الدُّنْيا وَ لَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ» لقمان/۳۳

ای مردم! تقوای الهی پیشه کنید و بترسید از روزی که نه پدر کیفر اعمال فرزندش را تحمّل می کند، و نه فرزند چیزی از کیفر (اعمال) پدرش را؛ به یقین وعده الهی حقّ است؛ پس مبادا زندگانی دنیا شما را بفریبد، و مبادا (شیطان) فریبکار شما را (به کرم) خدا مغرور سازد!

۱۱۲۳ فریب دنیا و شیطان را نخورید

«يا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَوةُ الدُّنْيا وَ لَا يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ» فاطر/۵

ای مردم! وعده خداوند حقّ است؛ مبادا زندگی دنیا شما را بفریبد، و مبادا شیطان شما را فریب دهد و به (کرم) خدا مغرور سازد!

۱۱۲۴ مال و فرزند وسیله آزمایش است

«إِنَّمآ أَمْوَلُكُمْ وَ أَوْلَدُكُمْ فِتْنَةٌ وَ اللَّهُ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ» تغابن/۱۵

اموال و فرزندانتان فقط وسیله آزمایش شما هستند؛ و خداست که پاداش عظیم نزد اوست!

۱۱۲۵ مال و فرزند، زینت دنیایی اند

«الْمالُ وَ الْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَوةِ الدُّنْيا وَ الْبَقِيَتُ الصَّلِحَتُ خَيْرٌ عِندَ رَبِّكَ ثَوَاباً وَ خَيْرٌ أَمَلًا» کهف/۴۶

مال و فرزند، زینت زندگی دنیاست؛ و باقیات صالحات [= ارزش های پایدار و شایسته] ثوابش نزد پروردگارت بهتر و امیدبخش تر است!

۱۱۲۶ از نعمت های دنیا استفاده کنید

«وَ ابْتَغِ فِیمآ ءَاتَیکَ اللَّهُ الدَّارَ الْأَخِرَهَ وَ لَا تَنسَ نَصِیبَکَ مِنَ الدُّنْیا وَ أَحْسِن کَمآ أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَیْکَ وَ لَا تَبْغِ الْفَسادَ فِی الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ الْمُفْسِدِینَ» قصص/۷۷

و در آنچه خدا به تو داده، سرای آخرت را بطلب؛ و بهره ات را از دنیا فراموش مکن؛ و همان گونه که خدا به تو نیکی کرده نیکی کن؛ و هرگز در زمین در جستجوی فساد مباش، که خدا مفسدان را دوست ندارد!

۱۱۲۷ نعمت های خدا را یاد کنید

«وَ أَمَّا بِنِعْمَهِ رَبِّکَ فَحَدِّثْ» ضحی/۱۱

و نعمت های پروردگارت را بازگو کن!

عبرت گرفتن

۱۱۲۸ در زمین گردش کنید

«قُلْ سِیرُوا فِی الْأَرْضِ فَانظُرُوا کَیْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ یُنشِئُ النَّشْأَهَ الْأَخِرَهَ إِنَّ اللَّهَ عَلَی کُلِ شَیْ ءٍ قَدِیرٌ» عنکبوت/۲۰

بگو: «در زمین بگردید و بنگرید خداوند چگونه آفرینش را آغاز کرده است؟ سپس خداوند (به همین گونه) جهان آخرت را ایجاد می کند؛ یقیناً خدا بر هر چیز توانا است!

۱۱۲۹ از پیشینیان عبرت بگیرید(۱)

«وَ مآ أَرْسَلْنا مِن قَبْلِکَ إِلَّا رِجالاً نُّوحِی إِلَیْهِم مِنْ أَهْلِ الْقُرَی أَفَلَمْ یَسِیرُوا فِی الْأَرْضِ فَیَنظُرُوا کَیْفَ کانَ عَقِبَهُ الَّذِینَ مِن قَبْلِهِمْ وَ لَدَارُ الْأَخِرَهِ خَیْرٌ لِّلَّذِینَ اتَّقَوْاأَفَلَا تَعْقِلُونَ» یوسف/۱۰۹

۱- ۱۳۵. چند آیه مشابه: روم/۹، فاطر/۴۴، غافر/۸۲، حج/۴۶، اسرا/۴۸، صافات/۷۳، مائده/۷۵.

و ما نفرستادیم پیش از تو، جز مردانی از اهل آبادی ها که به آن ها وحی می کردیم! آیا (مخالفان دعوت تو،) در زمین سیر نکردند تا ببینند عاقبت کسانی که پیش از آن ها بودند چه شد؟! و سرای آخرت برای پرهیزگاران بهتر است! آیا فکر نمی کنید؟!

۱۱۳۰ از عاقبت تکذیب کنندگان عبرت بگیرید(۱)

«وَ لَقَدْ بَعَثْنا فِی کُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولاً أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَ اجْتَنِبُوا الطَّغُوتَ فَمِنْهُم مَّنْ هَدَی اللَّهُ وَ مِنْهُم مَّنْ حَقَّتْ عَلَیْهِ الضَّلَلَهُ فَسِیرُوا فِی الْأَرْضِ فَانظُرُوا کَیْفَ کانَ عَقِبَهُ الْمُکَذِّبِینَ» نحل/۳۶

ما در هر امتی رسولی برانگیختیم که: «خدای یکتا را بپرستید؛ و از طاغوت اجتناب کنید!» خداوند گروهی را هدایت کرد؛ و گروهی ضلالت و گمراهی دامانشان را گرفت؛ پس در روی زمین بگردید و ببینید عاقبت تکذیب کنندگان چگونه بود!

۱۱۳۱ از عاقبت مشرکان عبرت بگیرید

«قُلْ سِیرُوا فِی الْأَرْضِ فَانظُرُوا کَیْفَ کانَ عَقِبَهُ الَّذِینَ مِن قَبْلُ کانَ أَکْثَرُهُم مُّشْرِکِینَ» روم/۴۲

بگو: «در زمین سیر کنید و بنگرید عاقبت کسانی که قبل از شما بودند چگونه بود؟ بیشتر آن ها مشرک بودند!

۱۱۳۲ از عاقبت گناهکاران عبرت بگیرید(۲)

«أَوَ لَمْ یَسِیرُوا فِی الْأَرْضِ فَیَنظُرُوا کَیْفَ کانَ عَقِبَهُ الَّذِینَ کانُوا مِن قَبْلِهِمْ کانُواهُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّهً وَ ءَاثاراً فِی الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَ ما کانَ لَهُم مِّنَ اللَّهِ مِن وَاقٍ» غافر/۲۱

آیا آن ها روی زمین سیر نکردند تا ببینند عاقبت کسانی که پیش از آنان بودند چگونه بود؟! آن ها در قدرت و ایجاد آثار مهمّ در زمین از این ها برتر بودند؛ ولی خداوند ایشان را به گناهانشان گرفت، و در برابر عذاب او مدافعی نداشتند!

۱- ۱۳۶. چند آیه مشابه: یونس/۳۹ و ۷۳، زخرف/۲۵، انعام/۱۱ و ۲۴، آل عمران/۱۳۷.

۲- ۱۳۷. چند آیه مشابه: نمل/۶۹، اعراف/۸۴.

۱۱۳۳ از عاقبت مفسدان عبرت بگیرید(۱)

«وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجاً وَاذْكُرُوا إِذْ كُنتُمْ قَلِيلاً فَكَثَّرَكُمْ وَانظُرُوا كَيْفَ كانَ عَقِبَهُ الْمُفْسِدِينَ» اعراف/۸۶

و بر سر هر راه ننشینید که (مردم با ایمان را) تهدید کنید و مؤمنان را از راه خدا باز دارید، و با (القای شبهات،) آن را کج و معوج نشان دهید! و به خاطر بیاورید زمانی را که اندک بودید، و او شما را فزونی داد! و بنگرید سرانجام مفسدان چگونه بود!

۱۱۳۴ از عاقبت مکّاران عبرت بگیرید

«فَانظُرْ كَيْفَ كانَ عَقِبَهُ مَكْرِهِمْ أَنَّا دَمَّرْنَهُمْ وَ قَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ» نمل/۵۱

بنگر عاقبت توطئه آن ها چه شد، که ما آن ها و قومشان همگی را نابود کردیم؛

۱۱۳۵ کافران عبرت بگیرند

«أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كانَ عَقِبَهُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَ لِلْكَفِرِينَ أَمْثَلُها» محمد/۱۰

آیا در زمین سیر نکردند تا ببینند عاقبت کسانی که قبل از آنان بودند چگونه بود؟! خداوند آن ها را هلاک کرد؛ و برای کافران امثال این مجازات ها خواهد بود!

۱۱۳۶ از قدرت خدا عبرت بگیرید(۲)

«وَ هُوَ الَّذِى أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنا بِهِ نَباتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنا مِنْهُ خَضِراً نُّخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُّتَرَاكِباً وَمِنَ النَّخْلِ مِن طَلْعِها قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّتٍ مِّنْ أَعْنابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهاً وَغَيْرَ مُتَشَبِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَآ أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِى ذَ لِكُمْ لَأَيَتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ» انعام/۹۹

او کسی است که از آسمان، آبی نازل کرد، و به وسیله آن، گیاهان گوناگون رویاندیم؛ و از آن، ساقه ها و شاخه های سبز، خارج ساختیم؛ و از آن ها دانه های متراکم، و از شکوفه نخل، شکوفه هایی با رشته های باریک بیرون فرستادیم؛ و باغ هایی از انواع انگور و زیتون و انار، (گاه) شبیه به یکدیگر، و (گاه) بی شباهت! هنگامی که میوه می دهد، به میوه آن و طرز رسیدنش بنگرید که در آن، نشانه هایی (از عظمت خدا) برای افراد باایمان است!

۱- ۱۳۸. چند آیه مشابه: نمل/۱۴، اعراف/۱۰۳.

۲- ۱۳۹. آیه مشابه: انعام/۴۶، عنکبوت/۲۰.

۱۱۳۷ عبرت گرفتن

«إِنَّ فِی ذلِکَ لَعِبْرَهً لِّمَن یَخْشَی نازعات/۲۶

در این عبرتی است برای کسی که (از خدا) بترسد!

۱۱۳۸ از عذاب الهی در دنیا عبرت بگیرید

الف: «أَلَمْ تَرَ کَیْفَ فَعَلَ رَبُّکَ بِعادٍ» فجر/۶

آیا ندیدی پروردگارت با قوم «عاد» چه کرد؟!

ب: «فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنذَرْتُکُمْ صَعِقَهً مِّثْلَ صَعِقَهِ عَادٍ وَ ثَمُودَ» فصلت/۱۳

اگر آن ها روی گردان شوند، بگو: من شما را از صاعقه ای همانند صاعقه عاد و ثمود می ترسانم!

سایر دستورات

قسمت اول

۱۱۳۹ ان شاء اللَّه گفتن

«وَلَا تَقُولَنَّ لِشایْ ءٍ إِنِّی فاعِلٌ ذَلِکَ غَداً * إِلَّآ أَن یَشَآءَ اللَّهُ ...» کهف/۲۳ و ۲۴

و هرگز در مورد کاری نگو: «من فردا آن را انجام می دهم» مگر این که خدا بخواهد!...

۱۱۴۰ برای ورود به خانه مردم اجازه بگیرید

الف: «یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُیُوتاً غَیْرَ بُیُوتِکُمْ حَتَّی تَسْتَأْنِسُوا وَ تُسَلِّمُواعَلَی أَهْلِها ذَ لِکُمْ خَیْرٌ لَّکُمْ لَعَلَّکُمْ تَذَکَّرُونَ» نور/۲۷

ای کسانی که ایمان آورده اید! در خانه هایی غیر از خانه خود وارد نشوید تا اجازه بگیرید و بر اهل آن خانه سلام کنید؛ این برای شما بهتر است؛ شاید متذکّر شوید.

ب: «فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فِیهآ أَحَداً فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّی یُؤْذَنَ لَکُمْ وَ إِنْ قِیلَ لَکُمُ ارْجِعُوافَارْجِعُوا هُوَ أَزْکَی لَکُمْ وَ اللَّهُ بِما تَعْمَلُونَ عَلِیمٌ» نور/۲۸

و اگر کسی را در آن نیافتید، وارد نشوید تا به شما اجازه داده شود؛ و اگر گفته شد:

«بازگردید!» بازگردید؛ این برای شما پاکیزه تر است؛ خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است.

۱۱۴۱ ورود به خانه های غیرمسکونی

«لَّيسَ عَلَيكُمْ جُناحٌ أَن تَدْخُلُوا بُيُوتاً غَيْرَ مَسْكُونَهٍ فِيها مَتَعٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ ما تُبْدُونَ وَ ما تَكْتُمُونَ» نور/۲۹

(ولی) گناهی بر شما نیست وارد خانه های غیر مسکونی بشوید که در آن متاعی متعلّق به شما وجود دارد؛ و خدا آنچه را آشکار می کنید و آنچه را پنهان می دارید، می داند.

۱۱۴۲ بر خدا توکّل کنید

«وَ تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَ كَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا» احزاب/۳

و بر خدا توکّل کن، و همین بس که خداوند حافظ و مدافع (انسان) باشد!

۱۱۴۳ از جاهلان نباشید

«قالَ يانُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صالِحٍ فَلَا تَسْئَلْنِ ما لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّى أَعِظُكَ أَن تَكُونَ مِنَ الْجاهِلِينَ» هود/۴۶

فرمود: «ای نوح! او از اهل تو نیست! او عمل غیر صالحی است [= فرد ناشایسته ای است ! پس، آنچه را از آن آگاه نیستی، از من مخواه! من به تو اندرز می دهم تا از جاهلان نباشی!!»

۱۱۴۴ در هر کاری از راهش وارد شوید

«يَسْئَلُونَكَ عَنِ الْأَهِلَّهِ قُلْ هِىَ مَواقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِ ۗ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَن تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِن ظُهُورِها وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَ بِها وَاتَّقُوااللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» بقره/۱۸۹

در باره «هلال های ماه» از تو سؤال می کنند؛ بگو: «آن ها، بیان اوقات (و تقویم طبیعی) برای (نظامِ زندگیِ) مردم و (تعیینِ وقتِ) حج است». و (آن چنان که در جاهلیّت مرسوم بود که به هنگام حج، که جامه احرام می پوشیدند، از درِ خانه وارد نمی شدند، و از نقبِ پشتِ خانه وارد می شدند، نکنید!) کارِ نیک، آن نیست که از پشتِ خانه ها وارد شوید؛ بلکه نیکی این است که پرهیزگار باشید! و از درِ خانه ها وارد شوید و تقوا پیشه کنید، تا رستگار گردید!

۱۱۴۵ همسایه بد کیست؟

«وَ يَمْنَعُونَ الْماعُونَ» ماعون/۶

و دیگران را از وسایل ضروری زندگی منع می نمایند!

۱۱۴۶ خبرچینی و جاسوسی نکنید

«وَ لَا تَجَسَّسُواوَ لَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضاً أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتاً فَكَرِهْتُمُوهُ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ» حجرات/۱۲

و هرگز (در کار دیگران) تجسّس نکنید؛ و هیچ یک از شما دیگری را غیبت نکند، آیا کسی از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده خود را بخورد؟! (به یقین) همه شما از این امر کراهت دارید؛ تقوای الهی پیشه کنید که خداوند توبه پذیر و مهربان است!

۱۱۴۷ خسیس نباشید

«فَاتَّقُوا اللَّهَ ما اسْتَطَعْتُمْ وَ اسْمَعُوا وَ أَطِيعُواوَ أَنفِقُوا خَيْراً لِّأَنفُسِكُمْ وَ مَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ» تغابن/۱۶

پس تا می توانید تقوای الهی پیشه کنید و گوش دهید و اطاعت نمایید و انفاق کنید که برای شما بهتر است؛ و کسانی که از بخل و حرص خویشتن مصون بمانند رستگارانند!

۱۱۴۸ کی قلب شما خاشع می شود

«أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَ ما نَزَلَ مِنَ الْحَقِ وَ لَا يَكُونُوا كالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتابَ مِن قَبْلُ فَطالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَ كَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَسِقُونَ» حدید/۱۶

آیا وقت آن نرسیده است که دل های مؤمنان در برابر ذکر خدا و آنچه از حقّ نازل کرده است خاشع گردد؟! و مانند کسانی نباشند که در گذشته به آن ها کتاب آسمانی داده شد، سپس زمانی طولانی بر آن ها گذشت و قلب هایشان قساوت پیدا کرد؛ و بسیاری از آن ها گنهکارند!

۱۱۴۹ مؤمن و فاسق مساوی نیستند

«أَفَمَن كانَ مُؤْمِناً كَمَن كانَ فاسِقاً لَّا يَسْتَوُنَ» سجده/۱۸

آیا کسی که باایمان باشد همچون کسی است که فاسق است؟! نه، هرگز این دو برابر نیستند.

۱۱۵۰ مصلح و مفسد یکسان نیستند

«أَمْ نَجْعَلُ الَّذِینَ ءَامَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّلِحَتِ کالْمُفْسِدِینَ فِی الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِینَ کالْفُجَّارِ» ص/۲۸

آیـا کسـانی را که ایمـان آورده و کارهـای شایسـته انجـام داده انـد همچون مفسـدان در زمین قرار می دهیم، یا پرهیزگاران را همچون فاجران؟!

۱۱۵۱ مصلح و مفسد مانند بینا و نابینایند

«وَ ما یَسْتَوِی الْأَعْمَی وَ الْبَصِیرُ وَ الَّذِینَ ءَامَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّلِحَتِ وَ لَا الْمُسِی ءُ قَلِیلًا مَّا تَتَذَکَّرُونَ» غافر/۵۸

هرگز نابینـا و بینا یکسان نیسـتند؛ همچنین کسانی که ایمان آورده، و اعمال صالـح انجام داده انـد با بـدکاران یکسان نخواهند بود؛ امّا کمتر متذکّر می شوید!

۱۱۵۲ پاک و ناپاک مساوی نیستند

«قُل لَّا یَسْتَوِی الْخَبِیثُ وَالطَّیِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَکَ کَثْرَهُ الْخَبِیثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ یَأُولِی الْأَلْبَبِ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ» مائده/۱۰۰

بگو: («هیـچ گاه») ناپاک و پاک مساوی نیسـتند؛ هر چنـد فزونی ناپاک ها، تو را به شـگفتی اندازد! از (مخالفت) خدا بپرهیزید ای صاحبان خرد، شاید رستگار شوید!

۱۱۵۳ خودستایی نکنید

«أَلَمْ تَرَ إِلَی الَّذِینَ یُزَکُّونَ أَنفُسَهُم بَلِ اللَّهُ یُزَکِّی مَن یَشآءُ وَلَا یُظْلَمُونَ فَتِیلًا» نسا/۴۹

آیا ندیـدی کسانی را که خودسـتایی می کنند؟! (این خود سـتایی ها، بی ارزش است؛) بلکه خدا هر کس را بخواهد، سـتایش می کند؛ و کمترین ستمی به آن ها نخواهد شد.

۱۱۵۴ مال مردم را نخورید

«إِنَّ الَّذِینَ یَأْکُلُونَ أَمْوَ لَ الْیَتَمَی ظُلْماً إِنَّما یَأْکُلُونَ فِی بُطُونِهِمْ ناراً وَسَیَصْلَوْنَ سَعِیراً» نسا/۱۰

کسانی که اموال یتیمان را به ظلم و ستم می خورند، (در حقیقت،) تنها آتش می خورند؛ و بزودی در شعله های آتش (دوزخ) می سوزند.

۱۱۵۵ به عدالت داوری کنید

«إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤَدُّوا الْأَمَنَتِ إِلى أَهْلِها وَإِذَا حَكَمْتُم بَيْنَ النَّاسِ أَن تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُم بِهِ إِنَّ اللَّهَ كانَ سَمِيعًا بَصِيراً» نسا/۵۸

خداوند به شما فرمان می دهد که امانت ها را به صاحبانش بدهید! و هنگامی که میان مردم داوری می کنید، به عدالت داوری کنید! خداوند، اندرزهای خوبی به شما می دهد! خداوند، شنوا و بیناست.

۱۱۵۶ وای بر دروغ گو

«وَيْلٌ لِّكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ» جاثیه/۷

وای بر هر دروغگوی گنهکار...

۱۱۵۷ اثر دروغ گویی به ضرر خود شماست

«وَ قالَ رَجُلٌ مُّؤْمِنٌ مِنْ ءَالِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَنَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلاً أَن يَقُولَ رَبِّىَ اللَّهُ وَقَدْ جآءَكُم بِالْبَيِّنَتِ مِن رَّبِّكُمْ وَ إِنْ يَكُ كَذِباً فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صادِقاً يُصِبْكُم بَعْضُ الَّذِى يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ» غافر/۲۸

و مرد مؤمنی از آل فرعون که ایمان خود را پنهان می داشت گفت: «آیا می خواهید مردی را بکشید به خاطر این که می گوید: پروردگار من «اللّه» است، در حالی که دلایل روشنی از سوی پروردگارتان برای شما آورده است؟! اگر دروغگو باشد، دروغش دامن خودش را خواهد گرفت؛ و اگر راستگو باشد، (لااقل) بعضی از عذاب هایی را که وعده می دهد به شما خواهد رسید؛ خداوند کسی را که اسرافکار و بسیار دروغگوست هدایت نمی کند.

۱۱۵۸ هیچ کسی را دشنام ندهید

«وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْواً بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِم مَّرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُم بِما كانُوا يَعْمَلُونَ» انعام/۱۰۸

(به معبود) کسانی که غیر خدا را می خوانند دشنام ندهید، مبادا آن ها (نیز) از روی (ظلم و) جهل، خدا را دشنام دهند! اینچنین برای هر امّتی عملشان را زینت دادیم سپس بازگشت همه آنان به سوی پروردگارشان است؛ و آن ها را از آنچه عمل می کردند، آگاه می سازد (و پاداش و کیفر می دهد).

۱۱۵۹ از هر گونه گناه دوری کنید

«وَذَرُوا ظَهِرَ الْإِثْمِ وَباطِنَهُ إِنَّ الَّذِینَ یَکْسِبُونَ الْإِثْمَ سَیُجْزَوْنَ بِما کانُوایَقْتَرِفُونَ» انعام/۱۲۰

گناهان آشکار و پنهان را رها کنید! زیرا کسانی که گناه می کنند، بزودی در برابر آنچه مرتکب می شدند، مجازات خواهند شد.

۱۱۶۰ از گناه دوری کنید

«وَإِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً قالُوا وَجَدْنا عَلَیْهآ ءَابآءَنا وَ اللَّهُ أَمَرَنا بِها قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا یَأْمُرُ بِالْفَحْشآءِ أَتَقُولُونَ عَلَی اللَّهِ ما لَا تَعْلَمُونَ» اعراف/۲۸

و هنگامی که کار زشتی انجام می دهند می گویند: «پدران خود را بر این عمل یافتیم؛ و خداوند ما را به آن دستور داده است!» بگو: «خداوند (هرگز) به کار زشت فرمان نمی دهد! آیا چیزی به خدا نسبت می دهید که نمی دانید؟!»

۱۱۶۱ نزدیک گناه نشوید

«قُلْ تَعالَوْا أَتْلُ ما حَرَّمَ رَبُّکُمْ عَلَیْکُمْ أَلَّا تُشْرِکُوا بِهِ شَیْئاً وَبِالْوَ لِدَیْنِ إِحْسَناً وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَدَکُم مِنْ إِمْلَقٍ نَّحْنُ نَرْزُقُکُمْ وَإِیَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَ حِشَ ماظَهَرَ مِنْها وَما بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِ ذَ لِکُمْ وَصَّیکُم بِهِ لَعَلَّکُمْ تَعْقِلُونَ» انعام/۱۵۱

بگو: «بیایید آنچه را پروردگارتان بر شما حرام کرده است برایتان بخوانم: این که چیزی را شریک خدا قرار ندهید! و به پدر و مادر نیکی کنید! و فرزندانتان را از (ترس) فقر، نکشید! ما شما و آن ها را روزی می دهیم؛ و نزدیک کارهای زشت نروید، چه آشکار باشد چه پنهان! و انسانی را که خداوند محترم شمرده، به قتل نرسانید! مگر بحق (و از روی استحقاق)؛ این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش کرده، شاید درک کنید!

۱۱۶۲ زیاده طلب نباشید

«وَ لَا تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ» مدثر/۶

و منّت مگذار و فزونی مطلب،

۱۱۶۳ زینت و زیبایی را خدا حرام نکرده است

«قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِى أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّيِّبَتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِىَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا فِى الْحَيَوهِ الدُّنْيا خالِصَةً يَوْمَ الْقِيَمهِ كَذلِكَ نُفَصِّلُ الأَيَتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ» اعراف/۳۲

بگو: «چه کسی زینت های الهی را که برای بندگان خود آفریده، و روزی های پاکیزه را حرام کرده است؟!» بگو: «این ها در زندگی دنیا، برای کسانی است که ایمان آورده اند؛ (اگر چه دیگران نیز با آن ها مشارکت دارند؛ ولی) در قیامت، خالص (برای مؤمنان) خواهد بود.» این گونه آیات (خود) را برای کسانی که آگاهند، شرح می دهیم!

۱۱۶۴ در حال عبادت مزین باشید

«يَبَنِى ءَادَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ» اعراف/۳۱

ای فرزندان آدم! زینت خود را به هنگام رفتن به مسجد، با خود بردارید! و (از نعمت های الهی) بخورید و بیاشامید، ولی اسراف نکنید که خداوند مسرفان را دوست نمی دارد!

۱۱۶۵ از سوء ظن و بدگمانی اجتناب کنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيراً مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَ لَا تَجَسَّسُواوَ لَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضاً أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتاً فَكَرِهْتُمُوهُ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ» حجرات/۱۲

قسمت دوم

ای کسانی که ایمان آورده اید! از بسیاری از گمان ها بپرهیزید، چرا که بعضی از گمان ها گناه است؛ و هرگز (در کار دیگران) تجسّس نکنید؛ و هیچ یک از شما دیگری را غیبت نکند، آیا کسی از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده خود را بخورد؟! (به یقین) همه شما از این امر کراهت دارید؛ تقوای الهی پیشه کنید که خداوند توبه پذیر و مهربان است!

۱۱۶۶ سؤال و درخواست بیجا نکنید

الف: «قالَ يَنُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَلِحٍ فَلَا تَسْئَلْنِ ما لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّى أَعِظُكَ أَن تَكُونَ مِنَ الْجَهِلِينَ» هود/۴۶

فرمود: «ای نوح! او از اهل تو نیست! او عمل غیر صالحی است [= فرد ناشایسته ای است ! پس، آنچه را از آن آگاه نیستی، از من مخواه! من به تو اندرز می دهم تا از جاهلان نباشی!!»

ب: «یا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَسْئَلُوا عَنْ أَشْيَآءَ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ وَإِنْ تَسْئَلُوا عَنْها حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْءَانُ تُبْدَ لَكُمْ عَفا اللَّهُ عَنْها وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ» مائده/۱۰۱

ای کسانی که ایمان آورده اید! از چیزهایی نپرسید که اگر برای شما آشکار گردد، شما را ناراحت می کند! و اگر به هنگام نزول قرآن، از آن ها سؤال کنید، برای شما آشکار می شود؛ خداوند آن ها را بخشیده (و نادیده گرفته) است. و خداوند، آمرزنده و بردبار است.

۱۱۶۷ از اهل علم سؤال کنید

«وَ مآ أَرْسَلْنا مِن قَبْلِكَ إِلَّا رِجالاً نُّوحِى إِلَيْهِمْ فَسْئَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» نحل/۴۳

و پیش از تو، جز مردانی که به آن ها وحی می کردیم، نفرستادیم! اگر نمی دانید، از آگاهان بپرسید (تا تعجب نکنید از این که پیامبر اسلام از میان همین مردان برانگیخته شده است)!

۱۱۶۸ به خاطر اعمال خود، زیر سؤال می روید

«وَ لَوْ شآءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَ لَكِن يُضِلُّ مَن يَشآءُ وَ يَهْدِى مَن يَشآءُ وَ لَتُسْئَلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ» نحل/۹۳

و اگر خدا می خواست، همه شما را امت واحدی قرار می داد؛ (و همه را به اجبار وادار به ایمان می کرد؛ امّا ایمان اجباری فایده ای ندارد!) ولی خدا هر کس را بخواهد (و شایسته بداند) گمراه، و هر کس را بخواهد (و لایق بداند) هدایت می کند! (به گروهی توفیق هدایت داده، و از گروهی سلب می کند!) و یقیناً شما از آنچه انجام می دادید، بازپرسی خواهید شد!

۱۱۶۹ ما از همه سؤال خواهیم کرد

«فَلَنَسْئَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْئَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ» اعراف/۶

به یقین، (هم) از کسانی که پیامبران به سوی آن ها فرستاده شدند سؤال خواهیم کرد؛ (و هم) از پیامبران سؤال می کنیم!

۱۱۷۰ به آنچه دارید دل نبندید

«لِّكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى ما فاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمآ ءَاتَيكُمْ وَ اللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتالٍ فَخُورٍ» حدید/۲۳

این به خاطر آن است که برای آنچه از دست داده اید تأسف نخورید، و به آنچه به شما داده است دلبسته و شادمان نباشید؛ و خداوند هیچ متکبر فخرفروشی را دوست ندارد!

۱۱۷۱ صدقه دادن اجر چند برابر دارد

«إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَ الْمُصَّدِّقَتِ وَ أَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضاً حَسَناً يُضَعَفُ لَهُمْ وَ لَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ» حدید/۱۸

مردان و زنان انفاق کننده، و آن ها که (از این راه) به خدا «قرض الحسنه» دهند، (این قرض الحسنه) برای آنان مضاعف می شود و پاداش پرارزشی دارند!

۱۱۷۲ از خدا طلب روزی کنید

«فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَوةُ فَانتَشِرُوا فِى الْأَرْضِ وَ ابْتَغُوا مِن فَضْلِ اللَّهِ وَ اذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيراً لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» جمعه/۱۰

و هنگامی که نماز پایان گرفت (شما آزادید) در زمین پراکنده شوید و از فضل خدا بطلبید، و خدا را بسیار یاد کنید شاید رستگار شوید!

۱۱۷۳ عفو و گذشت داشته باشید

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَهِلِينَ» اعراف/۱۹۹

(به هر حال) با آن ها مدارا کن و عذرشان را بپذیر، و به نیکی ها دعوت نما، و از جاهلان روی بگردان (و با آنان ستیزه مکن)!

۱۱۷۴ از جاهلان به زیبایی گذشت کن

«وَ ما خَلَقْنا السَّمَاواتِ وَ الْأَرْضَ وَ ما بَيْنَهُمآ إِلَّا بِالْحَقِ وَ إِنَّ السَّاعَةَ لَأَتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ» حجر/۸۵

ما آسمان ها و زمین و آنچه را میان آن دو است، جز بحق نیافریدیم؛ و ساعت موعود [= قیامت] قطعاً فرا خواهد رسید (و جزای هر کس به او می رسد)! پس، از آن ها به طرز شایسته ای صرف نظر کن (و آن ها را بر نادانی هایشان ملامت ننما)!

۱۱۷۵ از خطاکاران بگذر

«فَبِما نَقْضِهِم مِّيثَقَهُمْ لَعَنَّهُمْ وَجَعَلْنا قُلُوبَهُمْ قَسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَآئِنَةٍ مِّنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ» مائده/۱۳

ولی به خاطر پیمان شکنی، آن ها را از رحمت خویش دور ساختیم؛ و دل های آنان را سخت و سنگین نمودیم؛ سخنان (خدا) را از موردش تحریف می کنند؛ و بخشی از آنچه را به آن ها گوشزد شده بود، فراموش کردند؛ و هر زمان، از خیانتی (تازه) از آن ها آگاه می شوی، مگر عده کمی از آنان؛ ولی از آن ها درگذر و صرف نظر کن، که خداوند نیکوکاران را دوست می دارد!

۱۱۷۶ ببخشید تا خدا شما را ببخشد

«وَ لَا يَأْتَلِ أُوْلُوا الْفَضْلِ مِنكُمْ وَ السَّعَةِ أَن يُؤْتُوا أُولِى الْقُرْبَى وَالْمَسَكِينَ وَ الْمُهَجِرِينَ فِى سَبِيلِ اللَّهِ وَ لْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَ اللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» نور/۲۲

آن ها که از میان شما دارای برتری (مالی) و وسعت زندگی هستند نباید سوگند یاد کنند که از انفاق نسبت به نزدیکان و مستمندان و مهاجران در راه خدا دریغ نمایند؛ آن ها باید عفو کنند و چشم بپوشند؛ آیا دوست نمی دارید خداوند شما را ببخشد؟! و خداوند آمرزنده و مهربان است.

۱۱۷۷ بدی دیگران را ببخشید

«وَ جَزَ ؤُا سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُها فَمَنْ عَفا وَ أَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّلِمِينَ» شورا/۴۰

کیفر بدی، مجازاتی است همانند آن؛ و هر کس عفو و اصلاح کند، پاداش او با خداست؛ خداوند ظالمان را دوست ندارد!

۱۱۷۸ هنگام خشم، عفو کنید

«وَ الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبئِرَ الْإِثْمِ وَ الْفَوَ حِشَ وَ إِذَا ما غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ» شورا/۳۷

همان کسانی که از گناهان بزرگ و اعمال زشت اجتناب می ورزند، و هنگامی که خشمگین شوند عفو می کنند.

۱۱۷۹ از خطای اهل و عیال خود چشم پوشی کنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَ جِكُمْ وَ أَوْلَدِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَ إِنْ تَعْفُوا وَ تَصْفَحُوا وَ تَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ» تغابن/۱۴

ای کسانی که ایمان آورده اید! بعضی از همسران و فرزندانتان دشمنان شما هستند، از آن ها برحذر باشید؛ و اگر عفو کنید و چشم بپوشید و ببخشید، (خدا شما را می بخشد)؛ چرا که خداوند بخشنده و مهربان است!

۱۱۸۰ کار خیر انجام دهید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَ اسْجُدُوا وَ اعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَ افْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» حج/۷۷

ای کسانی که ایمان آورده اید! رکوع کنید، و سجود بجا آورید، و پروردگارتان را عبادت کنید، و کار نیک انجام دهید، شاید رستگار شوید!

۱۱۸۱ عمل صالح انجام دهید

الف: «يا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَتِ وَ اعْمَلُوا صَلِحاً إِنِّى بِما تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ» مؤمنون/۵۱

ای پیامبران! از غذاهای پاکیزه بخورید، و عمل صالح انجام دهید، که من به آنچه انجام می دهید آگاهم.

ب: «أَنِ اعْمَلْ سَبِغَتٍ وَ قَدِّرْ فِى السَّرْدِ وَ اعْمَلُوا صَلِحاً إِنِّى بِما تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» سبا/۱۱

(و به او گفتیم:) زره های کامل و فراخ بساز، و حلقه ها را به اندازه و متناسب کن! و عمل صالح بجا آورید که من به آنچه انجام میدهید بینا هستم!

۱۱۸۲ اگر به آخرت امید دارید...(۱)

«قُلْ إِنَّمآ أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُکُمْ یُوحَی إِلَیَّ أَنَّمآ إِلَهُکُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَن کانَ یَرْجُوا لِقآءَ رَبِّهِ فَلْیَعْمَلْ عَمَلًا صَلِحاً وَ لَا یُشْرِکْ بِعِبادَةِ رَبِّهِ أَحَدَاً» کهف/۱۱۰

بگو: «من فقط بشری هستم مثل شما؛ (امتیازم این است که) به من وحی می شود که تنها معبودتان معبود یگانه است؛ پس هر که به لقای پروردگارش امید دارد،باید کاری شایسته انجام دهد، و هیچ کس را در عبادت پروردگارش شریک نکند!

۱۱۸۳ عمل صالح شما به نفع خودتان است(۲)

«مَنْ عَمِلَ صَلِحاً فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ أَسآءَ فَعَلَیْها ثُمَّ إِلَی رَبِّکُمْ تُرْجَعُونَ» جاثیه/۱۵

هر کس کار شایسته ای بجا آورد، برای خود بجا آورده است؛ و کسی که کار بد می کند، به زیان خود اوست؛ سپس همه شما به سوی پروردگارتان بازگردانده می شوید!

۱۱۸۴ نیکوکاران پاداش عظیم دارند

«وَ إِنْ کُنتُنَّ تُرِدْنَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ الدَّارَ الْأَخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَتِ مِنکُنَّ أَجْراً عَظِیماً» احزاب/۲۹

و اگر شما خدا و پیامبرش و سرای آخرت را می خواهید، خداوند برای نیکوکاران شما پاداش عظیمی آماده ساخته است.»

۱۱۸۵ حیات طیبه پاداش عمل صالح شماست

«مَنْ عَمِلَ صَلِحاً مِن ذَکَرٍ أَوْ أُنثَی وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْیِیَنَّهُ حَیَوةً طَیِّبَةً وَ لَنَجْزِیَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ ما کانُوا یَعْمَلُونَ» نحل/۹۷

هرکس کار شایسته ای انجام دهد، خواه مرد باشد یا زن، در حالی که مؤمن است، او را به حیاتی پاک زنده می داریم؛ و پاداش آن ها را به بهترین اعمالی که انجام می دادند، خواهیم داد.

۱۱۸۶ عیب جویی نکنید

«وَ لَا تَلْمِزُوا أَنفُسَکُمْ وَ لَا تَنابَزُوابِالْأَلْقَبِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِیمَنِ وَ مَن لَّمْ یَتُبْ فَأُو لَئِکَ هُمُ الظَّلِمُونَ» حجرات/۱۱

۱- ۱۴۰. آیه مشابه: صافات/۶۱.

۲- ۱۴۱. آیه مشابه: فصلت/۴۶.

ای کسانی که ایمان آورده اید! نباید گروهی از مردان شما گروه دیگر را مسخره کنند، شاید آن ها از این ها بهتر باشند؛ و نه زنانی زنان دیگر را، شاید آنان بهتر از اینان باشند؛ و یکدیگر را مورد طعن و عیبجویی قرار ندهید و با القاب زشت و ناپسند یکدیگر را یاد نکنید، بسیار بد است که بر کسی پس از ایمان نام کفرآمیز بگذارید؛ و آن ها که توبه نکنند، ظالم و ستمگرند!

۱۱۸۷ وای بر عیب جویان

«وَيْلٌ لِّكُلِ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ» همزه/۱

وای بر هر عیبجوی مسخره کننده ای!

۱۱۸۸ چرا در برابر پروردگار خود مغرورید

«يا أَيُّهَا الْإِنسَنُ ما غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ» انفطار/۶

ای انسان! چه چیز تو را در برابر پروردگار کریمت مغرور ساخته است؟!

۱۱۸۹ خدا متکبر مغرور را دوست ندارد

«وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَ لَا تَمْشِ فِى الْأَرْضِ مَرَحاً إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتالٍ فَخُورٍ» لقمان/۱۸

(پسرم!) با بی اعتنایی از مردم روی مگردان، و مغرورانه بر زمین راه مرو که خداوند هیچ متکبّر مغروری را دوست ندارد.

۱۱۹۰ افزون طلبی شما را غافل نکند

«أَلْهَيكُمُ التَّكاثُرُ» تکاثر/۱

افزون طلبی (و تفاخر) شما را به خود مشغول داشته (و از خدا غافل نموده) است.

۱۱۹۱ غیبت نکنید

«وَ لَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضاً أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتاً فَكَرِهْتُمُوهُ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ» حجرات/۱۲

ای کسانی که ایمان آورده اید! از بسیاری از گمان ها بپرهیزید، چرا که بعضی از گمان ها گناه است؛ و هرگز (در کار دیگران) تجسّس نکنید؛ و هیچ یک از شما دیگری را غیبت نکند،

آیا کسی از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده خود را بخورد؟! (به یقین) همه شما از این امر کراهت دارید؛ تقوای الهی پیشه کنید که خداوند توبه پذیر و مهربان است!

۱۱۹۲ فخرفروشی نکنید

«أَلْهَیکُمُ التَّکاثُرُ * حَتَّی زُرْتُمُ الْمَقابِرَ» تکاثر/۱ و ۲

قسمت سوم

افزون طلبی (و تفاخر) شما را به خود مشغول داشته (و از خدا غافل نموده) است. تا آنجا که به دیدار قبرها رفتید (و قبور مردگان خود را برشمردید و به آن افتخار کردید)!

۱۱۹۳ خدا فخرفروشان را دوست ندارد(۱)

«... وَ اللَّهُ لَا یُحِبُّ کُلَّ مُخْتالٍ فَخُورٍ» حدید/۲۳

... و خداوند هیچ متکبّر فخرفروشی را دوست ندارد!

۱۱۹۴ دنبال فساد نباشید

«وَ ابْتَغِ فِیمآ ءَاتَیکَ اللَّهُ الدَّارَ الْأَخِرَهَ وَ لَا تَنسَ نَصِیبَکَ مِنَ الدُّنْیا وَ أَحْسِن کَمآ أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَیْکَ وَ لَا تَبْغِ الْفَسادَ فِی الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا یُحِبُّ الْمُفْسِدِینَ» قصص/۷۷

و در آنچه خدا به تو داده، سرای آخرت را بطلب؛ و بهره ات را از دنیا فراموش مکن؛ و همان گونه که خدا به تو نیکی کرده نیکی کن؛ و هرگز در زمین در جستجوی فساد مباش، که خدا مفسدان را دوست ندارد!

۱۱۹۵ در زمین فساد نکنید(۲)

الف: «وَاذْکُرُوا إِذْ جَعَلَکُمْ خُلَفآءَ مِنْ بَعْدِ عادٍ وَبَوَّأَکُمْ فِی الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِن سُهُولِها قُصُوراً وَتَنْحِتُونَ الْجِبالَ بُیُوتاً فَاذْکُرُوا ءَالآءَ اللَّهِ وَلَا تَعْثَوْا فِی الْأَرْضِ مُفْسِدِینَ» اعراف/۷۴

و به خاطر بیاورید که شما را جانشینان قوم «عاد» قرار داد، و در زمین مستقر ساخت، که در دشت هایش، قصرها برای خود بنا می کنید؛ و در کوه ها، برای خود خانه ها می تراشید! بنابر این، نعمت های خدا را متذکر شوید! و در زمین، به فساد نکوشید!»

۱- ۱۴۲. چند آیه مشابه: نسا/۳۶، لقمان/۱۸، عنکبوت/۳۶.

۲- ۱۴۳. چند آیه مشابه: هود/۸۵؛ بقره/۶۰.

ب: «وَ لَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيآءَهُمْ وَ لَا تَعْثَوْا فِی الْأَرْضِ مُفْسِدِینَ» شعرا/۱۸۳

و حق مردم را کم نگذارید، و در زمین تلاش برای فساد نکنید!

ج: «وَلَا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَحِها وَادْعُوهُ خَوْفاً وَطَمَعاً إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِیبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِینَ» اعراف/۵۶

و در زمین پس از اصلاح آن فساد نکنید، و او را با بیم و امید بخوانید! (بیم از مسؤولیت ها، و امید به رحمتش. و نیکی کنید) زیرا رحمت خدا به نیکوکاران نزدیک است!

۱۱۹۶ از اصلاح به فساد برنگردید

«وَإِلَی مَدْیَنَ أَخاهُمْ شُعَیْباً قالَ یَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ ما لَکُم مِنْ إِلَهٍ غَیْرُهُ قَدْ جآءَتْکُم بَیِّنَهٌ مِن رَّبِّکُمْ فَأَوْفُوا الْکَیْلَ وَالْمِیزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْیآءَهُمْ وَ لَا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَحِها ذَ لِکُمْ خَیْرٌ لَّکُمْ إِنْ کُنتُم مُّؤْمِنِینَ» اعراف/۸۵

و به سوی مدین، برادرشان شعیب را (فرستادیم)؛ گفت: «ای قوم من! خدا را بپرستید، که جز او معبودی ندارید! دلیل روشنی از طرف پروردگارتان برای شما آمده است؛ بنابر این، حق پیمانه و وزن را ادا کنید! و از اموال مردم چیزی نکاهید! و در روی زمین، بعد از آن که (در پرتو ایمان و دعوت انبیاء) اصلاح شده است، فساد نکنید! این برای شما بهتر است اگر با ایمان هستید!

۱۱۹۷ منافقان هم خود را مصلح می دانند

«وَ إِذَا قِیلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ قالُوا إِنَّما نَحْنُ مُصْلِحُونَ» بقره/۱۱

و هنگامی که به آنان گفته شود: «در زمین فساد نکنید» می گویند: «ما فقط اصلاح کننده ایم»!

۱۱۹۸ برای خدا قربانی کنید

« فَصَلِّ لِرَبِّکَ وَ انْحَرْ» کوثر/۲

پس برای پروردگارت نماز بخوان وقربانی کن!

۱۱۹۹ کیست که به خدا قرض الحسنه بدهد

الف: «مَّن ذَا الَّذِی یُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضاً حَسَناً فَیُضَعِفَهُ لَهُ وَ لَهُ أَجْرٌ کَرِیمٌ» حدید/۱۱

کیست که به خدا وام نیکو دهد (و از اموالی که به او ارزانی داشته انفاق کند) تا خداوند آن را برای او چندین برابر کند؟ و برای او پاداش پرارزشی است!

ب: «مَّن ذَا الَّذِی یُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضاً حَسَناً فَیُضَعِفَهُ لَهُ أَضْعافاً کَثِیرَةً وَاللَّهُ یَقْبِضُ وَیَبْصُطُ وَ إِلَیْهِ تُرْجَعُونَ» بقره/۲۴۵

کیست که به خدا «قرض الحسنه ای» دهد، (و از اموالی که خدا به او بخشیده، انفاق کند،) تا آن را برای او، چندین برابر کند؟ و خداوند است (که روزی بندگان را) محدود یا گسترده می سازد؛ (و انفاق، هرگز باعث کمبود روزی آن ها نمی شود). و به سوی او باز می گردید (و پاداش خود را خواهید گرفت).

۱۲۰۰ پاداش قرض الحسنه چند برابر است

الف: «إِنْ تُقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضاً حَسَناً یُضَعِفْهُ لَکُمْ وَ یَغْفِرْ لَکُمْ وَ اللَّهُ شَکُورٌ حَلِیمٌ» تغابن/۱۷

اگر به خدا قرض الحسنه دهید، آن را برای شما مضاعف می سازد و شما را می بخشد؛ و خداوند شکرکننده و بردبار است!

ب: «إِنَّ الْمُصَّدِّقِینَ وَ الْمُصَّدِّقَتِ وَ أَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضاً حَسَناً یُضَعَفُ لَهُمْ وَ لَهُمْ أَجْرٌ کَرِیمٌ» حدید/۱۸

مردان و زنان انفاق کننده، و آن ها که (از این راه) به خدا «قرض الحسنه» دهند، (این قرض الحسنه) برای آنان مضاعف می شود و پاداش پرارزشی دارند!

۱۲۰۱ خدا به قسط و عدل امر می کند

«إِنَّ اللَّهَ یَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الْإِحْسَنِ وَ إِیتآیِ ذِی الْقُرْبَی وَ یَنْهَی عَنِ الْفَحْشآءِ وَالْمُنکَرِ وَ الْبَغْیِ یَعِظُکُمْ لَعَلَّکُمْ تَذَکَّرُونَ» نحل/۹۰

خداوند به عدل و احسان و بخشش به نزدیکان فرمان می دهد؛ و از فحشا و منکر و ستم، نهی می کند؛ خداوند به شما اندرز می دهد، شاید متذکّر شوید!

۱۲۰۲ برای عدالت قیام کنید

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا کُونُوا قَوَّمِینَ بِالْقِسْطِ شُهَدَآءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَی أَنفُسِکُمْ أَوِ الْوَ لِدَیْنِ

وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيراً فَاللَّهُ أَوْلَى بِهِمـا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَى أَن تَعْـدِلُوا وَإِنْ تَلْوُا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيراً» نسا/۱۳۵

ای کسانی که ایمان آورده اید! کاملاً قیام به عدالت کنید! برای خدا شهادت دهید، اگر چه (این گواهی) به زیان خود شما، یا پدر و مادر و نزدیکان شـما بوده باشد! (چرا که) اگر آن ها غنیّ یا فقیر باشند، خداوند سزاوارتر است که از آنان حمایت کند. بنابراین، از هوی و هوس پیروی نکنیـد؛ که از حق، منحرف خواهید شد! و اگر حق را تحریف کنید، و یا از اظهار آن، اعراض نمایید، خداوند به آنچه انجام می دهید، آگاه است.

۱۲۰۳ حقایق را کتمان نکنید

«الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مآ ءَاتَيهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ وَأَعْتَدْنا لِلْكَفِرِينَ عَذَاباً مُّهِيناً» نسا/۳۷

آن ها کسانی هسـتند که بخل می ورزنـد، و مردم را به بخل دعوت می کننـد، و آنچه را که خداوند از فضل (و رحمت) خود به آن ها داده، کتمان می نمایند. (این عمل، در حقیقت از کفرشان سرچشـمه گرفته؛) و ما برای کافران، عذاب خوارکننده ای آماده کرده ایم.

۱۲۰۴ در هیچ کاری از مردم کم نگذارید

«وَإِلَى مَـدْيَنَ أَخاهُمْ شُـعَيْباً قالَ يَقَوْمِ اعْبُـدُوا اللَّهَ ما لَكُم مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جآءَتْكُم بَيِّنَةٌ مِن رَّبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيآءَهُمْ وَ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَحِها ذَ لِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنتُم مُّؤْمِنِينَ» اعراف/۸۵

و به سوی مدین، برادرشان شعیب را (فرسـتادیم)؛ گفت: «ای قوم من! خدا را بپرستید، که جز او معبودی ندارید! دلیل روشنی از طرف پروردگارتان برای شـما آمده است؛ بنابر این، حق پیمانه و وزن را ادا کنید! و از اموال مردم چیزی نکاهید! و در روی زمین، بعـد از آن که (در پرتو ایمـان و دعوت انبیـاء) اصـلاح شـده است، فسـاد نکنیـد! این برای شـما بهتر است اگر بـا ایمـان هستید!

۱۲۰۵ به سوی بهشت مسابقه بدهید

«سابِقُوا إِلَى مَغْفِرَهٍ مِن رَّبِّكُمْ وَ جَنَّهٍ عَرْضُها كَعَرْضِ السَّمآءِ وَ الْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا

بِاللَّهِ وَ رُسُلِهِ ذلِکَ فَضْلُ اللَّهِ یُؤْتِیهِ مَن یَشآءُ وَ اللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیمِ» حدید/۲۱

به پیش تازید برای رسیدن به مغفرت پروردگارتان و بهشتی که پهنه آن مانند پهنه آسمان و زمین است و برای کسانی که به خدا و رسولانش ایمان آورده اند؛ آماده شده است، این فضل خداوند است که به هر کس بخواهد می دهد؛ و خداوند صاحب فضل عظیم است!

۱۲۰۶ در خیرات مسابقه بدهید

«وَ لِکُلٍ ّوِجْهَهٌ هُوَ مُوَلِّیها فَاسْتَبِقُوا الْخَیْرَتِ أَیْنَ ما تَکُونُوا یَأْتِ بِکُمُ اللَّهُ جَمِیعاً إِنَّ اللَّهَ عَلَی کُلِ ّشَیْ ءٍ قَدِیرٌ» بقره/۱۴۸

هر طایفه ای قبله ای دارد که خداوند آن را تعیین کرده است؛ (بنابراین، زیاد در باره قبله گفتگو نکنید! و به جای آن،) در نیکی ها و اعمال خیر، بر یکدیگر سبقت جویید! هر جا باشید، خداوند همه شما را (برای پاداش و کیفر در برابر اعمال نیک و بد، در روز رستاخیز،) حاضر می کند؛ زیرا او، بر هر کاری تواناست.

۱۲۰۷ برای نعمت های بهشت مسابقه بدهید

«خِتَمُهُ مِسْکٌ وَ فِی ذلِکَ فَلْیَتَنافَسِ الْمُتَنَفِسُونَ» مطففین/۲۶

مهری که بر آن نهاده شده از مشک است؛ و در این نعمت های بهشتی راغبان باید بر یکدیگر پیشی گیرند!

۱۲۰۸ یکدیگر را مسخره نکنید(۱)

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا یَسْخَرْ قَوْمٌ مِن قَوْمٍ عَسَی أَن یَکُونُوا خَیْراً مِّنْهُمْ وَ لَا نِسآءٌ مِن نِّسآءٍ عَسَی أَن یَکُنَّ خَیْراً مِّنْهُنَّ وَ لَا تَلْمِزُوا أَنفُسَکُمْ وَ لَا تَنابَزُوابِالْأَلْقَبِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِیمَنِ وَ مَن لَّمْ یَتُبْ فَأُو لَئِکَ هُمُ الظَّلِمُونَ» حجرات/۱۱

ای کسانی که ایمان آورده اید! نباید گروهی از مردان شما گروه دیگر را مسخره کنند، شاید آن ها از این ها بهتر باشند؛ و نه زنانی زنان دیگر را، شاید آنان بهتر از اینان باشند؛ و یکدیگر را مورد طعن و عیبجویی قرار ندهید و با القاب زشت و ناپسند یکدیگر را یاد نکنید، بسیار بد

۱- ۱۴۴. آیه مشابه: مدثر/۴۵.

است که بر کسی پس از ایمان نام کفرآمیز بگذارید؛ و آن ها که توبه نکنند، ظالم و ستمگرند!

۱۲۰۹ اگر مسخره کنید مسخره می شوید

«وَ یَصْنَعُ الْفُلْکَ وَ کُلَّما مَرَّ عَلَیْهِ مَلَأٌ مِن قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنکُمْ کَمَا تَسْخَرُونَ» هود/۳۸

او مشغول ساختن کشتی بود، و هر زمان گروهی از اشراف قومش بر او می گذشتند، او را مسخره می کردند؛ (ولی نوح) گفت: «اگر ما را مسخره می کنید، ما نیز شما را همین گونه مسخره خواهیم کرد!

۱۲۱۰ مؤمنان با هم مهربانند

«مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ وَ الَّذِینَ مَعَهُ أَشِدَّآءُ عَلَی الْکُفَّارِ رُحَمَآءُ بَیْنَهُمْ تَرَیهُمْ رُکَّعاً سُجَّداً یَبْتَغُونَ فَضْلاً مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَ ناً سِیماهُمْ فِی وُجُوهِهِم مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذلِکَ مَثَلُهُمْ فِی التَّوْرَاهِ وَ مَثَلُهُمْ فِی الْإِنجِیلِ کَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَی عَلَی سُوقِهِ یُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِیَغِیظَ بِهِمُ الْکُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِینَ ءَامَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّلِحَتِ مِنْهُم مَّغْفِرَهً وَ أَجْراً عَظِیمَاً» فتح/۲۹

محمّد (ص) فرستاده خداست؛ و کسانی که با او هستند در برابر کفّار سرسخت و شدید، و در میان خود مهربانند؛ پیوسته آن ها را در حال رکوع و سجود می بینی در حالی که همواره فضل خدا و رضای او را می طلبند؛ نشانه آن ها در صورتشان از اثر سجده نمایان است؛ این توصیف آنان در تورات و توصیف آنان در انجیل است، همانند زراعتی که جوانه های خود را خارج ساخته، سپس به تقویت آن پرداخته تا محکم شده و بر پای خود ایستاده است و بقدری نموّ و رشد کرده که زارعان را به شگفتی وامی دارد؛ این برای آن است که کافران را به خشم آورد (ولی) کسانی از آن ها را که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند، خداوند وعده آمرزش و اجر عظیمی داده است.

۱۲۱۱ با مؤمنان مهربان باشید

الف: «وَ اخْفِضْ جَناحَکَ لِمَنِ اتَّبَعَکَ مِنَ الْمُؤْمِنِینَ» شعرا/۲۱۵

و بال و پر خود را برای مؤمنانی که از تو پیروی می کنند بگستر!

ص:۳۸۴

ب: «لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْکَ إِلَی ما مَتَّعْنا بِهِ أَزْوَ جاً مِّنْهُمْ وَ لَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَ اخْفِضْ جَناحَکَ لِلْمُؤْمِنِينَ» حجر/۸۸

(بنابر این،) هرگز چشم خود را به نعمت های (مادّی)، که به گروه هایی از آن ها [= کفّار] دادیم، میفکن! و به خاطر آنچه آن ها دارند، غمگین مباش! و بال (عطوفت) خود را برای مؤمنین فرود آرا!

۱۲۱۲ در کارها میانه رو باش

«وَ اقْصِدْ فِی مَشْيِکَ وَاغْضُضْ مِن صَوْتِکَ إِنَّ أَنکَرَ الْأَصْوَ تِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ» لقمان/۱۹

(پسرم!) در راه رفتن، اعتدال را رعایت کن؛ از صدای خود بکاه (و هرگز فریاد مزن) که زشت ترین صداها صدای خران است.

۱۲۱۳ چرا ناسپاسی و بخل؟

«إِنَّ الْإِنسَنَ لِرَبِّهِ لَکَنُودٌ» عادیات/۶

که انسان در برابر نعمت های پروردگارش بسیار ناسپاس و بخیل است؛

۱۲۱۴ در جلسات خود به تازه واردان جا دهید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قِيلَ لَکُمْ تَفَسَّحُوا فِی الْمَجَلِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَکُمْ وَ إِذَا قِيلَ انشُزُوا فَانشُزُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنکُمْ وَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَتٍ وَاللَّهُ بِما تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ» مجادله/۱۱

قسمت چهارم

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که به شما گفته شود: «مجلس را وسعت بخشید (و به تازه واردها جا دهید)»، وسعت بخشید، خداوند (بهشت را) برای شما وسعت می بخشد؛ و هنگامی که گفته شود: «برخیزید»، برخیزید؛ اگر چنین کنید، خداوند کسانی را که ایمان آورده اند و کسانی را که علم به آنان داده شده درجات عظیمی می بخشد؛ و خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است!

۱۲۱۵ آرزوی بیجا نداشته باشید

«وَلَا تَتَمَنَّوْا ما فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَکُمْ عَلَی بَعْضٍ لِّلرِّجالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اکْتَسَبُوا وَلِلنِّسآءِ نَصِيبٌ

مِّمَّا اکْتَسَبْنَ وَسْئَلُوا اللَّهَ مِن فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ کانَ بِکُلِّ شَیْ ءٍ عَلِیماً» نسا/۳۲

برتری هایی را که خداوند برای بعضی از شما بر بعضی دیگر قرار داده آرزو نکنید! (این تفاوت های طبیعی و حقوقی، برای حفظ نظام زندگی شما، و بر طبق عدالت است. ولی با این حال،) مردان نصیبی از آنچه به دست می آورند دارند، و زنان نیز نصیبی؛ (و نباید حقوق هیچ یک پایمال گردد). و از فضل (و رحمت و برکت) خدا، برای رفع تنگناها طلب کنید! و خداوند به هر چیز داناست.

۱۲۱۶ آزاد کردن بنده از مهم ترین کارهاست

«... وَ مآ أَدْرَیکَ ما الْعَقَبَهُ فَکُّ رَقَبَهٍ» بلد/۱۲ و ۱۳

و تو نمی دانی آن گردنه چیست! آزادکردن برده ای.

۱۲۱۷ بین خودتان صلح و آشتی برقرار کنید

الف: «إِنَّما الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَهٌ فَأَصْلِحُوا بَیْنَ أَخَوَیْکُمْ وَ اتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّکُمْ تُرْحَمُونَ» حجرات/۱۰

مؤمنان برادر یکدیگرند؛ پس دو برادر خود را صلح و آشتی دهید و تقوای الهی پیشه کنید، باشد که مشمول رحمت او شوید!

ب: «...فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَیْنِکُمْ وَأَطِیعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ کُنتُم مُّؤْمِنِینَ» انفال/۱

... پس، از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید! و خصومت هایی را که در میان شماست، آشتی دهید! و خدا و پیامبرش را اطاعت کنید اگر ایمان دارید!

ج: «وَ إِنْ طَآئِفَتانِ مِنَ الْمُؤْمِنِینَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَیْنَهُما فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَیهُمَا عَلَی الْأُخْرَی فَقَتِلُوا الَّتِی تَبْغِی حَتَّی تَفِی ءَ إِلی أَمْرِ اللَّهِ فَإِن فآءَتْ فَأَصْلِحُوابَیْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَ أَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ یُحِبُّ الْمُقْسِطِینَ» حجرات/۹

و هرگاه دو گروه از مؤمنان با هم به نزاع و جنگ پردازند، آن ها را آشتی دهید؛ و اگر یکی از آن دو بر دیگری تجاوز کند، با گروه متجاوز پیکار کنید تا به فرمان خدا بازگردد؛ و هرگاه بازگشت (و زمینه صلح فراهم شد)، در میان آن دو به عدالت صلح برقرار سازید؛ و عدالت پیشه کنید که خداوند عدالت پیشگان را دوست می دارد.

ص:۳۸۶

۱۲۱۸ کسی را آواره نکنید

«وَ إِذْ أَخَذْنا مِيثَقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمآءَكُمْ وَ لَا تُخْرِجُونَ أَنفُسَكُم مِن دِيَرِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَ أَنتُمْ تَشْهَدُونَ» بقره/۸۴

و هنگامی را که از شما پیمان گرفتیم که خون هم را نریزید؛ و یکدیگر را از سرزمین خود، بیرون نکنید. سپس شما اقرار کردید؛ (و بر این پیمان) گواه بودید.

۱۲۱۹ برای خدا اخلاص داشته باشید

«قُلْ أَمَرَ رَبِّی بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِندَ كُلِ مَسْجِدٍ وَ ادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَما بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ» اعراف/۲۹

بگو: «پروردگارم امر به عدالت کرده است؛ و توجّه خویش را در هر مسجد (و به هنگام عبادت) به سوی او کنید! و او را بخوانید، در حالی که دین (خود) را برای او خالص گردانید! (و بدانید) همان گونه که در آغاز شما را آفرید، (بار دیگر در رستاخیز) بازمی گردید!

۱۲۲۰ با بهتان به دیگران، آنان را آزار ندهید

«وَ الَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَتِ بِغَيْرِ ما اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَناً وَ إِثْماً مُّبِيناً» احزاب/۵۸

و آنان که مردان و زنان باایمان را به خاطر کاری که انجام نداده اند آزار می دهند؛ بار بهتان و گناه آشکاری را به دوش کشیده اند.

۱۲۲۱ اشاعه فحشا گناه است

«إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَن تَشِيعَ الْفَحِشَةُ فِي الَّذِينَ ءَامَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيا وَ الْأَخِرَهِ وَ اللَّهُ يَعْلَمُ وَ أَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» نور/۱۹

کسانی که دوست دارند زشتی ها در میان با ایمان شیوع یابد، عذاب دردناکی برای آنان در دنیا و آخرت است؛ و خداوند می داند و شما نمی دانید.

۱۲۲۲ امانت دار باشید

«إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤَدُّوا الْأَمَنَتِ إِلى أَهْلِها وَإِذَا حَكَمْتُم بَيْنَ النَّاسِ أَن تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُم بِهِ إِنَّ اللَّهَ كانَ سَمِيعَاً بَصِيراً» نسا/۵۸

خداوند به شما فرمان می دهد که امانت ها را به صاحبانش بدهید! و هنگامی که میان مردم داوری می کنید، به عدالت داوری کنید! خداوند، اندرزهای خوبی به شما می دهد! خداوند، شنوا و بیناست.

۱۲۲۳ از اموال سفیهان خود نگهداری کنید

«وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهآءَ أَمْوَ لَكُمُ الَّتِی جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِیماً وَارْزُقُوهُمْ فِیها وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلاً مَّعْرُوفاً» نسا/۵

اموال خود را، که خداوند وسیله قوام زندگی شما قرار داده، به دست سفیهان نسپارید و از آن، به آن ها روزی دهید! و لباس بر آنان بپوشانید و با آن ها سخن شایسته بگویید!

۱۲۲۴ تا به چیزی علم نداشتید، نظر ندهید

«وَ لَا تَقْفُ ما لَیْسَ لَکَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَ الْبَصَرَ وَ الْفُؤَادَ كُلُّ أُولئِکَ كانَ عَنْهُ مَسْو... اسرا/۳۶

از آنچه به آن آگاهی نداری، پیروی مکن، چرا که گوش و چشم و دل، همه مسؤولند.

۱۲۲۵ اهل سازش نباشید

«فَلَا تَهِنُوا وَ تَدْعُوا إِلَی السَّلْمِ وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَ اللَّهُ مَعَكُمْ وَ لَن یَتِرَكُمْ أَعْمَلَكُمْ» محمد/۳۵

پس هرگز سست نشوید و (دشمنان را) به صلح (ذلّت بار) دعوت نکنید در حالی که شما برترید، و خداوند با شماست و چیزی از (ثواب) اعمالتان را کم نمی کند!

۱۲۲۶ در کار خیر تعاون و همکاری کنید

«... وَتَعاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَالتَّقْوَی وَلَا تَعاوَنُوا عَلَی الْإِثْمِ وَالْعُدْوَ نِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِیدُ الْعِقابِ» مائده/۲

... و (همواره) در راه نیکی و پرهیزگاری با هم تعاون کنید! و (هرگز) در راه گناه و تعدّی همکاری ننمایید! و از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید که مجازات خدا شدید است!

۱۲۲۷ از حقّ مردم کم نگذارید

«وَ یَقَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْیالَ وَالْمِیزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْیآءَهُمْ وَ لَا تَعْثَوْا فِی الْأَرْضِ مُفْسِدِینَ» هود/۸۵

و ای قوم من! پیمانه و وزن را با عـدالت، تمام دهیـد! و بر اشـیاء (و اجناس) مردم، عیب نگذاریـد؛ و از حق آنان نکاهید! و در زمین به فساد نکوشید!

۱۲۲۸ از جاهلان دوری کنید

«خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَهِلِينَ» اعراف/۱۹۹

(به هر حـال) بـا آن هـا مـدارا کن و عـذرشان را بپـذیر، و به نیکی هـا دعوت نمـا، و از جاهلاـن روی بگردان (و با آنان ستیزه مکن)!

۱۲۲۹ از جاهلان پیروی نکنید

«قالَ قَدْ أُجِيبَت دَّعْوَتُكُما فَاسْتَقِيما وَ لَا تَتَّبِعآنِّ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ» یونس/۸۹

فرمود: «دعای شما پذیرفته شد! استقامت به خرج دهید؛ و از راه (و رسم) کسانی که نمی دانند، تبعیت نکنید!»

۱۲۳۰ به شایعه و هر خبری توجّه نکنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ جآءَكُمْ فاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمَاً بِجَهَلَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَى ما فَعَلْتُمْ نَدِمِينَ» حجرات/۶

ای کسانی که ایمان آورده ایـد! اگر شـخص فاسـقی خبری برای شـما بیاورد، درباره آن تحقیق کنید، مبادا به گروهی از روی نادانی آسیب برسانید و از کرده خود پشیمان شوید!

۱۲۳۱ شایعه پراکنان دست از شایعه بردارند

«لَّئِن لَّمْ يَنتَهِ الْمُنَفِقُونَ وَ الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَ الْمُرْجِفُونَ فِى الْمَدِينَهِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجاوِرُونَكَ فِيهآ إِلَّا قَلِيلاً مَّلْعُونِينَ أَيْنَما ثُقِفُوا أُخِذُوا وَ قُتِّلُوا تَقْتِيلًا» احزاب/۶۰ و ۶۱

اگر منافقان و بیماردلان و آن ها که اخبار دروغ و شایعات بی اساس در مدینه پخش می کنند دست از کار خود بر ندارند، تو را بر ضدّ آنان می شورانیم، سـپس جز مدّت کوتاهی نمی توانند در کنار تو در این شـهر بمانند! و از همه جا طرد می شوند، و هر جا یافته شوند گرفته خواهند شد و به سختی به قتل خواهند رسید!

۱۲۳۲ در دین اختلاف و گروه گرایی نکنید

«مِنَ الَّذِینَ فَرَّقُوا دِینَهُمْ وَ کانُوا شِیَعاً کُلُّ حِزْبٍ بِما لَدَیْهِمْ فَرِحُونَ» روم/۳۲

از کسانی که دین خود را پراکنده ساختند و به دسته ها و گروه ها تقسیم شدند! و (عجب این که) هر گروهی به آنچه نزد آن هاست (دلبسته و) خوشحالند!

۱۲۳۳ اختلاف و گروه گرایی نکنید

«وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ ما جآءَهُمُ الْبَيِّنَتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ» و مانند کسانی نباشید که پراکنده شدند و اختلاف کردند؛ (آن هم) پس از آن که نشانه های روشن (پروردگار) به آنان رسید! و آن ها عذاب عظیمی دارند. آل عمران/۱۰۵

۱۲۳۴ هرج و مرج و خونریزی نکنید

«وَ إِذْ أَخَذْنا مِيثَقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمآءَكُمْ وَ لَا تُخْرِجُونَ أَنفُسَكُم مِن دِيَرِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَ أَنتُمْ تَشْهَدُونَ» بقره/۸۴

و هنگامی را که از شما پیمان گرفتیم که خون هم را نریزید؛ و یکدیگر را از سرزمین خود، بیرون نکنید. سپس شما اقرار کردید؛ (و بر این پیمان) گواه بودید.

۱۲۳۵ در کارها با هم مشورت کنید

«فَبِما رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشاوِرْهُمْ فِى الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ» آل عمران/۱۵۹

به (برکت) رحمت الهی، در برابر آنان [= مردم] نرم (و مهربان) شدی! و اگر خشن و سنگدل بودی، از اطراف تو، پراکنده می شدند. پس آن ها را ببخش و برای آن ها آمرزش بطلب! و در کارها، با آنان مشورت کن! اما هنگامی که تصمیم گرفتی، (قاطع باش! و) بر خدا توکل کن! زیرا خداوند متوکلان را دوست دارد.

۱۲۳۶ فحشا و گناه، حرام است

«قُلْ إِنَّما حَرَّمَ رَبِّىَ الْفَوَ حِشَ ما ظَهَرَ مِنْها وَما بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَ الْبَغْىَ بِغَيْرِ الْحَقِ وَأَن تُشْرِكُوا

اللَّهِ ما لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَناً وَأَن تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ ما لَا تَعْلَمُونَ» اعراف/۳۳

بگو: «خداوند، تنها اعمال زشت را، چه آشکار باشد چه پنهان، حرام کرده است؛ و (همچنین) گناه و ستم بناحق را؛ و این که چیزی را که خداوند دلیلی برای آن نازل نکرده، شریک او قرار دهید؛ و به خدا مطلبی نسبت دهید که نمی دانید.»

۱۲۳۷ به دیگران بهتان نزنید

«وَمَن يَكْسِبْ خَطِيَةً أَوْ إِثْماً ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِياً فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَناً وَإِثْماً مُّبِيناً» نسا/۱۱۲

و کسی که خطا یا گناهی مرتکب شود، سپس بیگناهی را متهم سازد، بار بهتان و گناهِ آشکاری بر دوش گرفته است.

۱۲۳۸ همه مأمور به عدالت هستیم

«وَ أُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ رَبُّنا وَ رَبُّكُمْ لَنَآ أَعْمَلُنا وَ لَكُمْ أَعْمَلُكُمْ لَا حُجَّةَ بَيْنَنا وَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنا وَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ» شورا/۱۵

...و مأمورم در میان شما عدالت کنم؛ خداوند پروردگار ما و شماست؛ نتیجه اعمال ما از آن ما است و نتیجه اعمال شما از آن شما، خصومت شخصی در میان ما نیست؛ و خداوند ما و شما را در یکجا جمع می کند، و بازگشت (همه) به سوی اوست!»

۱۲۳۹ برای شروع هرکاری بسم اللّه بگویید

«وَ قالَ ارْكَبُوا فِيها بِسْمِ اللَّهِ مَجْرِيها وَ مُرْسَيهآ إِنَّ رَبِّى لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ» هود/۴۱

او گفت: «به نام خدا بر آن سوار شوید! و هنگام حرکت و توقف کشتی، یاد او کنید، که پروردگارم آمرزنده و مهربان است!»

۱۲۴۰ نقض پیمان خدا موجب لعن خداست

«فَبِما نَقْضِهِم مِّيثَقَهُمْ لَعَنَّهُمْ وَجَعَلْنا قُلُوبَهُمْ قَسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خآئِنَةٍ مِّنْهُمْ إِلَّا قَلِيلاً مِّنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ» مائده/۱۳

ولی به خاطر پیمان شکنی، آن ها را از رحمت خویش دور ساختیم؛ و دل های آنان را سخت

و سنگین نمودیم؛ سخنان (خدا) را از موردش تحریف می کنند؛ و بخشی از آنچه را به آن ها گوشزد شده بود، فراموش کردند؛ و هر زمان، از خیانتی (تازه) از آن ها آگاه می شوی، مگر عده کمی از آنان؛ ولی از آن ها درگذر و صرف نظر کن، که خداوند نیکوکاران را دوست می دارد!

ص:۳۹۲

بخش پنجم : احکام قضایی

فصل اوّل: داوری به حق و عدل

۱۲۴۱ به حقّ قضاوت کنید

«يَدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَكَ خَلِيفَةً فِى الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِ وَ لَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِما نَسُوا يَوْمَ الْحِسابِ» ص/۲۶

ای داوود! ما تو را خلیفه و (نماینده خود) در زمین قرار دادیم؛ پس در میان مردم بحق داوری کن، و از هوای نفس پیروی مکن که تو را از راه خدا منحرف سازد؛ کسانی که از راه خدا گمراه شوند، عذاب شدیدی به خاطر فراموش کردن روز حساب دارند!

۱۲۴۲ به قسط و عدل رفتار کنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّ مِينَ لِلَّهِ شُهَدَآءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَانُ قَوْمٍ عَلَى أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِما تَعْمَلُونَ» مائده/۸

ای کسانی که ایمان آورده اید! همواره برای خدا قیام کنید، و از روی عدالت،گواهی دهید! دشمنی با جمعیّتی، شما را به گناه و ترک عدالت نکشاند! عدالت کنید، که به پرهیزگاری نزدیکتر است! و از (معصیت) خدا بپرهیزید، که از آنچه انجام می دهید، با خبر است!

۱۲۴۳ قسط و عدل، فرمان خداست

«قُلْ أَمَرَ رَبِّى بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِندَ كُلِ مَسْجِدٍ وَ ادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَما بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ» اعراف/۲۹

بگو: «پروردگارم امر به عدالت کرده است؛ و توجّه خویش را در هر مسجد (و به هنگام عبادت) به سوی او کنید! و او را بخوانید، در حالی که دین (خود) را برای او خالص گردانید! (و بدانید) همان گونه که در آغاز شما را آفرید، (بار دیگر در رستاخیز) باز می گردید!

فصل دوم: آدم کشی

۱۲۴۴ آدم کشی نکنید

«وَ لَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِ ۗ وَ مَن قُتِلَ مَظْلُوماً فَقَدْ جَعَلْنا لِوَلِیِّهِ سُلْطَناً فَلَا یُسْرِف فِّی الْقَتْلِ إِنَّهُ کانَ مَنصُوراً» اسرا/۳۳

وکسی را که خداوند خونش را حرام شمرده، نکشید، جز بحق! و آن کس که مظلوم کشته شده، برای ولی اش سلطه (و حق قصاص) قرار دادیم؛ اما در قتل اسراف نکند، چرا که او مورد حمایت است!

۱۲۴۵ نه آدم کشی نه فرزندکشی

«قُلْ تَعالَوْا أَتْلُ ما حَرَّمَ رَبُّکُمْ عَلَیْکُمْ أَلَّا تُشْرِکُوا بِهِ شَیْئاً وَبِالْوَ لِدَیْنِ إِحْسَناً وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَدَکُم مِنْ إِمْلَقٍ نَّحْنُ نَرْزُقُکُمْ وَإِیَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَ حِشَ ماظَهَرَ مِنْها وَما بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِی حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِ ۚ ذَ لِکُمْ وَصَّیکُم بِهِ لَعَلَّکُمْ تَعْقِلُونَ» انعام/۱۵۱

بگو: «بیایید آنچه را پروردگارتان بر شما حرام کرده است برایتان بخوانم: این که چیزی را شریک خدا قرار ندهید! و به پدر و مادر نیکی کنید! و فرزندانتان را از (ترس) فقر، نکشید! ما شما و آن ها را روزی می دهیم؛ و نزدیک کارهای زشت نروید، چه آشکار باشد چه پنهان! و انسانی را که خداوند محترم شمرده، به قتل نرسانید! مگر بحق (و از روی استحقاق)؛ این چیزی است که خداوند شما را به آن سفارش کرده، شاید درک کنید!

۱۲۴۶ نه آدم کشی و نه خودکشی

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا لَا تَأْکُلُوا أَمْوَ لَکُم بَیْنَکُم بِالْبَطِلِ إِلَّآ أَن تَکُونَ تِجَرَةً عَن تَرَاضٍ مِّنکُمْ

ص:۳۹۵

وَلَا تَقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيماً * وَمَن يَفْعَلْ ذٰلِكَ عُدْوَ ناً وَظُلْماً فَسَوْفَ نُصْلِيهِ ناراً وَكانَ ذٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيراً» نسا/۲۹ و ۳۰

ای کسانی که ایمان آورده اید! اموال یکدیگر را به باطل (و از طرق نامشروع) نخورید مگر این که تجارتی با رضایت شما انجام گیرد. و خودکشی نکنید! خداوند نسبت به شما مهربان است. و هر کس این عمل را از روی تجاوز و ستم انجام دهد، بزودی او را در آتشی وارد خواهیم ساخت؛ و این کار برای خدا آسان است.

۱۲۴۷ مجازات آدم کشی عمدی

«وَمَن يَقْتُلْ مُؤْمِناً مُّتَعَمِّداً فَجَزَآؤُهُ جَهَنَّمُ خَلِداً فِيها وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَاباً عَظِيماً» نسا/۹۳

و هر کس، فرد باایمانی را از روی عمد به قتل برساند، مجازاتِ او دوزخ است؛ در حالی که جاودانه در آن می ماند؛ و خداوند بر او غضب می کند؛ و او را از رحمتش دور می سازد؛ و عذاب عظیمی برای او آماده ساخته است.

۱۲۴۸ مجازات آدم کشی غیر عمدی و پرداخت دیه

«وَما كانَ لِمُؤْمِنٍ أَن يَقْتُلَ مُؤْمِناً إِلَّا خَطَأً وَ مَن قَتَلَ مُؤْمِناً خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ إِلى أَهْلِهِ إِلَّآ أَن يَصَّدَّقُوا فَإِن كَانَ مِن قَوْمٍ عَدُوٍّ لَّكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ وَإِنْ كانَ مِن قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَقٌ فَدِيَةٌ مُّسَلَّمَةٌ إِلى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُّؤْمِنَةٍ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيامُ شَهْرَيْنِ مُتَتابِعَيْنِ تَوْبَةً مِّنَ اللَّهِ وَكانَ اللَّهُ عَلِيماً حَكِيماً» نسا/۹۲

هیچ فرد باایمانی مجاز نیست که مؤمنی را به قتل برساند، مگر این که این کار از روی خطا و اشتباه از او سر زند؛ (و در عین حال،) کسی که مؤمنی را از روی خطا به قتل رساند، باید یک برده مؤمن را آزاد کند و خون بهایی به کسان او بپردازد؛ مگر این که آن ها خون بها را ببخشند. و اگر مقتول، از گروهی باشد که دشمنان شما هستند (و کافرند)، ولی مقتول باایمان بوده، (تنها) باید یک برده مؤمن را آزاد کند (و پرداختن خون بها لازم نیست). و اگر از جمعیّتی باشد که میان شما و آن ها پیمانی برقرار است، باید خون بهای او را به کسان او

بپردازد، و یک برده مؤمن (نیز) آزاد کند. و آن کس که دسترسی (به آزاد کردن برده) ندارد، دو ماه پی در پی روزه می گیرد. این، (یک نوع تخفیف، و) توبه الهی است. و خداوند، دانا و حکیم است.

۱۲۴۹ قصاص مایه زندگی است

«وَ لَكُمْ فِى الْقِصاصِ حَيَوةٌ يَأُولِى الْأَلْبَبِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ» بقره/۱۷۹

و برای شما در قصاص، حیات و زندگی است، ای صاحبان خِرد! شاید شما تقوا پیشه کنید.

۱۲۵۰ قاتل وجانی را قصاص کنید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصاصُ فِى الْقَتْلَى الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَ الْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَ الْأُنثَى بِالْأُنثَى فَمَنْ عُفِىَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَىْ ءٌ فَاتِّباعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَ أَدَآءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَنٍ ذلِكَ تَخْفِيفٌ مِن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنِ اعْتَدَى بَعْدَ ذلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ» بقره/۱۷۸

ای افرادی که ایمان آورده اید! حکم قصاص در مورد کشتگان، بر شما نوشته شده است: آزاد در برابر آزاد، و برده در برابر برده، و زن در برابر زن، پس اگر کسی از سوی برادر (دینی) خود، چیزی به او بخشیده شود، (و حکم قصاص او، تبدیل به خون بها گردد،) باید از راه پسندیده پیروی کند. (و صاحب خون، حال پرداخت کننده دیه را در نظر بگیرد.) و او [= قاتل] نیز، به نیکی دیه را (به ولی مقتول) بپردازد؛ (و در آن، مسامحه نکند.) این، تخفیف و رحمتی است از ناحیه پروردگار شما! و کسی که بعد از آن، تجاوز کند، عذاب دردناکی خواهد داشت.

۱۲۵۱ رعایت تساوی در قصاص و دیه عضو

«وَكَتَبْنا عَلَيْهِمْ فِيهآ أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنفَ بِالْأَنفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِ وَالْجُرُوحَ قِصاصٌ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمآ أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولئِكَ هُمُ الظَّلِمُونَ» مائده/۴۵

و بر آن ها [= بنی اسرائیل در آن [= تورات ، مقرر داشتیم که جان در مقابل جان، و چشم در مقابل چشم، و بینی در برابر بینی، و گوش در مقابل گوش، و دندان در برابر دندان

ص:۳۹۷

می باشـد؛ و هر زخمی، قصاص دارد؛ و اگر کسـی آن را ببخشد (و از قصاص، صـرف نظر کند)، کفاره (گناهان) او محسوب می شود؛ و هر کس به احکامی که خدا نازل کرده حکم نکند، ستمگر است.

ص:۳۹۸

فصل سوم: ربا و رشوه

۱۲۵۲ رباخواری ممنوع است و عذاب دارد

«وَأَخْذِهِمُ الرِّبَوا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَ لَ النَّاسِ بِالْبَطِلِ وَأَعْتَدْنا لِلْكَفِرِينَ مِنْهُمْ عَذَاباً أَلِيماً» نسا/۱۶۱

و (همچنین) به خاطر ربا گرفتن، در حالی که از آن نهی شده بودند؛ و خوردن اموال مردم بباطل؛ و برای کافران آن ها، عذاب دردناکی آماده کرده ایم.

۱۲۵۳ عاقبت رباخوار و رباخواری

«الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَوا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَما يَقُومُ الَّذِى يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَنُ مِنَ الْمَسِ ذلِكَ بِأَنَّهُمْ قالُوا إِنَّما الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَوا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَوا فَمَن جآءَهُ مَوْعِظَةٌ مِن رَّبِّهِ فَانتَهَى فَلَهُ ماسَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عادَ فَأُولَئِكَ أَصْحاب النَّارِ هُمْ فِيها خَلِدُونَ» بقره/۲۷۵

کسانی که ربا می خورند، (در قیامت) برنمی خیزند مگر مانند کسی که بر اثر تماسّ شیطان، دیوانه شده (و نمی تواند تعادل خود را حفظ کند؛ گاهی زمین می خورد، گاهی بپا می خیزد). این، به خاطر آن است که گفتند: «داد و ستد هم مانند ربا است (و تفاوتی میان آن دو نیست.)» در حالی که خدا بیع را حلال کرده، و ربا را حرام! (زیرا فرق میان این دو، بسیار است.) و اگر کسی اندرز الهی به او رسد، و (از رباخواری) خودداری کند، سودهایی که در سابق [= قبل از نزول حکم تحریم] به دست آورده، مال اوست؛ (و این حکم، گذشته را شامل نمی گردد؛) و کار او به خدا واگذار می شود؛ (و گذشته او را خواهد بخشید.) امّا

کسانی که بازگردند (و بار دیگر مرتکب این گناه شوند)، اهل آتشند؛ و همیشه در آن می مانند.

۱۲۵۴ رشوه ندهید

«وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَ لَكُم بَيْنَكُم بِالْبَطِلِ وَتُدْلُوا بِهآ إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقاً مِنْ أَمْوَ لِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ» بقره/۱۸۸

و اموال یکدیگر را به باطل (و ناحق) در میان خود نخورید! و برای خوردن بخشی از اموال مردم به گناه، (قسمتی از) آن را (به عنوان رشوه) به قضات ندهید، در حالی که می دانید (این کار، گناه است)!

ص:۴۰۰

فصل چهارم: زنا و قذف

۱۲۵۵ به زنا نزدیک هم نشوید

«وَ لَا تَقْرَبُوا الزِّنَی إِنَّهُ کانَ فَحِشَةً وَسآءَ سَبِیلًا» اسرا/۳۲

و نزدیک زنا نشوید، که کار بسیار زشت، و بد راهی است!

۱۲۵۶ زنا تجاوز از حدّ است

«فَمَنِ ابْتَغَی وَرَآءَ ذَلِکَ فَأُولَئِکَ هُمُ الْعادُونَ» معارج/۳۱

و هر کس جز این ها را طلب کند، متجاوز است!

۱۲۵۷ زناکار را صد تازیانه بزنید

«الزَّانِیَهُ وَ الزَّانِی فَاجْلِدُوا کُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُما مِائَهَ جَلْدَهٍ وَ لَا تَأْخُذْکُم بِهِما رَأْفَهٌ فِی دِینِ اللَّهِ إِنْ کُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ الْیَوْمِ الْأَخِرِ وَ لْیَشْهَدْ عَذَابَهُما طَآئِفَهٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِینَ» نور/۲

هر یک از زن و مرد زناکار را صد تازیانه بزنید؛ و نباید رأفت (و محبّت کاذب) نسبت به آن دو شما را از اجرای حکم الهی مانع شود، اگر به خدا و روز جزا ایمان دارید! و باید گروهی از مؤمنان مجازاتشان را مشاهده کنند!

۱۲۵۸ زنای زن شوهردار

«وَالَّتِی یَأْتِینَ الْفَحِشَهَ مِن نِّسآئِکُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَیْهِنَّ أَرْبَعَهً مِّنکُمْ فَإِن شَهِدُوا فَأَمْسِکُوهُنَّ فِی الْبُیُوتِ حَتَّی یَتَوَفَّیهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ یَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِیلًا» نسا/۱۵

و کسانی از زنان شما که مرتکب زنا شوند، چهار نفر از مسلمانان را به عنوان شاهد

برآن ها بطلبید! اگر گواهی دادند، آنان [= زنان] را در خانه ها(ی خود) نگاه دارید تا مرگشان فرا رسد؛ یا این که خداوند، راهی برای آن ها قرار دهد.

۱۲۵۹ زناکار اگر بعد از مجازات توبه کند از او بگذرید

«وَالَّذَانِ يَأْتِيَنِها مِنكُمْ فَاذُوهُما فَإِن تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمآ إِنَّ اللَّهَ كانَ تَوَّاباً رَّحِيماً» نسا/۱۶

و از میان شما، آن مردان و زنانی که (همسر ندارند، و) مرتکب آن کار (زشت) می شوند، آن ها را آزار دهید (و حدّ بر آنان جاری نمایید)! و اگر توبه کنند، و (خود را) اصلاح نمایند، (و به جبران گذشته بپردازند،) از آن ها درگذرید! زیرا خداوند، توبه پذیر و مهربان است.

۱۲۶۰ ازدواج با زناکار حرام است

«الزَّانِى لَا يَنكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَ الزَّانِيَةُ لَا يَنكِحُهآ إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَ حُرِّمَ ذلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ» نور/۳

مرد زناکار جز با زن زناکار یا مشرک ازدواج نمی کند؛ و زن زناکار را، جز مرد زناکار یا مشرک، به ازدواج خود درنمی آورد؛ و این کار بر مؤمنان حرام شده است!

۱۲۶۱ زنان پاکدامن را قذف و متهم نکنید

«إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَتِ الْغَفِلَتِ الْمُؤْمِنَتِ لُعِنُوا فِى الدُّنْيا وَ الْأَخِرَهِ وَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ» نور/۲۳

کسانی که زنان پاکدامن و بی خبر (از هر گونه آلودگی) و مؤمن را متهم می سازند، در دنیا و آخرت از رحمت الهی بدورند و عذاب بزرگی برای آن هاست.

۱۲۶۲ گناه نسبت دادن زنا هشتاد تازیانه است

«وَ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَهِ شُهَدَآءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَنِينَ جَلْدَةً وَ لَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَدَةً أَبَداً وَ أُولئِكَ هُمُ الْفَسِقُونَ» نور/۴

و کسانی که زنان پاکدامن را متهم می کنند، سپس چهار شاهد (بر مدعای خود) نمی آورند، آن ها را هشتاد تازیانه بزنید و شهادتشان را هرگز نپذیرید؛ و آن ها همان فاسقانند

ص:۴۰۲

۱۲۶۳ اثبات نسبت دادن زنا به همسر

«وَ الَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَ جَهُمْ وَ لَمْ يَكُن لَّهُمْ شُـهَدَآءُ إِلَّآ أَنفُسُهُمْ فَشَهَدَهُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَدَ تٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّدِقِينَ * وَ الْخَمِسَهُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كانَ مِنَ الْكَذِبِينَ * وَ يَدْرَؤُا عَنْها الْعَذَابَ أَن تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَدَ تٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَذِبِينَ» نور/۶ و ۸

و کسانی که همسران خود را (در عمل منافی عفّت) متهم می کنند، و گواهانی جز خودشان ندارند هر یک از آن ها باید چهار مرتبه به نام خدا شهادت دهد که از راستگویان است؛ و در پنجمین بار بگوید که لعنت خدا بر او باد اگر از دروغگویان باشد. آن زن نیز می تواند کیفر (زنا) را از خود دور کند، به این طریق که چهار بار خدا را به شهادت طلبد که آن مرد (در نسبتی که به او می دهد) از دروغگویان است.

ص:۴۰۳

فصل پنجم: دزدی، شراب و غنا

۱۲۶۴ دست دزدان را قطع کنید

«وَالسَّارِقُ وَ السَّارِقَهُ فَاقْطَعُوا أَیْدِیَهُما جَزَآءً بِما کَسَبا نَکَلاً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِیزٌ حَکِیمٌ» مائده/۳۸

دست مرد دزد و زن دزد را، به کیفر عملی که انجام داده انـد، بعنوان یک مجازات الهی، قطع کنیـد! و خداونـد توانا و حکیم است.

۱۲۶۵ شراب، نجس و حرام است

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ ءَامَنُوا إِنَّما الْخَمْرُ وَالْمَیْسِرُ وَالْأَنصابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّیْطَنِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ» مائده/۹۰

ای کسانی که ایمان آورده اید! شـراب و قمار و بت ها و ازلام [= نوعی بخت آزمایی] ، پلید و از عمل شـیطان است، از آن ها دوری کنید تا رستگار شوید!

۱۲۶۶ غنا، گمراهی است(۱)

«وَ مِنَ النَّاسِ مَن یَشْتَرِی لَهْوَ الْحَدِیثِ لِیُضِلَّ عَن سَبِیلِ اللَّهِ بِغَیْرِ عِلْمٍ وَ یَتَّخِذَها هُزُواً أُولئِکَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِینٌ» لقمان/۶

و بعضـی از مردم سـخنان بیهوده را می خرنـد تـا مردم را از روی نـادانی، از راه خـدا گمراه سازنـد و آیـات الهی را به اسـتهزا گیرند؛ برای آنان عذابی خوارکننده است!

ص:۴۰۴

۱- ۱۴۵. ابن ابی عمیر از مهران بن محمّـد نقـل می کنـد که امـام صادق علیه السـلام فرمود: «الْغِنَاءُ مِمَّا قَالَ اللَّهُ وَمِنَ النّاسِ مَنْ یَشْتَرِی لَهْوَ الْحَدِیثِ لِیُضِلَّ عَنْ سَبِیلِ اللَّهِ» غنا از این موارد است.(کافی، ۶/۴۳۲)

۱۲۶۷ از غنا بپرهیزید(۱)

«ذلِکَ وَ مَن یُعَظِّمْ حُرُمَتِ اللَّهِ فَهُوَ خَیْرٌ لَّهُ عِنـدَ رَبِّهِ وَ أُحِلَّتْ لَکُمُ الْأَنْعَمُ إِلَّا مـا یُتْلَی عَلَیْکُمْ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَنِ وَ اجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ» حج/۳۰

(مناسک حج) این است! و هر کس برنـامه هـای الهی را بزرگ دارد، نزد پروردگـارش برای او بهتر است! و چهارپایان برای شمـا حلال شـده، مگر آنچه (ممنوع بودنش) بر شـما خوانـده می شود. از پلیـدی هـای بت ها اجتناب کنیـد! و از سـخن باطل بپرهیزید!

۱۲۶۸ در مجلس غنا شرکت نکنید(۲)

وَالَّذِینَ لَا یَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا کِرَاماً

و کسـانی که شـهادت به باطـل نمی دهنـد (و در مجـالس باطـل شـرکت نمی کننـد)؛ و هنگامی که با لغو و بیهودگی برخورد کنند، بزرگوارانه از آن می گذرند.

ص:۴۰۵

---

۱ – ۱۴۶. ابو بصـیر می گویـد: از امـام صادق علیه السـلام در مورد آیه شـریفه «فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الأَوْثانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ» پرسیدم، فرمود: «الْغِنَاءُ» منظور غنا است.(کافی، ۶/۴۳۲)

۲ – ۱۴۷. ابو ایوب از محمّد بن مسـلم و او از امام صادق علیه السـلام نقل می کنند که در مورد آیه شریفه «وَالَّذِینَ لا یَشْهَدُونَ الزُّورَ» فرمود: منظور غنا است. (کافی، ۶/۴۳۲)

فصل ششم: قمار، لواط و محاربه

۱۲۶۹ از قمار بپرهیزید

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّما الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنصابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَنِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» مائده/۹۰

ای کسانی که ایمان آورده اید! شراب و قمار و بت ها و ازلام [= نوعی بخت آزمایی] ، پلید و از عمل شیطان است، از آن ها دوری کنید تا رستگار شوید!

۱۲۷۰ قمار گناه بزرگی است

«يَسْئَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمآ إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَفِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمآ أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِما وَيَسْئَلُونَكَ ماذَا يُنفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْأَيَتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ» بقره/۲۱۹

در باره شراب و قمار از تو سؤال می کنند، بگو: «در آن ها گناه و زیان بزرگی است؛ و منافعی (از نظر مادی) برای مردم در بردارد؛ (ولی) گناه آن ها از نفعشان بیشتر است. و از تو می پرسند چه چیز انفاق کنند؟ بگو: از مازاد نیازمندی خود.» اینچنین خداوند آیات را برای شما روشن می سازد، شاید اندیشه کنید!

۱۲۷۱ لواط، اسراف از حد است

«إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجالَ شَهْوَةً مِن دُونِ النِّسآءِ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ» اعراف/۸۱

آیا شما از روی شهوت به سراغ مردان می روید، نه زنان؟! شما گروه اسرافکار (و منحرفی) هستید!

۱۲۷۲ همجنس بازی، تجاوز از حد است

«أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَلَمِينَ * وَ تَذَرُونَ ما خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُم مِنْ أَزْوَ جِكُم بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ عادُونَ» شعرا/۱۶۵ و ۱۶۶

آیـا در میـان جهانیـان، شـما بـه سـراغ جنس ذکـور می رویـد (و همجنس بـازی می کنیـد، آیـا این زشت و ننگین نیست؟!) و همسرانی را که پروردگارتان برای شما آفریده است رها می کنید؟! (حقّاً) شما قوم تجاوزگری هستید!»

۱۲۷۳ لواط، فحشاست(۱)

«وَلُوطاً إِذْ قالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَحِشَهَ ما سَبَقَکُم بِها مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَلَمِینَ» اعراف/۸۰

و (به خـاطر آوریـد) لوط را، هنگامی که به قوم خود گفت: «آیا عمل بسـیار زشتی را انجام می دهیـد که هیچیک از جهانیان، پیش از شما انجام نداده است؟!

۱۲۷۴ مجازات چند گانه محاربه

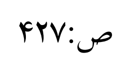
«إِنَّمـا جَزَ ؤُا الَّذِینَ یُحـارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَیَسْـعَوْنَ فِی الْأَرْضِ فَساداً أَن یُقَتَّلُوا أَوْ یُصَـلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَیْـدِیهِمْ وَأَرْجُلُهُم مِنْ خِلَفٍ أَوْ یُنفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذلِکَ لَهُمْ خِزْیٌ فِی الدُّنْیا وَلَهُمْ فِی الْأَخِرَهِ عَذَابٌ عَظِیمٌ» مائده/۳۳

کیفر آن ها که با خـدا و پیامبرش به جنگ برمی خیزند، و اقدام به فساد در روی زمین می کنند، (و با تهدید اسـلحه، به جان و مـال و نـاموس مردم حمله می برنـد،) فقـط این است که اعـدام شونـد؛ یـا به دار آویخته گردنـد؛ یـا (چهـار انگشت از) دسـت (راست) و پای (چپ) آن ها، بعکس یکـدیگر، بریده شود؛ و یا از سـرزمین خود تبعید گردند. این رسوایی آن ها در دنیاست؛ و در آخرت، مجازات عظیمی دارند.

الحمد للّه رب العالمین

ص:۴۰۷

۱- ۱۴۸. چند آیه مشابه: عنکبوت/۲۸ و ۲۹ و نمل/۵۴ و ۵۵.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِی الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که مـا را در دستیـابی به این هـدف یـاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادنـد تقـدیر و تشـکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصـفهان -خیابان عبـدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شـهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه ای
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹